

తెలంగాణ ప్రభుత్వం

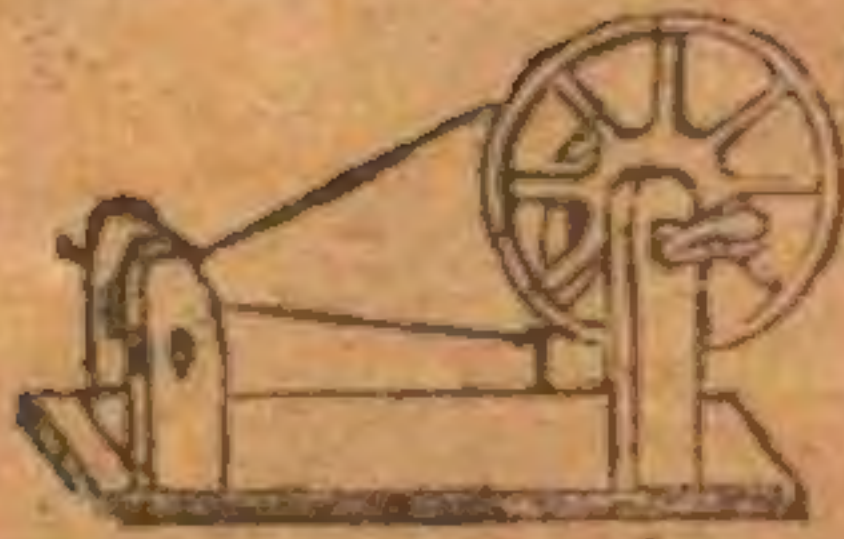
రాటము - మగము

Hand Spinning & Hand Weaving

మ-2

గ్రంథకర్తలు:

యస్. వి. సంతాంబేకరు, య్. యస్. వరదాచారి



తెలంగాణ ప్రభుత్వం
తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమి

అనువాదకుడు:

ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ

2

11

11

౧

పీ. రి. క

మౌఁ చౌర్యాగ్యస్థితికి రాజకీయదాస్యముకన్నను ఆర్థిక
దాస్యము మూలబీజమని సర్వత్ర తెలిసియున్నది.
వర్తకమునకై ఏర్పడిన ప్రాగ్వాణిజ్యసంఘము ప్రభువైనది.
ధనధాన్యవస్తు కనక వాహనములతో దులదూగుచున్న
భరతవర్షమును ప్రాగ్వాణిజ్య సంఘము దరిద్రస్థితికి దెచ్చిన
విధము ప్రపంచేతిహాసములందు దారుణకృత్యముగ నున్న
ది. చిరకాలసంవర్ధితమైన రాటముమగ్గముషరిశ్రమను వర్త
కసంఘము బలవంతముగ పాడుచేసినది. హిందూదేశము
౧౭౯౨-సంవత్సరమునందు స్వదేశమునకు సరిపోయిన
బట్టలను తయారుచేయుటయె కాక మూడుకోట్ల
రూప్యముల బట్టల నితరదేశముల కెగుమతి చేసినది.
ఆకాలపువిలువ వర్తమానకాలమునందు ముప్పదికోట్లకు
మించి యుండును. ఇపుడు మన దేశమునకు సంవత్సర
మునకు ౭౦ కోట్లరూప్యముల బట్టలు, నూలు దిగుమతి
యగుచున్నవి. ఇతరదేశములనుండి భరతవర్షమునకు
వచ్చేడి ద్రవ్యప్రవాహము నిలిచి భరతవర్షమునుండి

సంతతద్రవ్యప్రవాహము బ్రహ్మీషుద్వీపములకు బోవుచు
న్నది. గతించిన నూరుసంవత్సరములందు ౧౦,౦౦౦
కోట్లరూప్యములు విదేశములకు ప్రవహించియుండును.
దేశము దరిద్రగ్రస్తమై ప్రజాసత్త్వముక్షీణించినది. ప్రజ
లకు పరిశ్రమాభ్యాసముపోయి పరాశ్రయము పరిపాటి
యైనది. వ్యవసాయము కూలిపనులు ప్రధానవృత్తులై
వ్యర్థమైన కాలక్షేపము సహజమైనది. వ్యవసాయదారులు
సంవత్సరమునందు నాలుగైదు నెలలు పనిపాటులు లేక
నిరర్థకముగ కాలమును గడపుచున్నారు. ప్రజలను
వ్యవసాయపరాయణులను జేయుటకును, సుఖశాంతులను
గలుగజేయుటకును, స్వరాజ్యమును సాధించుటకును
రాటము మగ్గము పరమసాధన మని గాంధీమహాత్ముడు
చాటుచున్న సందేశము సర్వత్ర తెలిసియున్నది.

ప్రజలు సంపన్నులై సుఖజీవనమును జేయునపుడు
స్వరాజ్యము ననుభవించుచుందురు. స్వరాజ్యము కార్య
మూలమున రాగలదుగాని మాటలమూలమున రాజా
లదు. ప్రజలు కార్యపరతంత్రులై మిత్రభావము గలిగి
మెలంగుటకు ఖద్దరు దివ్యసాధనముగ నున్నది. రాటము
సకలానర్థములను బాపుటకు సుదర్శనచక్రముగ నున్నది.

గాంధీమహాత్ముడు నిరంతరము బోధించుచున్న
ఖద్దరు-రాటము సందేశము సీగ్రంథము ప్రత్యక్షప్రమాణ

ములతో రుజువుచేయుచున్నది. శ్రీయుత యస్. యస్. పరదాచార్యులుగారును, యస్. వి. పున్నాంబెకారు గారును శ్రీయుత రేవాశంకరజగ్జీవను మెహతగారు “రాటము - మగ్గము” వ్యాసమున కేర్పాటుచేసిన ౧౦౦౦ రూప్యములబహుమతిని బడసిరి. బహుమతివ్యాసములు పుస్తకరూపమునుదాల్చినవి. శ్రీయుత శంకరలాలుబ్యాంకరుగారియాజ్ఞానుసార మీ పుస్తకము ఆంధ్రమునందు ముద్రింపబడినది. ఆంధ్రభాషానువాదకులైన శ్రీపున్నవ లక్ష్మీనారాయణ పంతులుగారికి కృతజ్ఞుడను. గ్రంథవిక్రయమువలనవచ్చెడి ద్రవ్యమంతయును గాంధీమహాత్ముని యాజ్ఞానుసారముగ అఖిలభారతతంతుకారసంఘము యొక్కఆంధ్ర శాఖకుసమర్పింపబడును. ఆంధ్రమహాజనులు గ్రంథమును కొని చదివి భావార్థమును గ్రహించి గాంధీ మహాత్మునిసందేశమును సార్థకము చేయుటకు, స్వధర్మ నిర్వహణమును జేయుటకు భగవదనుగ్రహము గలుగు గాత!

ప్రభవ
ఆశ్వయుజ బ. ౧౩
కెనివారము

}

కా. నాగేశ్వరరావు

—

8

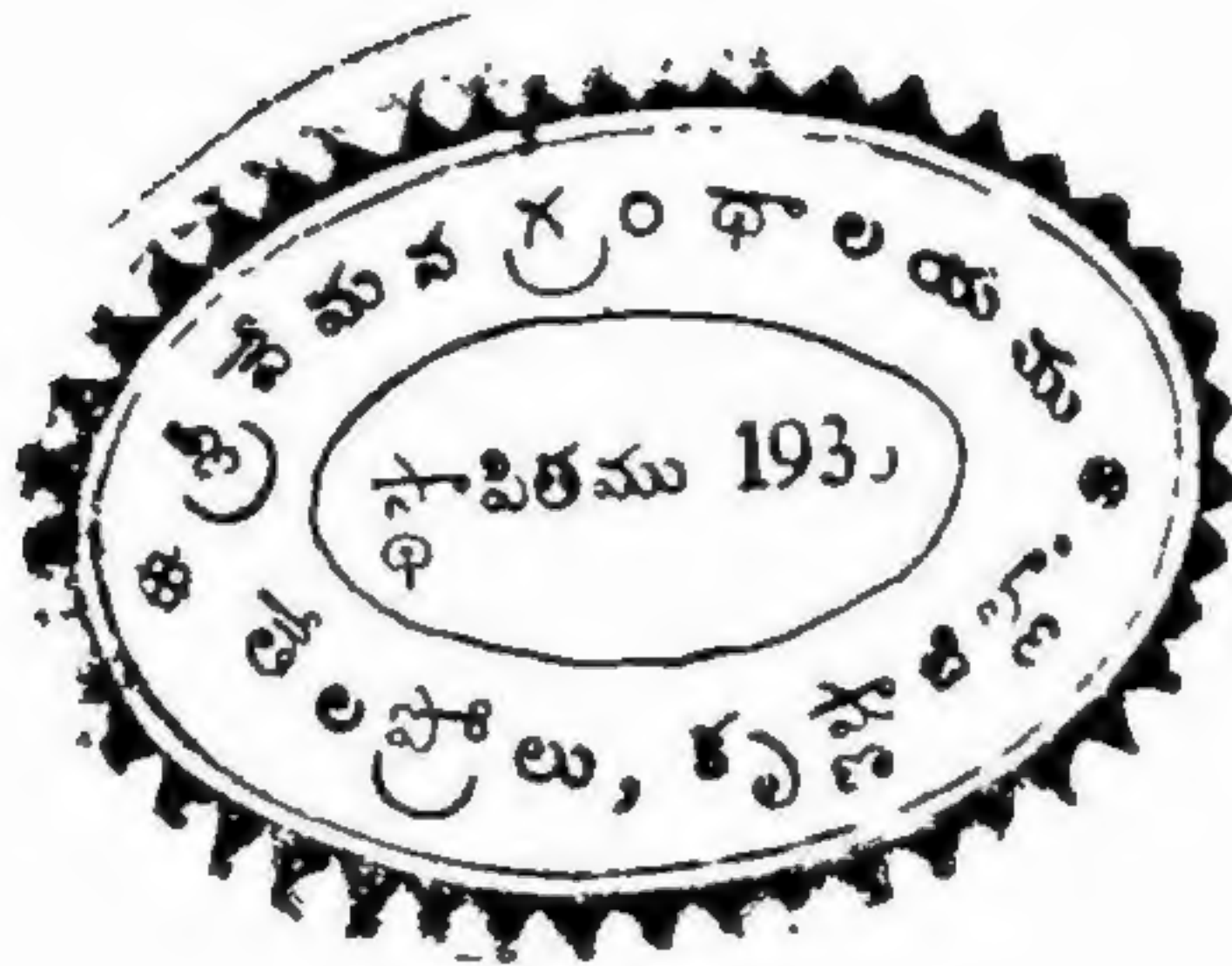


తెలుగుదేశం పార్టీ.

క

తెలుగు

ప్రభుత్వం



౨



రాటపు సందేశము

చిత్రకారుడు: శ్రీ డబ్ల్యు. ఏ. ఆర్యదాసుగారు, చెన్న పురి.

౧



రాటము—మగ్గము

౧

ఖడ్గరాయాక్క పూర్వచరిత్రము

ఇండియాలో గ్రామజీవితము బహుశతాబ్దములనుండి
యేవిధమయినమార్పులను చెందలేదని లోతుకు
దగి విచారించనివారు చెప్పచుందురు. కాని అది సత్యము
కాదు. చక్కగ పాటుబడుచు పుష్కలముగ ధనమార్జిం
చి సుఖజీవనము చేయుచుండిన హైందవజాతి చేతిపనుల
యందు గొప్పప్రజ్ఞగలిగి విరివిగ వ్యాపారము చేయుచుండి
యును శాసముదగిలినట్లు వృత్తులన్నియు పూర్తిగ నశిం
చుటచే సోమరితనముజెంది క్రమక్రమముగ దారిద్ర్యము
లోను, అష్టలలోను మునిగియుండుట ఆశ్చర్యమును గలి
గింపకమానదు. పైకిచలించినట్లు కనపడక శాంతముగ
నున్నట్లు తోచినను గ్రామజీవితము సంపూర్ణముగ మారి
పోయి తమకుగావలసిన వస్తువుల నన్నిటి నుత్పత్తి చేసి
కొనుచు ఇతరసహాయము నాశింపని గ్రామములకు తమ
వృత్తులను, వర్తకమును గోల్పోయి ఇతరులపై ఆధారపడి

దైనికజీవితమును గడుపుకొనవలసిన దుఃస్థితి తటస్థించినది. ఇప్పుడు పల్లెటూళ్లలో ముడిపదార్థములను ఉత్పత్తిచేసి పరదేశముల కెగుమతిచేయుటయే కాని స్వంతపరిశ్రమ లకుపయోగించుట మానివేసినారు. ఆంగ్లేయపాలనము ప్రారంభించిన తరువాత గూడ గ్రామములు పలువిధము లయిన చేతిపనులకు నిలయములైయుండెను. నూలువడ కుటయును, వస్త్రములు నేయుటయును పరిశ్రమలలో ప్రధానమయినవని చెప్పవచ్చును. రెండు శతాబ్దములకు పూర్వము పిల్లలును పెద్దలును, స్త్రీలును పురుషులును సర్వసామాన్యముగ ఈవృత్తుల నవలంబించుచుండుటచే వీటిచరిత్రను వారికి జెప్ప నవసరము లేకపోయెను. కాని పరిస్థితు లిప్పుడు మారిపోయినవి. మధ్యకాలములో శాంపుగలిగినది. ఇప్పుడు అతుకులు పెట్టవలసివచ్చినది. మఱచిన వృత్తులను పునరుద్ధారణచేసి తడబడుచున్న వ్రేళ్లకు నిలకడగుదిర్చి పూర్వపు చాకచక్యముతో గాట మును త్రిప్పించవలసివచ్చినది.

ఖద్దరు మిక్కిలి పురాతనమయిన చరిత్ర గలిగియు న్నది. మొదటినుండి యిప్పటివరకును వరుసగా వ్రాయుట శక్యముగాదు. వేదములు బుట్టినప్పుడే దారమును, వస్త్ర ములును పుట్టినవి. సాలెలును, వేదాంతులును హైందవ ప్రతిభకు మొదటిదృష్టాంతములుగ జెప్పవచ్చును. వేదాం

తుల బ్రహ్మసూత్రములవలన సర్వోత్కృష్టమైన బ్రహ్మ విద్యయును, తంతుకారుల కార్వాససూత్రములవలన అతి సున్నితములగున వస్త్రములును నిర్మింపబడినవి. ఈజిప్టు మహోన్నతమయిన శహాలయములను (Pyramids), బాబిలోను ఉత్కృష్టములగున ధర్మశాస్త్రములను నిర్మించిన కాలమునందే ఆర్యులు అనుషమేయమయిన నీమహదారంభములలో విజయముగాంచియుండిరి. తాత్త్వికులు(తత్త్వ వాయులు) తమజ్ఞానతంతువులతో ఆత్మను సరిష్కరించి అజ్ఞానతమస్సును బోగొట్టిచుండగా తంతువాయులు దేహమును తమవస్త్రములతో కలంకరించి మానమును గాపాడుచుండిరి. ఆర్యుల స్వర్ణయుగముయొక్కయు, నాగరికతయొక్కయు ప్రతిబింబములు తాత్త్వికుడయిన వేదాంతియు, కళాప్రవీణుడయిన తంతువాయుడునని చెప్పవచ్చును. హైందవులవాణిజ్యమునకును, కళలకును మూలస్థానమగున తంతువాయుని నిర్మాణశక్తినిగూర్చి మన మిస్సాడు ముచ్చటించవలసి యున్నది.

బహుశః నడకడమునకంటె నేయడమే ముందు పుట్టియుండవచ్చును. నేతయనగా గుడ్డలు నేయుటయే కాదు. నాగరికత ప్రారంభమగునప్పటికే నేత ప్రారంభమైనది. కాని నేత ప్రారంభము నాటికే సంపూర్ణస్థితికి వచ్చినట్లు కనబడుచున్నది.

నూలు పడుగుపోసి అడ్డముగా పేక నేయుటకు పన్నె
 యను పైకికిందికి పోవునట్లుచేసి పలకతట్టపద్ధతి, వేలకొలది
 సంవత్సరములు గడచినను, మొదటినుండియు నిష్పటికిని
 ఒకేవిధముగనున్నది. ఋగ్వేదములో (౧౦-౩౦) ఇం
 టియజమానులు పడుగును పేకను అమర్చి నేసినట్లు చెప్ప
 బడియున్నది. ఋషులు పరమాత్మను, మాయను పడుగు
 పేకలతో పోల్చుటనుబట్టి వారి మనస్సులకు నేత యెంత
 నచ్చినదో గ్రహింపవచ్చును. ఋగ్వేదములో నేతను
 గూర్చి అనేకసార్లు ప్రస్తావించి యున్నారు. యజ్ఞమనే
 నేతను అహోరాత్రములనే సాలెస్త్రీలు ఒకదానితరువాత
 నొకటి అల్లినట్లు ఋగ్వేదములో వర్ణింపబడినది. జగ
 త్సృష్టి నిమిత్తమై ప్రజాపతిచేసినయజ్ఞము వడుకుటనేయు
 టలతో పోల్చబడినది. వేదయుగములో నేత గృహస్థధర్మ
 ములలో నొకటిగా పరిగణింపబడినది. ఎలుకలు పడుగు
 దారములను రాత్రులుకొరుకుట సర్వసాధారణమై యుం
 డుటచేత గాబోలు ఋగ్వేదములో (౧౦-౩౩-౩) నొక
 చోట “ఎలుకలు సాలెవానిదారములు కొరికినట్లు చింతలు
 నా మనస్సున నెఱియుచున్న”వని వ్రాయబడినది. ఆ కాల
 ములో నేత సర్వసామాన్యముగా అందరికి తెలియుటయే
 క్కాక దానియందలి నైపుణ్యముగూడ గమనించబడినది.
 “నేర్పరులైన సాలీండ్రువస్త్రముల నేసినట్లు మీరుగేయ

ముల నల్లుడు”(౧౦-౧౦౬-౧) అనువాక్యమువల్లను, దివ్యులయిన “ఋషులు ఆకాశమునను సముద్రపు టడుగుభాగమునను నిరంతరము నేయుచునేయున్నారు”(౧-౧౪౯-౪) అను వాక్యమువల్లను పైవిషయము స్పష్టపడుచున్నది.

నూలువడుకుటనుగూర్చిన ఉపమాలంకారము నేదములలోను, ఉపనిషత్తులలోను, ఇతర మతగ్రంథములలోను తరుచుగ కనుపడుచునే యున్నది. మన పూర్వుల దినచర్యలో నూలువడుకుట యెంత ప్రాముఖ్యము నందియుండెనో యీక్రింది దృష్టాంతములవలన తెలియగలదు: వడుకుట సాధారణమయిన చేతినియేయైనను సవిత్తము యైనదిగా నెంచబడుచు వచ్చినది. శ్రీమహావిష్ణువునకు సుతంతువనియు, తంతువర్ధనుడనియు నామములు గలవు. కవి అగ్ని దేవుని ఆనాహనము చేసినప్పుడు పురాతన తంతువును వడుకనలసిన దని ప్రార్థించినాడు. సవిత్తమును, మానవజాతియు నిరంతరముగ సాగుటను బాగుగ నడికిన దారముతో పోల్చినారు. “తంతులు తమవంశము అంతరింపక పరంపరగా సాగుటకు సంతానమును భూమిమీద ఎడతెగక సాగునట్లు వడికినదారమువలెనిలిపినారు”. (తంతు మాతత-౦౧౦-౫౬-౬) అని ఋగ్వేదము చెప్పుచున్నది. మఱియొక వాక్యములో ముప్పరిని పేనినదారము వర్ణింపబడినది.

శ్రీమహాగ్రంథమునను,
తంతు

అధర్వవేదములో పెండ్లికొడుకు పెండ్లి మొదటి రోజున పెండ్లికూతురు వడికి నేయించిన వస్త్రమును ఫరించవలయునని నియమముండుటచేత పూర్వకాలమున ఆడుపిల్లలందరు విధిగా వడుకడము నేర్చుకొనేవారని స్పష్టపడుచున్నది. ఈయాచారము ఇప్పటికిని ఓఢ్ర దేశము లోని శంబలపురంజిల్లాలో నిలిచియున్నది. అస్సాము రాష్ట్రములోని కొన్ని మండలములలో పెండ్లి కూతునకు అత్తవారింటికి కాపురమునకుబోయిన మొదటి సంవత్సరములో వడికేషనితప్ప ఇతరషని పెట్టరు. ఈ కాలమున సహితము వివాహములో పెండ్లికొడుకును ఆహ్వానించునపుడు కాడి, రోకలి, కవ్వము, కదురు వెంటదీసుకొని పోవుటనుబట్టి చూడగా ఈ నాలుగును, సౌఖ్యముగా కాపురము చేయుటకు అవసరములయినవని తేలుచున్నది. ఇప్పటివలెనే వేదము లుత్పత్తియయిన కాలమున సహితము ప్రతియింటను నూలు ముఖ్యావసరముగా నెంచబడుచుండినట్లు నిశ్చయింపదగియున్నది. అప్పుడును, ఇప్పుడును బ్రాహ్మణులు తమజంచెములకు కావలసిననూలును వడుకుకొనుచునే యున్నారు. మాహాపండితులు సహితము నూలువడికి తీరవలసినట్లు మాన మిందు వలన గ్రహింపవచ్చును.

వేదకాలపు దుస్తులు

వేదకాలమునను పురాణకాలమునను స్త్రీ పురుషులు సుందరముగకుట్టి దుస్తులను ధరించునేద్యను గలిగి యుండిరని మనము తెలిసికొనవచ్చును. మగవాండ్లు నీవి అనే లోపలిదుస్తున్ను, పరిధానము లేక అధివాసస్సు అనే ఉత్తరీయమును, వస్త్రము అనే మరియొక పంచెయును ధరించుచుండెడివారు. అధర్వవేదములో (౧౩-౨-౧౬, ౯-౧౦-౨) తలగుడ్డ ఉష్ణీషమని పిలువబడినది. ఔత్తరీయ బ్రాహ్మణములో (౩-౬-౨౬) సువర్ణ వస్త్ర ముదా హరింపబడినది. మరుత్తులు బంగారు పొదిగిన వస్త్రములు ధరించినట్లు ఋగ్వేదములో (౫-౫౫-౬) వర్ణింపబడిరి. స్వర్గ వాసులకు సహితము ఆశ్చర్యమును గొలుపువస్త్రములు ధరించినట్లు ఒకఋగ్వేదమంత్రములో వర్ణింపబడి యుండుటచేత వేదకాలమునందే సన్ననూలుతో అతి సున్నిత ముయిన వస్త్రములు నేయబడుచుండెనని గ్రహింపవచ్చును. భాగ్యవంతుల సన్ననిదోవతులుప్రావారములని పిలువబడుచుండెను. వారు పైన ఉత్తరీయమును, శిరస్సును ఉష్ణీషమును ధరించుచుండిరి. స్త్రీలు మొలనుధరించుదానికి అంతరీయమనియు, పయిని మేలిముసుగుగా వేసికొను దానికి ఉత్తరీయమనియు పేర్లు. పురాణకాలమున పట్టు దుకూలములును, ఉన్ని వస్త్రములును, పలువిధములయిన

ఖద్దరువస్త్రములును, వాడుకలోనుండుటతెల్లవే. వాల్మీకి
రామాయణమున బాలకాండములో నీతకు ఊర్జవస్త్ర
ములును, విలువగల రత్నములును, దుకూలములును,
వివిధనర్తములదుస్తులును, రాజయోగ్యమైన భూషణము
లును, అనేకవిధములయిన వాహనములును, రథము
లును కలిగి యుండినట్లు చెప్పబడినది. భారతమున
సభాషర్వములో యుధిష్ఠిర చక్రవర్తి భరత ఖండ
ములో వివిధభాగములనుండి వచ్చిన సామంతరాజులు
బంగారపుసరిగంచులుగల ఉన్నివస్త్రములు కానుక లిచ్చి
నట్లు వ్రాయబడియున్నది. గుజరాతుదేశమునుండి ఆభీరులు
అనేకరకముల శాలువలును, కర్ణాటకులు పలువిధముల
ఉన్నిగుడ్డలును, దూదివల్లను, పట్టుపురుగుల వల్లనుచేయ
బడిన వస్త్రములును, సన్నని మట్లనులును, చోళపాండ్య
దేశీయులు అపరంజి జరీఅంచులుగల నూలువస్త్రములును
సమర్పించిరి. ఈవిధముగ పూర్వకాలమున నేత మిక్కిలి
యభివృద్ధిజెంది సంపూర్ణదశనుబొందినదనుట నిశ్చయము.

వడుకుటయును నేతయును సర్వసామాన్యముగా
ప్రతి గృహమందును అవలంబించి బడుచుండెను. ప్రస్తు
తము ఆస్సాముదేశములో వలెనే పూర్వము మనదేశ
మందలి ప్రతి గృహిణియును వడుకుచు, నేయుచు
నుండెను. వడుకుటయును, నేతయును భార్యయొక్క

ధర్మములుగ విధించిన వాత్స్యాయన ఋషి ఆ కాలపు
 ఆచారమునుబట్టియే యట్లు వ్రాసియుండును. “కార్వాసస్య
 సూత్రకారణం సూత్రస్యవానా ఆచ్ఛాదనార్థం” అని
 వాత్స్యాయనుడు కామసూత్రములలో భార్యాధి కరణ
 మున జెప్పియున్నాడు. నేత ప్రతిగృహమునను అవలగ
 నింపబడుచుండినను సాలీలను ప్రత్యేకజాతియును ఆకాల
 మందున్నట్లు దృష్టాంతములుగలవు. నేతను తమ ప్రత్యేక
 వృత్తిగా బెట్టుకొన్నవారు మనగ్రామజీవితములో అనాది
 నుండియు నున్నట్లే కనుపడుచున్నది. సంహితలును,
 బ్రాహ్మణములును వెలువడినకాలమునందే సాలీలును జీని
 గలవాండును శ్రేణు లేర్పరచుకొని యున్నట్లు గన్పట్ట
 చున్నది. శ్రేణులనాయకులు రాజులకు మిత్రులుగను,
 ఆలోచనసభ్యులుగను నుండుటచేత చేతిపనులును, వాణి
 జ్యమును ప్రత్యేకవృత్తులవల్లను, కంపెనీలవల్లను గూడ
 నిర్వహింపబడుచుండినట్లు కేంబ్రిడ్జిలో ప్రకటించబడిన
 హిందూదేశచరిత్రమువలన వెలియుచున్నది. దక్షిణ
 హిందూదేశములో సాలీలశ్రేణులు గొప్పమోతుబరి తన
 మును, పరపతియును గలిగి బ్యాంకులు పరిగణింపబడి
 వానిలో జనులు తమ ధనమును సమ్మకముతో దాచు
 కొనుచుండిరి. కొన్ని బౌద్ధశాసనములను బట్టి రాజులు
 సహితము తమధనమును నేతకాండ్ర శ్రేణులలో నిలువ

జేయుచుండినట్లు తెలియుచున్నది. బౌద్ధజాతక కథలలో ఆకాలమున సాలెసంఘములున్నట్లును వానిలోని ఉద్యోగులు ప్రముఖుడు, జ్యేష్ఠకుడు, భాండాగారికుడు ననిపిలువబడుచుండినట్లును చదువుచున్నాము. ఈశ్రేణులు తమ కార్యనిర్వహణమునకును, క్రొత్తవాండ్రను చేర్చుకొని పని నేర్పుటకును ప్రత్యేకనిబంధనల జేసికొనుచుండిరి. నారద స్మృతివ్రాసిన కాలమునకే, కళాభిజ్ఞులకును వారిదగ్గర పని నేర్చుకొను వాలంటీర్లకును నిబంధన లేర్పడిఉన్నవి.

దేశములోని కోట్లకొలదిజనులకు భోజనపదార్థములును, వస్త్రములును కొనుటయే అవసరము లేకపోయెను. జీవితమునకు ప్రధానమయిన యీ రెండు పదార్థములును ఆయాగృహములయందే ఉత్పత్తియగుచుండెను. రాజులును పట్టణములలో నుండు ధనవంతులు మాత్రమే వస్త్రములను సాలెలచేత నేయించుకొని కట్టుకొనుచుండిరి. వారి ప్రోత్సాహమువల్లనే సన్ననివస్త్రములు నేయబడుచుండెను. విదేశములకు వస్త్రముల నెగుమతిచేయువర్తకులు సంతలలో నూలుకొని నేయించి అమ్ముచుండిరి. రాజకుటుంబములు కొంతకామాటమేర్పరచి తమకుగావలసిన సన్నవస్త్రములను నేయించుకొనుచుండిరి. కొటిల్యుని యొక్క అర్థశాస్త్రము (33-వ ప్రకరణము) రాజకుటుంబములలో నూలు వడికించి నేయించు

టకు సూత్రాధ్యక్షుడను ఉద్యోగిని నియమించి పని నిర్వహించవలయునని శాసించి అతనిధర్మములను నిర్వచించుసూత్రములను గలిగియున్నది. ఈసూత్రములలో కూలిచ్చి గుడ్డలునేయించు కొన్ని పద్ధతులను జెప్పచుండుటచే నవి ముఖ్యముగ గమనించవలసియున్నది. వడికిన దారము తూనికతక్కువయినయెడల, దూది మంచిదికానియెడల దానిక్రింద తీసివేసి శేషించినది కూలిలో దిగగోయవలయును అని ఒకసూత్రము చెప్పచున్నది. ఈ రకము దూదిలోనుంచి ఈ రకమునూలు ఈతూనికగలది నేసి యియ్యవలయుననియు, అందుకు తబ్బీలువచ్చినయెడల కూలి తగ్గించుట మూలముగా అపరాధము వేయవలయుననియు విధించుచున్నది. న్యాయస్థానములు నేతకాండ్రవిషయమై ఖండితముగా వర్తించి దారముయొక్క పొడుగును బట్టి శీతము నిర్ణయించుచుండును. నూలు శాస్త్రీయపద్ధతుల ననుసరించి చక్కచేయబడుచుండెను. గి పలముల పత్తిగాని, జనపనారగాని ఒక పలము నూలునిచ్చునని అర్థశాస్త్రములో నిర్ధారణచేయబడినది. ఇట్టి నియములు దేశములో సర్వసాధారణముగ నందరికిని తెలిసియుండవచ్చును. నేతవిషయమున గూడ ఇట్టినిబంధన లేకలవు. సూర్యము మనువుచెప్పిన సూత్రములను జూపిననే అర్థశాస్త్రముగూడ నేతకాడు ౧౦ పలముల

నూలుకు పరిగంజితో సరిచేసి నేసిన ౧౧ పలములగుడ్డ నియ్యవలయుననియు అందుకు దప్పినయెడల శిక్షించవలయుననియు నియమ మేర్పరచినది. సమగ్గుడ్డయిన అధికారి సాలీలపనిని తనిఖీచేసి ఎక్కువ చిక్కసిగంజి పెట్టి సరిచేసి గాని, చిక్కగానేయకగాని మోసగించినయెడల శిక్షించుచుండెను. అర్థశాస్త్రమునకంటె ప్రాచీనమయిన శుక్రసీతి వస్త్రపుడను ఉద్యోగియొక్కయు, అతడు చేయవలసిన పనులయొక్కయు నిర్వచనమును వెలుపుచు అతడు ఊర్ణ వస్త్రములయొక్కయు, పట్టుపంచెలయొక్కయు, నూలు గుడ్డలయొక్కయు, ఉత్పత్తిస్థానమును బట్టియు, ముదుగు సన్నములనుబట్టియు, మనుగడను బట్టియు ధరలు నిర్ధారణ చేయవలసినదని సూచించుచున్నది. వివిధరాష్ట్రముల లోనిసరుకులు ప్రత్యేకములయిన సుగుణములుగలిగియుండెను. వంగరాష్ట్రము మృదువయిన శెల్లినిదుకూలములను నేయుచుండెను. పాండ్యదేశములో ఇంద్రసీలమణి వలె నున్ననై సాఫైననల్లగుడ్డలు ఉత్పత్తియగుచుండెను. మధుర, అపరాంత, కళింగ, కాశి, కౌశాంబి, మాహిష్మతి అనుపట్టణములు నూలు వస్త్రములకు ప్రసిద్ధికెక్కియుండెనని అర్థశాస్త్రము (ప్రక. ౨-౧౧) చెప్పుచున్నది.

వడుకుట దారిద్ర్యనివారకమైన చట్టము

రాటము సర్వత్ర వ్యాపించియుండుటచేత ఇతర వ్యక్తులు లేనప్పుడు జనులు నూలువడికి న్యాయముగ జీవయాత్ర గడపుచుండిరి. దారిద్ర్యపీడితులకును, నిరాధారులకును రాటమే రక్షణమైయుండెను. జాతకకథలలో నొకదానియందు మరణావస్థయందున్న తనభర్తను ఒకపత్రిక ప్రకటన “నేను నూలువడకగలను. తనూలమున మనబిడ్డలను పోషించగల”నని భర్త నోదార్చెను. నూలువడికి దారిద్ర్యమును నిర్మూలింపవచ్చును. సూత్రాధ్యక్షుడు నిరుపేదలకును, వికలాంగులకును, ఇలువెడలని బీదరాండ్రకును, పోషకులులేని బాలికలకును నూలువడుకుపని నిచ్చి జీవనముగల్పించవలసినదని అర్థశాస్త్రము చెప్పుచున్నది. నూలువడుకుటయే ఒకవిధమయిన దారిద్ర్యనిర్మూలకమగు చట్టముగానుండెను. మనుస్మృతి వ్రాయబడినకాలమందు సహితము కుల్లూకభట్టుయొక్క వ్యాఖ్యానప్రకారము ఇలువెడలని వితంతువులు మున్నగు నిరాధారులకు నూలువడుకుటయే న్యాయమైన వృత్తియనియెంచబడినది.

ఇతర దేశములలో నూలునుగూర్చి వినియైన యుద్ధకప్రార్థమే నూలువడుకుట, నేయుట హిందూ దేశములో సర్వసాధారణముగా అందరును ఎరిగియుండిరని రుజువు

చేయుటకు బలవత్తరమయిన సాక్ష్యమున్నది. క్రీస్తుపుట్టు
టకు వేయిసంవత్సరములకు పూర్వమే పురాతనబాబి
లోనుపట్టణములో దొరికిన యొకవస్త్రముల జాపితాలో
సన్ననిమజ్జిను వస్త్రములకు సింధు అనిపేరుండుటచేత
ఇండియాలో నివసించి ఆర్యభాషమాట్లాడుచుండిన జనుల
కును, బాబిలోనునకును సముద్ర వ్యాపారముండినట్లు స్పష్ట
పడుచున్నదని అస్సీరియాచరిత్ర పరిశోధకుడుగు డాక్టరు
సెయిన్ గారు చెప్పుచున్నారు. ఈజిప్టుశవములకు హిం
దూదేశవస్త్రములు చుట్టబడినవను విషయమును గూర్చి
బెయినుగారు సందేహించినను హిందూదేశము నూలు
వర్తకము చాల పురాతనమయినదని చెప్పుటకు ఏవిధ
మయిన సందేహమును లేదు. నూలుగుడ్డలకు గ్రీకు
భాషలో 'సిండా'నని పేరుండుటచే నామాట సింధుశబ్దము
నుండి ఉత్పత్తియయినదని నిశ్చయముగా చెప్పవచ్చును.
గ్రీకులు మజ్జినువస్త్రములను 'గాంగెటికా'యని పిలు
చుటచేత వీనికి జన్మస్థానము గంగానదీప్రాంతమగుటచే
దేశమునుబట్టి ఆపేరు వచ్చినదనియు 'కాలికో'యనుపేరు
ఈవస్త్రములను విశేషముగా ఎగుమతిచేయుచున్న రేవు
పట్టణమగు కల్లికోటనుండి వచ్చినదనియు చెప్పవచ్చును.
హిరోడాటస్ అను సుప్రసిద్ధగ్రీకుచరిత్రకారుని కాలము
నందు సయితము దూదితో చేయబడినవస్త్రములను

గ్రీకు లెరుగరని రుజువుచేయుటకు పైచరిత్రకారుడు
 'దూది' అనగా 'గొట్టెలనెంట్టుకలకంటె, మేలయిన ఒక
 రకము చూలని వ్రాయుటయే ప్రబలసాక్ష్యము. అలెగ్జాం
 డరుయొక్క సేనాధిపతియును, గ్రీకుభాషాపండితుడును
 నగు అరిస్టాబలసు ప్రతిచెట్టు ఉన్నినిచ్చునట్టి చెట్ట
 నియు ఒకతరహాచిన్నసంచివలె నుండి దానిలోనుంచి
 విత్తనములు దీసివేసి మిగిలినది దారముచేయబడుననియు
 వ్రాయుచున్నాడు. అలెగ్జాండరుయొక్క నౌకాసేనాధిపతి
 యయిన 'నియర్కసు' ఇండియాలో ఒకవిధమయిన చె
 ట్లున్న వనియు 'గొట్టెమందల'నే దానికొమ్మలనుండి చూలు
 దీసి దానితో చక్కని ప్లేవస్త్రములను హిందువులు
 చేయుదురనియు వ్రాయుచున్నాడు. దూది ఇండియాలో
 సర్వసాధారణముగా దొరికెడు సామాన్యవస్తువేయయి
 నను పరదేశీయుల కిదియెంతయో వింతగా దోచినను
 అది చేతిపనులకును వర్తకమునకును మిక్కిలి యుపయోగ
 కారియనిమాత్రము అందరు గ్రహించినారు. మనదేశము
 లోని రాష్ట్రము లొంట్లొంటితో విరివిగ వర్తకము చేయు
 చుండెననియు, దూదివర్తక మందు ముఖ్యమయినదనియు
 మాత్రము స్పష్టముగా జెప్పవచ్చును. ఆకాలములో
 వర్తకపుసరుకులు విరివిగ కొనిపోబడుచుండిన రాజమార్గ
 ములలో ముఖ్యమయినవి మూడు: ౧. కాశీపట్టణమునుండి

పశ్చిమతీరపు ఓడరేవులకు 'భరుకచ్చ' లేక 'బ్రోచి' పట్టణమునకును, సోపరదేశములోని 'రురుక్కా' రేవునకును వ్యాపించిన రాజవీధి; ౨. ఉత్తరమున గాంధారమునుండి ఆగ్నేయముననున్న మగధదేశమునకు వ్యాపించిన రాజవీధి; దీనినే మెగాస్తనీసు పాటలీపుత్రమునుండి సింధు మాగాణమువరకు వ్యాపించియున్న రస్తాయని వ్రాసియున్నాడు. ౩. ఉత్తరమున 'శ్రావస్తి' నుండి నైరృతి మూలనున్న ప్రతిష్ఠానపురమువరకు వ్యాపించిన ఆరు అంచెలుగల రాజమార్గము. ఈ మార్గములనే దేశములోని నూలువస్త్రములు కొల్లలుగ రేవుపట్టణములకు ప్రవహించి యచ్చటనుండి విదేశముల కెగుమతి చేయబడుచుండెడివి. సన్నని మల్లినువస్త్రములును, ముతకగుడ్డలును మెట్టదారిన పడమటిఆసియాలోని సిరియాబాబిలోను, పర్షియా, చీనాదేశములకును సముద్రమార్గమున జావా పెగు మలాకా గ్రీసు రోము యూజిప్టు మున్నగు దేశములకును ఎగుమతియగుచుండెను. ఈగుడ్డలను బిడారువర్తకులు 'సనురఖిండు' మార్గమునను, 'హిందూకుషు' పర్వతకనుమలమార్గమునను, 'బఖోరా' 'ఖైబరు' దేశములగుండా 'తురుష్కు' 'తార్తార' దేశములకును, ఆవలనున్న 'రషియా' దేశమునకును 'ఈజిప్టు' మార్గమున 'మధ్యధరాసముద్రము' చుట్టునున్న దేశములకును

పోబడుచుండెను. చైనాఇండియాలకు విరివిగ ఓడవ్యాపారము సహితము జరుగుచుండెను. స్వర్ణభూమియగుబర్మాదేశముమొదలు చీనావరకు నుండు సముద్రతీరపు భాగమంతటను, 'మలయాద్వీప' సమూహమునను, హైందవులు కుప్పలిప్పలుగవలసలేర్పరచుకొనిన ప్రదేశములుపలుమారు వచ్చిచుపోవుచునుండు హిందూదేశపుఓడలకు ఆశ్రయములై వర్తకమును, వ్యాపారమును సాగించుట కుపయుక్తములుగ నుండినవి. పూర్వకాలమున విశేషముగ విదేశవర్తకము చేయుచుండిన హిందూదేశపు రేవులను, నాటుపట్టణములను ఉదాహరించు చున్నాను: ౧. సింధునదీ సాగరసంగమముచోటనున్న బార్బరికము; ౨. అపరాంతకదేశములోని కాంబే; ౩. బ్రోచిషట్టణమునకు సరుకులు పంపుచుండిన ఉజ్జయిని; ౪. మహారాష్ట్రములోని పైతాణదేవగిరిపట్టణములు; ౫. సూరతు, నవసారిపట్టణములు; ౬. కన్యాకుమారి, మసాలియ(మచిలీపట్టణము) కావేరిపట్టణములు. ఇవిగాక దక్షిణదేశ మందలి పెక్కురేవులలో యవనులు విశేషముగ వసించి వర్తకముచేయుచుండిరి. అప్పటివర్తకపద్ధతి ప్రకారము విశేషము విలువగల వస్తువులు కొద్దిగా ఓడలలో కొనిపోబడు చుండెను. అప్పుడు ముఖ్యముగ ఎగుమతి చేయబడుచుండినవి వస్త్రములే. ఇండియాయొక్క భాగ్యము వస్త్రముల

యెగుమతిపై నాధారపడియుండెను. ఇండియా యొక్క సుప్రసిద్ధమయిన నేత సరుకులును, రసాయన శాస్త్రకౌశల్యమును జూపు రంగుల అద్దకములును పూర్వపశ్చిమ దేశముల వర్తకస్థానములలో అగ్రపీఠము నలంకరించి యుండెను. హిందూ దేశపు రేవుస్థానములు దినదినాభివృద్ధినందుచున్న వర్తకముతో, ఆకాలమున మానవు డెరింగిన దేశములన్నిటితోను లావాదేవీలు గల్పించుకొని విదేశయాత్రికుల కద్భుతాశ్చర్యముల గొలుపుచుండెను.

పూర్వకాలమున హిందూ దేశమును జూడవచ్చిన విదేశయాత్రికు లెల్లరును రకరకముల సన్ననినూలుయొక్కయు, చిత్రముగను, శాస్త్రీయ పద్ధతుల ననుసరించియు నేయబడిన వస్త్రములయొక్కయు, ప్రాశస్త్యమును వేనోళ్ల బాగడి వానియందమునకు తమ యానందమును వెల్లిబుచ్చిరి. ప్రపంచముయొక్క వర్తకమునుగూర్చియు, వాణిజ్యమునుగూర్చియు వ్రాయబడిన గ్రంథము లన్నిట నతి ప్రాచీనమయిన 'ఎరిత్రియన్ సముద్రపు పెరిప్లసు' అను గ్రంథములో హిందూ దేశమున పలురకముల నూలువస్త్రములు నేయబడుచున్నవనియు, కార్పాసములను సంస్కృతపదము నుపయోగించి, అవి సాధారణము, ఉత్తమము, అత్యుత్తమము నని మూడురకములుగ ఉన్నవనియు వ్రాయబడి యున్నది. మరియు దూది దిం

స్థకును, పరుపులకును ఉపయోగింపబడుచుండినట్లు పై
 గ్రంథముననే ఉదాహరించబడి యున్నది. క్రీస్తుశకము
 రెండవ శతాబ్దమున (క్రీ. శ. ౧౩౧-౧౩౫) హిందూదేశమును
 సందర్శించిన 'ఆరియను' అను
 గ్రీకుపండితుడు హిందూదేశపుదూది ప్రపంచమున
 అన్నిరకములదూది కంటెను తెల్లనిదనియు, అర
 బ్బులు 'బ్రోచి' పట్టణములో నాదూదిని కొని ఎఱ్ఱసము
 ద్రము, అదూలి మొదలగు దూరదేశములకు ఎగు
 మతి చేయుచున్నారనియు, మచిలీపట్టణపు కలంకారి
 గుడ్డలవ్యాపారము విరివిగ సాగుచున్నదనియు, హైద
 రాబాద్ సాధారణముగ రెండువస్త్రములను ధరితురనియు,
 తరుచుగ అనేకరకముల పూలునేసిన రంగు వస్త్రములు
 నుపయోగితురనియు వ్రాసియున్నాడు. ప్రపంచమందంత
 టను హిందూదేశము వస్త్రములకు ప్రసిద్ధికెక్కి యుండు
 ను. రోమకపట్టణమునకును, రోమక సామ్రాజ్యమునకును
 నూలువస్త్రములు హిందూదేశమునుండియే పోవుచుండె
 ను. హిందూరోమక దేశములకు ఓడవ్యాపారము ఘమా
 గొక వేయిసంవత్సరములకాలము ఈజిప్టు దేశముగుండా
 జరుగుచుండెనుగాని కాలిఫోర్నియను సతడు ఈజిప్టును
 జయించి వర్తకము నాపవేసెను. క్రీస్తుపుట్టుటకు పూర్వ
 మొకశతాబ్దమునుండియు రోమకులు హిందూదేశ వస్త్ర

ముల నుపయోగించుచుండిరి. రోమకులు హిందూదేశ
వస్త్రముల సౌందర్యముయొక్క వ్యామోహములోబడి
యెంతవెలకయినను మజ్జినులను, దుకూలములను, బం
గారు సరిగంచువస్త్రములును కొని కోట్లకొలది ధనమును
ఇండియాకు బంపుచుండుటచే 'ఎల్డర్ ప్లినీ' అను రోమక
చరిత్రకారుడు తమదేశమునకు గలుగుచున్న ఆర్థిక నష్ట
మునకు చింతించుచు తమదేశమునుండి సంవత్సరమునకు
పదికోట్ల సెస్టర్సులు పోవుచున్నవని వ్రాసియున్నాడు. *
ప్రపంచమున మరెచ్చటను దూదిదొరకకుండుటచే వస్త్ర
ములవ్యాపారిమంతయు హైందవులహస్తగతమై యుం
డెను. గుజరాతు దేశముయొక్కయు, చోళమండలము
యొక్కయు రేవులనుండి వస్త్రప్రవాహములు విదేశము
లకు ప్రవహించుచుండెను. క్రీస్తుశకము ౫౫౨ వ సంవ
త్సరమున 'జస్టీనియను' అను రోమకచక్రవర్తి చేసిన
చట్టములలో హిందూదేశమునుండివచ్చు వస్త్రముల
మీద శాహరీ(పన్ను) విధించబడియున్నది. † రెండవకా

* దుకూలములను, మజ్జినులను, దూదివస్త్రములను రోముదేశ
ములో అమితధరల కమ్మబడుచుండెను. ఆరీలీయను అను చక్రవర్తికా
లములో పట్టు బంగారమునకు ఎత్తునకెత్తుగా నమ్మబడుచుండెను.

† ఒడలు పైకిగనబడునంతటి సన్ననిపట్టువస్త్రములు జనులు
ధరించుచుండుటచే నీతికి భంగమని 'టైబీరియసు' చక్రవర్తి వానిని
నిషేధించుచు నొకచట్టము చేసెను.

లిపుఅయిన 'ఓమరు' ౧౨ వోట్ల చినిగిననూలువస్త్రమును
 ధరించి మతోపన్యాసము గావించెనని చెప్పదురు. మహా
 మ్మదుయొక్క అల్లుడయిన 'అల్లీ' నూలుగొనును ధరి
 చెను. పరిషియా, మెసాపొటేమియా, జావా మొదలగు
 దేశములన్నిటియందును నాగరకులందరు హిందూవస్త్ర
 ములనే ధరించుచుండెడివారు. సన్నగుడ్డలకెక్కువ ఖర్చు
 గలిగియుండెను. బంగాళములోని మజ్లినులు మిక్కిలి
 విలువగలిగియున్నను అట్టివస్త్రములే దేశముయొక్క
 యితర భాగములయందును ఉత్పత్తియగుచుండెను. హిం
 దూదేశపు అద్దకములును, అంచులును ప్రపంచము నాక
 ర్షించుచుండెను. పదమూడవశతాబ్దములో హిందూదేశ
 మునకు వచ్చిన 'మాక్కొఫాలో' అనురోమకుడు హేలుగు
 దేశములో మజ్లినులును, సన్నని యితరవస్త్రములును
 నేయబడుచుండెడిట్లు న్రాసియున్నాడు. అవి సాలెపురు
 గులు చేయు బూజునకంటె సన్నముగ నున్నవనియు,
 ప్రపంచములో వానిని ధరించుట కభిలషింపని రాజ
 కుటుంబము లుండవనియు ప్రశంసించియున్నాడు. విశాఖ
 పట్టణపు పంజామాలును బందరు, కలంకారిచీటీగుడ్డలును,
 నెల్లూరిసారీలును, ఆరణిమజ్లినులును విదేశములలో విరి
 విగ నమ్ముడు పోవుచుండెను. ౧౫వ శతాబ్దములో హిం
 దూదేశమునకు వచ్చిన 'బార్బోసా' యనునతడు కాంబే

పట్టణములో ప్రపంచమంతటినండియు వర్తకులు వచ్చు
 చుందురనియు, హరిలందులోనెలె అన్నిరకముల చేతిపను
 లును వృద్ధిచొందియున్నవనియు వర్ణించుచున్నాడు.
 ఆయనకాలమున వస్త్రవ్యాపారము విరివిగ సాగుచుం
 డెను. బాహ్యజా వచ్చుటకు సూరుసంవత్సరములక్రింద
 ప్రతిమొక్క యూరోపుఖండములోని దక్షిణదేశములకు
 గొంపోబడెను. ఇప్పటికి షుమారు ౧౧ వందల సంవత్సర
 ములక్రిందట ఇద్దరు హైందవులు ప్రతిపైరును జపానుదేశ
 మునకు తీసికొనిపోయినట్లు డాక్టరు 'తకాకాసు' అను
 ఆయన "ఇండియానుండి మనమేమి నేర్చుకొంటిమి" అను
 శీర్షికగల వ్యాసములో వ్రాయుచున్నాడు. ఐరోపాలో
 మొదట దూది కాగితములు చేయుట కుపయోగించబడు
 చుండెను. ఐరోపాఖండములో ఇటీవలదేశములోనే మొదట
 దూది నూలు చేయుట కుపయోగించబడెను. పెనీసు,
 మిలాను మండలములలోను, తరువాత జర్మనీలోని
 శాక్సని, ప్రషియాలలోను నూలువస్త్రములు నేయ
 బడెను గాని యవి హిందూదేశపువస్త్రములతో సరి
 తూగలేకపోయెను. యథాప్రకారముగ హిందూదేశపు
 వస్త్రములు ఎగుమతియగుచునేయుండెను. అరబ్బులు
 తూర్పుమధ్యధరాసముద్ర దేశములకును, ఇటాలియనులు
 'లెవాంటు' దేశములకును గొంపోవుచుండిరి. పైరాన్,

బాహ్యసా, నికొలో కొంటి, లిన్ పోటను మున్నగు యాత్రి
 కులసాక్ష్యమువలన హిందూ దేశమునకు తూర్పునను, పశ్చి
 మమునను ఉన్న దేశములన్నిటియందును, దక్షిణాఫ్రికా
 భూములలోను హిందూ దేశపు వస్త్రములు ఎదురులేక
 వ్యాపించుచుండెను; ౧౫౦౩-౧౫౦౮ వ సం॥లలో నిండి
 యాకువచ్చిన 'వర్తిమా'యను నతడు ప్రపంచమం దన్ని
 దేశములకంటెను బంగాళములో నెక్కువదూదిదొరకునని
 వ్రాసియున్నాడు. బంగెలే పట్టణమునుండి ప్రతినంవత్సరము
 పట్టుగుడ్డలతో నిండిన ౫౦ ఓడలు బయలుదేరునని వ్రాసె
 ను. తరువాత ౬౦ సంవత్సరములకు వచ్చిన నీజరుఫ్రడ
 రికు అను వెనిసు దేశపు వర్తకుడు సక తోము రేవునకును,
 పెగ్యూ దేశమునకు మధ్య వస్త్రవ్యాపారము విరివిగ
 సాగుచున్నదనియు, రంగులు వెలిసిపోక కళాయిపూసి
 నట్లు అతికి ఉతికినకొద్ది చాయ యినుమడించుచున్న
 దనియు వర్ణించుచున్నాడు. తరువాత ౧౬ వ శతాబ్దం
 తమున వచ్చిన 'లిన్వోటను' అను నతడు 'నాంతోము'
 నాగపట్టణ, మచిలీపట్టణములలో అనేకరకముల నూలు
 వస్త్రములు నేయబడుచున్నవనియు, మిక్కిలి పనితనము
 గలిగి సున్నితముగా అవి నేయబడుటచే పట్టువస్త్రములకంటె
 పెను అందమై ఎక్కువ విలువగలిగి ఆదరించబడుచున్న
 వనియు చెప్పుచున్నాడు. ౧౭ వ శతాబ్దములో మనదేశ

మునకు వచ్చిన 'బర్నె'లను నతడు మన నూలుగుడ్డల
 సున్నితమును జూచి యాశ్చర్యపడెను. ఈతనిసమకాలికు
 డయిన 'టావెర్నియరు' అనునతడు మాల్వా, బంగాళ
 ములలో నేయబడు కాలికోగుడ్డలుచేతితో తాకినను
 మెత్తగా తగిలినట్లే కనుపడవనియు, నూలు స్థూలదృష్టికి
 స్పష్టముగా కనుపడనంత సన్నగా నున్నదనియు ప్రశం
 సించియున్నాడు. ఈవిధముగా పొగడిన ప్రయాణికు లె
 దరో కలరు. ఈప్రబలసాక్ష్యమంతయు పరస్పరవిరుద్ధము
 గాక బహుశతాబ్దములు గడచినను ఖద్దరు పనితనమునను,
 మార్దవమునను, సున్నితమునను రక మెంతమాత్రము
 ను తగ్గక జాతిలోనేర్పరితనము, సమర్థత మున్నగు సుగుణ
 ములను పెంపొందించినదనియు, ౧౮౪౧ వ సం. ములో
 మాంట్యూస్టూవార్డు ఎల్ఫినుస్టనుగారు ఇండియాదేశపుచేతి
 పనులన్నిటిలో ముఖ్యమైనది ఖద్దరుచేత యనియు, బహు
 కాలమునుండియు పొగడ్తగాంచిన దాని సౌందర్యమును,
 మార్దవమును, సున్నితమును, పనితనమును అలవర్చుకొను
 టకు ప్రపంచమున నింతవర కేజాతికిని సాధ్యముకాలేదని
 యు వ్రాసిన మాటలు స్తవముగాక వాస్తవమేయనియు
 రుజువుజేయుచున్నది.

బౌద్ధత్యమునకు కారణములు

ఖద్దరు నిర్మాణమున ప్రపంచమందంతటను ఇండియా కగ్రపీఠమును సమకూర్చిన గొప్పకారణము లెవ్వి? ఒక కారణమందరకును చెలిసినదే. ఇచ్చటనుమాత్రమే ప్రత్తి పండుటయు, అదియు పుష్కలముగా దొరకుటయునే ముఖ్యకారణము. ఒకపూర్వయాత్రికుడు చెప్పిన విధముగా ఆహారసదార్థములతోపాటు ప్రత్తియు విరివిగ పండింపబడుచుండెను. ప్రత్తియుత్పత్తికితోడు జనులకు పారంపర్యముగావచ్చి సహజమైన సంవర్ధమానమైనపనితనమే రెండవ కారణము. పెక్కు కుటుంబములేకాక అనేక కులములు వంశపారంపర్యముగా నీవృత్తి నవలంబించి మానవకోటి కచ్చెరువుగలిగించిన ఖద్దరు నుత్పత్తిచేయగలిగినవి. ఇచ్చట ప్రకృతి అత్యోదార్యముతో హైందవజాతి కంతకును నేర్పరితనమును, కౌశల్యమును ప్రసాదించినది. ఒకరిబలవంతములేకయే ఎడతెగక పాటుబడుశక్తియు దానికి తోడు రంగులువేసి విచిత్రముగ నద్దకముచేయగల చేర్పరితనమును వర్తకప్రపంచములో హైందవులకగ్రస్థాన మిప్పించగలిగినవి. హిందూదేశపు శీతోష్ణపరిస్థితులు రంగులకు చేవయు ఇంపుగొలుపు నిగనిగలును సమకూర్చి ఎన్నటికిని వెలిసిపోని గట్టితనము గలిగించుటచే మనవస్త్రములు ప్రపంచవర్తకరంగమున కన్నాకయినవి. ఈ మేలితనమే

మనఖద్దరున కెక్కువధరలు చెచ్చినది. నేతకామహిందూ సంఘములో మిక్కిలి గణన కెక్కెను. దేహమున కలం కారము గల్పించిన తంతుకారుడు సగౌరవముగా జెప్ప కొనబడియెను.

మహమ్మదీయ ప్రావకము

మహమ్మదీయ దండయాత్రలవలనను, వారి విజయములవలనను ఇండియా యొక్క ఆర్థికపరిస్థితులు మారినవి. అంతియకాక మహమ్మదీయ చక్రవర్తులు దేశీయ పృథ్వులను పెంపొందించిరనియును జెప్పవచ్చును. పూర్వపు హిందూరాజులవలెనే మహమ్మదీయ ప్రభువులును నూలును, నేతను పెంపుజేసిరి. ఢిల్లీ చక్రవర్తులును, డక్కా నవాబులును హైదరులయిన ఢక్కాసాలీలను ప్రోత్సహించి మల్లీనుల నేతను పెంపొందించుటయే దీనికి తార్కాణము. భోగసరాయణులు, డాంబికులు నగుటచే నవాబులును, చక్రవర్తులును ఒండొరులతోపోటీలుపడి దేశీయపృథ్వుల పెంపొందించిరి. మహమ్మదీయ చక్రవర్తుల కాలమున నేమాత్రము విలువగలవస్త్రములు త్వత్తియగుచుండెనో తెలిసికొనుటకు తగిన సాధనములు లేకుండుట విచారకరము.

మోర్లేండుగారు “అక్బరుమరణకాలమున ఇండియా పరిస్థితులు” అను పేరుతో వ్రాసిన గ్రంథములో ఆ కాలపు

వస్త్రముల ఉత్పత్తియొక్క అంచనా వేసియున్నాము. ఆ కాలపు జనాభా ననుసరించి తలకు ౧౩ గజముల వంతున ఉత్పత్తియగునని వారిమదింపునుబట్టి తేలుచున్నది. ఈ చేన్నపుస్తకములో వారుతేల్చిన అంశములను విమర్శించుట కవకాశములేదు. కాని వారు లెక్కవేసిన పద్ధతి సరియైనదికాదని మాత్రము చెప్పివిడుచుచున్నాము. విదేశముల కెగుమతికాబడిన వస్త్రముల సంఖ్య ఇంగ్లీషు, డచ్చి యోడలు తీసికొనిపోయిన సరకులను మాత్రమే తీసికొని యుండుట చేతను, దేశములో నుపయోగించబడు వస్త్రముల మొత్తమును అడ్డగోలుగా తగ్గించివైచుట చేతను వారి లెక్కలు లోపభూయిష్ఠమని చెప్పవచ్చును. దేశములో నుపయోగించబడు వస్త్రములన్నియు ఖద్దరే యనియు పైగా అరేబియాను, దానిసమీప దేశములును, బర్మాను, తూర్పుద్వీపములును, తూర్పు ఆఫ్రికాయును ఇండియా వస్త్రములనే యుపయోగించుచుండెననియు, ఆయన అంగీకరించియున్నారు. ౧౬ వ శతాబ్దాదిని ఇండియాకు వచ్చిన పైరార్డులను ఆయన కాంబె, కాలికట్టు, సూరతు, గోవాలు విరివిగ వస్త్రముల నెగుమతిచేయు రేవులనియు ఇండియానుండి వచ్చు పట్టుఖద్దరు వస్త్రములనే ఆఫ్రికాలోని గుడుహోపు అగ్రము మొదలుచీనావరకును జనులు ఆసాదమస్తకము ధరించుచుండిరనియు ఇయ్యవి ముచువలె

తెల్లనై మృదువుగనుండెననియు వ్రాసియున్నాడు. అవి మిక్కిలి సనితనముగలిగి చౌకగా నుండెనట. అవి కాంబే సింధుశాఖనుండియు, చోళతీరమునుండియు, బంగాళసింధు ప్రాంతములనుండియు విశేషముగ నెగుమతి యగుచుండెనని అందరు నంగీకరించియున్నారు. పైరాడ్డు, బర్నియరు, టావర్నియరు, మున్నగు ప్రయాణీకులెల్లరును ఖద్దరువర్తకము విస్తారముగ నుండెననియు వాక్రుచ్చిరి. కనుక ఇండియాలో ఖద్దరు నిర్మాణమే ప్రధానవృత్తియనియు 'అక్బరు' తరువాతి చక్రవర్తులుగూడ దానిని పోషించి పెంపొందించుచుండిరనియు చెప్పవచ్చును.

మార్పు

మరియు ఉత్తర హిందూస్థానములోని బీహారు శంజాయి సంయుక్తరాష్ట్రములలో నేత చేతులుమారి చాల వరకు హిందువులను విడిచి మహమ్మదీయుల నాశ్రయించినది. ఇచ్చటి సాలీలలో విశేషసంఖ్యయిప్పటికిని మహమ్మదీయులుగనే యున్నారు. తక్కిన వృత్తులలో వలెనే మహమ్మదీయులు హిందువులతోపాటు నేతనేయుటకు బూనుకొనిరి. నేత మిక్కిలి గౌరవమయిన వృత్తిగా నెంచబడెను. దక్షిణదేశములోని 'తిరువల్లువరు'వలెనే కబీరు నేతవృత్తి నవలంబించి సుఖజీవనము గావించెను.

దూదివర్తకములో నొకకొత్తవృత్తి బయలుదేరినది. ఒక్కసంయుక్తరాష్ట్రములలోదప్ప ఇప్పటి పింజారీ (దూదేకులవాండ్లు) లందరు మహమ్మదీయులుగ నుండుట జూడ మహమ్మదీయుల పాలనములో దూదేకుట యొక గౌరవవృత్తిగా ప్రత్యేకింపబడెననుట నిశ్చయము. మొదట పింజారీలు, దిండ్లుపరువులు మాత్రమే చేయుచుండిరనియు, తరువాత యేకులుచేసి నూలువడకుటకు తోడ్పడుచుండిరనియు చెప్పవచ్చును. మఱియు కొన్ని భాగములలో పింజారీలు దళారివృత్తిని సహిత మనలంబించి దూది నిలువ చేసి యేకులు వడుకువాండ్లకిచ్చి నూలు జమచేసి సాలీల కీచ్చుచు వడుకు వారికిని, నేతగాండ్రకును మధ్యజరుగు లావాదేవీలలో కొంత కమిషను సంపాదించుకొనుచుండుట మనము చూచుచున్నాము. బహుశాపూర్వకాలమున హిందువులు తమకు గావలసినయేకులను తామే చేసికొనుచుండిరి. దక్షిణదేశమునను బుగాళములోను ఇప్పటివరకును ఒకచిన్నవిల్లువంటి సాధనముతో వడుకు వాండ్లు తమయేకులను తామే తయారుచేసికొను ఆచారము గలదు. విల్లు మారిపోయి ఏకులు చేసికొనుట ప్రత్యేకవృత్తిగ పరిణమించి పలకయును, దస్తాయును గల కమాను ఉపయోగించుట ఎపుడు సంభవించెనో చరిత్ర శోధకులు విమర్శింపవలసిన సమస్యయై యున్నది.

తెల్లవాకితోడి

౧౫ వ శతాబ్దప్రారంభమున ఐరోపాజాతులు ఇండియాతోను, ఇతర తూర్పు దేశములతోను వర్తకము చేయు విషయమై పోటీచేయప్రారంభించిరి. ధనతృప్తి వారిని తూర్పు దేశముల కాకర్షించెను. మొదట పోర్చుగీసు వారును, తరువాత డచ్చివారును, కడపట ఆంగ్లపరాసు జాతులును ప్రవేశించిరి. వారిప్రధానోద్దేశము వర్తకముగుటచే ఇండియాలో నుత్పత్తియగుచున్న వస్తువులు మున్నగునవి కొని యెగుమతిచేయ ప్రారంభించిరి. తూర్పు ఇండియాకంపెనివారు మొదట సూరతు, హుగ్లి, మచిలీషట్టణము, కల్కికోట మొదలగు స్థలములలో దుకాణము లేర్పరచి చుట్టుప్రక్కల నుండు సాలీలనందరను అచ్చటికి జేర్చిరి. ఇండియాదేశపు కాలికోగుడ్డలకు ఇంగ్లండులో క్రమక్రమముగా ఆదరము హెచ్చుటచే ౧౬౬౫ వ సంవత్సరములో కంపెనీ డైరెక్టర్లు ఇకమీద హిందూదేశపు కాలికోలనే విశేషముగా బంపుచుండవలసినదని యాదాస్తు బంపిరి. ఈవర్తక మిప్రకారముగా ఒకశతాబ్దమువరకును జరిగి తరువాత నెట్లు పర్యవసించినదియు మనము తెలిసికొనగలము. వర్తకమువలని ధనాశకురాజ్యతృప్తి తోడ్పడి కోట్లకొలది జనులకు జీవనాధారమైన నేతృవృత్తిని ధ్వంసముచేసినది. జనులు వృత్తులు నశించి నిరు

పేదలై బాధపడజొచ్చిరి. శతాబ్దములనుంచి పారంపర్యముగా వచ్చిన వృత్తి ఊరకచానలేదు. ఘోరమైన పోరాటము జరిగినది. ఒకడక్కామజ్జినుల మరణచరిత్రను పరికించినయెడల తక్కినవిషయమంతయు బోధపడగలదు.

డక్కా మజ్జినులు

బంగాళాదేశమునుండి వచ్చు మజ్జినులకు “గాంగె టికము”లని గ్రీకులు పేరిడినట్లు మన మిదివరకు చదవియున్నాము. డక్కాలో నుత్పత్తియయిన చారల మజ్జినులు పెరిస్టసులో, డయక్రోషియా యని పిలువబడెను. దీనికి గీరలగుడ్డలని అపలోనియసు అర్థము వ్రాసెను. రోమకరాజ్యము విస్తరించుచున్న కాలములో రోమకులు హిందూదేశపు రంగుల మజ్జినులనుఫరింప వేడుకపడుచుండిరి. వీనిని ఫరించినయెడల లోపలిశరీరము ప్రకాశించుచు బయటికి గనుపడుచుండెనని స్థిరీ వ్రాసియున్నాడు. అనేకమంది ప్రయాణికులు మజ్జినుల పనితనమును మార్దవమును ప్రశంసించుచుండిరి. తొమ్మిదవశతాబ్దమున వచ్చిన నొకఅరబ్బీదేశీయుడు మజ్జినులు హిందూదేశమున దక్క మరెచ్చటను దొరకవనియు, ఒకమనుష్యునకు సరిపోవు దుస్తంతయు ముద్దుటుంగరముగుండ దూరిపోవు నంతటి సన్నపునూలుతో జేయబడుచున్నదనియు, దానిని దూదితోచేయగా తాను జగతినినియు వ్రాసియున్నాడు.

ప్రొఫెసర్ గ్రంథాలయము
తేల ప్రాలు.

ఇది డక్కామజ్జినులగూర్చి వ్రాసినదియేయని యూహింప
వచ్చును. కొన్ని శతాబ్దములవరకును ఈవిద్య ఇటులే
వృద్ధియగుచువచ్చినది. పైరార్థవచ్చి చూచినకాలములో
నూలుగుడ్డలు కొన్నిధరించినప్పుడు శరీరముమీద గుడ్డ
ఉన్నదా లేదా యనుశంక బాడమునంత సన్నముగా
నున్నవట. రాల్పుఫిచ్చిగారు హిందూదేశములో నెల్ల
సన్ననిగుడ్డ డక్కాసమీపముననున్న సోనర్గోనులో చేయ
బడుచున్నదని వ్రాసినాడు. ఇట్టి అద్భుతమ
యిన పనితనము జూపిన సాలీలకు ఢిల్లీచక్రవర్తుల ప్రాపు
గలుగక పోలేదు. రాజపత్నియయిన మార్జహాను ఆదరిం
చుటచేత నీవృత్తి మిక్కిలి కీర్తిగాంచినది. చక్రవర్తులు
తమ ఆస్థానములకు పరరాజ్యములనుండి వచ్చు గాయ
బారులకు సగౌరవముగ నిచ్చు మేలిబహువుతు లీమజ్జి
నులే. ఒకపారశీకరాయబారి తనరాజును సందర్శింపవచ్చి
నిష్పకోడిగుడ్డంత పరిమాణముగలిగి ముత్యములు తాపిన
కొబ్బరితెంకను కానుకగ సమర్పించెననియు, దానిని
ఘోరచిమాడగా లోపల 20 మూరలపొడవుగల తలగుడ్డ
ఇమిడియుండెననియు సంతోషముతో నుప్పొంగుచుట వె
ర్నియరు వర్ణించియున్నాడు. ప్రపంచములో నేసంత
యందయినను మజ్జినులు మిక్కుటమయిన ధరలకమ్ము
మబోవుచుండెను. కంపెనీవర్తకు లిండియాకు వచ్చినప్పుడు

దీనిని కోరుచుండిరి. గతశతాబ్దములో నలుబదవపడివరకు మజ్జనులు విశేషముగ నెగుమతియగుచునేయుండెను. చౌకగానుండు అలికీగుడ్డలు దిగుమతిగాను ప్రారంభించినప్పటినుండియే మజ్జనుల ఉత్పత్తి క్రమముగ ఆగిపోయినది. ౧౮౩౬ వ సంవత్సరములో 'డాక్టరు యూరి' అనునతడు ఇప్పటికిని డక్టర్లో పడికినేయబడుచున్న మజ్జనులతో తులదూగగల వానిని ఉత్పత్తిచేయుటకు ఐరోపియనుల బుద్ధిచతురత చాల దనియు, ఇంగ్లీషుయంత్రములపై తీయబడు అతినన్నని నూలుకంటెను సన్నమగునూలు చేతితోరాటముల మీద నెట్లు వడుకబడునదియు, తరువాత యెట్టిపనిముట్లతో నీసన్ననూలుచేయబడునదియు, మనలో బుద్ధి సూక్ష్మతగలవారునహితము ఊహింప లేకున్నారనియు వ్రాసియున్నాడు. ౧౮౪౦వ సంవత్సరములో మజ్జనులచరిత్రను విపులీకరించి వ్రాసిన డాక్టరు బుయిలరుగారు మజ్జనులు ముందుగా ఉత్తరువిచ్చిన యెడల చేయబడుననియు, ముఖ్యముగ శ్రీమంతులే వీనిని నేయుచుకొందురనియు, ఇటీవల డిల్లీచక్రవర్తులు గతించినతరువాత వీనిఖర్చు కొంతతగ్గినను వృత్తినశించకుండ నిలువదగినంతమాత్రమయినను ఇప్పటికిని ఖర్చగుచునేయున్నదనియు వాక్రుచ్చియున్నాడు.

డక్కా నూలు

డక్కాసాలీలు యెట్టిదూది నుపయోగించినదియు, ఎట్టినూలు వడికినదియు, ఏషన్ధతులననుసరించి నూలువడికి గుడ్డనేసినదియు, వైనముగా విషయము లిప్పటికిని దొరుకుచున్నవి. వీరుపయోగించిన దూదియంతయు డక్కా మండలముతోనే పండింపబడె సనుట నిశ్చయము. అది నాటుపత్తియే. అచ్చటి భూసారము ననుసరించి అదియొక ప్రత్యేకరకపుదూదియే. బంగాళములో నితరజిల్లాలలో బండినదానికంటె డక్కాదూది మిక్కిలి నాశ్చర్యమై పొడుగయిన పింజలుగలిగిననై నను ఇప్పుడు అమెరికాలోను, దక్షిణద్వీపములలోను పండింపబడుచున్నదూదియే ఎక్కువపొడుగయిన పింజలను గలిగియున్నది. డక్కాసాలీలు ముఖ్యముగా గమనించునరీక్షయొక్కటియే. చలువచేసినప్పుడు నూలు ఉబికి గుడ్డచిక్కబడినయెడల మంచిరకమని వారియభిప్రాయము. డక్కాలో నుపయోగించు దూదిపండునట్టి ప్రతిమొక్కను పరీక్షించిన యొకపండితుడీక్రింది విషయముల గమనించియున్నాడు: (1) కొమ్మలు నిలువుగాను, ఆకులుసన్నవై కొనలుగలిగినవిగాను ఉన్నవి. (2) చెట్టంతయు కొంచె మెట్టడాలుగలిగి, ఆకులయొక్క ఈనెలు, కాడలు మాసినరంగు గలిగియుండును. (3) పూవులయొక్క తొడిమెలు పొడవై దళముల చుట్టు

యెట్టి గీరలుండును. (ర) పింజ పొడుగై నన్నముగను మెత్తగను ఉండును.* ఈ ప్రతిచెట్టు ఏటా పెరుబెట్టబడుచు ఐదడుగులవరకు పెరుగును. మల్లినవర్తకము బాగుగ సాగుచుండినపుడు ఈ ప్రతివిశేషముగ పండింపబడుచుండును. ఈదూది పింజెలలో అనేకరకములుకూడ నున్నవి. శాక్తరు తెయిలరుగాదు వ్రాయునప్పునికి రకము కొంతవరకు క్షీణించినది. ఆయన వ్రాసినరోజులలో పింజెలు మునుపటివలె మెత్తగను నునుపుగను కనుపడినను పూర్వము నకం తె పొట్టి వైగింజకు ఏక్కువ గట్టిగా కరుచుకొని యుండును. పంటకూడ తగ్గినది. ఈ దూదిని వెదురు బద్దను చిన్నవిల్లునలె నంచి పరముతో గాని, పట్టుదారముతో గాని కట్టి దానితో ఏకులుజేసి నూలువడకుపద్ధతిని శాక్తరు తెయిలరుగాదు నూనముగ నీక్రిందివిధమున వర్ణించియున్నాడు: “నూలువడికేక్రీలు పత్తిని చెదయేరి శుభ్రముచేసి (చర్కి, పుల్లికాతి) పత్తి రాటములతో పట్టి విత్తనములను దూదిని వేసుజేయుదురు. చర్కియనగా రెండు గుండ్రనికజ్జల నమర్చి చేతితో తిప్పబడునట్టి పత్తిరాటము. కొంచెము ముదుగు

* ప్రస్తుతము గంజాములో నుపయోగింపబడు దూదియును ఆజిల్లాలో పండునదియే. పింజ విశేషము సాడుగయినది గానున్నను పట్టునలె మెత్తగను, నునుపుగను ఉండును. జిల్లాలో విశేషముగల పర్వతసానువులమీద నిది పండింపబడుచున్నది.

నూలు దీయుదూదియంతయు నీరాటముచేతనే చేయబడుచున్నది. డుల్లంకాతీ యనునది సన్ననినూలుదీయుట కొఱకు కొద్దిమొత్తము దూదినితీయుట కుపయోగించబడును. ఇది యొక చిన్నయినుపకడ్డి. దానికి చివరలు సన్నముగను, నడుము లావుగను ఉండును. బల్లకంబు కొంచెము మిగిలియుండు రెండుచివరలను రెండు చేతులతో బట్టకొని సత్తి ఉంచినబల్లమీద నీకడ్డిని దొల్లొంతురు.* యంత్రములో పట్టినదూదికి చెగినట్టు చేతితోదీసిన ఈదూదిలో పింజలు నలిగి తెగిపోవు. విత్తులుతీసినతరువాత దూదిని సరముగట్టిన వెదురువిల్లుతో ఏకి చెత్తరాల్చివేయుదురు. సన్నదారము చేయదలంచినప్పుడు ఏకకపూర్వము నలుసు లన్నియు ఏరివేయబడును. రెండుగుళములవెడల్పును లోపలిపైపునసన్నని పండ్లును గలిగి, యొకవిధమయిన చేపయొక్కవడతో చేయబడి, చంద్రవంక వలె నుండు దువ్వెనతో దూది శుభ్రము చేయబడుచున్నది.† సన్ననిదూది పింజలుమాత్రమే యీదువ్వెనపండ్ల సందున దూరగలవు. దూది శుభ్రము

* గంజాములో సన్ననూలుచేయు సాళీలు ఈసాధనమునే యుపయోగించుచున్నారు.

† ఆంధ్రదేశమునందును ఇట్టి సాధనమే ఉపయోగింపబడుచున్నది. సన్ననూలు పడుకుటకు దేశమంతట నిట్టిసాధనమునే యుపయోగించియుందురు.

చేసినతరువాత వుండేలుదబ్బతో పింజలు విడదీసి మెత్తగా జేయుదురు. మెత్తగా ఏకినదూదిని నున్ననితోలుమీద పరిచి సన్ననియేకులు జేయుదురు. నూలువడుకుసన్న డీయేకు పెడమచేతితో బట్టుకొందురు. వడుకుసామగ్రి యంతయు నొకచిన్నబుట్టలోపెట్టుదురు. ఏకులు, సన్నని కదురు, దొర్లిపోకుండ బంకమట్టి కుదిటిలో నుంచి బడు టెంకాయచిప్ప, వేళ్లకు కలుకువచ్చుటకుగాను రాచుకొ నుటకై బూడిద నిలువచేసిన చిన్న రాతితోట్టి— మివియే వడుకుసామానులు. కదురు లావుపాటిసూదికంటె మందము గానుండదు.* ఏదిషదునాలు గొగుళముల పొడవు గలిగి బరువుగానుండి పెగుగా తిరుగుటకుగాను కిందనైపున చిన్నతడిరేగటిమట్టిఉండ గుచ్చబడును. వడుకువారు తక్కిని ఏటవాలుగ పెట్టుకొని క్రిందికొనను టెంకాయ చిప్పలోనుంచి టనస్రేలు చూపునుస్రేల్లో కదురుపెట్టు కొని త్రిప్పుచు పెడమచేతిలో పెట్టుకొన్న ఏకులో నుంచి ఒంటిపింజలుగల సన్ననిదారమును కుడిచేతిస్త్రేల్లో లాగుచు పురియెక్కిన దారమును కదురుకు చుట్టుచు నురు.” కొంతసేపు నడికినతరువాత కదురుమీదినూలుచు పంటెమీద జుట్టుదురు. గాలిలో తేమలేక వేడిగా నున్న

* ౬౦-వ సంబంధకంపై తక్కువగా నుండు ముతకనూలున్న రాటములమీద వడుకుదురని టెయిలరుగారు వ్రాయుచున్నారు.

యెడల పింజెలు ముడుచుకొని పొట్టినగుటచే సన్ననూలు రాదట. గాలిలో కొంచెము తేమగలిగి, ౮౨ డిగ్రీలకు మించనివేడి యున్నపుడే సన్నదారము వచ్చునని తెలియి లగుగారు వ్రాయుచున్నారు. డక్కాలో నూలువడుకు వారిలో చాలామంది హిందూస్త్రీలే. ఉదయమున స్నాన వారినది మొదలు తొమ్మిదివదిగంటలవరకు, సాయంత్రము మూడునాలుగు గంటలు మొదలు గడియస్త్రాద్దవరకును డక్కాలో సన్ననూలు వడుకబడుచున్నది. డక్కాలో స్త్రీలందరును తమకు తీరికయినప్పుడల్లను నూలునడకు చుండేవారు. సాధారణముగా ౧౮ మొదలు 3౦ సంవత్సరముల లోపుగానున్న యావన స్త్రీలే బాగుగా వడుక గొరట.

ప్రతిదినమును ఉదయమంతయు వడికినయెడల నెలసొడుగునను వడికినసన్ననూలు అరతులమునకు మించ దట. అనగా గంటకు ౫౦ గజములు పడినది. నూలుతుం ము.౮-౦-౦ చొప్పునవడుకుకూలినెలకు రు. ౪-౦-౦ అగును. ఇట్లు సంవత్సరమునకు రు. ౪౮-౦-౦ గిట్టును. సాధారణముగ ప్రతియొకరును సంవత్సరమునకు రు. ౨౦-౦-౦ మొదలు రు. ౪౦-౦-౦ వరకును సంపాదించుచుండిరి. ఈ ప్రకారముగ వడికిననూలుయొక్క సొగసునుగూర్చి చెప్ప వలసినదేలేదనియు పరదేశములలో యంత్రములమీద

తీయబడు నూలు దీనితో నెందుకును పోల్పడగదనియు నిర్ధారణచేయబడెను. ఢిల్లీలోని శ్రీమంతులకొరకు నేయ బడిన మజ్జినులు ౧౦౦ హస్తములపొడవుగలవి ఒకరతి తూగుచుండెనట. ౧౮౮౬-వసంవత్సరములో నొక ఢక్కా నేతగాడు డాక్టరు తెయిలరుగారియెదుట కొలువగా పోను తూనికగల దూదినుండిగగిం మైల్లపొడవుగల సన్న దారము వచ్చినదట. అనగా ఈనూలు ౫౦౦ సంబరు దని నెంచ వచ్చును. అంతకుపూర్వము వృత్తి క్షీణింపనిరోజులలో నూలు అంతకంటె ఎక్కువసంబరుదిగూడ తీయబడియుండ వచ్చును. కొంచము పొట్టిపింజెలుగల ఢక్కాదూది నుండి యంత్రములమీద యంతసన్ననినూలు తీయుటకు వీలుండదు. యంత్రములమీద నేసినదానికంటె ఢక్కా నూలు కొంచ మెక్కువతూగి ఎక్కువఱిగియు, బలమును గలిగియుండెను. ఫోర్ బ్యువాట్సును అను నాతడు తన “హిందూ దేశపు నేతః శ్రమలు” అను గ్రంథములో ఢక్కా నూలును గూర్చి యిట్లభిప్రాయమిచ్చియున్నాడు: “మూడువిషయములు నిర్ధారణగా చెప్పవచ్చును. మొదటిది, యూరపులో యంత్రములమీద వడుకబడుసన్ననూలు కంటె ఢక్కానూలు మందము తక్కువ; రెండవది, ఢక్కా నూలులో ఐరోపాలో చేయబడిన దారమునకంటె తక్కువపింజెలుగలవు; మూడవది, తక్కువపింజె లుండుటచేత

ధక్కానూలు ఎక్కువసన్నగా నున్నది. పైసారాంశములుతీయుటకు ఆధారమయిన విషయముల నీక్రింద నుదహరించుచున్నాము.

పేరు.	మందము (అం గుళములు)	అం. పొడు గులొనున్న పురులు.
ఫ్రంచిమజ్జను (౧౮ = ౨సంవ త్సరపు అంతరాక్షీయ ప్రదర్శనములో)	. ౦౦౧౯	౬౮.౮
ఇంగ్లీషుమజ్జను (౧౮౫౧ సం॥లో - ౪౪౦నంబడు)	. ౦౦౩౮	౫౬.౩
ధక్కామజ్జను (ఇండియన్ మ్యూజియము)	. ౦౦౧౩౩౭౫	౧౧౦.౧
ధక్కామజ్జను (౧౮ = ౨సం వత్సరపు అంతరాక్షీయ ప్రదర్శనములో)	. ౦౦౧౫౬౨౫	౮౦.౭

పైనుదాహరించినరీతిగా ధక్కామజ్జను నూలుకు ఎక్కువపురియుండుటచేతనే యంత్రములమీద ఐరోపాలో చేయబడినదానికంటె ఇండియాలో చేతితోచేసినది ఎక్కువకాలము మనుటకు అవకాశముగలిగి మేలయినదని చెప్పటకు కారణమయినది. ఐరోపాలోని మజ్జనులు చూచుటకేకాని ధరించుటకు నిరుపయోగములు.

ఇండియామట్లనులు ఉతుకులకాగి బహుకాలము మన
గలవని ప్రసిద్ధిని బొందినవి. నిజము చెప్పమన్నయెడల
ఈరోజువరకు యూరపులో నేయబడుచున్న సన్నని వస్త్ర
ములేవియు ఢక్కాలోని “గాలిగుడ్డ”లకు బోల్చదగవు.

మజ్జినునేత

ఢక్కాలో నూలువడుకువారివలెనే నేతగాండ్తు
ను కౌశల్యమునుజూపియున్నాడు. నేతలో ౧౨౬ కంటె
నెక్కువదోహదముల నుపయోగించిరి. పడుగుచేయుట,
సరిచేయుట, నాన్పుట, చలువచేయుట మొదలగు సనుల
న్నియు వాట్సునుగారు వైనముగా వర్ణించియున్నాడు.
ఢక్కా నేతగాండ్తందరు హిందువులు. బక్కపలుచనిమెల్లె
నంటి శరీరముగలిగి మిక్కిలి చురుకుదనముతోను, ఓర్పు
తోను కష్టపడి పనిచేయగలవారు. అద్భుతమయిన స్పర్శ
జ్ఞానము గలిగియుండుటచేతను, ఏమాత్రపు బరువునయి
నను గమనింపగల శక్తిగలిగియుండుటచేతను వారను
కొన్న ఆకారమును, అనెయును, చిక్కదనమును గలిగి
యుండునట్లు నేయగలిగియుండిరి. సరిచేయుటకు వారు
బియ్యపుపిండి నుపయోగించుచుండిరి. అంచుగట్టుటకు
బియ్యపుపిండితో కొద్దిగ కరిదూపమును గలుపుదురు.
వారుపనులన్నియుచెట్టునీడను, వర్షాకాలములోను విరివిగ
సాగించుచుండెడివారు. ఆషాఢశ్రావణ భాద్రపదమాస

ములు వారిపనులకు మిక్కిలి అనుకూలముగ నుండెను. గాలిలో తేమయుండినయెడల దారము తెగకుండుటయే దీనికికారణము. ఎండకాలములో నేయనలసివచ్చినప్పుడు వెడలుపైన పల్లెములలో నీళ్లుబోసి పడుగుక్రిందబెట్టుచుండెడివారు. మల్లను తాను సాధారణముగా ఒకగజము వెడల్పును, ౨౦ గజములపొడువును గలిగియుండెను. ఒక్క తాను నేయుటకు, రకమునుబట్టి, ౧౦ మొదలు ౩౦ రోజులువరకు పట్టుచుండెను. పక్కారకము ఒకఅరతానుసన్న గుడ్డను నూలునడికి నేయుటకు ౫, ౬ నెలలు పట్టుచుండెను. మంచికమ్ములు గలిగిన చారలగుడ్డలును అమ్మకమునకు దెచ్చుచుండెడివారు. జందానిఅనురకపుమల్లను అన్నిటిలో నెక్కువ ఖరీదుగలిగినది. విచిత్రములయిన అనెలువేసి, మిక్కిలి చతురతతో అల్లి పనితనము గనపరచుచుండిరి. చెంఱి పనిని దిగువతరగతుల మహమ్మదీయస్త్రీలును, చాకలివాండ్లను మిక్కిలి నిపుణతతో ఒక్కకుట్టయినను పయికి గనుపడకుండ చేయుచుండెడివారు. చినిగినమల్లను లకు మిక్కిలి జాగ్రతగా అతుకువేయుచుండిరి. తెగి చెడిపోయినదారములను లాగివేసి కొత్తదారములను గుడ్డపొడుగునను చొప్పించగలిగియుండిరి. ఇతరచోట్ల చెడకుండ ఎగుమతిచేయుటకై ఎదురుగొట్టములలో 20 గజములమల్లనుతానుల నిమిచ్చి పంపుచువచ్చిరి. పక్కామల్లు

మల్లనులను ఢిల్లీ కే గుమతి చేయునప్పుడు వెనుక
 గొట్టములకు బచ్చెనపూసి కళాయిజేసి పంపుచుండెడి
 వారు. మల్లనులు రు. ౧౦౦-౦-౦ మొదలు రు. ౪౦౦-౦-౦
 వరకు ఖరీదుపెట్టికొనుచుండిరి. మల్లనులు సన్నముగను,
 మృదువుగను, లలితముగను నుండుటచేత వానికి 'సాయా
 ప్రాలేయము', 'వాయువస్త్రము', 'అపరవాణము' అను
 శ్రింగారపుపేర్లు పెట్టుచుండిరి. సాయాప్రాలేయము మంచు
 వస్త్రముగలిగి సాలెపట్టునలె నుండుటచే 'పబ్బ'మని పేరు
 వహించెను. ఇది మల్లనులలో మూడవరకమే. ఒకటి
 రెండవరకము మల్లనులకు 'మల్ మల్ ఖాస్' లేక 'మల్ల
 రాజ'మనియు, 'అపరవాణ' లేక 'ప్రవాహజల'మనియు
 రసికనామములు. ఒక హిందూనేతకాడు ఒకచక్కని
 మల్లనువస్త్రమును అజాగ్రత్తగ నేలపైనుంచుటచే నొక
 ఆవు గడ్డించుని బ్రమసి దానినిమేసినందున అంతటి చక్కని
 వస్త్రమును నిసుమయోగము జేసినందుకు నవాబు అలి
 వద్దిఖాను సాలెవానిని శిక్షించి ప్రవాసమంపెనని కథ
 చెప్పుదురు. ఔరంగజేబు తనకొమార్తెలు దిగంబరలై
 రాజస్థానమునకు వచ్చిరని భ్రమపడి వారిని మందలించగా
 వారు ఒకదానిపై నొకటి ఏడుమల్లనువస్త్రములు ధరిం
 చితిమని రుజువుచేసి కోపము చల్లార్చిరట. మొగలాయి
 ఆకరణక్రింద అత్యుచ్చదశకు వచ్చిన మల్లనువ్యాపారము

చౌకరకపు అలికీమల్లునులు విదేశములనుండి నిరాటంకముగ మనదేశమునకు వచ్చుటచేతను, మనవి ఇంగ్లండునకు బోవునెడల వాటిపైన ౧౦౦-కి ౭% మొదలు ౮౦ వరకును సుంకములు విధించుటచేతను సంపూర్ణముగ సత్యమైనది. ౧౯౩౦-౩౧లో వర్తిమాయనుబాటసారియు, ౧౯౩౧-౩౨లో ఫిచ్చిఅను ఆయనయు, ౧౯౩౩-౩౪లో టవెర్నియరు అనునతడును, అరేబియా, పరిషియా, ఈజిప్టు, పెగు, మలాకా, సుమత్రా దేశములతోను, మధ్యధరాసముద్రతీరస్థ దేశములతోను విరివిగ మల్లనువర్తికము సాగుచుండినట్లు సాక్ష్యమిచ్చియున్నారు. నవాబు అలివర్దిఖాను బంగాళమును పాలించుచుండగా ఒక్కొక్కసారియు సముఖమున నేతగాడు ౮౦౦ తానులు సహితము అమ్మకమునకు వెచ్చుచుండినట్లు ౧౭౭౨ సంవత్సరములో బోల్ట్ టు అను ఆయన న్రాసియున్నాడు.

౧౭౮౭-వ సం.ములో ఫిక్కాజిల్లాకు కలెక్టరుగా నున్న 'డే' (Day) అనుఆయన ఫిక్కానుండి ఒకకోటిరూపాయల విలువగలవస్త్రము లెగుమతియగుచుండెననియు, వానిలో షుమారు ౩౦ లేక ౪౦ లక్షలరూపాయల నష్టములు ఏరోపాకు బోవుచుండెననియు మదింపుచేసినాడు. ఇంగ్లండులో మొట్టమొదట మల్లనువస్త్రములనేత ౧౭౮౭ సంవత్సరములో ప్రారంభింపబడినదికాని అవి ఇండియాకు

చచ్చినప్పటికి కొంతకాలము పట్టినది. అప్పటికే ఢక్కా యొక్క ఎగుమతివర్తకముయొక్క కంఠమునకు సుంకము లనే ఉచ్చుబిగించుటచే అది ఉక్కిరిబిక్కిరియైనది. విదేశీ నూలు ఇండియాకు మొదటిసారి ౧౮౨౧లో వచ్చి ఢక్కా యొక్క నాటునూలును తుడిచిపెట్టినది. క్రమక్రమముగా ఢక్కావర్తకము క్షీణించినది. మనవస్త్రములు ఇంగ్లండుకు బోయినమెడల సుంకములు విధించుటయు, ఇంగ్లండునుంచి మనదేశమునకు దిగుమతియగు సరకులను ఊరక రానిచ్చుటయు మూలముగా అనాదినుండి వచ్చిన వ్యాపారము సమూలముగ నశించినది. ౧౮౪౦వ సంవత్సరము వర్తకముపూర్తిగ నిలిపివేయబడినది. చచ్చిపోయిన వర్తకము మఱియెన్నిప్రయత్నములు చేసినను పునర్జీవించ నాధ్యమయినదిగాదు. వర్తక మేవిధముగ నశించినదియు సీక్రిందిఅంకెలవలన తెలియగలదు.

సంవత్సరము	ఎగుమతుల ఖరీదు
౧౮౦౭	రు. ౮, ౬౧,౪౧౦ - ౮-౫
౧౮౧౦	,, ౫, ౫౬,౯౯౬ - ౦-౦
౧౮౧౩	,, ౩, ౩౮,౧౧౪ - ౧౨-౮
౧౮౧౭-౧౮	,, ౧౫, ౪౪,౯౭౪ - ౧-౯
౧౮౨౧-౨౨	,, ౧౨, ౧౬,౨౫౨ - ౦-౫
౧౮౨౫-౨౬	,, ౬, ౨౯,౧౮౩ - ౪-౩
౧౮౨౯-౩౦	,, ౫, ౦౪,౪౧౨ - ౧౨-౦
౧౮౩౧-౩౨	,, ౩, ౬౨,౬౪౭ - ౫-౦
౧౮౩౪-౩౫	,, ౩, ౮౭,౧౨౨ - ౦-౦

౧౮౪౦వ సంవత్సరముతరువాత ఈవర్తకముపూర్తిగా నిలిచిపోయినది. మన దేశములోగూడ ఖర్చు తగ్గి పోయినది. ఎవరయిన ముందుగా ఉత్తరువిచ్చి నేయించుకొనిననే తప్ప వ్యాపారమునకై నేయుట మానివేసిరి. పూర్వము సాలీలు తమంతటనే మట్లనులు నేసి నిలువజేసి లాభమునకు అమ్ముకొనుపద్ధతిమారిపోయి ౧౮౫౦ నుండి కావలసినవారు ముందుగా బహగానా యిచ్చి నేయించుకొనిన యెడల నేయుట తటస్థించినది.

నాటసురకులకును విలాసినరకులకునుగల 'ఖరీదు' లో తేడా 'చాలా యెక్కువగనుండెను. ౧౮౦౦ సంబరకులోని స్వదేశిగుడ్డలఖరీదు నాలుగయిదురె ట్లెక్కువగా నుండెను. ౧౮౪౦ లోనున్న ధరలతేజాలు ఈక్రిందిపట్టిక పలన తెలియగలవు.

సంబర	తూనిక	1½ లడ్డీ ఖరీదు					
		ఇంగ్లీషు			ఇండియను		
	రు అ కాడీలు	రు అ కాడీలు	రు అ కాడీలు	రు అ కాడీలు	రు అ కాడీలు	రు అ కాడీలు	రు అ కాడీలు
౨౦౦	౧ ౦ ౦	౦ ౩ ౦	౦ ౩ ౦	౦ ౩ ౦	౦ ౩ ౦	౦ ౩ ౦	౦ ౩ ౦
౧౯౦	౧ ౦ ౧౮	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫
౧౮౦	౧ ౧ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫
౧౭౦	౧ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫
౧౬౦	౧ ౩ ౦	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫
౧౫౦	౧ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫	౦ ౨ ౧౫

౧౮౪౦ సంవత్సరము తర్వాత ౩౦-వ నెంబరు మొదలు ౨౦౦ సంబరువరకు ఢక్కాబజారులలో ఇంగ్లీషునూలుకుదప్ప నాటునూలుకుస్థానములేకుండెను. ౩౦వ సంబరుకు తక్కువసంబరు నూలుమాత్రమే కొంతవరకు నాటునూలు అమ్ముడుపోవుచుండెను. ఈవిధముగా ౩౦ సంవత్సరములలో ఢక్కాకు, ఇంగ్లండుకు జరిగుచున్న కొన్ని లక్షలవిలువగలవర్తకము నశించుటయేకాక దేశము లోఖర్చుకుకూడ ఇంగ్లీషుసరకేవచ్చుటచేత నూలువడకడమే మానివేయబడి జనులు నిరుద్యోగులై దారిద్య్రమునకు వశులైరి. కోట్లకొలది దేశీయులకు చివరము గలిగించుచున్న ఖద్దరుపరిశ్రమ నశించి మన మెగుమతి చేయుచున్న దేశములకును మనకునుకూడ సరదేశీయులే గుడ్డలుపంపుట తటస్థించినది. పశ్చిమఖండపుచౌకమ్మనులు దేశీయపరిశ్రమలను నశింపజేయుచుండగా వాటిని రక్షించుటకు ప్రయత్నమైనను జరుపబడలేదు. జనులు వ్యామోహములోబడి పుత్తడికిని, బంగారమునకును భేదము కనుగొనలేకపోవుటచే ఢక్కాయొక్క విభవము వీగిపోయినది. ౧౮౦౦ సంవత్సరములో ౨లక్షలున్న ఢక్కాయొక్కజనాభా౧౮౪౦సంవత్సరములో౮౦,౦౦౦కు తగ్గిపోయినది. సాలీలును, ఇతరులును వ్యవసాయము మొదల

యిన యితరవృత్తులలో ప్రవేశించిరి. ట్రైవెలియను అను
ఆయనపార్లమెంటు ఎదుట నీదుఃఖకరమైన విషయము
నుగూర్చి సాక్ష్యమిచ్చినప్పుడు అనుపమేయమైన యీపరి
శ్రమను, ఢక్కామల్లనులకు సంబంధించిన విజ్ఞానమును,
హృదయమార్దవమును పునర్జీవింపజేయుటకు సాధ్యము
కాకపోయెను. అంతయు గతించిన అంధకారమున విస్మృ
తమై కాలప్రవాహములో అంతర్ధాన మయ్యెను.

౪౬

రాటము - మగ్గము

—*—

౨

యీ ణ ద శ

క్రింగ్లేయులు ఇండియాకు రాకపూర్వమును, నచ్చిన
తరువాతను, ౧౪ శతాబ్దమువరకు, ప్రపంచ
మంతటికిని నూలు వస్త్రముల బంపుచున్న భారత
దేశము విదేశీయుల దోపిడిచేత దేశీయుల ప్రధానజీవన
సాధనమయిన వృత్తిని బోగొట్టుకొనుటయే కాక, తాను
కూడ సంపూర్ణముగ విదేశవస్త్రముల నుపయోగించు
దుస్థితికి నచ్చినది. ప్రపంచములో నెల్ల విదేశవస్త్రము
లను ఎక్కువగా దెప్పించుకొను దేశము మనదే. వస్త్ర
ముల నెగుమతి చేయగలస్థితినుండి దిగుమతి చేసికొను
దుస్థితికి ఎట్లు మారితిమో యిప్పుడు వినరింపబడుచున్నది.
ఇండియాలో అత్యంతముగ నుత్పత్తియగుచున్న వస్త్ర
ములను కొని విదేశములలో వ్యాపారము చేసికొనుటకై
మొదట ఐరోపాజాతులు మన దేశమునకువచ్చియుండినవని

యిదివరకు చెప్పియుంటిమి. అప్పటికి యూహోపుగాని, యింగ్లండుగాని ఇండియాకు నస్త్రముల బంపగలస్థితిలో లేవు. తూర్పు ద్వీపములలో బండు సువాసన సంభారము లను, ఇండియాలో నుత్పత్తియగు నస్త్రములను తీసుకొని పోయి అమ్ముకొనినయెడల మిక్కిలి లాభము వచ్చుచుండుటచేత ఐరోపానుండి ఒకజాతి తరువాత మఱియొక జాతి—అనగా పోర్చుగీసులును, ఉలాందావారును, పరాసులును, చినరకు ఆంగ్లేయులును—బాబ్బటిల్లుచున్న వర్తక ప్రవాహములో కొట్టుకొనినచ్చిరి. వర్తకపుపోటీ అధికమై ఒకరికి లేకుండజేయవలయునని మఱియొకడు ఘోరమయిన యుద్ధములు చేసిరి. వానిలో నింగ్లాండు విజయమును గాంచి, తక్కిన ఐరోపీయుల నెల్ల ఇండియానుండి వెడల నడిచి వర్తకమునకు దోడు దేశపాలనమును గూడ సంపాదించుకొన గలిగినది. ఈవిజయచరిత్రమే తూర్పు ఇండియాకంపెనీ యొక్క చరిత్రము. ఎలిజబెత్తు రాణివారి సనదునుబొంది ౧౬౦౦ వ సంవత్సరములో నీకంపెనీ స్థాపింపబడెను. తరువాత చాలకాలమునరకు భరతఖండములో వీరికి స్థావరము గుదురలేదు. ౧౬౧౦ వ సంవత్సరములో బందరులోను, ౧౬౧౨లో సూరతులోను, ౧౬౩౯ లో మదరాసులోను, ౧౬౪౦ లో హుగ్లీలోను వర్తకశాల లేర్పరచబడెను. ఈకొట్టు స్థాపించిన

తరువాత ఇంగ్లీషువారు స్వయముగా మనదగ్గర గుడ్డలు కొని తీసుకొనిపోవుట ప్రారంభమయినది గాని తత్పూర్వము యూరోపులోని యితరదేశములవారు మనదేశము నుండి దిగుమతి చేసికొని అక్కడనుంచి యింగ్లాండునకు బంపుచుండేరి. మనగుడ్డలు ఇంగ్లీషువారికి బాగుగా నచ్చి సందున విశేషముగ నీనినే యుపయోగించుటచే వ్యాపారము క్రమముగా వృద్ధియయ్యెను. ఇండియాలో వర్తకమునిమిత్తము అడిలి లేర్పరచుకొను పద్ధతికి మొదట ఉలాందావారు దారిచూపి చోళమండలతీరమునను, సూరతులోను వర్తకశాలలుగట్టిరి. ఉలాందావారు ఇండియా నుండి బటేవియాకు తీసుకొనిపోయిన గుడ్డల బేళ్ల లెక్కలు విమర్శించిన యెడల వర్తక మెట్లభివృద్ధి యయినది తేటపడగలదు.

సంవత్సరము.	చోళమండల బంగారము.	గుజరాతు.	మొత్తము.
౧౬౨౫	౧౭౧౦	...	౨౧౦౦
	బేళ్లు		
౧౬౪౧-౪౪ (వీటా)	౨౫౦౦	...	౩౫౦౦
౧౬౫౭-౬౧ (సంవత్సరములు)	౪౦౦౦	౫౦౦	౪౫౦౦

సూరతునుండి జావాకు బోయినట్లడలొని సరకుల పట్టీలో ౩౦ గుడ్డలపద్దు లున్నవి. ఫారస్తరుగారు రచించిన

చిన 'ఇంగ్లీషు నర్తకశాలలు' అను గ్రంథసంపుటములలో ౧౫౦ రకముల గుడ్డలు ఎగుమతి చేయబడుచుండినట్లు కన్పట్టుచున్నది. దీనివలన మన దేశపు ఎన్ని రకములగుడ్డలు పరదేశీయులకు నచ్చినవో గ్రహింపనగును. మొదట ఆంగ్లేయులు ఇండియాకు బంగారునుపంపుట కిచ్చగింప లేదు. సర్ తామస్ రోగారు ఇండియాదేశపు గుడ్డలు నచ్చలేదని వ్రాసినారుగాని ఈ అభిప్రాయము సరికాదని తరువాతి నర్తకపరిస్థితులనుబట్టి గ్రహింపనచ్చును. గుజరాతులోను, తూర్పుతీరమునను, బంగాళములోను వర్తకము బాగుగసాగినది. తూర్పుతీరమున విశేషముగ సరుకులు దొరకుచుండుటచేత ఉలాందావారివలెనే ఆంగ్లేయులును చాలకాలము తూర్పు తీరముననే వ్యాపారము సలుపుచుండిరి. సూరతునుండియు కాలికోల ఎగుమతి వృద్ధియగుచుండెను. అచ్చటినుండి ౧౬౧౮లో ౧౨,౫౦౦ తానులును, ౧౬౨౫లో ౧౩,౫౦,౦౦౦ తానులును ఎగుమతి యయ్యెను. ౧౬౧౮ లో ప్రయాణమైన 'రాయల్ ఆక్' అను ఓడ ౧౪౦౦౦ తానులను తీసికొనిపోయెను. మఱి ఆరు సంవత్సరములలో నీయెగుమతులు ఆరురెట్లు పెరిగెను. ౧౬౧౮ లో ౫౦౦ శౌరీల విలువగల నూలు మాత్ర మెగుమతి యయ్యెను. కాని క్రమముగ దీనికై అభిలాష యెక్కువగుటచే నేసినగుడ్డలు దొరకనియెడల

విడినూలుగాని, పడుగులుగాని యెగుమతి చేయవలసినదని కంపెనివారు తమ ఏజంట్ల కుత్తరపులొసగిరి. ౧౬౨౮ వ సంవత్సరములో ౫౨౮ బేళ్లనూలు ఇంగ్లాండున కెగుమతి చేయబడెను. విశేషముగ నూలు ఇండియానుండి ఎగుమతి చేసినయెడల ఇంగ్లాండులో నిలువయుండునని భయపడ నవసరము లేదనియు, ఇదివరకు ఎగుమతిచేసిన దానికంటె నెంతయెక్కువ యెగుమతి చేసినను ఖర్చగు ననియు డైరెక్టర్లు వ్రాసిరి. నూలు ఎగుమతి పెరిగిపోవుట చేత ధరలు ఎక్కువై సాలీలకు నష్టము గలుగుచున్నందున నూలు ఎగుమతి మాననిది గుడ్డ లమ్మమని సాలీలు కట్టుగట్టిరి. ౧౬౨౭-౪౦ సంవత్సరములలో సంవత్సరమునకు ౫౦,౦౦౦ తానులకు తక్కువలేకుండా ఎగుమతియగుచుండెను. వారు ఇండియాలో తాను ౧ కి ౭ పిల్లింగుల వంతునకొని ఇంగ్లాండులో ౨౦ పిల్లింగుల కమ్ముచుండిరి. మంచిలాభములు వచ్చుచుండెను. ఇండియాతో వర్తకము విషయమై కొన్ని యాక్షేపణలు రాగా కంపెనివారు ఇదివరకు ప్రాన్సు మొదలయిన దేశములనుండి ౫ లక్షల శొరీల విలునగల కేనురేకులు మొదలయినవి చెప్పించుకొనుచుంటిమనియు, ఇష్టపడి యంతయు నిలిచిపోయి తామే అంతవిలునగల వస్త్రములను ఆదేశముల కెగుమతి చేయుచుంటిమనియు, ఇండి

యావత్తర్తకము చాల లాభకారియనియు తీవ్రముగా వాదించిరి. తరువాత ౩౦ సంవత్సరముల వరకును లాభకరముగనే యుండెను. ౧౭౫౧ వ సంవత్సరములో డైరక్టరులు ఇండియానుంచిసచ్చ సరుకులన్నిటిలో కాలి కట్టుగుడ్డలు కాంతీంపబడుచున్నవనియు నివేదించిరి.

ఇంగ్లండులో జనులరుచులు మారిపోయి ఇండియా గుడ్డలపై వ్యామోహమెక్కువయ్యెను. జను లెడతెగక ఈ గుడ్డలనే కాంతీంచుచుండుటచే గుడ్డలయెగుమతి అమితముగా పెరిగిపోయెను. విశేషముగా లాభములు వచ్చుచుండుటచే కంపెనీవారేకాక ఇతరులును ప్రత్యేకముగా వర్తకముచేసి మిక్కిలి లాభములు పొందుచుండిరి. రెట్టా శేషనుకు పూర్వము లండనునుండి ఒక్క ఓడయైనను గంగాముఖద్వారమునకు ప్రయాణముకాలేదనియు, తరువాత యెనిమిది సంవత్సరములలో గంగాముఖద్వారము నుండి ఎగుమతి ౮౦౦౦ పోనులనుండి ౩ లక్షలకు పెరిగి పోయెననియు చరిత్రకారుడు వ్రాయుచున్నాడు. కంపెనీకి లాభము అమితమయ్యెను. ౧౬౭౬ లో భాగస్వాము లందరికి షేరుమొత్తములు బోనసుగా ఇచ్చుటకు తీర్మానించబడి యామొత్తములలో భాగములినుమడించబడెను. తరువాతసంవత్సరములలో రెట్టింపుషేర్లమీద ౧౦౦ కి ౨౦ వంతున లాభములు పంచిపెట్టబడెను. ఈ

లాభములు చూచి జనులు ధనాశాపీడితులై, కొత్తకంపె
 నీలు స్థాపించి, దండయాత్రలు బయలుదేరి, కంపెనీవారొ
 క్కడే అనుభవించుచున్న లాభము నపహరింపజూచిరి.
 అపహరణమువల్ల గలిగిన యీ పోరాటములచరిత్ర మన
 కిస్స వ్రవసరములేదు. చివరకు ౧౭ వ శతాబ్దమునాటికి
 ఈ పోరాటములన్నియు సమసి అన్నికంపెనీలకు రాజీ
 కుదిరి ఏకమై పూర్వపు ఖూర్పుఇండియా కంపెనీపేరు
 తోనే వర్తకముచేయుట కంగీకరించిరి. ఈరోజులలో హిం
 దూదేశపు నైస్రములమీద ఆంగ్లేయులకు వ్యామోహ
 మమితమయ్యెను. ౧౬౭౭ లో వేసిన లెక్కలప్రకారము
 సంవత్సరమునకు ౧,౬౦,౦౦౦ పౌనుల ఖరీదుగల సరు
 కులు దిగుమతియయ్యెను. ౧౬౮౧ లో సంవత్సరమునకు
 ౩ లక్షల పౌనులు ఖర్చుచేసి ఇండియానుంచి వచ్చు పగు
 పులు, అద్దకపుగుడ్డలు, దుప్పట్లు, తెరలు కొనుచున్నట్లుపార్ల
 మెంటులో ప్రకటింపబడెను. ౧౬౭౩ మొదలు ౭౮
 వరకుగల అయిదుసంవత్సరములలో దిగుమతియైన
 సరకుల మొత్తమును ౧౬౮౦ మొదలు ౧౬౮౪ వర
 కుగల ఐదుసంవత్సరములలోను దిగుమతియైన సరకుల
 మొత్తముతో బోల్చిచూచినయెడల వర్తక మెంతవడిగా
 వృద్ధియయినదో తెలిసికొనగలము.

సంవత్సరము

తానులు

౧౬౭౩-౭౪

౩౯,౦౩,౫౦౦

౧౬౮౦-౮౩

౮౫,౬౪,౦౦౦

పై లెక్కలను బట్టి సగటున సంవత్సరమునకు ౨ లక్షల తాను లింగ్లండునకు దిగుమతి యగుచున్నట్లు తేలుచున్నది. తానుకు ౯ పెన్నీలు మొదలు ౨ షిల్లింగులవరకు సుంకమువేసినను ఇన్ని గుడ్డలు దిగుమతియగుట ఆశ్చర్యము. ఇంగ్లండులో వూలునేతగాండ్లకు జీవనము పడిపోవ ప్రారంభించెను. పరిస్థితులు దుర్భరమై మొట్టలెక్కువయ్యెను. హిందూదేశపు పట్టువస్త్రములను ధరించకూడదని నిషేధపుచట్టము చేయుటకై పార్లమెంటులో పిటిషను దాఖలుచేయబడెను. హిందూదేశపు నూలు గుడ్డలమీదను, పీతాంబరములమీదను అత్యంతమయిన సుంకము వేయబడెను. ౧౬౮౫ వ సంవత్సరములో ఇండియానుండివచ్చు నూలుగుడ్డలమీదను, పట్టుగుడ్డలమీదను, నారగుడ్డలమీదను ౧౦౦-కి పదివంతున సుంకములు విధించబడెను. అది చాలక ౧౬౯౦ లో పన్ను రెట్టింపు చేయబడెను. ఈపన్నులన్నియు భరించుకొనియు ఇంగ్లండులో ఇండియానుండివచ్చు నూలుపట్టువస్త్రములే సర్వసామాన్యముగ ధరింపబడుచుండెను. ౧౬౮౮-వ సంవత్స

రములో విష్ణువము జరిగినతరువాత మేరీరాణి భర్తతో సహా ఇంగ్లండునకువచ్చి ఇండియాదేశపు అద్దకపుగుడ్డల మీద వ్యామోహమును పెంపొందింపజేయుటచే శ్రీమంతులందరును వానినే ధరించుచుండిరని లెక్కలను చరిత్రకారుడు వ్రాయుచున్నాడు. యార్కుషైరు, విల్ట్ షైరు, నార్విచ్, స్పిట్ ఫీల్డ్ జిల్లాలలోని పూలువర్తకులు గోలచేయుట కారంభించి గొప్పయాందోళనము గలిగించిరి. మెకాలే తనఆంగ్లేయచరిత్రములో ఈవర్తకులయాందోళనము నిట్లు సంక్షేపముగా జెప్పియున్నాడు: “పూర్వము వ్యవసాయముచేసి జీవించు మనగ్రామములలోను, పరిశ్రమలచే జీవించుపట్టణములలోను నినెసించుజనులు మనగొట్టెమందల పూలునుదెచ్చి, మననారలే వడికి, మనమగ్గములమీదనే నేసిన గొనులు, చొక్కాలు, పరుపులే ఉపయోగించుచుండిరి. వారే ధన్యులు. ఆరోజులే సుఖావహములు. ఎలిజబెతురాణీకాలమునాటి రాజభవనముల కలంకార భూతములయిన ఆరాస్ శాలువ లిప్పు డేమయినవి? ఇంగ్లీషుఉన్నితో ఇంగ్లీషుచేతులు చేసిన వస్త్రములనే ధరించుచు విదేశవస్త్రముల ముట్టియెరుంగని శ్రీమంతుల సంతానమయ్యను మూర్ఖి దాబాదునుంచి వచ్చు విదేశ వస్త్రములను, స్టాకింగులను ధరించి తైతక్కలాడుటసిగ్గులచేటుగాదా?” ౧౬౯౬ వ సంవత్సరమున ‘ఉన్నవాస్తవ’

మనుషేరుతో స్రకటింపబడిన ఒకకరపత్రమునందు తూర్పు
 ఇండియాకంపెనీవల్ల విదేశపుష్పములును, కాలికోలును
 దిగుమతిచేయుటతప్ప మతేమియు లాభములేదని వ్రాయ
 బడియున్నది. మల్లినులగూర్చి నిరసనభావమును వెలి
 బుచ్చుకోవవాక్కు లందు పెక్కులుగలవు: 'ఫాషననునది
 Fashion) యొకరాక్షసి. ఒకవస్తువు ప్రియమయినకొద్దీ
 ప్రియ మెక్కువవుతుంది. ముప్పది పిల్లింగులు పెట్టి ఒక
 గజము మల్లిను కొంటే చేతులలోపట్టుకొన్నట్టేవుండదు.'
 ఈకరపత్రము స్రకటింపబడుటకు కొన్ని సంవత్సరములు
 ముందే పార్లమెంటువారు శవములమీద చూలుగుడ్డలే
 కప్పవలసినదని చట్టముచేసిరి. జీవించియున్న శరీరముల
 విషయమునను ఇట్టిచట్టమేచేసిన బాగుండునని కొందరు
 తలంచుచుండిరి. ఈస్వదేశవర్తకుల ఆందోళనమును బల
 పరచుభారము డీఫో అను గ్రంథకర్తపాలబడినది. అతడు
 మిక్కిలి భాషావైచిత్ర్యమును గనపరచుచు వాదించి
 యున్నాడు: 'జనులు ఇండియాదేశపుగుడ్డల పోకులో బడి
 పోయినారు. దిండ్రకు, తివాసులకు పూర్వము ఉపయోగ
 పడుచుండునట్టియూ, పిల్లలును, అలకాజనమును వాడు
 కొనుచుండునట్టియు, ఇండియాదేశపు ముతకచీటీగుడ్డలును,
 కలంకారి కాలికోలును మనలో గొప్పయింటిస్త్రీలు పోకనే
 భ్రమతో ధరించుకొనుచున్నారు. నౌకరులు తృణీక

రించే గుడ్డలు దొరసానులకు ధారణయోగ్య మయినవి. కాలు మట్టిగాకుండ నుండుటకై క్రింద పరచదగిన చీటీ గుడ్డలు ఇప్పుడు పైన వేసుకొనుచున్నారు. అధోభాగమున ధరింపదగినవి రవికల కుషయోగపడుచున్నవి. రానే గాను సహితము చీనాజపానుదేశీయులవలె పట్టుకాలి కోలు ధరింపగోరుచున్నారు. ఇంతేకాదు. ఇండియాగుడ్డలు మన రహస్యపుగదులలోను, పడకటిండ్లలోను ప్రవేశించినవి. దిండ్లకు, తెరలకు, కుర్చీలకు నవియే శరణ్యమయినవి. చివరకు మనపరుపులుగూడ వానితో కుట్టించుకొనుగతియే పట్టినది. ఇంతయే? పూర్వము మనము ఊలుపెట్టి నేయించుకొను ప్రతివస్తువును, స్త్రీలదుస్తులును, గుడ్డసామానులును ఇండియాదేశపు కాలికోలుగ మారిపోయినవి. భారతదేశపుగుడ్డలవెల మనదేశపుగుడ్డల ఖరీదులో ఆరింటనయిదుపాళ్లుగా నుండుటచేత దూరమునుండి దిగుమతి చేయబడియు, అన్నిలాభములుపోను మనవాటికంటె చౌకగా అమ్మబడుచున్నవి.' చౌకధరలకు దొరికినెక్కునకాలము మనుచుండుటచేతనే హిందూదేశపు సతకులు మనబజారులను సులభముగ స్వాధీనపరచుకోగలిగినవి. కోల్చెస్టరుపట్టణములోని కూలీలందరు దొమ్మిచేసి ఇండియాను దుస్తులను ధరించినస్త్రీలను ముట్టడించి అనమానపరచిరి. ఆందోళనము కొంచెము బలమయిన

ప్రతిమన గ్రంథాలయము
శ్రీ లక్ష్మణులు.

వెంటనే పార్లమెంటువారు జనులకష్టముల నివృత్తిచేయుటకు బూనుకొని, ౧౯౦౦ వ సంవత్సరమునకు తరువాత అనేక చట్టములుచేసి ఇండియావస్త్రముల నిషేధించిరి.

౧౯౦౦ వ సంవత్సరములో ఇండియానుంచి అద్దకపు కాలికోలు ఇంగ్లాండుకు రాకూడదని యొకచట్టము చేయబడెను. అటుమీదట అద్దకము వేయకుండా తెల్ల కాలికోలు దిగుమతిచేయబడి ఇంగ్లాండులో రంగువేయబడుచుండెను. ౧౯౨౧ న సంవత్సరములో తెల్ల కాలికోలు గూడ దిగుమతి చేయగూడదని నిషేధించి, వాని నమ్మిన వానికి ౨౦ పౌనుల జుల్మానాయు, కొన్నవానికి ౫ పౌనుల జుల్మానాయు విధించబడెను. తరువాత ౧౯ సంవత్సరములకు పూర్తిగా నూలుతో చేయబడిన వస్త్రములే ధరించకూడదని చట్టముచేసి, కొంత ఊలు కొంత నూలు కలిపినగుడ్డలుకూడ ధరింపగూడదని అదివర కమలులో నున్న చట్టము రద్దుచేయబడెను. ఇన్ని చట్టములు చేసినను స్త్రీలయొక్క వికటబుద్ధిచేతను, షోకుమీదగల వ్యామోహముచేతను కాలికోలు ధరించబడుచునేయుండెను. ౧౯౨౪-న సంవత్సరములో ఇంగ్లాండులోనే నూలువడికి నేసినయెడల దూదితోచేయబడిన వస్త్రములు ధరింపవచ్చునని కొత్తచట్టము చేయబడెను. ఇంగ్లాండులో నుపయోగించుటకు గాక ఇతరదేశముల

కెగుమతిచేయు నిమిత్తము ఇండియావస్త్రములు దిగుమతి చేయవచ్చునని మఱియొకశాసనము పుట్టినది. ఇంత పెద్ద అపరాధముల విధించు చట్టములయందే శేషమేదో మనము సులభముగ గ్రహించవచ్చును. ఇండియాలో వృత్తులు నశింపజేసినగాని ఇంగ్లండులో పరిశ్రమలు అభివృద్ధికావనే భావమే ముఖ్యకారణము. చట్టముల క్రిందికిరాని మజ్జినులు, తెల్లకాలికోలు మొదలగు వానిమీద అమితమయిన సుంకములు విధించబడెను. వీనిని గూర్చి తరువాత విచారించము.

సుంకములగూర్చి విచారించుటకు పూర్వము ౧౮ న శతాబ్దములో ఇండియాలోని బ్రిటీషువారియొక్క పాలనాపద్ధతులును, వర్తకపద్ధతులును తెలిసికొనవలసియున్నది. శతాబ్దప్రారంభమున కాలికో వర్తకముయొక్క పరిస్థితు లీక్రిందివిధముగ నున్నవి:—

సంవత్సరము	దిగుమతిచేయబడిన కాలికోలు
౧౭౯౯	౮,౫౩,౦౩౪ తానులు
౧౮౦౦	౯,౫౧,౧౦౯ తానులు
౧౮౦౧	౮,౨౭,౧౦౧ తానులు

ఈవర్తకము ఇంగ్లండునకు చాలా లాభించినది. సంవత్సరములు గడచినకొలదియు అనవసరమయిన నిషే-

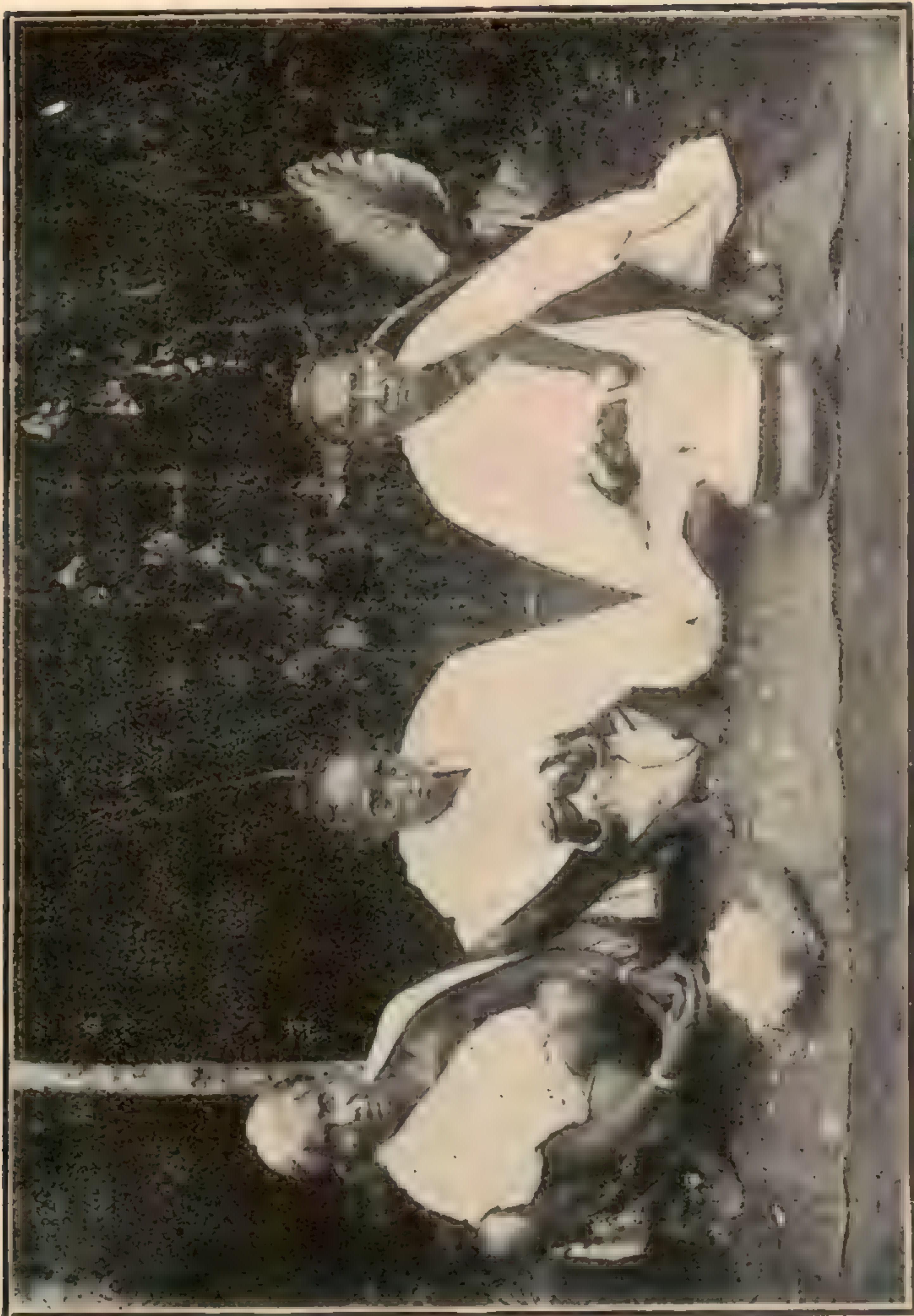
శములు గావింపబడెను. నిషేధచట్టములు గావింపబడిన కాలములో, ననగా ౧౭౦౮-౧౭౮౮ మధ్య, ఈస్టిండియా కంపెనీవారు ౪,౪౨,౩౮౦ పౌనుల బంగారమును, ౯౨,౨౨౮ పౌనుల విలువగల వస్త్రములును ఎగుమతి చేసి ౭,౫౮,౦౪౨ పౌనుల ఖరీదుగల కాలికోలు పట్టు దిగుమతి చేయుచుండెను. కంపెనీవారు ఇండియాలో తమ సరుకు లెవ్వియు అమ్మజాలకపోయినను హిందూదేశపు వస్త్రములను ఇతరదేశములకు దీసికొనిపోయి అమ్ము కొనుచుండిరి. ౧౭౭౪-౧౭౯౨ సంవత్సరములమధ్య బంగళము సూరతు మదరాసులనుండి దిగుమతి అయిన గుడ్డలవివరము తెలిసికొనదగినది. (చూడు పట్టిక)

ఆంగ్లేయవర్తకము మిక్కిలి వడిగా పెంపొందినది గాని వారి రాజ్యతృష్ణ అంతకంటె వడిగా పెరిగినది. ౧౭౪౫ వ సంవత్సరమువరకు విశేషముగ భూముల నాక్రమించుకొనలేదు. అప్పటి కది కేనల వర్తకసంఘము గనే యున్నను రాజ్యతృష్ణగలసభ్యులు వర్తకయుద్ధము లలో దింపుటచేత ౧౭౯౦-వ సంవత్సరములో గవర్నరు హైలుగారి ఆధిపత్యమున వారి కదివరకున్న వర్తకపు హక్కులుగూడ పోవుటకు తయారైనవి. కంపెనీవర్తక శాలలలోని ఉద్యోగస్తుల పేర్లనుబట్టియే కంపెనీ మొదట యెందు కేర్పడినది తెలిసికొనవచ్చును. కంపెనీయొక్క

జ్యేష్ఠసభ్యుడును గవర్నరునగు ఘనతవహించిన యేజులు
 గారికి సంవత్సరజీతము పౌ 300 మాత్రమే. ఆయనకు
 తరువాతి దర్జాగల ఉద్యోగస్థులు వ్రాయసకాడు, కొట్టు
 పెత్తనదారి, బేరగాడు అని పిలువబడిరి. కంపెనీసభ్యులంద
 రకు పెద్దసెట్లని (సీనియరు వర్తకులు)యు తక్కినవారికి
 గుమాస్తాలనియు ఉమేజువారీలనియు పేర్లు. వీరందరు కం
 పెనీ నేవకులేయయినను ధనాశచేత స్వంతఖాతానకూడ
 వర్తకముజేయుచునుంకములుతగులకుండుటకై కంపెనీపేరు
 ణో సరకులను చాటవేయుచుండెడువారు. కంపెనీ తగ
 ఘన ఇంగ్లండులోను ఇండియాలోను పనిచేయుచుండెడు
 వారిలో గౌరవనీయులును పరశ్రేయోభిలాషులును, అరు
 దుగా నుండిరి. ఏదో ఒకవిధముగ ధనాకర్షణ చేయవలె
 ననితప్ప మఱొకఉద్దేశము వారికి లేకుండెను. కలకత్తాలో
 కంపెనీయొక్క న్యాయాధికారిగ పనిచేసినచో బోల్టు
 గారు కంపెనీయొక్క పాలకుల నిట్లు తీవ్రముగ ఖండించి
 యున్నాడు. “ఇండియాలోను, ఇంగ్లండులోను కంపెనీ
 క్రింద పనిచేయువారందరిలోను పరోపకారవాంఛ లేద
 నియే స్పష్టముగా జెప్పవచ్చును. ఉద్యోగములుగాని ధన
 ముగాని లాట్లుగొట్టుట దప్ప మఱియొక భావమే వారికి
 లేదు. దౌర్భాగ్యులయిన పాలితులను నష్టపరచి ఎందరు
 చుట్టాలకు ఉద్యోగముల సంపాదించుదము. లేక ఎన్ని

లక్షలు కూడ పెట్టుదము అనుయోచన దప్ప మఱియొక ఆలోచనయే లేకుండెను. రోమను సామ్రాజ్యముయొక్క అంత్యదినములలో దూరపు రాష్ట్రములు ధనాశాపీడితుల కెట్లు చూరవిడువబడెనో అటులనే ఇండియాలో పాలనాధికారము వహించిన ఉద్యోగులు ప్రపంచమాన నెక్కడను కనివినియుండని ఘోరదురంతములకు పిందువులను లోనుజేసి సంపాదించిన ధనరాసులతో నింగ్లాండుకు వచ్చి తమ ధనముయొక్కయు కంపెనీయొక్కయు పరపతి నుపయోగించి న్యాయమును వికలపరచి స్వదేశమునకును అమాయకులయిన పాలితజనులకును మహాపకారము గావించియున్నారు”.

ఎక్కడజూచినను ప్రజాపీడయే; ఎక్కడబోయినను దుష్పరిపాలనమే. కంపెనీయొక్క చిన్న నౌకరులు పెద్ద ఉద్యోగస్థుల యొక్కయు, పెద్ద ఉద్యోగస్థులు కంపెనీయొక్కయు అధికారబలమును స్వలాభమునకై యుపయోగించుకొనుచుండిరి. ఇండియాలోని పనివాండ్లు కంపెనీవారి వస్తువులను తాము ప్రియముగా కొనుటకును తమ వస్తువులను వారికి చౌకగా అమ్ముటకును నిర్బంధింపబడి అంగీకరించనివారికి కఠినమయిన అక్రమశిక్షలు విధింపబడుచుండెను. కంపెనీనౌకరులు చిన్న దగ్గరనుంచి పెద్ద వరకును నిరంకుశాధికారముతో దేశములోని



౧. ప్రత్తిని గింజలనుండి విడదీయుట
పట్టుసాలిపద్ధతి (మరియపట్టి)

22B



౨. ప్రత్తిని విడదీసి చేపదవడతో శుభ్రముచేయుట
పట్టుసాలి పద్ధతి (మలియపట్టి)

సుంకపు చట్టములను భిన్నముగావించి అక్రమలాభమును పొందొందుడిరి. ఆకాలపు కంపెనీపాలనమును గూర్చి న్రాయుచు మెకాలేయను సుప్రసిద్ధ ఆంగ్లచరిత్రకారు డీట్లు వ్రాసియున్నాడు. “ఆకాలమున కంపెనీ నౌకరుల పని యేమనగా దేశస్థుల చెవులను వడియవేసి ఒకటిరెండు లక్షల పానులను పోగుచేయుట; ఎండ వేడిమికి శరీరా రోగ్లము చెడకముందే సీమకు వెల్లిపోవుట; అక్కడకు బోయి కారణవాని జిల్లాలో దివాలాదీసిన ఏ సంస్థానమునో కొని ఒకజమీందారు బిడ్డను వివాహ మాడుట; జేమ్సు స్క్వెర్వరుతోటలో విందులిచ్చుట” మొ యున్నది. వాపభీతిలేని వ్యవహారము విజృంభించి సాగుచుండెను. లంచములు నజరానాలు సర్వసాధారణముగా బలవంతముగా తీసికొనబడుచుండెను. ౧౮౭౫ వ సంవత్సరములో మీర్జాపూరు నవాబుగా అంగీకరించినందుకు కంపెనీ ఉద్యోగిస్థులును, సభ్యులును సహా కలిసి ౧౮౭౫, ౭౬, ౭౭, ౭౮ పానులు తమకు బహుమానములుగనిర్ణయించుకొని అంత మొత్తమునకు నాణెములు నవాబుదగ్గర లేనందున. రెండు వంతులు నాణెములుగను తక్కిన మూడవవంతుక్రింద నగలును, వెండిబంగారు సామానులును కట్టకొనిరి. బంగారములో జరిగిన యిట్టిచర్యయే కర్ణాటకమునందును జరిగినది. అమాయకుడైన ఆర్కాటునవాబు తలమీద

అక్రమమయిన బాకీలన్నియు కట్టబడినవి. పాల్ బెక్ ఫీల్డ్
అను కంపెనీనొకరు తంజావూరు మండలపు రాబడి
యంతయు నవాబు తనకు ప్రాన్సుఫరుచేసినాడని తెచ్చిన
దావా అందరికిని తెలిసినదే. ప్రజలను పీడించుట, మోస
గించుట సర్వసాధారణముగా సాగుచుండెను. ఇట్టి దుష్కా
లములో నేత, నూలువడుకుట మొదలయిన వృత్తుల
వాండ్లెట్టి యిక్కట్టులపాలయిరో మనమిప్పుడు విచా
రించెదము.

వర్తకమంతయు ఏకముగా స్వాధీనపరచుకొని పాంస
ముచేయుటవలన దేశమునకు ఘోరమయిన నష్టము వాటి
ల్లినది. కంపెనీవారియొక్కయు, వారి నొకరులయొక్క
యు వర్తకము వృద్ధియయినకొలదిని హిందూనేతగాంస్త్ర
యొక్కయు, వర్తకులయొక్కయు బాధ లెక్కునయ్యెను.
వీరివర్తకమునకును, వీరు ఇంగ్లండులో మూంధనము
నిలువజేసి ఆక్కడ వర్తకము సాగించుటకును, ఇండియా
లో సరకులుకొని ఎగుమతి చేసి లాభమున కమ్ముకొనుట
కును, వర్తకములో ఉద్యోగస్థులకు శీతమిచ్చుటకును, భాగ
ములమీదలాభములుపంచియిచ్చుటకును, వర్తకమునిమిత్త
మును, వర్తకమును రాజ్యమును విస్తరింపజేయుటకు చేసి
నయుద్ధములనిమిత్తమును, చేయబడిన బాకీలన్నిటికివడ్డీయి
చ్చుటకును ఇండియాదేశపు పన్నులనుండినచ్చుధనమే ఉప

యోగించబడుచుండెను. కొన్ని రకములు కాలికొగ్గుష్టలు
 ఇంగ్లండుకు ఎగుమతిచేయఁగూడదని నిషేధమున్నను మల్ల
 నులు, రంగువేయనిచీకోగుష్టలు, బంగాళా దేశపు పట్టువిరి
 విగి ఎగుమతి యగుచునే యుండెను. ఇంగ్లండుయొక్క పక్ష
 యోగమునకు గాకపోయినను అక్కడనుండి ఇతర దేశ
 ముల కెగుమతిచేసికొనుటకు కాలికొగ్గును కంపెనీవారు
 ఎగుమతి చేయుచునే యుండిరి. ఈవర్తకమంతయు కంపెనీ
 వారు తమచేతియందేయుంచుకొనిరి. వర్తకమంతయు ఒకదే
 గుత్తకుతీసికొనుటవలని నష్టములు ప్రత్యేకముగ వివరించ
 ననగరములేదు. ౧౭౯౬ న సం॥ములో కంపెనీనెక్కువ
 సర్వసాధారణముగా అవలంబించుచువచ్చిన మార్గము
 లు ౧౮౦౩లో రిచ్చర్డ్సు అనుఆయన వివరముగవర్ణించి
 యున్నాడు. “సూరతుమండలములో వర్తకము నిర్బంధ
 ముపయోగించి సాగించబడెను. సాటీలు తమకు నష్ట
 వయినను కంపెనీవారి కమ్మవలెను. అటులనున్నట్ల కంగీ
 కరించనియెడల దానికిబదులు కంపెనీవారికి జుల్మానాగా
 కొంత మొత్త మియ్యవచ్చును. దేశములోని పచ్చి
 ప్రైంచి, పోర్చుగీసు, అరబ్బీవర్తకులు తక్కువరకపు వస్తు
 వులకుగూడ తక్కువధరలనుపెట్టుటకు సిద్ధముగ నున్నను,
 మొదటిరకపు వస్తువులకు సహితము అంతకంటె తక్కువ
 ధరలిచ్చినను నరుకులను కంపెనీవారికే అమ్మవలెను.

అందునల్ల ఇతర దేశపు వర్తకులకును కంపెనీవారికిని పలు
 మారు తగాదాలు కలుగుచుండెను. నేతగాంధ్రురహస్య
 ముగా ఇతర దేశపు వర్తకుల కమ్మినయెడల అట్టిపనులు
 మఱియొన్నడును చేయకుండునట్లు వారతికరినముగ శిక్షిం
 చబడుచుండిరి. కంపెనీవారి వర్తకపు ఏజంటుతాను ఇత
 రదేశీయులు వర్తకమును అంతమొందించి కంపెనీవర్తక
 మును స్థిరపరచుటకు నియమింపబడితినని స్పష్టముగ జెప్పు
 చుండెను. ఈయుద్దేశము నెరవేరుటకై కావింపబడిననిర్బంధ
 ములు, విధింపబడిన శిక్షలు దుస్సహమగుటచే సాలీలనేకు
 లువ్యతినివిడిచిపెట్టి పారిపోవుచుండిరి. వారు పారిపోకుండ
 జేయుటకుగాను ఆకంపెనీ అధికారినుండి లైసెన్సులేనిది
 సాక్షిలు పట్టణము విడిచి వెళ్లకూడదని చట్టములు గావిం
 పబడెను. నవాబు జనులను పాలించుచున్నంతకాలము
 కంపెనీవారు తమచేతులలోనున్న నవాబుకు దరఖాస్తు
 పెట్టి సాక్షిలు తిరుగబాటు చేసినందుకు శిక్షింపజేయుచుం
 డిరి. ఈశిక్షలు జనులకు ఘోరముగా గన్పడునని తోచి
 నన్నడు కంపెనీనోకరులపై ద్వేషము గలుగకుండులాగున
 ఈశిక్షలన్నియు నవాబుగారే స్వయముగా జేయుచుండి
 రనియు. కంపెనీవారికి సంబంధము లేదనియు ఆయనచే
 జెప్పించుచుండెడివారు. సాలీ ఇతర దేశపు వర్తకుల కమ్మ
 కుండులాగున వారిచేత ఒడంబడికలు న్రాయించు

కొనుచుండెడివారు. సమీపములనుండి నాచు
తరాజులందరిచేత తమ దేశములలోనుండి సాల్పిందకును
కంపెనీవర్తకులు (Preference) వస్తువులు కొనే యెడల
యితరుల కమ్మగూడదనియు, గుడ్డల శాస్త్రీయ యితరుల
కమ్మగూడదనియు నిత్తరువుల జేయించుచుండెనువాడు.
సూరతు మంషిలము సవాలు స్వాధీనము తప్ప కంపెనీదర
మయిన తరువాత కంపెనీవారియొక్క అదాంతు కోర్టు
నుసయోగించి శిక్షల విధించుచుండెడినాడు." కంపెనీ
వారి యితర రాష్ట్రములలోనూ ఈవిధముగనే పరిచాలన
జరుగుచూపెడిది. ఇందుమూలమున అన్ని రాష్ట్రముల
కంటె బంగాళ మెక్కువ భాగపడినది. నిర్బంధచిర్య
శిక్షమును ప్రతిసాలెవాడును అనుభవించెనని బోధింపుగా
రు వ్రాయుచున్నారు. క్రైయవిక్రయములలో నవలంబించ
బడిన వర్తికసూత్రములు దుర్మార్గమున కెడమిచ్చినవి.
కంపెనీవారి తరఫైన ఏజంట్లుగా నియమించబడిన బని
దారులు వారిగుమాస్తాలతోనహా వస్తువులు గొనుటకు
ను, ఇతర వ్యాపారములు చేయుటకును గ్రామములలోనికి
పెళ్లనప్పుడు ఆయా రాష్ట్రముల గవర్నర్లు తమయిలాకా
జమీందారులకు ఏజంట్లుగా సహాయము చేయవలసినదని
ఫర్మానాలు పంపుచుండెడివారు. ఫర్మానాలు నీసుకొని
గుమస్తాలు గ్రామములకు బోయి కచేరీ చేసి తమజవా

నుల బంపి దళారులను, నర్తకులను, పాయకారులను నేత
 గాంధ్రును కచేరీలకు తెచ్చించి అదివర కివ్వవలసిన బాటలు
 టేయిచ్చివేసి వారిచేత ఇన్ని గుడ్డలను, ఈశరకు, ఫలానా
 తేదినాటి కిస్తామని ఒడంబడికలు వ్రాయించుకొని సంతక
 ములు పెట్టించి కొంతపైకము బయ్యానాగా యిస్తుండేవారు.
 సారీ లెప్పుడును బుద్ధిపూర్వకముగ పేరము లిచ్చుటలేదు.
 గుమాస్తాలు కోరినవాని కన్నిటికిని సారీలు సంతకములు
 పెట్టవలసివచ్చెను. సారీలపేర్లయొక్క జాపితాను గుమా
 స్తాలు తయారుచేసి యుంచుకొని యితరుల కెవ్వరికినిషని
 చేయనియిన వాతగుమాస్తాలు కొత్తగుమాస్తాలకు బాని
 సానుగ ఒప్పజెప్పి పోవుచుండెడి. సరుకుల గిడ్డంగులలో
 జరుగు దుర్మార్గమున సంతము లేదు. సారీలను మోసము
 చేయుటయే ప్రధానమయినది. సారీలు నిర్బంధములే
 కుండ బజారులలో అమ్ముకొనేయెడల వచ్చుఫరలకంటె
 సాధారణముగనింకి గింజవంతునను, కొన్ని స్థానములకి
 40 వరకును తగ్గించి విలువ యియ్యబడుచుండెను. ఈ
 విధముగా కగపెనివారికే సరుకు లియ్యవలసియుండుట
 చేత సారీలకు మితిలేనినష్టము గలుగుచుండెను. బంగార
 ముతో నుపయోగింపబడిన సద్దతులే దునిహిందూ
 స్థానమునను అవలంబింపబడెను. మదరాసు గవర్నమెం
 టువారి రికార్డులనుంచి ఒకభాగమును ఎత్తిచూపెదను.

దానినలన కంపెనీవా రవలంబించిన వక్రగతులన్నియు
తేటతేల్లము కాగలవు. ఆర్కాటు నవాబుగారితో రాయ
నొరములు జరిపి ఒత్తిడిగలిగించినపిదప ఆయన ఈక్రింద
శర్మానాను ౧౭౩౨ సంవత్సరములో పంపవలసినచ్చినది.
“మీనాసు గవర్నరుగారు మీప్రాంతములకు సత్ప్రము
కొనుటకునచ్చు సంవర్ధమున యీశర్మానా మూలముగా
మీమొక్క అభిప్రాయమును మీకు వెల్లడించుచున్నా
ను. మీప్రాంతముల నుడువర్తకులకందరకు గవర్నరు
గారికిని, వారియేజొట్లకుమాత్రమే మంచినదికులు విక్ర
యించవలసినదనియు, ఇప్పుడు హాజరులో నున్న సరకం
తయు వెంటనే వారికి స్వాధీనపరిచవలసినదనియు వారు
శమికు చలదన్న సరకులమాత్రమే యితరుల కమ్ముకో
నియ్యవలసినదనియు, వారికిదప్ప మరెవ్వరికిని మననర్త
కులు సరకులమ్ముకుండునట్లు జాగ్రత్తచేయవలసినదనియు
ఖండితమయిన ఉత్తరువులు పంపవలసినది. మీయలకా
నర్తకులందరును తమరిచ్చు ఒడంబడికను శుష్క నిర్వహిం
చునిమిత్తము వారివల్ల అపరాధపు జామీనులు పుచ్చు
కొనవలసినది. ఇది మామొక్క ఖండితమయిన ఉత్త
రువు.” కంపెనీవా రీవిధముగా దేశమును దోచుకొనుటకు
నవాబుగారు తోడ్పడుచు పలుమా రిట్టిశర్మానాలనే పం
పుచుండిరి.

మదరాసుప్రాంతమున కొంతరాజ్యము సంపాదించినతరువాత సహితము మామూలు నిరంకుశభద్రులే అవలంబింపబడినవి. కొంతకాల మయినతరువాత ఇండియాలో ఉన్నతోద్యోగము వహించిన వెల్లెస్లీస్థువు ౧౮-౨-౧౮౧౪ తేదిన మదరాసు గవర్నమెంటువారికి న్రాసిన సుప్రసిద్ధ లేఖలో కంపెనీవారు తమవర్తకమును విస్తరింపజేసికొనుటకును, అచ్చట వర్తకము చేసికొనుటకు న్యాయమైన హక్కుగల స్వదేశీవర్తకుల షేమమునకు ప్రతిబంధకముల గలిగించుటకును మిక్కిలి నిరంకుశమార్గము అవలంబింపబడినవని ప్రాశీయున్నాడు. తమ మిచ్చ వచ్చినట్లు ధరలను, వాయిదాలను నిర్ణయించు చుండెడు వారు. బలనాతముగా వస్త్రములు దీసికొని పైకిగోలు నప్పుడు సాలీలు ఖరీదాను తీసికొననియెడల వారిని కట్టి వేసి కొరడాదెబ్బలు కొట్టి పంపిరని తెలియుచున్నది. తగిన ధర లియ్యకపోగా ఇచ్చినమటుకే తీసికొనవలసినదనిబాపం తపెట్టుచుండెడివారు. ౧౭౭౦న సంవత్సరమున దేశమును వినాశమొనర్చిన మహాక్షౌమకాలములోగూడ కంపెనీవారు తమదురాంతముల మానలేదు. తరువాత రెండు సంవత్సరములకు ప్రజలస్థితిగతుల గూర్చివారన్ హేస్టింగ్సు దేశములో కంపెనీవారు పీడించుచున్నారని జనులు మొర పెట్టుచున్నారనియు, దృఢమయిన సాక్ష్యమే యియ్యబడి

నది గాని నేరములు స్థాపించుటకు తగినంత సాక్ష్యము లేదనియు, కారణములు చెప్పకుండానే ఏముద్యోగిగయినను బదలాయించుటకు గవర్నరుకు అధికారమియ్యవలసినదనియు వ్రాసియున్నాడు. కంపెనీవారి రాష్ట్రములన్నిటియందు లంచములును, బలవంతముగా ధన మాకర్షించుటయు సర్వసాధారణము లయినవి. ఈ దోషాన్ని బలహరచుటకోయిన సాక్షిని నిట్టి అక్రమచర్యలకు లోబరచుట న్యాయవిరుద్ధముకాదని చట్టములు గావింపబడినవి. కంపెనీదగ్గరనుండి బహునాణీసికొన్న సాక్షి లెన్వరెను ఇతర స్థాన రక్షకులకుగాని, నల్ల వర్తకులకుగాని సరకులమ్మగూడదనియు వాయిదానాటికి వస్త్రముల నీయనియెడల స్థానికాధికారి వానిపైన బ్రహ్మాతుల నియమించి వేగముగ వసూలుచేసికొనవచ్చుననియు నిబంధన లేర్పరచబడినవి. ఒకజవానును దస్తకు దేర్పాటు చేసినయెడల సాలెవాడు కోజుకు ౧ అణావంతున వానికి ఖర్చుల కిచ్చుకొనవలయును. ఈవిధముగా సాక్షిలు ఎడతెగని దాస్యములో నుండిరి. ఇతరులకు సాక్షిలు వస్త్రము లమ్మినయెడల అదాలతుకోర్టులో నతనిమీద కేసుపెట్టవచ్చును. రెండుమూడుమగ్గములు గలిగి నౌకరులచే చేయించుసాలెవానికి ఒడంబడికలోని వాయిదాగుజ్జు అయిన ప్రతి శాస్త్రీమీదను మూడవవంతు ఖరీదు మొత్తము వరకు

జుల్మానా విధించవచ్చును. సాలీలు కంపెనీవారితో ఒడంబడికలు చేసికొనకుండుటకును వీలుగాదు. వర్తకోద్యోగులు సాలీలతో వ్యాపారము చేయుటకు ఏవిధమయిన ప్రతిబంధకములు కలిగించగూడదని జమీందారుల కుత్తరువు లేయబడినవి. దేశీయపరిశ్రమల కంఠములనులిపివానిని విదేశపత్తికులస్వాధీనపరచుట కేయానిబంధనలన్నియు గావింపబడినవి. సాలీలబాధలన్నియు గుర్తెరిగిన తామసుమన్రో గారు ౧౮౧౩వ సంవత్సరములో పార్లమెంటునందుట సాక్ష్యమిచ్చుచు “కంపెనీవారి నౌకరులు సాలీలనందరిని గుంపు చేయించి ‘వస్త్రములను కంపెనీవారి కమ్ముదు’మని ఒడంబడికలు వ్రాసియిచ్చువరకును జవానులు స్వాధీనమందుంచు మామూలే”యని చెప్పియున్నాడు. ఈవిధముగ సాలీలు బానిసలైపోయిరి. ఒకపర్యాయము ఈసాలీలను డచ్చివారును, ఇంగ్లీషువారును పంచుకొనవలసినదని సూచించబడెను; గాని డైరక్టర్లు ఈయమానుషకృత్యమున కంగీకరించలేదు. మంచినమ్మదగిన సాక్ష్యమునుబట్టి బహుకాలము సాలీలు తరుచుగా జుల్మానాలు విధించబడి కొరడాదెబ్బలకు లోబడుపడిరని తెలియుచున్నది. అప్పుడప్పుడు బండ్ల కొయ్య వేయబడియు, అరదండాలతో వీధులలో నూరే గింపుచేయబడియు నవమానపరచబడుచుండిరట. ఇతరులకు సరకులమ్మినందుకును, వాయిదా లివ్వనందుకును

సముద్రము జుల్మానాలు విధింపబడి అపరాధముక్తింద నానెను చెంబుబోకెలు ఏమువేయబడుచుండినవట. బోల్ లు అను ఆయన ఘోషపెట్టించు కంపెనీవర్తకులును, గు మాస్తాలును అంతలేని నిరంకుశచర్య లవలగించి జను లను బాధించి ఒడంబడికెలు వ్రాయించుకొని అపరాధ ములు విధించి ఖయిదులో వేయించి కొరకడెబ్బలు గొట్టించుచుండిరనియు, అందువలన సాలీలసంఖ్య తగ్గిపో యినదనియు వ్రాసియున్నాడు.

సాలీలస్థితి యిటులుండగా దేశీయవర్తకుల పరిస్థితు లింతకంటె మెరుగుగా లేవు. ఐరోపానుండి గుడ్డలు దగు నుతిచేసి అవి దేశములో నమ్ముడు పోకపోయినను కంపెనీ వారు నిర్ణయించిన ధరలకు వారు కొని అంగడులలో వ్యాపిం జేయవలసినదని వర్తకులను నిర్బంధించుచుం డీరి. వీలరు అను ఆయన “పూర్వపుమదరాసు” అను గ్రంథములో ఎట్లాకంపెనీవారు దేశీయవర్తకులను పిలిపించి జుల్మానాలు విధింపబడునని బెదిరించి నిర్వహింప సాధ్యము గాని ఒడంబడికలమీద వారిచే సంతకముల బెట్టించు చుండెడివారో వినరించీయున్నాడు.*” కంపెనీవారి లాభ

* బంగారము పశేపు నవాబు 1765 న సంవత్సరములో వ్రాసిన యీ సంతకములలో కంపెనీవారివీక్షణ్ణ వర్తకులవర్గం నుండియు, అయితలవర్గం నుండియు నాలుగవవంతు వరకు ఎత్త కొనిపోయి రిషయ్య అట్టి నిర్బంధమాగ్గములే యంపకొనించి రు. 1 విలువగల వస్తువులను రు. 5 లు వారిచే కొనిపించురనియు వెదిరి బెట్టకొనుమన్నాడు.

ముం పెంపొందుకొనుటకయి వివిధములయిన నిర్భం
గచర్య లుఁ దూఱించబడుచుండెడివి.

పైన వివరింపబడినవానివలన కంపెనీవారు విదేశ
వర్తకమునకు స్వదేశవర్తకమును స్వాధీనపరచుకొనుటకై
యెట్టిమార్గము లవలంబింపబడినవో దిక్ప్రదర్శన మాత్ర
ముగ చూపింపబడినవి. వాటినిమరల నీవిధమున క్లష్టిక
రించుచున్నాను:

౧. దేశీయవర్తకులు కంపెనీవారివలన లైసెన్సు
పొందనిది వస్త్రముల కొనుటకు గాని, ఆమ్ముటకు గాని
గుమాస్తాలను పంపగూడదని నిషేధింపబడిరి; కాని కంపెనీ
వారిగుమాస్తాలు మాత్రము విచ్చువిడిగా దేశముమీద
పరనాజి మితిలేని దురంతముల గావించుట కధికారము
గలిగియుండిరి.

౨. కంపెనీగుమాస్తాలు వ్రాయించి తెచ్చిన ఒడంబ
డికలనల్ల సాలీలు తమవస్త్రముల నితరుల కమ్ముకొనుట
కవకాశములేక కంపెనీవారు నిర్ణయించినధరలకు వారికే
విక్రయించవలసివచ్చినది.

౩. జుల్మానాలు, కొరడాదెబ్బలు, ఇతర నిర్భంభ
ములు సాలీలపరమయినవి.

ర. వర్తకులనుండియు, సాలీల నుండియు వస్త్రములు బలవంతముగా ఎత్తుకొనిపోవుట కధికారముగలదు.

గి. దేశీయవర్తకులు దేశములో లావాదేవీలు సలుపుకొనినయెడల అమితములయిన సుంకములు విధింపబడినవి.

పైకారణములవల్ల దేశీయపరిశ్రమ యభివృద్ధికి ప్రతిబంధకములుగలిగి స్వల్పనేతనములకు సాలీలుకంపెనీ వారికిగుడ్డలు నేసియియ్యవలసి వచ్చినది. అందుచేత పలువురు సాలీలు నేతనలన జీవనము సాగక దానినివిడిచి యితరస్థానముల నవలంబించి యల్లాడవలసియున్నది. దీనికి తార్కాణముగా పోల్ టుగారి సాత్యము నిందుపొందుపరచెదము. “ఒంగులు కరీప్రాంతములనుండు స్థానము సాలీలులనరును 200 కుటుంబములవారు ఈబాధలు పడజాలక వృత్తిని, దేశమును త్యజించి పారిపోయిరట. నాగోడును పట్టుసాలీలు కంపెనీవారు నేతనేయునుని తమను నిర్బంధించుకూడుటకుగాను తమ పొటనవ్రేల్లను శ్రేగగొట్టుకొనిరని ఆయనయే వ్రాయుచున్నాడు. బంగాళములో కంపెనీవారివర్తకము విరివిగను, మిక్కిలి లాభకరముగను నున్నందున అచ్చటి దురంతము లతిఘోరములయ్యెను. బంగాళాగవర్నరుగ నున్న హారి వెరిలెస్ట్రు అను వాయన ౧౭-3-౧౭౩౭ వ తేదిన వ్రాసిన ఉత్తరములో.

ఎన్నడులేనిది సాలీలతన్ధానమయినారనియు, ఇది ఇటీవల దేశమునకు వాటిల్లిన ముష్పలవల్ల వాటిల్లినదియో, లేక దేశమొత్తమున వర్తకము సర్వసామాన్యముగా క్షీణించుటవలన గలిగినదియో, చెప్పవీలులేదనియు, కాని పత పరిశ్రమల నవలంబించుచువచ్చిన పలువురు తమవృత్తిని బరిత్యజించి యెక్కువ నిలుకడగల యితరవృత్తులలో ప్రవేశించినది నిశ్చయమనియు వ్రాసియున్నాడు. నిర్భంధ మధికమయి వర్తకము నశించెను. జనులు భయభ్రంతు లగుటచే పరిశ్రమలు చిందరవందరయైనవి.

అయినను దేశములో నింకను నూలునడుకుటయు, వస్త్రములు నేయుటయు ప్రధాన జీవనాధారములుగ నుండెను. ఇతరభాగములలో నది నశింపక యథాప్రకారముగ పెంపొందుచుండెను. ఆరము అను నాయన ౧౭౮౨-వ సంవత్సరములో నిట్లు వ్రాసి యున్నాడు: తూర్పుతీరమును, బంగాళములోను, పట్టణములకును, కోష్ఠకును దూరముగా నున్న గ్రామములలో పులి, ఘలును, స్త్రీలును, బిడ్డలును వస్త్రపరిశ్రమ చేయని వారు లేరనియు, ప్రస్తుతము ఉత్తరసర్కారులలో నిదియే ప్రధానవృత్తియనియు, ఒకొకరకముగుడ్డ ఒకొక జిల్లాలో వందలకొలది సంవత్సరములనుండి వంశ పారంపర్యముగా నేయబడుచుండుటచేత మిక్కిలి నాణెముగ

తమూరుచేయబడుచున్నదనియు న్రాయుచున్నాడు. వేత
పరిశ్రమ హింసాస్థానములోని సగముమందికి జీవనాధా
రమును గల్పించుచుండినదట. నడుకుటయును నేయుట
యును మిక్కిలి తేలికపనులు. ఇతరపని చేయలేనివారంద
రూను నీచి నే అవలంబించుచుండిరి. సాలీలు తమపనినంతను
ఇంటి ఆనరణములో ముగించుకొనగలుగుచుండిరి. భార్య
యును, పిల్లలును బయటికి పోనక్కరలేకయే వేతపనికి
భర్తకు తోడ్పడుట కవకాశమున్నందన అన్ని వృత్తుల
కంటె నిది యెక్కువ వీలుగా నుండెను. సాలీలుహింసా
సంఘములో హింసజాతులలో చేరిన వారు గారు. కలియు
వల్ల జీవించునట్టికి తరువాత నిదియే గౌరవింప గలు
చుండెను. తక్కినచాకిరీవృత్తులగు కష్టజీవము లన్నిటికం
టెను నిది ఎక్కువ గౌరవము గలిగియుండెను. తన వృత్తికి
సంబంధించని గ్రామపాచకవృత్తులలో నేదయిన నతడన
లంగించినయెడల కులస్థులతనిని బహిష్కరించు చుండిరి.
నూలునడకుపనియు అందరును అనలంగించుటచేత నే
తోపాలు గౌరవింపబడుచుండెను.

అదృష్టవశమున డాక్టరు బుకాననుగారు ౧౮౮౨
మొదలు ౧౮౮౮ వరకు దక్షిణయిండియాలో మైసూరు,
కన్నడ, మలబారురాష్ట్రములలోను బంగాళ, బీహార్
రాష్ట్రములలోను జనులయొక్క ఆర్థికపరిస్థితులు చక్కగ

కాటము - మృగము

జిల్లా	జనాభా	పంతుకారుల సంఖ్య	నూలు పుస్తకుల సంఖ్య	శాశ్వతాశ్రమాలు	మాడెసుల వావి శాశ్వతాశ్రమాలు	మృగముల సంఖ్య	సమీక్షితుల సంఖ్య	మృగముల సంఖ్య
హైదరాబాద్	33,63,420	3,50,000	3,50,000	3,50,000	3,50,000	3,50,000	3,50,000	3,50,000
మహబూబాబాద్	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000
భగల్పూర్	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000
గోరఖ్ పూర్	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000
బాన్సువాల్	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000
పూర్బీయ	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000
రంగపురం	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000	1,25,00,000

దక్షిణయిండియాను గురించి డాక్టరుగా రంత తప్పిలుగా వ్రాయలేదు. వ్రాసిన కొంచెమునుబట్టి చూచినను దేశము నూలువడుకు వాండ్రతోను, నేతగాండ్రతోను నిండ్రియున్నట్లు గన్పట్టుచున్నది. దక్షిణయిండియా, లోని పరిస్థితులనుగూర్చి యాలోచించుటకు పూర్వము డాక్టరుగారిచ్చిన అంకెలనుబట్టి దేశపరిస్థితులను గమనించుటమంచిది.

పై లెక్కలనుబట్టి స్త్రీలు, పురుషులు, బిడ్డలు కలిసి ప్రతిపదిమందికి అధమము ఒక్కొక్క రాటమున్నట్లు తేలుచున్నది. పిల్లలను లెక్కలోనికి తీసుకొననియెడల సంఖ్యయింకను హెచ్చుకాగలదు. కుటుంబము లన్నిటియందును సనిలేనప్పుడు నూలువడుకువడుచు కొంతసంపాదించి కుటుంబదాయమునకు తోడుచేయుచుండినవి. కుటుంబమున కిది యెంతయో సహాయముగానుండెను. అప్పటి లెక్కలనుబట్టి కదుగుకు రు. ౨-౦-౦ మొదలు రు. ౪-౦-౦ ఆదాయము వచ్చుచున్నందున ఇప్పటి ఖరీదునుబట్టి కదుగుకు రు. ౧౦-౦-౦ మొదలు రు. ౨౦-౦-౦ వరకు ఆదాయమయినట్లు లెక్కవేయవచ్చును.¹

1. ప్రస్తుతము నూలువడుకువారికి ఆదాయము ఇంకెంతో పెచ్చుచున్నది.

పూర్వము పొద్దుగూకులు నూలువడుకువా రరుదః.
 దినాన్ పురము, రంగపురము జిల్లాలలో దిన మంతయు
 నడుకువారు నెలకు రు ౦-౧౨-౦ వంతున సంవత్సరము
 నకు రు ౯ లు సంపాదించు గలిగిరి. ఈ రు ౯ లు ఆదా
 యము ఇప్పటి రు ౪౫ లు సమానము. స్త్రీలుతమ కితర
 పనిలేనప్పుడే నూలువడుకుచుండుట మామూలు. స్త్రీలు
 ప్రతిని తమ పొలములలో పండించుకొనియో, లేక
 నారపుసంతలలోకొనియో ధాన్యము మొదలయిన పెట్టు
 బడిపెట్టి దూదేకులవాండ్లచే ఏకించుకొనుచుండిరి. దూదే
 కులనాడు కోజుకు రు ౪ పొనుల దూది యేకి ౬౫ శే
 రు ధాన్యము సంపాదించుకొను చుండెను. సన్ననూలు
 నడుకుస్త్రీలు తామే ఉండేలుబద్దతో ఇప్పటి విధముగనే
 ఏకుకొను చుండిరి.¹ దూదేకులవాండ్లు సాధారణముగ
 తురకలు. కొందరు దిగువజాతి హిందువులును ఈ పని
 చేయుచుండిరి. వడుకువాండ్లను, దూదేకుల వాండ్లను
 ప్రతిష్ట్యవాండ్లను జనాభాలో ఏడవవంతు చాకా ఉం
 దురు. సాలీలు కుటుంబములతో సహా ఇంతకు తగ్గరు.
 వీరుగాక అనేకులు గుడ్డలవర్తకమువలన జీవించుచుండిరి.
 ఈ నేతవృత్తికి సంబంధించిన చెంకీ, అద్దకము మొదలయిన

1. పూర్ణియాజిల్లాలో స్త్రీలు సన్ననూలును తగ్గమీద వడుకు
 చుండిరి.

వానివలన జనాభాలో అశమము ౧౦౦ కి ఒకరయినను జీవించుచుందురని బుకాననుగారు లెక్కవేసి యున్నారు. నేతగాడు దినమంతయు పనిచేసినయెడల సంవత్సరము నకు రు ౧౦౮-౮-౦ సంపాదించగలుగుచుండెను. ఇప్పటి ఫరీదునుబట్టి వాని ఆదాయము సంవత్సరమునకు ౨౫౦ రూ.లకు మించుచున్నది. సాలీలు కొందరు వ్యవసాయము సయితము చేసికొనుచుండిరి. కొందరు వ్యవసాయకులు పనిలేనికాలములో నేతయును సాగించి ఆదాయమునకు తోడుచేసికొనుచుండిరి. బుకాననుగారు డినాళ పూర్తి జిల్లాలో వ్యవసాయకు లనేకులు తమ యిండ్లలో మగ్గముల నుంచుకొని పనిలేని ప్రాంతాలలో నేత నేయుచుండి రని వ్రాసియున్నాడు. నేతగాండ్లకు బాగుగా కూలి కిట్టి అన్నవస్త్రములకు లోపములేక జీవించుచుండిరి. కంపెనీ ఏజంట్లు మెల్లగా వీరిని సమీపించి వారిని ఒడంబడిక పద్ధతులకు దింపసాగిరి. ఇందువలన ఎట్టి యపాయము వీరికి తటస్థించినదో బుకాననువంటి విమర్శకుడు గ్రహింపక పోలేడు. ప్రతివోటను స్వంతముగా పనిచేసికొనుచుండిన సాలీలకంటె కంపెనీవారి ఒడంబడికలలో చిక్కి, చిక్కి పోయినసాలీలు క్రమముగ హీనస్థితికి వచ్చినట్లు ఆయన గమనించియున్నాడు. ముబాదలాగా పైకము పుచ్చుకొని కంపెనీతరపున పనిచేసినవారికంటె స్వయముగా పని

చేసికొని అమ్ముకొనినవాడే బాగుపడుచున్నట్లు ప్రతి
రాష్ట్రములోను ఋజువుచేయవచ్చును. ఈ అడ్వాన్సులు
పద్ధతి రయితులకును, పనివాంఠ్రకును నష్టమే కలిగించి
నది. దీనివల్ల దేశములోని ధనము ఏకొండరిదగ్గరనో
చేరి నిలువనై యుండును. మూలధనము కొండరిచేయు
లలో చేరిపోవునను సామన్యనష్టమే కాకుండా పని
వాంఠ్రు అడ్వాన్సులు తెచ్చి, అవివేకులై అధికవ్యయ
ములచేయుచు, మితవ్యయపద్ధతులు మరచిపోవుదురు. ఇది
గాక వాయిదాలప్రకారము సరుకులిచ్చుట నష్టము.
కంపెనీవారు కోరినధరలప్రకార మమ్ముట నష్టము. దీనికి
దృష్టాంతముగా మూటా సాలీలసంగతి చెప్పవచ్చును.
అచ్చటి సాలీలందరు కంపెనీవారిదగ్గర అడ్వాన్సులు
పుచ్చుకొని పనిచేయుచుండిరి. త్వరలో వారిసంఖ్య
క్షీణించినది. అడ్వాన్సులు పుచ్చుకొనువారు అస్థులపా
లయి వాటిని తీర్చలేకపోయిరి. ఇన్ని చిక్కులున్నను
ఎక్కడనేసిన గుడ్డలు ఆచుట్టపట్లనే ఖర్చగుచుండుట
చేత స్పృహ నశించక తక్కిన నృత్తులకంటె మంచి
స్థితియందే యుండెను. ఎగుమతులు పూర్తిగ ఆగి
పోయినను సాలీలు విశేషము నష్టపడియుండును. దేశము
నకు అవసరమయిన రకములనే తయారుచేసికొనుచుం
డెడివారు. వారపుసంతలలో గుడ్డలు సర్వసాధారణముగ

రొక్కముసకు అమ్ముడుపోవుచుండుటచేత సాలీలకు
తీయకుండా పనియుండెడిది.

ఆకాలమునందు ఆయాఅంతస్తులనుండు కుటుంబ
ములకు అన్నవస్త్రముల కగువ్యయములను గూర్చి
బుకాననుగారు వ్రాసినవిషయములు గమనింపదగియున్న
వి. దినాజ్ పూరు జిల్లాలోని పరిస్థితులే తక్కినమండల
ములయందును ఉన్నవని అంగీకరించవచ్చును. దృఢాను
బట్టి ఆకాలపుకుటుంబములు ఆరుఅంతస్తులుగా విభజింప
బడినవి. బుకాననుగారి పరీక్షాఫలితము లీక్రింద నుదాహ
రింపబడినవి.

కుటుంబము	ఆహారపు నిర్ణయము	వస్త్రముల నిర్ణయము
గవ అంతస్తు	రు 33ర-౧3-౦	రు ౨౧౦-౦-౦
౨ ,,	౧౬ర- ౦-౦	౭౨-౦-౦
3 ,,	౧౨ర- ౦-౦	3౭-౪-౦
౪ ,,	౮౮- ౦-౦	౧౭-౧౨-౦
౫ ,,	3౦- ౦-౦	3-౬-౦
౬ ,,	౨౦-౧౦-౦	౨-౮-౦

కడపటి రెండుతరగతులు కూలీలును గ్రామచా
కిరివాండ్లు అని చెప్పవచ్చును. మధ్యరకమువారును పైతర
గతుల పనివాండ్లును చాలినంత ఆహారమును వస్త్రము

లును గలిగియుండిరి. వారికి నస్త్రములకు ఆహారమున కయునదానిలో మూడవవంతు ఖర్చగుచుండెను. బీద కుటుంబములు స్వయముగా నూలువడుకుకొని తమయారి లోనే నేయించుకొనుచుండుటచేత వారిస్త్రములకు అభిస్వల్పముగ ఖర్చగుచుండెను.

దక్షిణ హిందూస్థానపు సిరిస్థితులయందును విశేషము మాన్పుగన్పట్టదు. కొంచెమించుమించుగా ఉత్తర హిందూస్థానమును బోలియుండెను. దక్షిణభాషానూలో చే విశేషముగ నేతగాం పూడి పర్తకము విరివిగ సాగుచుండెనని చెప్పవచ్చును. మైసూరురాష్ట్రములో బ్రహ్మణస్త్రీలు తప్ప తక్కిన కుటుంబములవా రందరును తీరి నస్వస్థు నూలు వడుకుచుండిరి. కోయబుత్తూరు ఇల్లాలో దగువతరగతుల వారిందరును చక్కగ నూలువడుకుచుండి రనియు మాలనూలు అన్నిచోట క్రేష్టమనియు బుకా ననుగారు చెప్పుచున్నారు. వారపుసంతలన్నిటిలో నూలు స్త్రములే ప్రధానవస్తువులుగ నుండెను. పత్తిమండలముల నుండియు, ఇంకను దూరప్రదేశములనుండియు వర్తకులు మైసూరుకువచ్చి, దూదితెచ్చి, స్త్రముల గొనుచుండిరి. చోడదేశము, ఉత్తరసర్కారులు, మధ్యజిల్లాలు గుడ్డల పర్తకమునకు పేరుమోసియుండెను. సెక్కడబట్టి నను కంపెని ఏజిల్లు అన్వనులిచ్చి మల్లనూలు, కాలికోలు, సరకాకాగిడ్డెలు విశేషముగ గొని, దీక్షలకెత్తి మూరపునకు బంపుచుండిరి. సేలము, కోయబుత్తూరు

జిల్లాలకలెక్కరకు వస్త్రములు జమచేసి పంపుటయే
మొదటిపనిగనుండెను. స్వల్పభేదములతో బంగాళా, బీహార
ములలోను, దక్షిణాంధ్రయాలోను సరిస్థితు లొకేవిధమున
నుండెను. దక్షిణాంధ్రయా బ్రాహ్మణులలో మగవాండ్లు
నాగలిపట్టుటయును, ఆడువాండ్లు రాటముద్రస్వటయును
తప్పని భావించుచుండిరిగాని ఉత్తరదేశములో రాటము
త్రిస్వట న్యూనతగ భావించుచు జాతు లెవ్వియును లేకుం
డెను. రాటపుసరిశ్రమవలన ఆదాయవిషయమునను దక్షిణ
ఉత్తరహిందూస్థానములకు భేదములేనది. నూలుయొక్క
సన్నదనమునుబట్టి గంటకు ౧౦౦ గజములు మొదలు
౨౦౦ గజములవరకును వడుకుచుండిరి. సూరవనంబరుకు
పైబట్టి నూలును రోజుకు ౮౪౦ గజముల పొడవుగల
ఒక్కపుంజమును మాత్రమే వడుకగలిగి యుండిరి. ము
తకనూలు ముస్సాతిక సేరువడికి రోజుకు ౧౪ పెన్నీ సంపా
దించుచుండిరి. ముతకనూలు గంటకు ౨౦౦ గజములవర
కును తీయుచుండిరి. వడుకుటకు ముంపుజరిగేనూలు, అన
గా పత్తిబట్టుట, ఏకుట, శుభ్రముచేయుట మొదలగుపను
లు, దక్షిణహిందూస్థానములో స్త్రీలుతమకవసరమయినది
తామే చేసికొనుచుండిరి. దక్షిణాంధ్రయాలో ఏకుట అంత
లాభకరముగ నుండుకపోవుటచేత గాజోలు, నడుకువారే
యేకుకొనుచుండిరి. సాధారణపుగుడ్డలధరలు అంతటను
ఒకేవిధముగ నుండెనుగాని మజ్జను మొదలయిన సన్న
గుడ్డలు దక్షిణదేశములో నెక్కువచౌకగా దొరకుచుం

దేను. బంగాళములో బస్తాలును కోయంబుత్తూరులో ముతకగుడ్డలును ఒకేధర కమ్ముచుండిరి. డాక్టరు బాకా ననుగాడు దక్షిణదేశమును మొదటనే చూచి సకీక్షించి యును లెక్కలను వ్రాసియుండకపోవుట విచారకరము. వారి వ్రాతలనుబట్టి యోచించినయెడల విదేశపు నాయుగాని వస్త్రములుగాని దేశీయులకు సచ్చలేదని స్పష్టముగ జెప్పవచ్చును. విదేశపునూలు దేశమున లేనే లేదు. విదేశపువస్త్రములు పట్టణములో నేస్వల్పకుటుంబములలోనో తప్ప మరెచ్చటను అమ్ముడుపోకుండెను. *

మిల్లరసుగాడు వ్రాసిన తూర్పుదేశపురక్షకము అనుగ్రంథములో 1792 మొ. 1809 వరకును దురరాసునందలి వస్త్రములు ముఖ్యముగ ఎగుమతియగుచుండెను. పల్లెకట్ట చేతిగునాళ్లు, వేటునాలెపు చేతిగునాళ్లు, నెలపుగుడ్డలు, పుంజపుగుడ్డలు, సోయి, సాలంపునాళ్లు, నాలెపునాళ్లు, పీటీగుడ్డలు, మిస్కె-పాన్లు మలు, అనేకరకముల పాన్లు మలు, చేతిగునాళ్లు ఇంగ్లండు ఆమెరికాల దెగుమతియగుచుండెను. 1800-1809 వరకు దురరాసుయొక్క ఎగుమతిరక్షక మీ విశేషముగ నుండెను :—

దేశము	దెగుమతి నుష్టలు	ఎగుమతి నుష్టలు
లండను	రు. 1,13,000	రు. 1,04,000
ఆమెరికా	...	రు. 1,04,000
నోంబాయి	రు. 2,25,000	రు. 1,04,000
కాన్టోన్ స్కాట్లాండ్	రు. 1,04,000	రు. 1,04,000
నాగపూరు	రు. 1,04,000	రు. 1,04,000
బంగాళము	రు. 2,25,000	రు. 1,04,000
పెనాంగు మొదలగు తూర్పుదేశములు		రు. 1,04,000

మదరాసు ప్రపంచముతో చేయుచున్న నూలు దూది
వస్త్రములయొక్క ఎగుమతి దిగుమతు లీక్రిందివిధముగ
నుండెను:—

వస్తువు	దిగుమతి	ఎగుమతి
౧ దూది	రు ౨, ౫౬, ౪౫౮	రు ౧, ౭౫, ౪౧౭
౨ నూలు	,, ౫౫, ౧౧౪	,, ౮, ౭౪౫
౩ గుడ్డలు	,, ౨౦, ౪౪, ౫౮౨	,, ౫౩, ౭౭, ౧౬౧

పై నుదాహరించిన దిగుమతులు విదేశములనుండి
వచ్చినవిగావు. ఇండియాలోని ఇతరభాగములనుండి వచ్చిన
మతియైనవి.

డాక్టరు బుకాననుగారి సాక్ష్యమునుబట్టి అన్ని దేశ
గతులజనులును తీరినస్వధు కాలము వ్యర్థపరచక లాభ
కరమగుననులు చేయుచుండిరనియు, అంశువలస కమ
జీవనమునకై కేవలము భూమిమీదనే ఆధారపడియుండి
లేదనియు తేలుచున్నది. స్వదేశవస్త్రములు చాల నొగ
సుగ నుండెననియు, అంశువలసనే ఐరోపాదేశపువస్త్ర
ములు దేశీయులకు నచ్చలేదనియు, అంశువల్ల నది ఇండి
యాలో ఖర్చుకావనియు వారకాహేష్టిగిర్గు గారు
౧౮౮౩ న సంవత్సరములో పార్లమెంటుపేరున సాక్ష్య
మిచ్చియున్నారు. దేశమునకు కావలసిన వస్త్రము

లన్నియు ఇచ్చటనే నేయబడి ఖర్చుగుచుండెను. ఇవి మిక్కిలి చౌకగా నుడుటచే విదేశవస్త్రములు వీనితో పోటీచేయలేకపోయెను. ౧౮౦౦ మొదలు ౧౮౦౩ వరకు ఇంగ్లాండునుండి ఇండియామొదలగు తూర్పుదేశముల కెగుమలియయిన వరకులనుబట్టి విచారించిన యెడల దేశములో విదేశవస్త్రములను ఖాతరీచేయలేదని స్పష్టముగ జెప్పవచ్చును.

సంవత్సరము

ఇంగ్లీషు వస్త్రముల ఎగుమతి విలువ.

౧౮౦౦

పౌ.

౧౯,౫౭౫

౧౮౦౧

,,

౩౧,౨౦౦

౧౮౦౨

,,

౧౬,౧౯౦

౧౮౦౩

,,

౨౬,౮౭౬

౧౮౦౪

,,

౫,౯౩౬

౧౮౦౫

,,

౩౧,౯౪౩

౧౮౦౬

,,

౪౮,౫౭౫

౧౮౦౭

,,

౬౯,౦౪౧

౧౮౦౮

,,

౧,౧౮,౪౦౮

౧౮౦౯

,,

౭౪,౬౯౫

౧౮౧౦

,,

౧,౧౪,౬౪౯

౧౮౧౧

,,

౧,౦౭,౩౦౬

౧౮౧౨

,,

౧,౦౮,౪౨౪

మొట్టమొదటిసారి ౧౮౧౧ లో ఇండియాకు ఇంగ్లీషువారి గుడ్డల దిగుమతి ఒక లక్షపానులవరకు పెరిగినది. వస్త్రముల ఎగుమతి చాలవరకు క్రమముగా తగ్గినది. ౧౮౨౩ వసంవత్సరములో ఇండియానుండి ఎగుమతియైన గుడ్డ ౨౦౦౦ బేళ్లకు మించలేదు. ఇండియాదేశపు గుడ్డలమీద సుంకము లధికముగా విధింపబడుటచే ఎగుమతులు క్రమముగా క్షీణించినవి. ఎగుమతులు తగ్గినను దేశీయులచేత విదేశవస్త్రముల ధరింపజేయుటకు విశ్వప్రయత్నములు చేసియు ఆంగ్లేయులు విఫలమయిరి. విదేశీనూలుకు అసలే ఖర్చు లేకుండెను. 'హరిః ఓం' అని ఇంగ్లీషునూలు ఇండియాకు ౧౮౨౩ న వసంవత్సరమున దిగుమతియైనది.

ఈ రోజులలోనే ఇంగ్లండులో గుడ్డలనేత దాట్లతో పెరిగిపోవుచుండెను. ౧౮౬౦ న వసంవత్సరమున మరమగ్గము కనుగొనబడినది. ౧౮౬౪ లో వడుకు జెన్నీయును, ౧౮౬౫ లో యంత్రపుమగ్గమును, ౧౮౬౮ లో ఆవిరియంత్రమును నిర్మింపబడుటచే నేతపరిశ్రమ సంపూర్ణముదశకు వచ్చినది. ఇండియానుండి ఇంగ్లండుకు ప్రవాహముగట్టి వచ్చిన బంగారునాణెములు ఈయంత్రముల కద్దుతశక్తి నిచ్చినవి. ఇండియానుండి వచ్చిన అంతులేని ధనముయొక్క సాయమే లేనియెడల నెన్నియం

త్రములు గనిపెట్టినను కొన్ని తరములవరకును ఇంగ్లీషు నేతఃరిశ్రమలు పైకి రాలేకపోయేవే యని స్పష్టముగా జెప్పవచ్చును. ఇండియా యొక్క దుర్గతి ఇంగ్లండుకు సుగతి. ఇండియాలో వర్తమానచెట్లు దులుపుకొని తీసికొనిపోయిన పాపపుసొమ్ము ఇంగ్లీషు వర్తకులకు ప్రపంచములో పరపతి యెక్కువగుటకును, పరిశ్రమల యభివృద్ధికిని తోడ్పడినది. ఇంగ్లీషు వస్త్రములను ఇండియాలో ఖర్చుపెట్టుటకు విశ్వప్రయత్నములు గావించబడినవి. నేపోలియన్ చక్రవర్తి ఇంగ్లండును ఐరోపాలోని వేశములలో సమగ్ర బెట్టనీయనందున ఇంగ్లీషు వస్త్రములకు ఇండియా బజారుల తారకమయ్యెను. ౧౮౧౩ లో ఇంగ్లీషువారి పరిశ్రమల వృద్ధిపరచు మార్గముల సరయుటకు పార్లమెంటువారు విచారణ గావించిరి. వారక హేస్టింగ్సు మొదలు మన్రో వరకును ఇండియాలో పనిచేసిన పెద్దఉద్యోగుల సందరిని ఇండియాలో ఇంగ్లీషు గుడ్డల నమ్ముటకు మార్గముల సూచించవలసినదని సలహాలడిగిరి. ఇంగ్లీషువారి గుడ్డల కంటె ఇండియాగుడ్డలు మిక్కిలి చౌకయైనందున, ఇంగ్లీషువారు ఇండియాలో గుడ్డలమ్ముట సాధ్యపడదని పలువురు సాక్ష్యమిచ్చిరి. ధరల తేడా యే ముఖ్యమున ప్రతిబంధకమని మన్రో గా రనిరి. ప్రభుసంఘమువారి ఎదుట సాక్ష్యమిచ్చుచు రాబట్టుబ్రానుగారు ఇండియానుండి సన్న

గుడ్డలను సుంకములు విధించకుండ రానిచ్చినయెడల ఇంగ్లీషువారిగుడ్డలు పోటీకి నిలువవలెననియు, ఇండియానుంచి వచ్చు ముతకగుడ్డలు అతిచౌకయగుటచేత ఇంగ్లండులో ముతకగుడ్డలనేత బొత్తిగా పక్షిపోవుననియు చెప్పియున్నాడు. కంపెనీవారియొక్క గతమార్చినెల ఆమ్మకములలో ఇంగ్లీషువారి తెల్లకాలికోలకును, ఇండియాదేశపు తెల్లకాలికోలకును ఒకేరకపువాటికి ధరలతేడా లేమాత్రముండెనని వార్త మెంటుకమిటీవాడు బ్రానుగారిని ప్రశ్నించగా ఏకపరిమాణము, గుణముగల గుడ్డలలో ౧౦౦కి ౩౦ మొదలు ౨౦ వరకు ఇండియాగుడ్డలు చౌకగా నుండెనని జవాబిచ్చెను. ఇండియా గుడ్డలను సుంకములు లేకుండ రానిచ్చిన యెడల ఇంగ్లీషు పరిశ్రమకు ముప్పువాటిల్లునని భయముగలిగెను. ఇంగ్లీషుపరిశ్రమలకు నష్టమగునను కారణముచేత ఇండియాగుడ్డలమీద సుంకముల తీసివేయుటకు ఒక్కరును అంగీకరించరయిరి. వెల్లసీ ప్రభువు ౧౮౧౨ వ సంవత్సరములో 'ఇండియా సరుకులను ఇంగ్లండుకు సుంకములు వేయకుండ నిచ్చిన యెడల ఇంగ్లీషుపరిశ్రమ లంత మొందుటయేకాక ఇంగ్లీషు గృహములలో స్వోపయోగమునకుగూడ ఇంగ్లీషుపరిశ్రమల గౌనరని చెప్పియున్నాడు. ఇండియాగుడ్డలు ఇంగ్లీషుగుడ్డలకన్న ౧౦౦ కి ౫౦-౬౦ వంతున తక్కువధర

లకు గిట్టుచుండెను. ఇండియాగుడ్డలను ఇంగ్లాండులోనికి రాకుండజేయుటకు ౧౦౦ కి ౭౦ మొదలు ౮౦ వరకు సుంకములు విధింపబడెను. ఎవరికి నస్తమలేకుండ నలుగురము బాగుండవలయునను సిద్ధాంత మప్పటి కింగ్లాండులో మొట్టమొదట లేదు. ఇంగ్లీషుపరిశ్రమలకు బాగుగ కాలు కుదిరి మనతో పోటీచేయగలవా రెవరును లేరను దృఢ సమ్మతము గలిగినతరువాత నాసిద్ధాంతము బయలుదేరినది. ఇంగ్లాండులో ఇండియాగుడ్డలపై నిట్లు సుంకములు వేయుచు అదేసమయమున ఇంగ్లీషుగుడ్డలను ఇండియాలోనికి ఏసుంకములు లేక నిరాఘాటముగ తెచ్చుకొనుటనుబట్టి ధనాశాపీడతులెట్టి కుమార్తము లవలంబించుటో తెలిసికొనవచ్చును. ఒకవైపున మాత్రమే సుంకములు విధించి రెండవపక్షమును కొల్లివిడిచిన నీయాంగ్లరాజునీతికి గినిసి 'విల్సన్'ను చరిత్రకారు డీతీర్థ వాక్యములను నుడివినాడు:

“స్వదేశములో నెక్కువధరకు తయారగు వస్తువులను రక్షించుటకై పరదేశములనుండి చౌకగావచ్చువస్తువులమీద రక్షణసుంకములను విధింపగూడదను స్వేచ్ఛ నైతికసిద్ధాంతముఎల్లప్పుడును, అన్ని పరిస్థితులకునువర్తింపజేయ వీలులేదని రుజువుచేయుటకు ఇండియాదేశపువస్త్ర వ్యాపారపు చరిత్రయే బలమయినసాక్ష్యము. ఒకదేశము

మరియొక దేశమునకు లోబడిపోయినపుడు ఎట్టి యపకారము జరుగునో చూపుట కిది యొక విచారకరమయిన వృత్తాంతము. ౧౮౧౩వ సంవత్సరములో ఇండియాదేశపు వస్త్రములు ఇంగ్లండునకువెచ్చి ఇంగ్లండుయొక్క స్వదేశి వస్త్రములకంటె ౧౦౦ కి ౫౦ లేక ౬౦ వంతునచౌకగా అమ్మబడుచుండినట్లు సాక్ష్య మిచ్చబడినది. అందువలన ఇండియావస్త్రముల ఖరీదుమీద ౧౦౦ కి ౬౦ లేక ౮౦ వంతున నిషేధ సుంకములు విధించబడినవి. ఇట్టి నిషేధసుంకములే విధించియుండనియెడల పయిన్లీమా చెస్టరు పట్టణములలోని యంత్రశాలలు మొదటనే నిలిచిపోయేవి. ఆవిరియంత్రములుగూడ వానిని కదిలించ లేకపోయేవి. ఇండియాదేశపు పరిశ్రమలను ఇంగ్లీషు యంత్ర దేవతలకు బలియిచ్చి ఇంగ్లీషుపరిశ్రమలు ప్రారంభింపబడినవి. ఇండియాకు న్యాయతత్వమే యున్నయెడల తిరిగి ప్రతిక్రియగావించి ఇంగ్లీషువస్త్రములమీద నిషేధ సుంకముల విధించి తనపరిశ్రమలు వినాశమునొందకుండు రక్షించుకొని యుండేది. ఆత్మరక్షణ గావించుకొనుటకై ఇండియా నిట్టిదనిని జేసికొననియ్యలేదు. ఆమె పరుల నయకు పాత్రమైయున్నది గదా!” ‘చేతనముతే తీసికొనండి, చేనగలవాండు ఉంచుకొనండి’ అను రాబ్ రాయి సిద్ధాంతమే అనలంబింపబడినది. అసమాన సుంక



3. ప్రత్తివిడియూట-సకుట
పట్టుసాలిపద్ధతి (మాకివలసగ్రామము)

శ్రీ కమల గ్రంథాలయము,
శ్రీరంగపురము

౩౬౩



౪. ఏకుట
పట్టుసాలిపద్ధతి (మలియపట్టి)



3. ప్రత్తివిడదీయుట-ఏకుట
పట్టుసాలిపద్ధతి (మాకివలసగ్రామము)

౬౨



౪. ఏకుట
పట్టుసాలిపచ్చతి (మలియపట్టి)

ముల విధించిన వర్తక రాజుల ధర్మములను ఇండియా ప్రతి
 ఘటించ లేకపోయినది. ౧౮౧౩ వ సంవత్సరమునకు తరు
 వాత కంపెనీవారి కిచ్చిన వర్తకస్వామ్యము తీసివేయబడి
 ఆంగ్లేయులందరును వర్తకము చేసికొనుట కనుజ్ఞ ఈయ
 బడినది. ఇంగ్లీషువస్తువులు ఇండియాకు దిగుమతి యగు
 టకు అనేక సదుపాయములు చూపబడినవి. దిగుమతుల
 మీద ౧౦౦ కి ౨౫ వంతున మాత్రమే సుంకములు
 విధింపబడినవి. ప్రధానవస్తువు అనేకములు ఊరకే
 రానియ్యబడినవి. అదివరకున్న సుంకములు కొన్ని తొల
 గించి మరికొన్ని తగ్గించబడినవి. ఇండియాలోదూదిమీద
 రహదారిపన్నులు తీసివేయబడినవి. ఇంగ్లండున కెగుమతి
 యగు దూదిమీద ఏవిధమయిన సుంకముల బరువుకు
 మోషగూడదు. ఇండియాగుడ్డలు ఇండియాలోనే అమ్ముడు
 పోకుండ నుండుటకై అనేకప్రతిబంధములు గల్పింపబడి
 నవి. ఇట్టి అసమయుద్ధములో బలవంతునికి సులభముగా
 విజయము చేకూరినది. ఇంగ్లీషు సాహసికుల గెలుపునకు
 కారణము చేతిపనులలో వారికున్న నేర్పరితనము గాదు;
 వారిధనమునుగాదు. అసమమైన సుంకములే కారణము;
 ఇంగ్లండుమీద కొద్దిపన్ను; ఇండియామీద గొప్ప సుంక
 ములు. ఈసుంకములు నహితము ఒకపక్షము పాతాళము
 నకు అనోగిపోయి రెండవది పైకి లేచులాగున అతి జాగ్ర

త్తగా యోచించి విధించబడినవి. కంపెనీవారి యొక్క ప్రాజెక్టులలో నొకరయిన రిచర్డ్సు అనుకాయన ఇండియా దిగుమతులమీద విధింపబడిన అన్యాయపు సుంకములను గూర్చి వ్రాసియున్నాడు: “ఆంగ్లేయులును హైందవులును ఒక్కసామ్రాజ్యములోనివారే యయినను ఇండియానుండి ఇంగ్లండుకుబోవు వస్తువులమీద సుంకములు విధించుటయు, ఇంగ్లండునుండి ఇండియాకు వచ్చువానిమీద సుంకములు లేకుండుటయు, భోజనపదార్థముల మీద ౧౦౦ మీద ౧౦౦ మొదలు ౬౦౦ వరకును, అందున ఒకవస్తువుమీద ౧౦౦కి ౩౦౦౦ సుంకము విధించుటయు సరిగాలేదు.” ఈసుంకము లప్పడప్పడు మార్చబడుచుండెను. ‘ఇండియా లో నేత చచ్చి శవమయినది; ఇక మఱి లేవదు’ అను వృథా సమ్మకము గలుగువరకును ఈసుంకములు తీసివేయబడ లేదు. ఏసంవత్సరములలో ఎంతవన్నులు విధింపబడుచు న్నది ఎదుటి పుటలోని పట్టికవలన* తెలియగలదు.

ఆయా సంవత్సరములలో ఇండియానుండి ఇంగ్లండుకు ఎగుమతియయిన వస్తువులు, వాటిమీద ఇంగ్లండులో వేయబడిన సుంకములు, ఇండియాకు ఇంగ్లండునుంచి వచ్చినదిగుమతులుగలపట్టిక నిచ్చినయెడల ఆంగ్లేయులు ఇండియాపరిశ్రమల నేవిధముగా సమయజేసినది తెల్లమగును.

* సూక్తముల పట్టిక

సూక్తము	గంగ పాసుల విలువగల		అష్టకము	ఇతర సూక్తములు
	త్రైల్ల కాలికోలు	మజ్జినులు		
	పా-షి-పె	సా-షి-పె		
౧౭౯౭	౧౮- ౩-౦	౧౯-౧౬-౦	పూర్తి	...
౧౭౯౮	౨౧- ౩-౦	౨౨-౧౬-౦	గానిషే	...
౧౭౯౯	౨౬- ౯-౧	౩౦- ౩-౯	ధము	...
౧౮౦౦	౨౭- ౧-౧	౩౦-౧౫-౯	"	...
౧౮౦౩	౫౯- ౧-౩	౩౦-౧౮-౯	"	...
౧౮౦౪	౬౫-౧౨-౬	౩౪- ౭-౬	"	...
౧౮౦౫	౬౬-౧౮-౯	౩౫- ౧-౩	"	...
౧౮౦౬	౭౧- ౬-౩	౩౭- ౭-౧	"	...
౧౮౦౯	౭౧-౧౩-౪	౩౭- ౬-౮	"	౨౭-౬-౮
౧౮౧౨	౭౩- ౦-౦	౩౭- ౬-౮	"	"
౧౮౧౩	౮౫- ౨-౧	౪౪- ౬-౮	"	౩౨- ౯-౨
౧౮౧౪	౮౭-౧౦-౧	౩౭-౧౦-౦	"	౩౨-౧౦-౦

౧౮౨౫ మొ ౩౨న నూటికి ౧౦ వంతున ఒక సూక్తము, ౧౦౦ కి ౩౪ వంతున ముత్యమొక సూక్తము, అద్ద నమొడలు ౨౦-౦-౦.

౧౮౪౬ పదిపానుల సూక్తము తీసివేయబడినది.

సంఖ్య	ఇండియానుండి ఎక్కువ మతియైన కాల్పులు	సంకములు	ఇంగ్లండునుండి దిగుమతి చేయబడిన గుడ్డ-గజములు
౧౮౧౮	౧౨,౬౬,౬౦౮	<div> <div> <p>పా ౩౨ మజ్జినులమీద</p> <p>“ ౬౨ కాలిక్లోలమీద</p> <p>“ ౨౨-^౩ఇతరగుడ్డలమీద</p> </div> <div> <p>౩౨౪ మజ్జినులమీద</p> <p>౬౨౪ కాలిక్లోలమీద</p> <p>“ ౫౦ ఇతరవాటిమీద</p> </div> </div>	౮,౧౮,౨౦౮
౧౮౨౧	౫,౩౮,౪౯౫		౧,౯౧,౩౮,౨౨౬
౧౮౨౮	౪,౨౨,౪౦౪	“ ౧౦	౪,౨౮,౨౨,౦౨౨౪
౧౮౩౫	౩,౦౬,౦౮౬	“ “	౫,౧౨,౨౨,౨౨౨౨

ఇండియాలో ౧౦౦ కి ౨౪ వంతున మాత్రమే పన్ను విధింపబడినది.

ఇండియాలో స్వేచ్ఛావర్తకము మంచిదను ధర్మము ననుసరించుటచేత ఇంగ్లీషువస్తువులు పరదపొల్లుగా ఇండియా అంగళ్లకువచ్చినవి. స్వదేశీపరిశ్రమలను పోషించుటకై రక్షణసుంకములను విధించనచ్చునను సిద్ధాంత ప్రకారము అధికసుంకములను విధించి ఇండియా వస్త్రములు ఇంగ్లండుకురాకుండు తరిమివేయబడినవి. ఇండియాలో పరిశ్రమలు నశించి ఇంగ్లీషువస్తువులు కొంత చౌకగా అమ్ముటకు నీలయినతరువాత ఇంగ్లండులో సుంకములు తీసివేయబడినవి. బ్రిటిషునర్తకము ఇంగ్లండులో సుంకములచే రక్షించబడి ఇండియాలో నిరాటంకముగా స్వేచ్ఛావిహారము సలుపుటచేత ౧౮౧౩ సంవత్సరము నుండి పెంపొందుట కారంభించినది. అసమసుంకము లములలోఉన్న ౧౮౧౩ న సం. మొదలు ౧౮౩౩ వరకు ఇండియానుండి యెగుమతియైన వస్త్రముల యొక్కయు దిగుమతియైన వస్త్రములయొక్కయు, విలువనుజూచిన యెడల ఏవిధముగా ఎగుమతులు తీసికొని దిగుమతులు ఎక్కువయిననో శాలియగలదు.

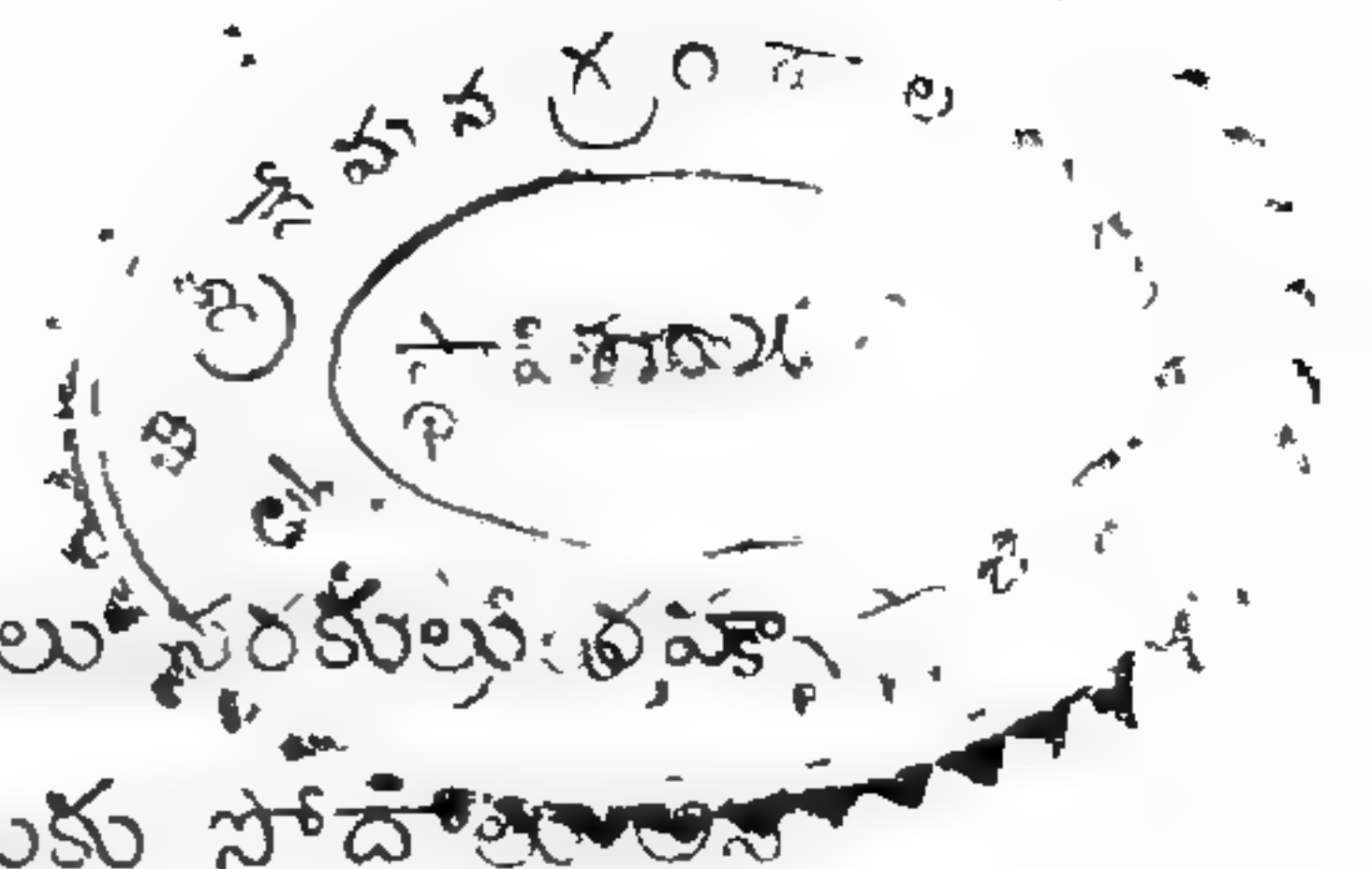
సంవత్సరము	ఇంపియానుంపే ఎగు మతియైన గుడ్డల ఖరీదు	దిగుమతియైన గుడ్డల ఖరీదు	దిగుమతియైన నూలు
	రు	రు	రు
౧౮౧౩-౧౪	గి.౨,౯౧,౪గి.౮	౯.౨,౦౨౦	
౧౮౧౪-౧గి	౮౪,౯౦,౨౦౦	౪గి,౦౦౦	
౧౮౧గి-౧౬	౧,౩౧,గి.౧,౪౨౨	౨,౬౮,౩౦౦	
౧౮౧౬-౧౭	౧,౬గి,౯౪,౩౮౦	౩,౧౭,౬౦౨	
౧౮౧౭-౧౮	౧,౩౨,౭౨,౧గి.౪	౧౧,౨౨,౩౭౨	
౧౮౧౮-౧౯	౧,౧గి,౨౭,౩౮గి	౨౬,గి.౮,౯౪౦	
౧౮౧౯-౨౦	౯౦,౩౦,౭౯౬౧గి,౮౨,౩గి.౩		
౧౮౨౦-౨౧	౮గి,౪౦,౭౬.౩	౨గి,గి.౯,౬౪౨	
౧౮-౨౧-౨౨	౭౬,౬౪,౮౨౦	౪౬,౭౮,౬గి.౦	
౧౮౨౨-౨౩	౮౦,౦౯,౪౩౨	౬గి,౮౨,౩గి.౧	
౧౮౨౩-౨౪	గి.౮,౭౦,గి.౨౩	౩౭,౨౦,గి.౪౦	
౧౮౨౪-౨గి	౬౦,౧౭,గి.గి.౯	గి.౨,౯౬,౮౧౬	
౧౮౨గి-౨౬	గి.౮,౩౪,౬౩౮	౪౧,౨౪,౧గి.౯	౧,౨౩,౧౪౬
౧౮౨౬-౨౭	౩౯,౪౮,౪౪౨	౪౩,౪౬,౦గి.౪	౭గి,౨౭౬
౧౮౨౭-౨౮	౨౮,౭౬,౩౧౩	గి.౨,గి.౨,౭౯౩	౮,౮౨,౭౪౩
౧౮౨౮-౨౯	౨౨,౨౩,౧౬౩	౭౯,౯౬,౩౮౩	౧౯,౧౧,౨౦గి
౧౮౨౯-౩౦	౧,౩౨,౪౨౩	గి.౨,౧౬,౨౨౬	౩గి,౨౨,౬౪౦
౧౮౩౦-౩౧	౮,గి.౭,౨౮౦	౬౦,౧౨,౭౨౯	౧గి,గి.గి,౩౨౧
౧౮౩౧-౩౨	౮,౪౯,౮౮౭	౪గి,౬౪,౦౪౭	౩౧,౧౨,౧౩౮
౧౮౩౨-౩౩	౮,౨౨,౮౯౧	౪౨,౬౪,౭౦౭	౪౨,౮గి,గి.౧౭

౧౦౩౩ వ సంవత్సరమునకు ఇండియా యొక్క ఎగుమతు లొకలెక్కలోవి గావు. ఆంగ్లేయ వస్త్రములు, నూలు ఇండియా అంగళ్లలో చొరబడి శాశ్వతమయిన స్థాన మేర్పరచుకొన్నవి.

ఇండియా యొక్క యెగుమతి వర్తకము అక్రమ సాధనముల వల్ల చంపివేయబడుటయే కాక స్వదేశములో గూడ పరిశ్రమలమీద రహదారి పన్నులు మొదలయిన బాధకరమయిన పన్నులు విధించ బడినవి. నవాబులు మొదలగు స్వదేశస్థులు కాలమున సుంకములున్నవిగాని అవి నట్టి టోలుగేట్లపన్నులు. వస్తువుల ఖరీదు గట్టక భర్తీబడ లింతయనియు, ఎద్దుమోత కింతయనియు, గుఱ్ఱపుమోత కింతయనియు విధింపబడేవి. సుంకము చాల తేలికగా నుండుటచేత రహస్యముగా పంపుటకు ప్రయత్నములు జరిగేవిగావు. ప్యాసు అవసరము లేక పోవుటచే వస్తువులు సోదాచేయ నవసరము లేక పోయేది. దూరమునుబట్టి సుంకములు విధింపబడుచుండుటచేత వర్తకుడు వాయిదాలుగా పన్నులు చెల్లించుచు వచ్చెను. కాని ఆంగ్లేయు లీషద్ధతి పూర్తిగ మార్చివైచిరి. వర్తకుడు సరకులను దూరముపంపినను, పంపకున్నను పన్నంతయు ఒక్క మారియ్యవలసియున్నాడు. ఏకసుంకమును సిద్ధాంతము ననుసరించి సుంకముల మూలమున

ఆమితమయిన ఆదాయము సంపాదించబడుచున్నది. పార్లమెంటు సంఘము నెదుట ౧౮౪౩ లో నాత్యు మిచ్చిన రాంకింగుగారి సాత్యమునుబట్టి ఇండియాలో కొన్ని భాగములయందు ౧౦౦ కి ౧౭౫ వంతున రహ దారీషన్సులు విధింపబడిన వనియు మరికొన్ని రాష్ట్రము లలో ప్రత్తిమీద ౧౦౦ కి ౫ వంతునను, నూలుమీద ౭౫ వంతునను, గుడ్డమీద ౨౦ వంతునను, అద్దకపుగుడ్డ లకు సాదాగుడ్డలని పర్వానా పుచ్చుకొన్నయెడల మఱి ౨౫ యును సుంకములు వసూలుచేయబడుచుండెను. విస్తారమున వ్యవహారము సాగించువారు వస్తువులు చాల దూరమునుండి కొద్దిమొత్తములుగ చేర్చవలసియుండుట చేత ఈషన్సులన్నియు ఇయ్యవలసివచ్చుటచే మిక్కిలి బాధకముగ నుండెను. దూది గుడ్డలయ్యేలోపల నాలు గురకములషన్ను లియ్యవలసివచ్చెను. ముడివస్తువులకు తీసికొన్న టికట్టుకును తయారయిన వస్తువునకును భేద మున్నయెడల మరికొన్ని షన్ను లియ్యవలసివచ్చెను. టోలు గేటుదగ్గర వర్తకునకు టికట్టు దొరకేవరకు ధరలు తేలక ప్రళయమయ్యేది. ప్యాసు కొద్దిరోజులే అమలులో ఉండేది. గడువు దాటేయెడల తిరిగి ప్యాసు పొంద వలసి యుండెను. సరకులు మొదట ప్యాసు తీసుకొనిన వే అని రుజువుచేయలేక పోయినయెడల తిరిగి షన్నుగట్ట

రా తు ము - మ గ్గ ము



నలయును. ఈచిక్కులు పడలేక జనులు సరకులు తమ సొంత
స్వముగా సంపాదించుచున్నారు. దీనినాపుటకు సోదాగాతన
సర మయినది. ఈతనిని కొరకు కొంతకామాట మవసర
మయినది. సుంకశాలకు నాలుగుమైళ్లలోపలనే సోదాలు
జరుపవలసిన దని చట్టమున్నను ఆచరణములో భిన్న
ముగా నుండేది. సోదాగృహములు దేశమంతటను
వ్యాపించి సుంకశాలకు ౨౦, ౩౦ మైళ్ల దూరములోగూడ
నుంటూ వచ్చినవి. సుంకరులు చాకిదార్లు పెట్టే బాధలకు
తాళలేక కొందరు సర్టికేట్ మానుకొనుచువచ్చిరి. నిర్బం
ధించి డబ్బుతీయుట సర్వసాధారణమయినది. సుంకశాల
లను, సోదాగృహములను, చాకీలను దాడివచ్చువరకు
బహుకాలము పట్టుచువచ్చెను. బ్రిటిషుఇండియాలోని
సుంకశాలలయందు దనుభవముగలవారు రషీయా, కాబూ
లు, సిమెంటు, పొత్తానా మున్నగుదేశములలోని సుంక
శాలలే ఎక్కువ సదుపాయముగ నున్నవని చెప్పుచు
వచ్చిరి. జనులు బాధలు సహింపలేక శోషిల్లుచున్నను
నివారించువారు లేరయిరి. సీచులయిన సుంకరులకు
లోబడలేక మర్యాదగల వర్తకులు స్వంతముగ వ్యాపా
రముచేయుట దుర్భరమును, సీగమునని భావించుచువచ్చిరి.
పార్లమెంటుకు పలుమారు తెలుపుకొన్నను సుంకశాల
బాధలు నివృత్తి కాలేదు. స్వల్పపన్ను నిమిత్తమై దుర్భర

మయిన బాధలకు జనులు లోనుగావలసి వచ్చినది. ఈ సుంకములవలని యన్యాయమునుగూర్చి ౧౮౨౫వ సంవత్సరములో మెకంజీగారును, తరువాత బ్రెవెలియన్ ఎలెంబరో గార్లును కంపెనివారికి సవిస్తరముగ వెల్లడించిరి. చివరకు ౧౮౩౬ లో బంగాళములోను, ౧౮౩౮ లో బొంబాయిలోను, ౧౮౪౪ లో మదరాసులోను, ౧౮౪౭ లో తక్కినచోట్లను ఈసుంకములు కొట్టివేయబడినవి. సాలీలు, వడ్డంగులు, లోహకారులు మొదలయిన వారికి సంబంధించిన అన్నివృత్తులమీదను, అంగళ్లలోగాని, లేక రోడ్డుప్రక్కనగాని 'అమ్ముకొనే' అందరు వర్తకుల మీదను విధింపబడిన ముతారాఫ్ అను పన్ను ౧౮౫౩ లో తీసివేయబడెను. మదరాసులో ముతారాఫ్ పన్నును పసూలు చేసినట్టియు, రివిన్యూ ఉద్యోగిగను న్యాయాధికారిగనుపనిజేసినట్టియుడై కుసుగారుదానినిగూర్చి యిట్లు చెప్పియున్నాడు: "ఈపన్ను వ్యవసాయముచేయని ప్రతివానికిని తగిలినదనియే చెప్పవచ్చును. ఒక ముసలిది బజారుకు కూరలు దీసికొనిపోయి వీధిలో నొకమూల నమ్ముకొనినయెడల దానికి పన్నియ్యవలసివచ్చెను. ఎవడయిన గుడ్డలమ్ముకొనినయెడల పన్నియ్యవలెను. తెల్లవా రమ్మితేమాత్ర మవసరములేదు."

“నాలుగుడబ్బులు సంపాదించే నల్లవాడు పన్నియ్యక తప్పదుగాని వానిసరసన వందలుసంపాదించే తెల్లవానిమీద పన్ను లేదు.” అనూయా జనకమయిన యీ అక్రమభేదములవలన దేశములో పరిశ్రమల సన్నాహమంతయు క్రమక్రమముగా క్షీణించినది. ఈ ముర్తఖా పన్ను చిన్నది పెద్దది యనుభేదము లేక అమ్మేప్రతివస్తువు మీదను ప్రతి పనిముట్టుమీదను విధింపబడినది. రాటము మీద సహితము పన్ను వేయబడినది. ఇండియా నేత పరిశ్రమలనుగూర్చి విచారించుటకై ౧౮౪౮ లో నియమింపబడిన కమిటీవారి విచారణలో ఈవిషయమే ముఖ్యముగా విమర్శింపబడినది. ఈవిధముగనే మగ్గములమీదను పన్ను విధింపబడినది. బుకాననుగారు దక్షిణహిందూ స్థానచరిత్రలో మగ్గములమీద పన్నువిధింపబడిన దనియు దానివిషయమై సత్యమంగళము, ధర్మపురి, మొదలగు స్థలములలోని సాలీలు గోల ఎత్తుచున్నారనియు వ్రాసియున్నాడు. అన్నిరకముల చాకిరివాండ్రమీదను శిల్పములమీదను, కళలమీదను విధింపబడిన యీముర్తఖా పన్ను సోదాలకును, లంచములకును, నిర్బంధములకును చోటిచ్చినది. ఈ విషయమే ౧౮౫౩ లో మదరాసు నుండి పార్లమెంటుకు పంపబడిన అర్జీలో నుదహరింపబడినది.

౧౯ న శతాబ్దము ఇండియాకు దాస్యయుగము. ఇంగ్లండు ఇండియాలో అవలంబించిన వర్తకరాజసేతి మూడువిధములు. ఇండియానుండి ఇంగ్లండుకుబోవు నస్తువులను నిషేధించడముగా ప్రారంభించబడినది. తరువాత ఇండియాలోని వృత్తులను సరింపజేయ నిది ప్రయోజనము లేదని సిద్ధాంతము తేలినది. అందు నిమిత్తమయి ఇండియాలో నిర్బంధచర్య అవలంబించుట మూడవ మెట్టు. దానితో ఇండియాలోని కళాకాశలము కూపు మాసినది. ఇంగ్లండు ఇండియాలో రాజకీయాధికారము సంపాదించినది మొదలుకొని కావలెనని బుద్ధిపూర్వకముగ మననర్తకమును, పరిశ్రమలను నాశన మొందించినది. అందునిమిత్తమయి ఇంగ్లండువలంబించిన సాధనము లీక్రింద పొందుపరుపబడినవి.

౧. స్వేచ్ఛావర్తక సిద్ధాంతము నిండియాలో మాత్ర మవలంబించుట.

౨. ఇండియానుండి ఇంగ్లండుకు బోవు సరకుల మీద రక్షణసుంకముల విధించుట.

౩. ఇండియాలో స్వదేశపరిశ్రమలమీద ముత ర్భాషన్నులు విధించుట.

౪. ఇండియానుండి ముడిపదార్థములను విదేశముల కెగుమతి జేయుటకు ప్రోత్సాహపరచుట !

గి. ఇండియాదేశపు పనివాండ్రను నిర్బంధములకు లోబరచుట.

౬. కంపెనివారికి దేశములో వచ్చుటదాయము నుఁ యోగించుపద్ధతి. *

౭. ఇండియాలోని పనివాండ్రను నిర్బంధించి వారి స్వేచ్ఛ రహస్యముల గ్రహించుట.

ఇంగ్లండులో సుంకములు విధించియు, ఇండియాలో నిర్బంధచర్య లవలంబించియు ఇండియాలోని పరిశ్రమలు కంఠమునలిపి చంపివేయ బడినవి. ఇండియానుండి వస్తుముల ఎగుమతి నశించి దూది యెగుమతి ఎక్కువయినది. బ్రిటీషువస్తువులు మెల్లగా స్వదేశవస్తువులస్థానము నాక్రమించినవి. సాలీలు జీవనాధారములేక పలు ఇక్కట్లలకు పాల్పడిరి. ౧౮౪౦ వ సంవత్సరములో ఇండియా పరిశ్రమల నాశముచేసిన పన్నులను తీసివేయుటనుగూర్చి విచారించుట కేర్పడినసంఘము వారియెదుట పలువురుసాక్షులు ఇండియానుండి ఇంగ్లండునకుబోవునస్తువులమీద ౧౦౦ కి ౧౦ వంతున పన్ను విధించి, ఇంగ్లండునుండి ఇండియాకు వచ్చువానిమీద ౧౦౦ కి ౩౪ మాత్రమే విధించుట అన్యాయమని చెప్పిరి. పై పరిస్థితులనుబట్టి ఇండియా పరి

* ౧౮౩౩-౧౮౩౭ సంవత్సరములమధ్య ౧౯ సంవత్సరములలో ఇండియాకు ప్రతిఫలములేకుండా ౩౭౪ కోట్ల రూపాయలు ఇండియానుండి వస్తువులు కొనిపంపుట కుపయోగింపబడినవి.

శ్రీమలు మరల తలయెత్తకుండు సర్వనాశనమగుట నిశ్చయమని తేలినది.

౧౮౧౩ నకు తరువాత ఆంగ్లేయపరిశ్రమలు అతి శీఘ్రముగ పెంపొందినవి. ౧౮౩౩ లో యంత్రపు మగ్గములు ౨ వేలనుండి లక్షవరకు పెరిగినవి. గుడ్డలు చాల చౌకగా తయారుచేయుటకు వీలయినది. ౧౮౧౨-౩౩ సంవత్సరములమధ్య నూలు యొక్కయు, వస్త్రముల యొక్కయు ధరలు ౧౦౦ కి ౨% మొదలు ౮౦ వరకు తగ్గినవి. ఉత్పత్తి యెక్కువయినకొలదిని ఇండియాలోని అంగడున్నియు బాహుటముగ తెరువబడినవి. ౧౮౩౩ వ సంవత్సరములో ఇండియా యొక్కయు, ఇంగ్లండు యొక్కయు నూలుధరలు పరీక్షించినయెడల ౨౦ సంవత్సరములలో పరిస్థితులుమారి అటువిభటుగా తలక్రిందయినవి.

నూలు సంఖ్య	షాను నూలు సరీసు			
	ఇంగ్లీషు		ఇండియాది	
	షి.	పె.	షి.	పె.
౪౦	౧	— ౨౪	౩	— ౭
౬౦	౧	— ౧౦౮	౬	— ౦
౮౦	౨	— ౬౫	౯	— ౩
౧౦౦	౩	— ౪౧	౧౨	— ౪
౧౨౦	౪	— ౧	౧౬	— ౫
౧౫౦	౬	— ౭	౨౫	— ౬
౨౦౦	౧౪	— ౬	౪౫	— ౧

డాక్టరు తెయిలరుగారు దక్షిణయిండియాలోని స్వదేశ విదేశనూలుల ధరలు పోల్చి 30వ సంబంధకు పై బడ్డనూలుధరలకు గల తేడాలు పైవిధముగనే చూపియున్నాడు. క్రమముగా సన్నసంబర్లనూలు వడుకు అంబాతే తప్పిపోయి ముతకనూలు మాత్రము వడుకబడుచుండెను. ౧౮౩౫లో ఢక్కాప్రాంతములందు ఉపయోగపడుచున్న ముతకనూలులో 3 వీసములు స్వదేశమున వడుకబడునదే. సన్ననూలు మిక్కిలి చౌకగా దొరకుటచేతను దానికి దోడు రైళ్లు మారుమూల ప్రదేశములకుగూడ వ్యాపించి విదేశపునూలు సులభముగా వ్యాపింపజేయుటకు అనునగుటచేతను స్వదేశపునూలు అతిశీఘ్రముగ అంత మొంది

సంవత్సరము	సప్తముల నిగమతి (మిల్లియనుల హేనులు) (మిల్లియను=౧౦లక్షలు)	మీసె యెగుమతి మిల్లియను హేనులు
౧౮౪౦-౪౪	3. ౧౯	౨. 3౪
౧౮౪౪-౪౫	3. 2౫	౧. ౨౮
౧౮౫౦-౫౪	౫. ౧౫	3. ౧౪
౧౮౫౫-౫౯	౬. ౯౪	3. ౧౧
౧౮౬౦-౬౪	౧౦. ౯౨	౧౫. ౯౬
౧౮౬౫-౬౯	౧౫. 2౪	౨౫. ౯౮
౧౮౭౦-౭౪	౧౭. ౫౬	౧౭. ౪౧
౧౮౭౫-౭౯	౧౯. ౨౧	౧౧. ౨౧

నది. ౧౮౪౦-౪౯ మధ్య సంవత్సరములలోని ఎగుమతి దిగుమతుల పరీక్షించినయెడల స్వదేశపరిశ్రమ లెట్లు పోటీకి నిలువలేక నశించినదియు, ఇండియావిదేశవస్త్రముల మీద నెట్లు ఆధారపడవలసివచ్చినదియు విశదముగా తెలిసికొనవచ్చును.

ఇండియాకు క్రమక్రమముగా చూచి యెగుమతి చేసి వస్త్రముల దిగుమతిచేసికొను స్థితి వచ్చినది. సమర్థులయిన నేతగాంధ్రుగలిగి సుప్రసిద్ధమయిన సన్నవస్త్రముల నెగుమతిచేయుటకు కీర్తిగాంచిన హిందూదేశము ఇప్పుడు ఇంగ్లండుయొక్క ప్రత్తిచేనుగ పూరి ఇంగ్లండు కవసరమగు చూచిని బంపి దానికి బదులు, వారు పంపినన్నిగుడ్డలు తీసికొనవలసినస్థితి వచ్చినది. దేశపరిశ్రమను రక్షించుప్రయత్నములే చేయబడలేదు. దిగుమతి వస్త్రముల మీద సుంకములు ఎక్కువ జేసి స్వదేశపరిశ్రమల రక్షింపవలసిన దని ౧౮౫౭ సంవత్సరములో కానింగ్రూప్రభువు సూచించినప్పుడు అది పనికిరాదని యింగ్లండులో పెద్ద గందరగోళము జరిగినది. ఇండియాప్రభుత్వము కంపెని వారి చేతులలోనుండి విక్టోరియా రాణిగారిచేతులలోనికి మారిన తరువాతగూడ ఇండియాను ప్రప్రథమమున జూడవచ్చిన ఆంగ్లేయ ఆర్థికమంత్రి ఇండియాయొక్క దిగుమతి సుంక

ములను ఆంగ్లేయవర్తకుల కనుకూలముగ మార్చవలయునను సూచనలతో బయలుదేరెను. అందుపై అదివరకు గుడ్డలదిగుమతులపై విధింపబడుచున్న సుంకములు సగమునకును, నూలుమీద విధింపబడునవి గే నుండి 34 వరకును తగ్గింపబడినవి. పాషము, వారి నిజోద్దేశమును మాత్రము దాచుపద్ధతిలేదు. బొంబాయి గవర్నరుగఁగని చేసి స్త్రీరి అనుఆయన ౧౮౭౧ వ సంవత్సరములో పార్లమెంటుయెదుట సాక్ష్యమిచ్చుచు ఇండియాలో దిగుమతి సుంకముల వృద్ధిచేసినయెడల ఇంగ్లండు దిగుమతులు తగ్గి ఇండియాలో నేతపరిశ్రమ అభివృద్ధి చెందునని చెప్పియున్నాడు.

తరువాతి సంవత్సరములలో బొంబాయిలో వృద్ధియగుచున్న నూలుయంత్రము లెట్లు ఆంగ్లేయ వర్తకుల కసూయాజనకము లయ్యెనో అందుచేత ఎట్లు లంకాపై నువర్తకులు ౧౮౭౨ వ సంవత్సరములో బొంబాయి యంత్రములపై అన్యాయసుంకముల విధింపజేసిరో వివరించుట కిక్కడ ప్రసక్తిలేదు. ఇండియా కనుకూల మయినది ఇంగ్లండుకు ప్రతికూల మనియు, ఇంగ్లండుయొక్క షేమముమాత్రమే గమనింప బడినదనియు మాత్రము చెప్పి విరమించెదము.

౧౮౭౯ వ సంవత్సరములో రగి లక్షల పానులకు లోపుగనున్న దిగుమతులు ౫౦ సంవత్సరములలో ౧౦ రెట్లు పెరిగినవి. దిగుమతులిట్లు పెరిగిపోవుటకు కారణ మొక చిత్ర చరిత్ర చెప్పవలసి యున్నది. ఇండియా దేశపు గుడ్డలబజారులను ఆంగ్లేయవర్తకులు తమ వస్తువులతో కొల్లలుగ నింపుట కవకాశ మియ్యబడినది. ఇండియాదేశపు వస్త్రపరిశ్రమయొక్క నేర్పరి తనమును సంగ్రహించ నలయు నను కోరికతో ఇండియా బజారుయొక్క పరిస్థితులన్నియు పరిశీలించబడెను. హైందవుల రుచి ననుసరించి, లంకాపైరువస్త్రములు తయారు చేయుటకు స్త్రయత్నములు గావించిరి. ఇండియాలోని ఉద్యోగులెల్లరును వారికి ఏజంట్లయియూపనికి దోడ్పడిరి. ౧౮౫౧ న సంవత్సరములో అతర్జాతీయప్రదర్శనము జరిగినతరువాత ఇండియాయొక్క ఖచ్చితో ఇండియాలో నుపయోగించువస్త్రముల మాదిరులను ప్రోగుచేసి లండనులోని సస్తుప్రదర్శనశాలలో నుంచుటకు డాక్టరురాయిలు అను ఆయన నియమింపబడెను. లంకాపైరువస్త్రములను ఇండియాలో విశేషముగ నుపయోగించులాగున జేయుటకై ప్రారంభింపబడిన విచారణను, ఇండియాపరిశ్రమమును గూర్చి ఇండియామంత్రిగారికి డెలుపుటకని నియమింపబడిన వాట్సును అను ఆయన సాగించి “హైందవుల

వస్త్రపరిశ్రమలు-వారిదుస్తులు"అనుగ్రంథమును తయారు చేసెను. ఈగ్రంథమునుగూర్చియే కాబోలు కీత్ అను ఆంగ్లేయ ఉద్యోగి ౭-౯-౧౮౯౧ ఖేదీగల పయోనీరు పత్రికలో నిట్లు వ్రాసియున్నాడు:—

“వర్తకరహస్యము లెంతజాగ్రత్తో దాచుకొందురో అందరికి తెలిసినవిషయమే. జ్ఞాల్పను కుంభకార పరిశ్రమలను నీవు చూడబోవునెడల నీ కిక్కడ ఆహ్వాన విసర్జనము లుండవు. అయినను ఇండియాదేశపు పనివాండ్లను నిర్బంధపరచి వస్త్రములను చలువజేయుట మొదలగు రహస్యములన్నియు మాంచెప్పరుయొక్క లాభమునకై సంగ్రహించబడెను. ఇండియాదేశపు బీదలనుండి సంవత్సరమునకు రర కోట్ల రూపాయలవంతున తీసికొని పోవుటకుగాను ఇండియాఖర్చుతో ఆమితముగ వ్యయ పరిచి యొకగ్రంథము ప్రకటింపబడినది. ఆంగ్లేయవర్తక సంఘముల కన్నిటికిని ఈగ్రంథములప్రతులు ఉచితముగ పంచిపెట్టబడినవి. ఈ ఖర్చునంతయు ఇండియాదేశపు రహితు భరించుకొనవలయును. ఇది రాజకీయార్థికనీతి కావచ్చునేమో కాని ఘోరమయిన అవినీతిమాత్రమవును.”

ఆంగ్లేయుల పరిశ్రమాభివృద్ధికై హైందవులదాస్తుల ఆకారము,రంగు చాయ మొదలయినవన్నియు వైసముగా

వర్ణింపబడినది. వాట్సునుగారు జమచేసిన ౭౦౦ రకములలో ధోవతులు, తలగుడ్డలు, సారీలు, మజ్జినులు, ఛద్దరులు, చీటీగుడ్డలు, నూలుపట్టుకలిసిన వస్త్రములు, తక్కిన అన్ని రకముల వస్త్రములు చేరియున్నవి. ఇవి యన్నియు గలిసి ఒకవర్తకప్రదర్శనశాల యని చెప్పవచ్చును. వీనిని బోలినవానిని ఆంగ్లేయవర్తకులు తయారుచేసిరి. హైందవులనుచి కెట్టిదుస్తులు సరిపడునో దానివల్ల స్పష్టమగును. ఆనమోనాల ప్రకారము తయారుచేయుటయే పని. ఇండియాలో నేవస్తువు లమ్ముడుపోవునో, ఏవి పోవో కచ్చితముగా చెప్పబడినది. ఈషనియంతయు తగు జాగ్రతతోను సమగ్రముగ నిర్వహించ బడినది. ఖగోళ శాస్త్రజ్ఞులు సూర్యమండలములోని మచ్చలెంత జాగ్రతగ లెక్కింపబడెనో చీరెలమీది చుక్కలును అంతజాగ్రతగ లెక్కింపబడినవి. స్వల్పవిషయములుకూడ వదలిపెట్టకుండ వర్ణింపబడినవి. తలగుడ్డల చాయలు, పొడుగు, అల్లికచిక్కదనము ధోవతుల అంచులు, మజ్జినులనున్ని తపుషని, కలంకారి అద్దకముల తేలికచాయలు, గట్టిచాయలు, పలుకుటకు నోరుదిరుగనిపేర్లు, సమస్తమును ఆగ్రంథములో నిమిడియున్నది. స్వల్ప సంఖ్యాకులగు పైతరగతులవారి విషయమై యెక్కువశ్రమపడి తయారుచేయించ నవసరము లేదనియు అసంఖ్యాకులగు సామాన్యజనులకు గావలసి

నవి చౌకగా తమారుచేయవలసినదనియు సూచింపబడినది. జనుల యభిరుచికి నరిపడుటయు, చౌకగనుండుటయు నను రెండువిషయములను ముఖ్యముగ గమనించినయెడల అమ్ముడుపోవుటకు లోటుండదని తెలుపబడినది. వాట్నను గారు మరియు నిట్లు చెప్పచున్నారు.

“ఈరోజులలో ఇండియా మనకు ముడిపదార్థములు సిద్ధముచేయు దేశమని మనమెరుగుదుము. దానిఖరీదు కొంత కొక్కరూపమునను కొంత వస్తురూపమునను సంపుచున్నాము. మనమిండియాతో కొనువస్తువులకు సమానమైన ఖరీదుగలపదార్థముల నెప్పుడును తీసికొనడు. అందుచేత కొంతవరకు వస్తువులుపంపినను శేషించినది. పెండ్లిబంగారురూపమున ఇయ్యవలసివచ్చుచున్నది. లోహరూపమున బంపున చెప్పుడును తిరిగిరాదు. అదియంతయుసముద్రములో పారవేసినట్లే. మనమిండియానుండి గూడి, నీలిమందు, కాఫీ, వాసన ద్రవ్యములు కొని దానికి బదులు వారికి కావలసిన వస్త్రములు ఇతరపనిముట్లు సంపుచుందుము. పూర్వ మిండియా మనకు విశేషముగ వస్త్రముల బంపుచుండెనని మనము మననగూడదు. ఇండియాలో నేతయంత్రములు విశేషముగ వృద్ధియయి యేమికొంపముచునో చెప్పలేముగాని సాధారణముగ మరల వస్త్రముల నెగుమతి చేయుస్థితికి ఇండియా యెన్నడును రాదనియే

చెప్పవచ్చును. అయినను ఆమె తేమముగోరువారు తమ కిష్టము లేకున్నను అవి వృద్ధిగాకుండునట్లు ప్రతిబంధకముల గల్పింపవలయును. ఇండియాలోని బీదలగు దిగువ తరగతులకు చౌకగా గుడ్డలు ఇప్పించగలిగినయెడల అది వారికి లాభకరము. ఇది చేయగలవారు చేయండి. ఇంగ్లండు లుంగీలు, దోవతులు, చీరలు, కాలికోలు ఇండియాలో చేయబడువానికంటె చౌకగా నియ్యగలిగినయెడల అది ఉభయదేశములకును లాభకరమే. ఇండియావిశేషముగ ముషిషదార్థముల నుత్పత్తి చేయగలదేశము గనుక మన మింగ్లండునుండి తయారుచేసిన వస్తువులను పంపగలిగినయెడల ఇండియాలోని కూలీలకు తీరికగలిగి తమ కాలమును లాభకరమయిన ఇతరపనుల కుపయోగించుకొందురు.” మన అనుభవమును బట్టి వాట్సునుగారి జ్యోతిషము అబద్ధమని స్పష్టపడినది. వీరికి దురుద్దేశ మా రోషింపక దూరపు చూపులేనివారనిమాత్రము చెప్పవచ్చును. రాటమును మగ్గమును చంపినేయుటవల్ల దేశమెట్టి దుర్గతిపాలగునో ఆయన ఊహించ లేక పోయెను. కోట్లకొలది స్త్రీలు రాటములను మూలద్రోసి గౌరవముగల వృత్తిని బోగొట్టుకొని సోమరులై కూరుచుండుటయో, దారిద్ర్యమునకు తాళజాలక ఇండ్లువిడిచి దొరికినయెడల కూలికి బోవలసినచ్చుటయో సంభవించినది.

వేలకొలది నేతగాండ్లు మగ్గములను కట్టిపెట్టి పగాయి దేశపు యంత్ర శాలాధికారులయొక్కయు, ఇండియాలోని షాహుకారులయొక్కయు చలువచేత అనిత్యములయిన వ్యవసాయపుకూలి మొదలగు వానిపై నాధారపడవలసి వచ్చినది. గ్రామముయొక్క ఆర్థికజీవితము సమూలముగ గుభేలునకూలిపోయినది. ఇంగ్లండు ఇండియాకు లుంగీలు, దోషతులు, చీరలు, కాలికోలు పంపవచ్చునన్న జ్యోతిషముమాత్రము సత్యమయినది. తమ ఉద్దేశమును దాచవలయు ననుప్రయత్నముగూడ లేదు; మాటలలో మరుగుపరచి చెప్పటయు లేదు. వాట్నుగారు మరియొక చోట నిట్లు స్పష్టముగ వ్రాసిరి. ఇండియాని మనముపిలుచు దేశములోషుమారు ౨౦ కోట్ల జనులున్నారు వారిలో బహుమంది స్వల్పముగా దుస్తులు వైచుకొన్నను వారందరికి సరిపడు గుడ్డలను తయారుచేయవలయునన్న ప్రపంచములో నెల్లపరిశ్రమకు ప్రసిద్ధికెక్కిన దేశమునకు సహితము సాధ్యముగాదు. కనుక ఇండియాయొక్క బేరము సర్వోత్కృష్టమయినది. ఎడతెగకుండ ఉండేదిగూడాను. మనకు కావలసిన బేరమిస్తూ తానుకూడా పరిశ్రమల సాగించుకొనవచ్చును. ఏలననగా, అంతజనములో కొంత భాగమునకు దుస్తులను తయారుచేయవలయు నన్ననుమనలంకాపైరులో ప్రస్తుతమున్న మగ్గములను రెట్టింపు

చేయవలసివచ్చును. ఇదియంతయు రాబోవు సంగతిని నే నూహించి చెప్పుచున్నాను. ఇది జరుగక పోవచ్చును గూడాను. ఏలననగా ఇండియా ఇప్పటి కింకను మన వస్త్రములను బహుస్వల్పముగానే కొనుచున్నది." వాస్తవమునకు ఇండియాది ఒక పెద్దవర్తకమే కావలసిన విధియున్నది. ఆమె పరిశ్రమ లన్నియు నశించి పోవలసి యున్నవి. ఆమె పనిపాటలవా రందఱు దారిద్ర్యములో మునిగి అనుక్షణమును విజృంభించుచున్న ఆంగ్లేయ వర్తకమునకును, పరిశ్రమలకును మధ్య నిరికకొని సలిగిపోవ లసియున్నారు. ఇండియాచేత ఎక్కువ వస్త్రములను ఎక్కువ కొనిపించగలుగుదుమా యనునదియే ఆంగ్లేయుల నెదుర్కొన్న సమస్య. ౧౮౬౬న సంవత్సరములో ఆంగ్లేయుల తృష్ణను చల్లార్చదగినంతగా వస్త్రములను గొనుచుండ లేదు. ఇంకను రాటములగుండె కొట్టుకొనుచు వేయున్నది. ఇంకను ఆగిపోలేదు. స్వదేశినుాలు నింకను జను లుడయో గించుకొనుచునే యున్నారు. దానిని తోసిపుచ్చుట చాల కష్టముగ నున్నది. సాలీలకళాకౌశల మింకను సంగీతము లో సంగతులు జూపి చెవినాకర్షించినట్లు అద్దకము మొగులతో కనుల కింపును గూర్చుచున్నది. చండేరి, ఆర్ని మొదలగు స్థలములలో ఏస్వస్యసంఖ్యాకులో మజ్జినులు నేయించుకొనుచున్నారు గాని చాలమంది నవి యాక

ర్షించనిమూట వాస్తవమే. స్వదేశములో సన్నపు నూలు నకును, సన్నగుడ్డలకును ఆదరణ పోయినది. కాని కొందరింకను అభిమానముతో పట్టుకొని వేళ్లాడుచున్నందున అవిచావక మరణానన్తిష్ఠముగా నున్నవి. మెహోసు తెయిలరు అను ఆయన హైదరాబాదుకు సమీపమున నున్న సందేరు నారాయణరావు మొదలగు స్థలములలో జనులు తలుపులుమూసి నిల్చుచు గదులను చల్లగాచేసిడక్కాలో జేయునట్టి సన్నపునూలును వడుకుచున్నారని వ్రాసియున్నాడు. సన్నపస్త్రములు చోళమండలములోను, ఆర్కి మొదలగు స్థలములలోను ఇంకను దొరుకుచునే యుండెను. మధ్యరాష్ట్రములలో సర్కారువారు ప్రకటించిన వివేదికనుబట్టి ఆకోట, జబ్బల్పూరు, నాగపురము మొదలగు స్థలములలో సర్వసశాలము కిట్టి సన్ననిపస్త్రములను నూలునునచ్చుచుండెనని తెలియుచున్నది. సన్ననూలు విశేషముగ దొరకకున్నను తొగరంచు గుడ్డలయందును, చేతితోవేసిన అంచులయందును, ముతకగుడ్డలయందును చేతమొకను ఆధిక్యము చూపుచునే యుండెను. అంచుగుడ్డలను ఇండియాలోకంటే నొకగా జేయుటకు ఆంగ్లేయులకు సాధ్యము గాకపోయినను విద్యనుగ్రహించుట మంచిదిగనుక అదియును. ఆంగ్లేయులు నేర్చుకొనవలసినదేయనియు అందుమూలమున జనుల రుచిభేదముల

గ్రహింపవచ్చుననియు, వాట్నుగారు శిపారసుచేసిరి. ఇండియాదేశపు సొగసైన అంచులపని నేర్చుకొనుటకు వేల్పును సున్నితముగా ద్రిప్పగలనేర్పు గానలసియున్నది. అట్టివానికి విశేషముగ అమ్మకములేదు. ఏస్వల్పసంఖ్యా కులో వాని నుపయోగింతురు. ముతకనూలు విషయములో మాత్రము ఇండియాదేశపు రాటముతోను, మగ్గముతోను పోటీచేయుట దుర్లభముగ నుండెను. విదేశపు గుడ్డలకంటె స్వదేశపుముతకగుడ్డలు చౌకగనుండి చాల కాలము మనుచుండెను. ముతకగుడ్డలను జనులు విశేషముగ నుపయోగించుచుండిరి. ఫోర్ బ్యులను ఆయన మఱి యొక గొప్పవిషయమునుగూడ జెప్పుచున్నాడు. అమెరికాతో యుద్ధముజరిగి దూదిధర లేచినను విదేశపుముతకగుడ్డలకంటె స్వదేశపువి రెట్టింపు ప్రియముగనున్నను జనులు స్వదేశవస్త్రములనే కొనిరట. పైవిషయమునే మహారాష్ట్రములలోని ఉద్యోగులు గూడ గమనించి యున్నారు. కార్నకులను ఆయన యంత్రముమీదనేసిన గుడ్డలు స్వదేశగుడ్డలను తరిమివేయలేక పోయినవనియు, స్వదేశి ముతకగుడ్డలు చాలకాలము మనుటయే కాక చాకలవాని బండపెట్లకు ఆగి ఎండచలి వానల కాపునని యువ్రాసియున్నాడు. కార్నకుగారు తనరాష్ట్రములోని చిమ్మూరు మొదలగు గ్రామములలో జరుగు వారపుసంత

లనుగూర్చి వ్రాయుచు ఈసంతకు విశేషముగ ముతక
 వస్త్రములు వచ్చుననియు, వాటిని ధేడ్ అను జాతివారు
 నూలువడికి నేయుదురనియు, అవి ముదుగుగనుబలముగను
 నుండుటచేత బీరారురాష్ట్రములోని కుంబీలను వ్యవ
 సాయకులు పైకి పోకుగనున్నను వలపాతల వలె నుండు
 ఇంగ్లీషుగుడ్డలకంటె వాటినే ఉపయోగింతురనియు, ధర
 యెక్కువయినను శ్రీమంతులగు కుంబీలందరును తపచుగ
 వానినే కొందురనియు చెప్పుచున్నాడు. ఆ సంతలోని
 ౧౧౧౪ దుకాణములలో ౫౨౧ గుడ్డలవే; వానిలో ౫
 మాత్రమే విదేశీగుడ్డలవి. వానిలో కోష్ఠీలను సన్నచేత
 గాండ్రవి ౧౦౦ పాపులు; ధేడులముతకపాపులు ౩౫౦
 కి మించియున్నవి. ఆసంతకు ౨౫ బండ్లదూది అమ్మకము
 నకు వచ్చెను. ధేడులు తమవస్త్రముల నమ్మి రాగోవు
 వారములో వడుకుటకుగావలసిన దూదిని కొని తీసికొని
 పోవుదురు. సన్ననూలును వడుకుటనుగురించియు, నేయు
 టనుగురించియు గూడ ఉద్యోగస్తులు లెక్కల నుంచి
 యున్నారు. అకోలాసంతకు మిక్కిలి సన్ననినూలు వచ్చిన
 దనియు అది మోటుగ నుండుటచే రాటముమీద
 నెమకబడెనని చెప్పినయెడల ప్రేక్షకులు నమ్ముటకు వీలు
 లేనంత సన్నముగా నున్నదనియు కార్నకుగారే వ్రాసి
 యున్నారు. అకోలాకు వచ్చినవాటిలో మిక్కిలి సన్న

ముగ నున్ననూలు (౨౪గి వ నాబరుది) పోను బరువుది ౧౧౨ మైళ్ల పొడుగుండెనట. సన్ననూలు వడికే ధేడులు జాగ్రతగా పరిశీలించి తమకు పనికివచ్చుప్రత్తినిగొనిదానిని పత్తిరాటముతో బట్టక పింజెలు చెగిపోకుండు చేతితో విత్తులు దీయుచుండువారట. రాటముతో బట్టినపత్తి ౩౦౦ నాబరుకులోపుగనుండు నూలుదీయుట కుషయోగ పడుచుండెను. ముతకనూలుకు ఏకులు పింజారీలే చేయుచుండిరి. నూలుదీయుటయు నేయుటయు సాలీలే చేయుచుండిరిగాని ఈనృత్తి నిలుచునని మాత్ర మప్పటికాశ గన్నట్టుచుండులేదు.

ఐరోపావస్త్రములు స్వదేశవర్తకమును ముగింపునకుచెచ్చుచుండెను. ముఖ్యముగా రైళ్లవేసినవోట విదేశనస్త్రముల ప్రచార మెక్కువయ్యెను. మధ్యరాష్ట్రములలో ౧౮౭౩ మొ. ౧౮౭౭ నరకు గల ఎగుమతి దిగుమతिसంఖ్యలు జూచినయెడల దిగుమతులు క్రమముగ వృద్ధియగుచున్నను ఎగుమతులే అధికముగ నుండెను.

సంవత్సరము	స్వదేశనస్త్రముల ఎగుమతి (మణుగులు)	విదేశనస్త్రముల దిగుమతి (మణుగులు)
౧౮౭౩ - ౭౪	౭౫, ౩౭౨	౨౨, ౫౯౧
౧౮౭౪ - ౭౫	౫౪, ౨౭౭	౫౮, ౪౯౭
౧౮౭౫ - ౭౬	౫౫, ౦౫౨	౨౯, ౦౭౦
౧౮౭౬ - ౭౭	౫౨, ౮౯౩	౫౮, ౪౦౨

౧౮౬౮-౬౯ సంవత్సరముల మధ్యరాష్ట్రపు గజె
లులో ప్రకటింపబడిన లెక్కలవల్ల కొన్నిజిల్లాలలో పరి
స్థితు లెటులుండునో తెలియవచ్చును.

జిల్లా	దిగుమతులు		ఎగుమతులు	
	స్వదేశి	విదేశి	స్వదేశి	విదేశి
	రూ.	రూ.	రూ.	రూ.
ఆర్వి	గే 3,౯౯౪	3.౨,౬౫౦	౨౫,౬౨౫	౧౬,3౦౦
డియోలి	౧,౨3,౨౮౧	౧3,౭౨౨	3,౭౯౦	—
హింగిం	౨,౫౯,౭౦౬	౪౪,౬౧3	౧,౭౭,౧౧౪	౨౬,౧౬౧
ఘాటు				

బర్హంపురపట్టణమును, మండలమును వస్త్రప్రశ్రిమకు
మిక్కిలి ప్రసిద్ధికెక్కియుండెను. అచ్చటివాండ్లు నూలు
నడికియు అద్దకమువేసియు సంపాదించునది గాక సాలె
వానికి నెలకు గే మొదలు ౧౦ రూపాయలవరకు గిట్టు
చుండెనట. సాలెవాని కితరరకముల వస్త్రములు నేయుట
కనకాశము లేనియెడల సాధారణపు దోవతులు, చీరెలు
నేసికొనినచో పెట్టుబడితో నవసరములేకయే ఎడతెగక
పనిదొరికి చక్కగ కాలము జరుగుచుండెనట. పట్టణము
నకు గావలసిన నూలు సాలె కుటుంబములును, యితరు
లును వడుకుచుండిరనియు సన్నపునూలును ధేహజాతి
వారును, ముతకనూలును జిల్లాలోని అన్నిజాతుల స్త్రీలు.

ను నడుకుచుండిరనియు క్రమముగా సన్ననూలువాడుక తక్కి ముతకనూలు విశేషముగ వాడబడుచున్నదనియు గజెటులో నున్నది.

ఘంటాబాయిలో పరిస్థితు లంత ప్రోత్సాహకరముగ లేవు. కొన్నిజిల్లాలలో రాటపు పరిశ్రమ సజీవముగచేయున్నను కొన్నిటిలో అంతరించినది. అహమదాబాదు లో నూలుయంత్రములు స్థాపించుటచే గుజరాతులో చేతి నూలున కాదరము తగ్గినది. నూలువడుకుట స్త్రీలకు ప్రధానవృత్తిగానున్న ఖాండేషులో పూర్తిగ నశించినది. సూరతు ధార్వాడజిల్లాలలో మాత్రము స్త్రీలందరును స్వయంయోగమునకును, అమ్మకమునకును గూడ నూలు నడుకుచుండిరి. తాళ్లకు, నవాచకు ముతకనూలే ఉపయోగించబడుచుండెను. పల్లెటూరినారు ముతకగుడ్డలను మాత్రమే ఉపయోగించుచుండిరి. స్వదేశీవస్త్రములు చాల గట్టిగానుండుటచేతను, స్త్రీలు పూర్వాచారమును మాట్చుట కిష్టపడకపోవుటచేతను బస్తీలలోకూడ స్వదేశీవస్త్రములే ధరించుచుండిరి. సాధారణముగ స్త్రీలు రోజునకు ౫ గంటలకాలము నడుకుచుండేవారు. ఎవరికి గాన లసిసపకులు వారే పత్తిలోని విత్తులుదీసి ఏకుకొనుచుండెడివారు. దూదిలో విత్తు, చెద, ఆకు లెకుండ దీసి వడికితే ధార్వాడజిల్లాలో రతి నూలు కు ౨-౪-౦ కు గిట్టేది.

మెడ్డికాటు అను ఆయన ౧౮౭౦ వ సంవత్సర ప్రాంతమున వ్రాసిన 'చేమగ్గము' అను గ్రంథములో బంగళమున ప్రత్తి స్వోపయోగమునకు మాత్రమే అనగా బజారులలో అమ్ముటకుగాక ఎవరు పండించిన ప్రత్తి వారి యింటిలో నూలువడికి పొరుగు సాలెవానిచే నేయించు కొనుటకుమాత్రమే పైరుపెట్టబడుచున్నదని వ్రాసినాడు. అనగా మాంచెట్టడు అప్పటికి చాలకాలము క్రిందనే ఢిక్కా మజ్జినుల జంపివేసినదనియు, ఇతరస్థలములలో నెక్కడనయినను మిగిలియున్నదానిని విరమింప జేయుచున్నదనియు, సాలీలు వ్యవసాయపు కూలీకి దిగిరనియు మనము గ్రహింపవలయును. ఆకాలములోనే పవెల్ గారు పంజాబును గూర్చి వ్రాయుచు సాలీలు విశేషముగ ముదుగువస్త్రములనేసి యమ్ముకొనుచున్నారని ఉదహరించి నాడు. దేశమొత్తమును పరికించినయెడల ఇండియాలో నాటుజిల్లాలలో మాత్రము ముదుగుగుడ్డల నేతమాత్రము నిలిచి యున్నదని తేలుచున్నది. అంతటను ఖాదీమాత్రము లేకపోలేదు గాని క్షీణదశకుమాత్రము వచ్చియుండెను. నూలువడుకుట క్షీణించినకొలదిని చేమగ్గములకు కూడ పనితగ్గుచువచ్చినది. చేమగ్గ మేస్థితికి వచ్చినదియును మదరాసు రివిన్యూబోర్డువారు ౧౮౭౦వ సంవత్సరములోను ౧౯౨౧ వ సంవత్సరములోను ప్రకటించిన లెక్కలనుబట్టి స్పష్టముగ వెల్లడికాగలదు.

మదరాసు రాజధాని జనాభా	మగ్గములసంఖ్య	గ్రామములలో	బస్తీలో
౧౮౭౦-౭ కోట్లు	౨౪౯౨౨౦	౨౨౦౦౧౭	*౪౯౨౦౭
౧౯౨౧-౪ కోట్లు ౧౦లక్షలు	౧౬౯౪౦౩	తెలియదు	† తెలియదు

ఎంతనూలు { * ౩వవంతు విదేశి,
తక్కినది స్వదేశి
† అంతయుయంత్రము నూలు

ఈ రాజధానిలో మగ్గములసంఖ్య ఒకలక్ష తగ్గినది. జనాభా వృద్ధినిబట్టి ౧౦౦ కి ౩౦ వంతున తగ్గినదని చెప్పవచ్చును. పట్టణములలో నెన్నిమగ్గములున్నవో గ్రామములలో నెన్నియున్నవో తెలిసిన బాగుండును. ౧౯౧౧వ సంవత్సరములో చాటర్బక్ గాను ౧౮౭౦ వసంవత్సరము నుండి చేమగ్గములసంఖ్య తగ్గలేదనియు, సాలీలు మునుపటికంటె నెక్కువ కష్టపడినగాని జీవనము జరుగుచుండలేదనియు వాదించిరిగాని వారి సారాంశములు సరియైనవిగావు. జనాభానిపుట్టులలో వృత్తివిభజనలు సరిగా చేసియుండలేదు. తగ్గినమగ్గములసంఖ్యను వారు లెక్కకు దీసికొనలేదు. పరిశ్రమయొక్క నిజస్థితి తగ్గినమగ్గములసంఖ్యనుబట్టియే తేలగలదు. సాలీలు, సాహుకారులు, చేతి

లో నిక్కి బయటబడజాలక మగ్గముల మూర్ధ్రిసి జీవన
 ముగ్ధులై బస్తీలు చేరిరి. చాలమంది ఇండ్లువిడిచి పట్టణ
 ముఖ్యో కూలిచేసికొనుటకో, తేమాకు తోటలకో పరు
 వులిగిరి. మదరాసులోని సాలీలకే పెద్దదెబ్బ తగిలి
 నది. ఇంకను కొందరావృత్తినే యంటబట్టుకొని యుండు
 టకుకారణము స్త్రీపురుషులు చాలమంది యంత్రముల
 మీద నేసినదోవతులు, చీరలు కట్టుకొనుట కిష్టపడక
 పోవుటచేతనే. విదేశీవస్త్రముల దిగుమతి చాలమగ్గముల
 సంతరింపజేయగా విదేశీనూలుయొక్క దిగుమతి మిగిలిన
 మగ్గములను నడిపి వర్తకుల యధీనము చేసినది. లాభము
 న్నర్జకులకే పోయి సాలీలకు జీవనము గడచుటయే
 కష్టమయినది. మగ్గములు క్షీణించుట యొక్కకారణము
 లకై దూరము పోనవసరములేదు. మధురలోని చేతపరి
 సితులను గూర్చి వ్రాయుచు ప్రభుత్వమువారు ౧౮౭౯ వ
 సంవత్సరపు వార్షికనివేదికనాలో కారణములు వరుసగా
 వ్రాయున్నారు.

సాలెవానిరాబడి యెదుకుతగ్గినది విమర్శించుచు నిట్లు
 వ్రాసిరి. “ఇంగ్లండునుండి దిగుమతియయిన వస్త్రములు
 నేతవృత్తి నెట్లు భంగపరచినదియో తెలిసికొనుట కొక
 చిత్రమయిన దృష్టాంతము గలదు. మధురలోని సాలీలు
 తాము నేసిన వస్త్రములను తాముకూడ ధరింపరు.

మొత్తముమీద నేతవృత్తి రాను రాను పనివాస్త్రకు
గిట్టుటలేదు. కారణములకై దూరముపో నవసరము లేదు.
నూలు దిగుమతికాకపూర్వము కొన్ని సంవత్సరముల
క్రిందటివరకును రెండుమూడువేల కుటుంబములు నూలు
నడుకుచుండేవి. ఇది పూర్తిగ నిలిచిపోయినది. విదేశపు
జరీ రాకపూర్వము ౫౦౦ ముసల్మానుకుటుంబములు జరీ
చేయుచుండేవి. ఇప్పుడు వారిలో ౧౦ కుటుంబముల
వాకు మాత్రమే జరీ చేయుచున్నారు. సంవత్సరము
క్రిందటివరకు నూలు ఇచటనే అద్దబడుచుండెను. తొగ
రిప్పుడు బొంబాయినుంచి దిగుమతి యగుచున్నది. ఇప్పు
డు వీరందరు నేతలో దిగుటచేత వారికి కూలి గిట్టుట
లేదు" సాలీల రోజుకూలి చాల తగ్గిపోయినది. కొందరు
వ్యవసాయపుకూలికి బోవుచున్నారు. మరికొందరు బండ్లు
పెట్టుకొని బాడుగకు నదిదగ్గరనుండి ఇసుక మొదలయి
నవి తోలి జీవించుచున్నారు. సేలము జిల్లానుంచి మంచి
నేర్పరులయిన సాలీలు వచ్చి తిరుచినాపల్లి బజారులలో
బండ్లులాగడము ఈరోజున మీరు కనుగొనవచ్చును.

నడుకుట ఆగిపోవుటకును మగ్గములు తగ్గిపోవు
టకును కారణ మొకటే. దూదిమిల్లులకు బంపుటకో, ఎగు
మతిచేయుటకో పండింపబడుచు వైనది గృహజీవితములో
స్థానమును బోగొట్టుకొన్నది. నూలునడుకుటవలని లాభ

మును జనులు మరచిపోయినారు. దానినల్ల విచిత్ర ఫలితములు పొడసూపినవి. ౧౮౬౬ వ సంవత్సరమునకు తరువాత ౩౨ సంవత్సరములలో ప్రత్తిపండించు విస్తీర్ణము ముబ్బడి యయినను పూర్వము ప్రత్తి పండించు భాగములలో కొన్నిటియందు ప్రత్తివేయుట అసలే మానివేసినారు. మరికొన్నిటియందు తక్కినపైరులనుకూడ మానివేసి ప్రత్తినే పండించుచున్నారు. వ్యాపారిమునకు గాక పోయినను పూర్వము సర్వసాధారణముగ ప్రత్తి పండించుచున్న బంగాళములో ఒకటి రెండుజిల్లాలలో దప్ప తక్కినచోట్ల ప్రత్తిపంటవేలేదు. ౧౮౬౬ వ సంవత్సరపుమధ్య రాష్ట్రముల గజెటులో వార్ధాజిల్లాలోను, బేరారులోను పూర్వము ప్రత్తిపంట విరివిగనున్నను అకస్మాత్తుగా విస్తరించి ఇదివరకు ఆహారపదార్థముల బండించుభూములన్నిటిలోను ప్రత్తిని పండించుచున్నారు. నాగపురముజిల్లాయందు సహితము ప్రత్తిపంట పెరిగి ఇబ్బడియైనది.

దక్కనులోని ఎత్తుపల్ల పుభూములన్నిటియందును ప్రత్తిపండింపబడుచున్నది. బాడవలన్నియు దున్ని ప్రత్తి నాగించిరి. ధరలయొక్క హెచ్చుతగ్గులు కనిపెట్టి రహితు ప్రత్తిని వర్తకపదార్థముగా భావించి పయిరుమీదచే జేరములిచ్చుట కారంభించినాడు. ప్రభుత్వమువారును దీనిని ప్రోత్సహింపచిరి. అమెరికాయుద్ధకాలములో లాంకా

సైదుయొక్క ఉపయోగమునకై ఎగుమతి నిమిత్తము
 ప్రభుత్వమువారు ప్రతిపంట పండించుటకై రైతులను
 ప్రోత్సహింపరచిరి. ఈ ప్రయత్నము లాంకపైరున కుప
 యోగించకపోయినను ధరలు విశేషముగ పెరిగినవి. తరు
 వాత గూడ దూది ఎగుమతిపదార్థముగనే భావింపబడు
 చుండెను. రాటపురశ్రమ ఆగిపోయినతోడనే పొడుగు
 పింజలుగల మంచిరకపుస్త్రతి మానివేసి ఏరకపుస్త్రను
 హెచ్చులాభము ఎచ్చుదానినిమాత్రమే పైరు పెట్టుటకు
 రహితు ప్రారంభించినాడు. ౧౮౭౦ వ సంవత్సరమునకు
 తరువాత ఇంగ్లండు ఇండియానుండి దూది తెప్పించుకొని
 ఇతరదేశములకు తిరిగి ఎగుమతిచేయుచు నచ్చెను. హిం
 దూదేశపుస్త్రానికి చైనా, జపానుదేశములలో క్రొత్త
 మార్కెట్లు తయారయినవి. దేశములో పెరిగిన దూది
 యంత్రశాలలు విశేషముగ దూదిని కొనుట కారంభించి
 నవి. అయినను ఇంగ్లండు ఇండియాలో ప్రతిపంట
 టకు ప్రయత్నము చేయుచునేయున్నది. ప్రస్తుతము ఇం
 గ్లండు చాలవరకు అమెరికానుండియు ఈజిప్టునుండియు
 దూది తెప్పించుకొననలసియున్నను తనకదుల్లకు దగిన
 పొడుగుపింజెలదూదిని ఇండియాలో పండించుటకు చేయు
 ప్రయత్నములను మానలేదు. ౧౯౦౯ వ సంవత్సరము
 లో ఇంగ్లండు ప్రత్తినిమిత్తమై అమెరికాపై నాధారపడ

కుండుటకై యేమిచేయఁలయునను సమస్యను పరిష్కరించుటకే ఇండియానూదినంఘ మేర్పరచబడినది. హిందూదేశపు రయితు విశేషము పంటబండే చిన్నపింజెల ప్రత్తినే పండించునుగాని పొడుగుపింజెలప్రత్తిని అతనిచే వైరుబెట్టింప జేయుట నాధ్యముకాదని కమిటీవారియెదుట సాక్ష్యమునచ్చినను అతనిచేత పొడుగుపింజెలదూదిని పండించునట్లు చేయుటకు సాధనముల గనుగొనవలసినదని సంఘమువారు శిపారసుచేసినారు. విదేశపుప్రత్తిరకములను లొంగపైరు నిమిత్తమై పండించుటకు పంజాబు సింఘదేశములలో ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. ఇంగ్లండుయొక్క అవసరము లేవో విచారించి పూర్తిచేయుట మనఁపని. ఈమధ్యనే 1919వ సంవత్సరములో నీయమింపబడిన పారిశ్రామికసంఘమువారు పొడుగు పింజెలదూదినిగూర్చి చెప్పచు “ప్రపంచముయొక్కయు ముఖ్యముగా ఇంగ్లండుయొక్కయు గుడ్డలవర్తకపు వృష్టినిబట్టి యోచించినయెడల (పంజాబులో చేయబడు) పరీక్షలవర్యవసానము తేలునరకును వేచియుండుట మంచిది. విదేశవస్త్రము” దిగుమతిచేసికొనుటకును ముతకదూది నెగుమతిచేయుటకును ఇండియా నొక పెద్దబేరగానినిగా జేయునిమిత్తము ప్రభుత్వమువారు పడినపాట్లను వివరించునపుడు ఈ మహాప్రయత్నమున రైల్వే లెంతవరకు శోష్యుడైనది

తెలియజేయనియెడల విషయము కొరవడియుండును. డల్ హాజీ ప్రభువు ఇండియా దేశములో రైలువేయుటను గూర్చి విలువగల తనయభిప్రాయ మిచ్చినప్పుడు రైలు వేయుటయొక్క ముఖ్యోద్దేశమును వారు దాచలేదు. ఇండియా దేశపుదూదిని ఇంగ్లండున కెగుమతిచేసికొనుట కును ఇంగ్లీషువారి గుడ్డలను ఇండియాలో విచ్చలవిడిగ దేశమంతట పంచిపెట్టుటకును ఈ క్రొత్త ప్రయాణసాధన ములు మిక్కిలి యుపయోగపడునని వారు సెలవిచ్చి యున్నారు. ఉత్తరహిందూస్థానములో సుప్రసిద్ధమయిన జి. ఐ. పి. ఇనుపదారికి పునాదులు వేసిన చాచెమక్ గారు ౧౮౭౧ వ సంవత్సరములో ఇండియాలో ఎట్లా రైలు వేసినయెడల దూది సులభముగా నింగ్లండున కెగుమతి చేయుటకు వీలగునో తెలియజేయుటకు ఒకపెద్దగ్రంథ మును వ్రాసినాడు. ౧౮౭౧ వ సంవత్సరములో దేశములో పండుదూదిలో ౧౦౦ కోట్లు మొదలు ౩౦౦ మున్నూరుకోట్ల పౌనులు స్వదేశీపరిశ్రమలకును, 15కోట్ల పౌనులు విదేశముల యెగుమతికిని ఉపయోగపడుచుండు నది రైల్వేధర్మమా యని అంతయు ఎగుమతికి మారి నది. రైల్వేల సహాయమున వర్తకము వ్యాపించి దూదికి ధర అధికమై యెగుమతిచేయుటకు మరింత ప్రోత్సాహము గలిగించినది. ౧౮౮౩ లో పౌను

౧ కి పెన్నెలపెన్నెల అమ్మనదూడ ౧౦౫౧ లో
 ౨ పెన్నెలకు పెరిగి ఒక్కదశాబ్దములో మూడుపెన్నె
 లయినది. రైల్వే తరవిధముల సహితము పయోగించినవి.
 దేశముయొక్క హృదయాంతరాళమునకు సహితము
 విదేశీ ప్రయత్నముల గొనిపోవుటకు వీలయినది. స్వదేశపు
 అంగశ్లన్నియు విదేశవర్తకుల స్వాధీనమయినవి. స్వదేశ
 పరిశ్రమలహత్య సులభమయినది.

దేశమున ఆర్థికవిప్లవము గావించిన రైల్వే దేశమున
 కేమియు హానిచేయకపోగా వర్తక మభివృద్ధి పరచినవని
 కొందరు వాదింతురు. కాని ఈవాదము నిరాధారమని
 సులభముగ రుజువుచేయవచ్చును. ఇండియాలో గలి
 గిన ఆర్థికవిప్లవమును, ఇంగ్లాండులో గలిగిన ఆర్థిక
 విప్లవముతో బోల్చి విమర్శించిన కారణవేల్ ఆను
 ఆయన ఇండియా కెట్టిహానిజరిగినదియు స్పష్టముగ విశదీ
 కరించుచున్నాడు. “ఇంగ్లాండులో గలిగిన ఆర్థికవిప్లవ
 మునకు దేశమున జనించిన శక్తులే కారణము. సంఘములో
 గలిగిన సంచలనమునకు సరితూగు బాహ్యభేదములు
 త్వరలో సర్దుకొని ధనికశ్రామికసంబంధములు నూతన
 మార్గముల నవలంబించి కొత్తసామరస్యమును బొందును.
 ధనికులు పూర్వము ధనము నుపయోగించుచున్న మార్గ
 ములు మారినప్పుడు దానిని తమకు వీలయిన కొత్తపద్ధ

తులలో నుండు యోగించి ధనము నార్జించిరి. పూర్వపున్య
 తుల బోగొట్టుకొన్న పనివాంఛు తమకై వేచియున్న సూ
 తన పరిశ్రమలలో బ్ర వేశించిరికాని ఇండియాలో పైతరగ
 తులవారు ఉద్యోగులుగను, సైనికులుగను, పాలకులుగను
 పనిచేసి ధనము సంపాదించుమార్గముల నన్నిటిని గోల్పో
 యిరి. రహితుకు క్రొత్త రైలుమార్గములవలన గలిగిన స్పష్ట
 మునకు ప్రతిఫలములేదు. పూర్వపు పరిశ్రమ లన్నియు
 విదేశవర్తకపు పోటీవలన నశించుటచేత దేశములో
 వర్తకము సృద్ధిచేయుటకని పేరుపెట్టి వేయబడు రైలు
 మొదలగువాని అదనపు ఖర్చును సహితము కలుపు
 కొని రగి కోట్ల రూపాయలపన్నును ప్రతిసంవత్సరము
 రహితే భరించవలసి వచ్చుచున్నది. నూతనప్రయాణసౌక
 ర్యములు నిరాధారులైన దేశీయులయొక్క ధనమును
 గొనిపోవుటకై తోడ్పడినవిగాని వారిదుర్దశను తొంగి
 చుట కేమాత్రమును నాయపడలేదు.

దూదికి ధరపెరిగి కొంత యెక్కువఆదాయము
 రహితుకు వచ్చినను దానితోపాటు భోజనపదార్థముల
 ధరలు పెరుగుటకును అదియే కారణమయినది.
 ౧౯౦౦ — ౧౯౨౪ సంవత్సరముల మధ్య భోజన
 పదార్థములను ప్రక్షిప్తి పండించుట కుపయోగపరచబడిన
 విస్తీర్ణముల బరికించినయెడల ప్రక్షిప్తంబులకొరకై యెంత

యెక్కువభూమి యుపయోగించబడుచున్నదియు తేలిగలదు.

మియమల ఎకరములు (మిల్లీ.చును = పదిలక్షలు)		
సంస్కరము	సూచి	భోజనపదార్థములు
౧౮౯౨-౯౩	౮.౯౪౫	౧౮ = .౭ = ౧
౧౯౧౦-౧౧	౧౫.౩౧౮	౧౯౯.౬౬౬
౧౯౧౪-౧౫	౧౬.౪౮	౨౧౦.౦౦౦

జనాభా అభివృద్ధికి దగిచట్లు భోజనపదార్థములు బాడించువిస్త్రముగూడ క్రమముగ వృద్ధియయిన మాట వాస్తవమేకాని ౧౮౯౨ న సంవత్సరమునగూడ ఇండ్ల చూకు తగినన్ని భోజనపదార్థములు పండించుచుండలేదు. ఆహార మింకను ఉండనేలేదన్నది. సూచి మొదలయిన వర్తకపదార్థములపంటగో వృద్ధిచేయబడుచున్నది. సూచి, నారమొదలగు వానిని పండించుటవల్ల దేశమున కాకలి నీరదని మజువయిన సంవత్సరములుగూడ నున్నవి. దేశములోని మారుమూల ప్రదేశములకు గూడ ఎగుమతియై నెత్తి వ్యాపించి దూదిమార్కెటుయొక్కయు, మారకపు సద్దతులయొక్కయు సెగ పట్టెటాళ్లకుగూడ గొప్పియి.

ఇంచుమూలం ఆర్థికజీవితముయొక్కపాదు పల్లె
 టారినుండి పట్టణమునకు మారినది. గృహజీవితము
 యొక్క పునాదులు కదిలిపోయినవి. వందలకొలది పల్లెటి
 కుటుంబములు, బస్తీలు చేరుచున్నను, పడిపోవుచున్న
 గృహములు పల్లెటూళ్లలో నెన్నియో కన్నట్టును. ఆంగ్ల
 ప్రభుత్వ మడుగుజెట్టినతరువాత వడుకుపరిశ్రమ అంత
 మొందినది. ఖద్దరుకళాకాశలమంతయు విదేశపుతెక్కలి
 కాండ్రయొక్క అక్రమచర్యలకును ధనతృష్ణకును బలి
 యయినది. రాటములు మూలబడుటయో, వంటచెఱకుగ
 నుఁయోగ పడుటయో సంభవించినది. పైదేశికుల
 యొక్కయు ముఖ్యముగ ఆంగ్లేయులయొక్కయు, దిగు
 మతులు నిరాఘాటముగ దేశముప్రవేశించి స్వదేశపరిశ్ర
 మల సంతమొందించినవి. స్వదేశపరిశ్రమలకు ప్రతిబంధ
 ములగల్పించి విదేశవర్తకులు చౌకగానెచ్చి యమ్ముకొను
 టకు ప్రయాణసౌకర్యములు గల్పింపబడినవి. పరదేశపు
 దిగుమతుల నెదుర్కొనుటకు స్వదేశపరిశ్రమల కేమియు
 చేయూత యొసంగబడలేదు. ఈపరిస్థితులలో స్వదేశ
 పరిశ్రమలకు నాశనముగాక మఱి యేమిగతి యున్నది?
 మనపరిశ్రమలకు రానున్న భావిదుర్గతినిగూర్చి ౧౮౦౬న
 సంవత్సరములోనే ఒకపార్లమెంటుసభ్యుడు కనులజూచి
 నట్లు చెప్పియుండెనని విల్సన్ ను చరిత్రకారుడు వ్రాసి

యన్నాడు. ఆజ్యోతిషము చెప్పినట్లు జరిగినది. “ఇండియా
 మనకుగావలసిన ముతకపదార్థములన్నిటిని ఎగుమతిచేయు
 టయనగా ఇండియాకురానున్న దుర్గతిని వేగమురప్పించుట
 యని యర్థము. హిందువు లెగుమతిచేసిన దూదిని బెట్టియే
 వారికి గుడ్డలు నేసి పంపి మనకు ఓడలకూలి, ఏజంటుగా
 పనిచేసినందుకు జీతము, కమిషను, భీమాఖర్చు, నడుకు
 నేతల కగున్యాయము మొదలయినవన్నియు మిగుల్చు
 కొందుము. అప్పుడు హిందూదేశప్రభుత్వము స్వదేశపరి
 శ్రమల రక్షించుట కేమాత్రమయినను ప్రయత్నమే చేసి
 యున్నయెడల విదేశీయుల యంత్రముయొక్కయు, కళా
 కౌశల్యముయొక్కయు పోటీని సులభముగా నెదుర్కొ
 నియుండును. కాని విధినియామక మట్లులేదు. కోట్లజనుల
 దురివస్థయను పునాదిమీద ఆంగ్లేయవర్తకభవనము
 నిర్మింపబడవలసియుండెను. బర్క్ మొదలగు ఆంగ్లేయు
 ఖులు ఇండియాలో బ్రిటిషురాజ్యమును స్థాపించుటవలన
 బీదరహితులకు ప్రతిదినమును కూడేర్పడునని తలంచి
 యుండిరి. గాని అతనికుండలో నిదినరకున్న కూడు సహి
 తము నిండమావులలోని నీరయ్యెనని మనకు చుజు
 నయినది.

రాటము - మగ్గము

—:~:—

3

ఇండియాలో ఖద్దరుపరిశ్రమకును యంత్రపరిశ్రమకునుగల అనకాశములు ౨౦ వ శతాబ్దముయొక్కముఖద్వారములో మన మడుగుబెట్టినప్పుడు దేశ మంతటను యంత్రవస్త్ర స్రవాహము వ్యాపించి రాటపు పరిశ్రమ దానిలో ముణిగిపోయినది. అచ్చటచ్చట మిట్టస దేశములలోమాత్రము పూర్వపు జాన్మత్యమునకును ఇటీవల వాటిల్లిన వినాశనమునకును సాక్ష్యములోయన కొద్దిరాటములు నిలిచియున్నవి. పూర్వ మత్యాదరమును బడసిన చక్కని ఖద్దరుపస్త్రములు అంగళ్లనుండి తరిమివేయబడినవి. ఇండియాదేశము ప్రపంచమునకంతకును నస్త్రములు పంపుచున్న పూర్వపుటిండియా గాదు. తా సితరదేశములకు బంపుటకు మారుగా తానే ఇతరదేశములనుండి సన్నగుడ్డలు, ముతకగుడ్డలు, —తెల్లవి, అద్దినవి— అన్నియును తెప్పించుకొను చున్నది. దేశము విదేశితెక్కలికాంక్షకు వేటపట్టునునది. సుప్రసిద్ధులయిన రాజ

కేయవేత్త లెందరో ఇండియాలో బీదవాని కుటీరము
 లన్నియు కూలిపోవుచున్నవని ఊరక కేకలిసినవాడేకాని
 ఈపురాతన పరిశ్రమను పునరుద్ధరణ చేయువిషయమై
 వేలుగదిల్చినవా రెవ్వరును లేరు. ఆకాలపు ఆర్థికభావ
 ధోరణి యంతయు తానీమాలనాటి పనికిమాలిన మోటు
 రాటముల నపహసించుస్థితిలో నుండుటచే పునరుద్ధరణ
 ప్రయత్నము లేవ్వియు జరిగినవి కావు. ఇట్లొకటి నాటికి
 దగినరాటమునకై గతజాతీయబంధన మేలననియు, గతిం
 చినదానికై కన్నీళ్లువిడిచి ప్రయోజనము లేదనియు, లేచి
 నడుముకట్టి ఇప్పటి పరిస్థితుల కనువైన నూతన యంత్ర
 ముల సాధనముగాగొని మన కింకను నిలిచియున్న పర
 పతి నుపయోగించి వస్తుపరిశ్రమకు పునఃప్రతిష్ఠగావింప
 నలయుననియు నిర్ధారణ చేయబడినది.

స్వదేశోద్యమము వచ్చినతరువాత చేతీయులు
 లోతుకు దగి విషయమును యోచించుటకు ప్రారంభించి
 తమయొక్క అభివృద్ధిలకు మార్గము తమిదను
 ఆనరణ పరిస్థితుల మీదను ఆధారపడియుండు
 ననియు, తత్తరపడి తెచ్చిపెట్టుకొన్న అస్వాభావికపువిజ్ఞా
 నమును నమ్మి పనిచేయగూడదనియు తెలిసికొనిరి. స్వయం
 సహాయమే మార్గమని ధృవపడినది. నూతనభావములు
 దేశమంతటను వ్యాపింపదొడగినవి. జాతీయకళలను,

పరిశ్రమలను వృద్ధిపొందింపవలయు. నను యోచనలు ప్రారంభమయ్యెను. హావెలు, ఆనందకుమారస్వామి మున్నగు కళాప్రవీణులు మగ్గపునేతను పునరుద్ధరించు మార్గముల నరయుచుండిరి. వీరుదప్ప తక్కినవారి దృష్టి మాత్రము యంత్రపరిశ్రమ వైపునకే తిరిగియుండెను. రక్షణపన్నులు, ఆర్థికచట్టములు మున్నగు ఉపాయములచే యంత్రపరిశ్రమల వృద్ధిపొందింపవలయునని ఆర్థికసంధి పత్రములలో వితర్కించుచుండిరి. చర్కా- వారిదృష్టిపథ మున నింకను బడలేదు. హైందవవైనికజీవితములో చర్కాను బ్రవేశపెట్టవలయునను అద్భుతపుట్టాహాలు మహాత్మాగాంధీగారికి దోచినవి. ఇది వారు ప్రత్యేకముగ గనిపెట్టిన అనుపమేయమయిన సాధనము. విమర్శనధోరణిగలిగి ఆత్మపరీక్షను గావించుకొనుచు బీదలభావముల ననుసరింపగలిగి వారిబాధలకు సానుభూతి చూపగల భావోన్నతుని మానసము పల్లిమునకు నీళ్లుపారినట్లు చర్కావైపునకు బారినది. పూర్వమువారు రస్కిను టాల్స్టాయిలు గ్రంథముల బఠించినప్పుడే బీదలగు జనుల వృత్తులను గూర్చి యోచించియుందురు. చర్కాపునరుద్ధరణమునకు బోలిన డేదో దివ్యభావము బీదలదారి ద్రవ్యోగమును, దాని చికిత్సనుగూడ వారిబుద్ధికి దివ్య దృష్టిద్వారా తోపించియుండును. దారిద్ర్యపీడితులకు

చర్కాయే కల్పితరవు. దానిని సర్వత్ర వ్యాపింపజేసి నచో దారిద్ర్య మంతరించును. వారు 1908 లో ప్రకటించిన హైందవస్వరాజ్య మనుగ్రంథములో లాయర్లను, వర్తకులను, యంత్రాల సూఫికారులను రాటముపై నూలు వడుకవలసినదని కోరియున్నాడు. గాంధీలో పొంగి పొరలునట్టి కారుణ్యభావము ఘటాపథముగ మోగినది. అనసరమున్నప్పడు పదార్థ ముత్పత్తియగునను సిద్ధాంతమే ప్రపంచమునకు శరణ్యముగాదని ధృవపరచబడినది. ధర్మము కేవలము కరుణాప్రేరితమే కాక ఆచరణీయముగను, ఆర్థికముగ సాఫ్యమయినదిగను గూడ నుంపవలయును. ఇట్టి మనోనిశ్చయముతో ప్రజాంగీకారమునకై చర్కాసిద్ధాంతము ప్రవచించబడినది.

ఇప్పుడు జాతీయనిర్మాణ కార్యక్రమములో చర్కా అగ్రస్థానము వహించినది. *

* 1920 న సంవత్సరమున జరిగిన ప్రత్యేకకాంగ్రెసులో ప్రతి పురుషులును బాలబాలికలును ఆత్మోక్షమునకై ఖిన్నులు తగురుచేసి ధరింపవలయునని తీర్మానింపబడినది. ఆ సంవత్సరముననే జరిగిన నాగ పురకాంగ్రెసులో ఆతీర్మానమే బలపరచబడెను. 1921 న సంవత్సరములో జరిగిన కేజ్రవాహసభలో 20 లక్షలరాటములదే పనిచేయించవలయునని నిశ్చయింపబడెను. ఢిల్లీలో జరిగిన భారతస్థాయిసభలో సభలో బాలభటులందఱును నూలువడుకుట నేర్చుకొనవలసినదనియు, శాసనోల్లంఘన నువలంబింపగోరు ప్రదేశములలో 100 కి 60 చంద

అయితే ఖడ్గరు దేశమునకు షేమకారియు ఆర్థికముగ
 లాభకారియు గూడనా? ఆర్థికదృష్టితో జూచినయెడల
 ఖడ్గరుకార్యక్రమము ఆచరణయోగ్యమయినదేనా? అది
 యిప్పుడు జాతికి అగత్యముగ కావలసిన అవసరము
 న్నదా? ఈస్రీశ్నలకు సరియైనజవా బియ్యగలిగినయెడల
 చక్కాకు భావిభాగ్యోదయము కలుగునని చెప్పవచ్చును.
 దేశములో పదార్థముల నుత్పత్తిచేయుశక్తికి సంపూర్ణ
 మయినదనిని జూపించుచు దానిని హెచ్చించుటకుగూడ
 అవకాశమున్న నేకాని దేశముయొక్క షేమలాభములను
 ఆర్థికశాస్త్రానుకూలముగ నడపుచున్నట్లు చెప్ప నలవి
 గాదు. ఆర్థికపరిశ్రమలయొక్క ముఖ్యోద్దేశము జనుల
 యొక్క ముఖ్యపసరములను సంతృప్తిపరచగల రూపన
 పదార్థస్పష్టిగావించుటయేకాని కేవలధనోత్పత్తిమాత్రము

వంశున అక్కపెచ్చేసిన ఖడ్గరు కరించుమండలయుననియః తీర్మానింప
 బడెను. 1924 వ సంవత్సరములో మహాత్మాగాంధీ విడిచిపెట్టిన
 రునానా కాంగ్రెసు శాసనభ్యులంఘరును రోజునను అరగంటవంశున
 నమోదనలసినదనియు, 2000 గజముల సాక్షానములను నడికి చందాగా
 పంపవలసినదనియు అహమ్మదాబాదులో తీర్మానింపబడెను. ఆసంఘ
 త్సరంబున సభ్యులంఘరు నూలునే చందాగా యియ్యవలసినదని
 తీర్మానించిరి. ఈతీర్మాన మిప్పుడు భారతచక్కాసంఘమున వర్తించు
 నున్నది. గాని కాంగ్రెసు సభ్యత్వముననుమాత్రము ఉద్భవించును, నూలై
 నను చందాగా ఇయ్యవలసినదని నిరూపకము చేయబడినది.

గాదు. జనులయొక్క ముఖ్యవసరములనునవి వారి సాంఘికనియమముల ననుసరించియు, అభిరుచుల ననుసరించియు, ఆవరణము ననుసరించియు యేర్పడిన ఆదర్శములపై నాధారపడియుండును. ఆర్థికసిద్ధాంతము లేర్పరచు అంతస్తులును, ఆదర్శములయొక్క విలువలును జాతీయ జీవితములో వెల్లడియగు ప్రత్యేకజాతీయభావములకును అంతర్మితమయియుండు సాంఘికాదర్శముల పరస్పర గౌరవలాఘవములకును విశేషభిన్నముగానుండగూడదు. తత్కాలమున జనులు జీవించునట్టియు లేక పరిస్థితులనుబట్టి జీవింపవలసివచ్చునట్టియు. జీవితమార్గములకును ఆర్థికమార్గములకును పొందికగలిగి యుండవలయును. జనుల కేది యవసరమో యేది కోరదగినదో నిర్ధారణ చేయవలయునన్న పరస్పరసంఘట్టితములగు మానవశక్తులను, భావములను ఆర్థికనైతిక ఆదర్శములను లెక్కలోనికి తీసికొనవలయును. అట్లు దీసికొనక యేర్పరచబడిన సిద్ధాంతములవలన విశేషప్రయోజన ముండదు. ఒకజాతికి వర్తించు ఆదర్శములు, ఆర్థికఅంతస్తులు మతీయైకజాతికి జతపడకపోవచ్చును. మనవంటిజాతులు కొన్ని సుష్టుగను, సౌఖ్యముగను జీవించుమార్గముల నారయుస్థితి కింకను రాలేదు. అసలు ఏదోవిధముగ నయిన జీవించుటకు సాధనముల వెదకికొనవలసినస్థితియందే యున్నాము. ఏరోజున

కాగోజు జీవన మెట్లుజరుగునాయని అనేకపైందవకుటుంబములకు నిత్యసమస్యగా నున్నది. గ్రామములలోనే ఆర్థికస్థిరత్వమునకు పునాదులు వేయగలిగినయెడల హిందూదేశపు ఆర్థికసమస్యను పరిష్కరించినవార మగుదుము. మనగృహములయందు పనివిషయమై యేర్పడినవిముఖత్వమును బోధోలి యచ్చట అర్థార్థనకు పాదేర్పరచవలయును. అప్పుడే మనకు షేమలాభములు సమకూడగలవు. ఆత్మవిశ్వాసము గలిగియుండుట, పదార్థముల ఉత్పత్తికి దోడ్పడుపనిచేయుట, పురుషప్రయత్నముయొక్క శక్తిని పూర్ణముగ నుపయోగించుట—ఈమూడే మన భావ్యభివృద్ధికి సాధనములు. పొరుగు కుటుంబములను పోకార్చి ఏకొద్దిమందినో భాగ్యవంతుల జేయుట గాదు మనసమస్య. సహకారము, పరస్పరసహాయము అనుభర్తములమీదనే మనజాతిని నిలువబెట్టగలము. జనులను నిర్బంధపెట్టక నూతనమార్గముల నవలంబింపజేసి పదార్థముల నుత్పత్తిచేయుశక్తిని అతిశయింపజేయుటయు, తన్నూలమున ఒకరిలాభము దీసి మఱియొకరికి బెట్టక జాతీయభాగ్యమును వృద్ధిచేయుటయు మన ఉద్యమమునకు తోడ్పడుమార్గములని చెప్పవచ్చును.

ఈ విశాలదృష్టితో జూచినయెడల చర్కాలోను, ఖద్దరులోను ఎట్టిశక్తు లిమిడియున్నవో బుద్ధిమంతులెల్లరు

గ్రహింపగలుగుదురు. అయినను ఖాదీయొక్క ఉపయోగశక్తులనుగూర్చి పలువురు పలువిధములుగ అంచనా వేయుచున్నారు. కొంద రిదియొక కట్టెముక్కగను మాత్రమే భావించి రాజకీయప్రాముఖ్యమేమియు దీనియందు లేదందురు. ఆర్థికముగ దీనివిలువను సందేహించువారు గూడ కొందరు గలరు. రైట్ హానరబిల్ శ్రీనివాసశాస్త్రి గారు రాటము ఆర్థికశీత్యాతెలియని అపసిద్ధాంతమని సంశయాత్ములభావములను సరిగ వెల్లడించుచున్నారు. చర్కానుగూర్చి గోరంతలు కొండంతలు చేయబడినవా లేక మనదృష్టిని బలవంతముగ నాకర్షింపగల అద్భుత శక్తులు దీనియం దిమిడియున్నవా ? దీనినిగూర్చి చెప్పిన వంతయు స్తవమా వాస్తవమా ? ఈసమస్యనుగూర్చి బాగుగ తెలిసికొనవలయునన్న మొట్టమొదట ప్రతిపక్షుల ఆక్షేపణల నెత్తికొని విమర్శించుట యుక్తము. నూలు వడుకుటను, పునరుద్ధారణ చేయుటను గూర్చి వ్యతిరేకముగా జెప్పబడిన హేతువుల నన్నిటిని బరిశీలించిన యెడల ముఖ్యమయిన వాదనపద్ధతుల నిట్లు విడదీయవచ్చును. (౧) వడుకుటయే వృత్తిగా బెట్టుకొని దినమంతయు పనిచేయువారికి కూలిగిట్టదనియు, ఏదియో మఱియొక ప్రధానవృత్తి బెట్టుకొని దానికితోడుగా పూత్రమే దీని నుపయోగించుకొనవచ్చుననియు మొదటి

యాక్షేపణ. (౨) రెండవవృత్తిగా బెట్టుకొన దగినవియు, బీదవారల కనువయినవియు, వడుకుటకంటె నెక్కువ లాభకరములయినవియు ఇతరవృత్తు లున్నవి. (3) దేశము నకు చక్కానలన లాభమున్నదని యంగీకరించినచు అది అతిస్వల్పము. (౪) చక్కాడపయోగకారియే యైనను ఈ కాలమున యంత్రములతో పోటీకి నిలువజాలదు. ఈ యాక్షేపణ లన్నియు వరుసగా మనము విమర్శించి చూతము.

(౧) వడుకుట ప్రధాన వృత్తిగా బెట్టుకొని దిన మంతయు వడికినయెడల తక్కినపనులయందువలె దీనిలో సరియైన కూలిగిట్టినని దానియం దెంతయభిమానమున్న వాడును వాదించుటలేదు. వడుకుటవలన రాదనిన కూలి దినమునకు రెండుమూ డణాలకంటె నెప్పుడును మించదు. కరువుపనులలో గవర్నమెంటువారిచ్చుకూలి రెండణాల కంటె నెక్కువలేదుగనుక ట్రామనివారణకై రాటము నిశ్చంకముగా బనికిరాగలదు. కాని మన దేశములోనున్న కోట్లకొలది ప్యవసాయికులకును, ఇతరులకును వారివారి ప్రధానవృత్తులకు జతవృత్తిగా నుపయోగపడి తగినంత లాభకారిగా నుండునా యనువిషయమునమాత్రము అభిప్రాయభేదము లున్నవి. ఇచ్చట అభిప్రాయభేదములకును, శాదప్రతివాదములకును అవకాశ మున్నది.

వివాదమున కవకాశమియ్యనికొన్నివిషయములు గలవు. మన దేశముయొక్క దుర్భరదారిద్ర్యమట్టివిషయములలో నొకటి. దాదాభాయిసోరోజి హైందవుల వైని కాదాయ మొతయనునది నిర్ధారణ చేయుటకు స్త్రీయత్నించినది మొదలు ఘమారొక డజనుమంది మదింపులు వేసియున్నారు. ఇటువై రార్థికపండితులు వేరువేరు కాలములలో వేసిన అంచనాలక్రింద పొందు పరచెదను.

గ్రంథము వేరు	వీక్షించు రమునకు	మొత్తము దాయము	తలపసంపా త్నరావా యము
౧. దారిద్ర్యము అనాంగ్లప్రభుత్వము (దాదాభాయి)	౧౮-౭-౭౮	కోట్ల రూ. ౩౪౦	రూ. ౨౦
౨. ప్రభుత్వమువారి ౧౮౮౨ సం॥పు ఆర్థిక నివేదిక	౧౮౮౧	కోట్ల రూ. ౨౭౫	౨౭
౩. ప్రోస్పెరస్ బ్రిటిష్ ఇండియా (డిగ్రీ)	౧౮౯౮	కోట్ల రూ. ౪౨౯	౧౭. ౫
౪. కర్జనుగారి ఆర్థికపత్రము (౧౯౦౧-౨)	౧౯౦౧	కోట్ల రూ. ౬౭౫	౩౦

౧. ఇండియాభాగ్యము (వాడియా)	౧౯౦౩-౧౪ ౧౨౦౦	౪౪
౬. ఇండియా యొక్క భాగ్యము పన్ను యిచ్చు శక్తి (ఖిబట్ట)	౧౯౦౦-౧౪ ౧౦౦౦ ౩=	
	౧౯౦౪-౧౫ ౧౦౦౦ ౨	గి. ౧. ౧
	౧౯౦౦-౧౫ ౧౩౦౦	౪౪. ౧
	౧౯౧౧-౧౫ ౧౩౦౦	౪౪
౭. భారత పునర్నిర్మాణ ము (విశ్వేశ్వరయ్య)	౧౯౧౦	౩౬
	౧౯౧౧	౪౧
౮. ఇండియా ఆదాయము	౧౯౧౧	గి. ౧. ౪
౯. ఇండియా ఆర్థిక శాస్త్రము (కేల్)		౪౦ మె.
		౪౪ మె.
౧౦. ఆర్థిక క్షీణత	౧౯౧౧-౧౫	గి ౩౯ ౨౦
౧౧. ఆర్థిక శాస్త్రము (షిరాస్)*	౧౯౧౧	౧౯౧౫ ౧౦ ౨౧
	౧౯౧౧	౧౯౧౫ ౧౦ ౨౧

ఇండియా ఆదాయమును న్యాయముగ లెక్కించినవా రెవ్వరును తలకు నికరాదాయము రు. 50-0-0 ల కంటె నెక్కువగా వేయలేదు. * ప్రపంచమంతటా

* షిరాస్ గారి లెక్కలు అతిశయోక్తిగా వేయబడినవి. పంటలు, ఇతర శాస్త్రములు వేసినదానికంటె రెట్టింపు వేసెను. ఆయన నికరాదాయము తీయలేదు. కొన్ని సంవత్సరముల ఆదాయముదీసి దరహాము మీద లెక్కలు దీయక ఒక సంవత్సరపు అంకెలనుబట్టియే తేల్చినారు. వ్యవసాయేతర ఆదాయమునకు లెక్కలేమియు చూపక కేరళ 883 కోట్లని వేసియున్నారు.

ఇండియా బీద దేశమని అందరు సంగీకరించిరి. అచ్చటి బీద వారస్థితి హృదయభేదకముగ నుండును. దేశాదాయములో మూడవవంతు మొత్తము 100 కి ఒక్కరువంతున అనుభవించుచున్నారు. వారికుటుంబములకు 100కి అయిదువంతు లగుదురు. మిగిలిన 35 వంతువారికి ఆదాయములో 3 వ వంతువచ్చును. తక్కిన 60 వంతుల జనము శేషించిన మూడవవంతు ఆదాయమువలన జీవనము గడుపుకొనవలసియున్నారు. దీనిని బట్టి మిక్కిలి బీదలగు వారికి సంవత్సరమునకు తలకు రు. ౨౦ మొదలు రు. ౨౫ కంటె ఎక్కువ ఆదాయములేదు. బీదలకు కడుపు నిండ ఆహారము లేదు. జీవితమునకు అత్యవసరమయిన పదార్థములుగూడ చిక్కవు. కోట్లకొలది జనులు పస్తుల పాలై, సాంఘిక నైతికవిషయములలోన హితము క్షీణదశ కు వచ్చియున్నారు. హంటరుగారు దేశజనులలో 4 కోట్లకు పూర్తియయిన ఆహారము లేదని న్రాసియున్నారు. అన్నములేనివారిసంఖ్య ప్రతీసంవత్సరమును హెచ్చగుచున్నది. బీదలలో జీవశక్తి తక్కువగుటచేతనే మరణముల సంఖ్య హెచ్చుచున్నది. ఇండియాలో ౧౦౦౦ కి 33.౪ వంతునను, జపానులో ౨౧.౯ వంతునను ఇంగ్లండులో ౧౪. = వంతునను ప్రతీసంవత్సరమును చనిపోవుచున్నారు. ౧౯౧౮ లో వచ్చిన విషజ్వరములవల్ల దేశములో

శ్రీ జేమన గ్రంథాలయము

శ్రీ లక్ష్మణులు

౮౦ లక్షలమంది చనిపోయినారు. దారిద్ర్యమే రోగమని ఒక ఆర్థికశాస్త్రజ్ఞుడు చెప్పియున్నాడు. ౧౮౦౦ మొదలు ౧౮౨౫ వరకు దేశములో ౭ కరువులును, (౧౮౨౫, ౧౮౫౦ సంవత్సరములమధ్య ౨ కరువులు వచ్చియుండగా ౧౮౫౧ మొదలు ౧౯౦౦ లోపల ౨౪ కరువులు వచ్చినవి. మరల మరలవచ్చు ఈకరువులవల్లనే మరణముల సంఖ్య అమితముగా పెరిగిపోవుచున్నది. వానితోపాటు దారిద్ర్యమును హెచ్చినది.

మనదేశపు జనాభాలో బహుమంది వ్యవసాయ కులు, నాలిగింట ముగ్గురు భూమివల్లనే జీవనము చేయుచున్నారు. వీరి కుటుంబములకు ఇతరాదాయములు పోయినవి. వ్యవసాయపును సంవత్సరము పొడుగునను ఉండదు చాలకాలము వృథపుచ్చుచుందురు. ఇదియే వీరు గర్భదరిద్రులగుటకు కారణము. ౧౯౨౧ వ సంవత్సరపు జనాభానుబట్టి* జనులలో నూటికి ౭౧మంది జానపదులే.

* ఇండియాలోని పౌరులయొక్కయు, జానపదులయొక్కయు సంఖ్య తెలిసియుండుట మంచిది.

౧౯౨౧-వ సంవత్సరపు గణితి

౧ ఇండియా మొత్తపు జనసంఖ్య ౩౧,౮౯,౪౨,౮౪౦

౨ జానపదులు

౨౮,౬౪,౭౬,౨౦౫

౩ పౌరులు

౩,౨౪,౬౬,౬౨౬

లేక ౧౦౦-కి ౧౦ వంతు.

పేరందరు వ్యవసాయకులే యనుటకు వీలులేదు. కొందరు స్వయముగా కృషిచేయక భూమివల్ల ఎచ్చు ఆదాయము వల్ల జీవింతురు. వ్యవసాయపుకూలీలసంఖ్య పెరుగుట డేమ కరము గాదు. ౧౯౦౦ న సంవత్సరపుగోతినిబట్టి విశేష జనసంఖ్య గలిగి కరువులు తరుచు ఎచ్చుచుండు రాష్ట్రములలో భూమిలేనివాండ్రసంఖ్య అమితముగా పెరిగిపోయినది. ఇది అర్థికముగ జూచినయెడల మిక్కిలి అపాయకరము. సాధారణముగ పంటలుపండుసంవత్సరములలోనే వ్యవసాయపుకూలీలకు ఆదా చాలాతక్కువగుటచే స్థిరమగు జీవనము వారికి లేదు. వ్యవసాయకులలో చాలమంది చిన్నరయితులు. ఇండియాలో పెద్దరహితులసంఖ్య చాల తక్కువ. సమష్టిజీవితపద్ధతిగ్గి కుటుంబములు పలుమారు పంచుకొనుటయు, జనసంఖ్య సృద్ధియగుటయు భూమి చిన్నముక్కలుగ చీలిపోవుటకు కారణములు. ఈ పంచుకొనుటవలని నష్టము దేశమంతటను సర్వ సాధారణ మయినది. ముక్కలుగా చీలుటయేకాక ఒక్కని

౪ సప్తామలసంఖ్య	౨,౨౧౬
౫ గ్రామములు	౬,౧౫,౬౬౫
౬ పురములలో ఇండ్లు	౬౭,౬౫,౦౧౪
౭ గ్రామములలో ఇండ్లు	౫,౮౪,౩౩౩,౩౭౫

ఇండియాలో పౌరులసంఖ్య త్వరగా పెరుగుటలేదు. ౧౮౯౧లో ౧౦౦-కి ౫వంతునను, ౧౯౧౧లో ౧౦౦-కి ౧౦.౨వంతునను ఉన్నారు.

యొక్కభూములే అనేక చీలికలుగా పలుచోట్ల నుండుట చేత వ్యవసాయమునకు వీలుగాక ఖర్చుకూడయెక్కువయి లాభము తగ్గుచున్నది. బ్రిటిషు ఇండియాలో సాగులో నున్న భూమి ౨౨౪ కోట్ల ఎకరములు. వ్యవసాయ కులకు తలాయొక ఎకరమయిననులేదు. జను లతివత్తుగా నున్న బీహారులో భూమి ఆసామికి ఒక ఎకరమయినను పడదు. రయితువారీపద్ధతి అమలు లోనున్న మదరాసు రాజధానిలో పెద్దపట్టాలు లేవు. సాధారణపట్టాకు ౧ మొ. గి.కంటె ఎక్కువ ఎకరము లుండవు. డక్కనులో గ్రామములు సర్వీచేసిన డాక్టరు మాన్ గారు పట్టాలలో ౧౦౦కి ౨౦ వంతు గి. ఎకరములకంటె లోపలివి. ౧౯౨౧-వ సంవత్సరపు బంగాళాజనాభానిపురోక్షంలో తాంస్సాగారు వ్యవసాయకునకు ౨-౪ గి.ఎకరములకంటె ఎక్కువలేవని తేల్చినారు. అస్సాములో ఒక్కొక్కపట్టా ౨౪ ఎకరములకు మించదు. పట్టా లంతచిన్నవిగనుండుటచే వ్యవసాయకులకు సంవత్సరము పొడుగున పనియుండదు. ఇదియును అంద రంగీకరించిన విషయమే. గవర్నమెంటు నివేదికలసాక్ష్యము కావలసినయెడల కాపలసినంత యున్నది. కొన్ని యిందు పొందుపరచెదను. ౧౯౨౧-వ సంవత్సరపు గణితనిపురోక్షంలో ఎడ్లీగారు “జనులలో బహుమంది వ్యవసాయకులు. వ్యవసాయమనగా సంవత్సరము

నకు రెండుపంటలు పైరుపెంచి కైలుచేసి ముగించుట. ఇంగ్లండులోమోస్తరుగా అనేకపైరులు కలిపిపెట్టరు. పైరులఊర్జులలోను, కైలులోజులలోను, కొద్దిగా కలుపులోజులలోను పొలములకు నీళ్లుగట్టనప్పుడును విశేషముగా పనియుండునుగాని తక్కినలోజులలో నూరక కూరుచుందురు. ఆవల వర్షాధారపు భాగములలో ఒకప్పుడు నెలలకొలదియు మరికొన్నివేళల సంవత్సరమంతయును రహితులూరక ఉండవలసినచుచున్నది. ఈతీరిక కాలమంతయు వృధాగా గడపబడుచున్నది" అని వ్రాసియున్నారు. ౧౯౨౧-న సంవత్సరము మధ్యరాష్ట్రముల జనాభారిపోర్టు వ్రాసిన హూటక్ గారు అదే అభిప్రాయమిచ్చుచున్నారు. "బహుమందికి జీననాధారమయిన వ్యవసాయము పనివాండ్రకు సంవత్సరముపొడుగున పనియియ్యజాలదు. ఈరాష్ట్రములలో చాలాచోట్ల వర్షాకాలము వెళ్లిన తరువాత ఖరీఫునియు పెట్టబడుచున్నది. ఇదియే అక్కడి ముఖ్యమయిన పంట. అది కోసినతరువాత తిరిగి వర్షాకాలము వచ్చువరకును పనియేయుండదు." ఆ సంవత్సరపు జనాభాలోనే బంగాళమునుగూర్చి తాంషనుగారిట్లు చెప్పిరి : "మనుష్యునకు ౨౧ ఎకరములు గల వ్యవసాయము సంవత్సరములో విశేషలోజులు పెట్టదు. పొలము దున్నిఉడ్చి తిరిగి నూర్చినప్పుడు రైతు కొంతవరకు

కష్టమునుగాని మిగిలిన కాలమంతయు చేతులు ముడిచి పెట్టుకొని కూరుచుండనలసినదే. పంజాబుయొక్క “షేమ సౌభాగ్యము”లను గ్రంథములో కాలవృద్ధుగాను ౬ దే ఆభిప్రాయమునకు రావలసివచ్చినది. “పంజాబులో వ్యవసాయకునకు ౩౬౦ రోజులలో ౧౫౦ రోజులకంటె నిండు పనిలేదు.” దీనినిగూర్చి ఇంతకంటె విరళముగ జెప్పినవనరము లేదు. మెట్టప్రదేశములలో వ్యవసాయకునకు ఆరు నెలలకంటె నెక్కువ పనిలేదు. వాండ్ల ఆడువాండ్లకు కలుపుతీతలు పయిర్ల కోతల రోజులలో దప్పి పనియుండదు. ఇది కాగచే యూరక కూర్చుందురు. మగవాండ్లకంటె ఆడవాండ్ల కెక్కువ విరామమున్నది. మఱియును వ్యవసాయకుని కష్టముయొక్క ఫలము వర్షముపై నాధారపడియున్నది. వానికి వ్యవసాయమనగా వర్షపు జూదము. సంవత్సరములో బహుకాలము పని దొరకకపోవుటచేతను, పంట వర్షముపై నాధారపడియుండుటచేతను దేశములో నిరుద్యోగమెక్కువయి దారిద్ర్యము బలమయినది. వేసినపైరు పండునని నిలువలేకపోవుటచేతను, పైరు పండినను సంవత్సరములో చాలభాగము చాలకపోవుటచేతను, పని చాలకపోవుటచేత కలుగు నిరుద్యోగస్థితికి వ్యవసాయమునకు తోడుగ జతవృత్తి లేకపోవుటయే కారణము. కనుక ఈవిషయము మనము ముఖ్య

ముగ గమనించవలసి యున్నది. ఇష్టాదునిరర్థక మగు చున్న తీరికకాలమంతయు ఉపయోగపరచుకొనుటకు చేయబడు చికిత్సలు ఒకటిరెండు జత వృత్తులను సూచించునవిగ నుండనియెడల జాడ్యమును కుదుర్చజాలవు.

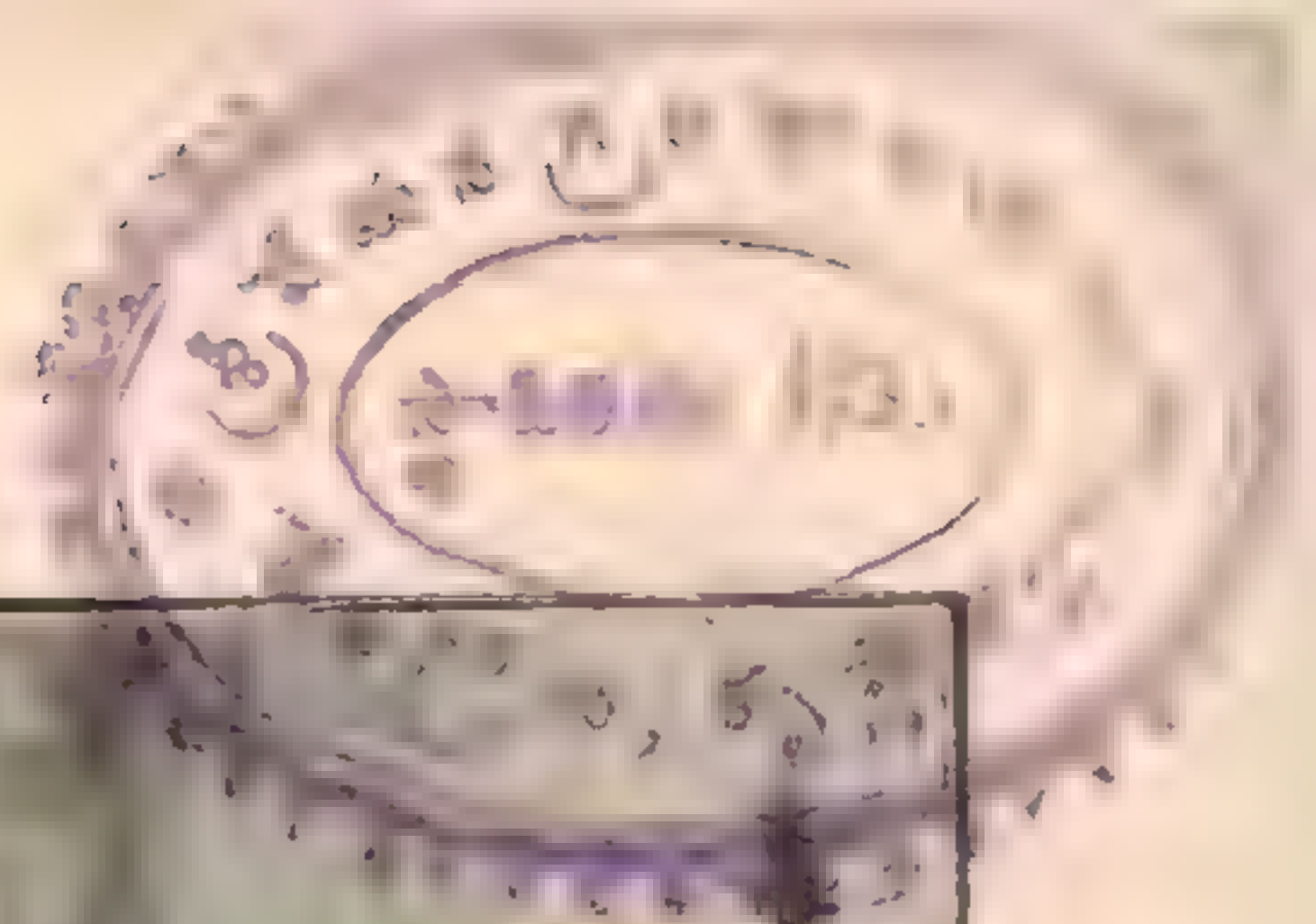
ఇండియాదేశపు వ్యవసాయఃకర్షితుల గూర్చి విమర్శించినవారు వ్యవసాయకునికిపనిలేని రోజులకు పనిగల్పించి అతని ఆదాయము వృద్ధిచేయవలసినదనియు, అతడు షడుశ్రమకు శలితముగా అతని కన్నవస్త్రములకు లోఁముకోకుండ నుండులాగు చేయవలయుననియు గ్రహించి మానరు. మనముచేయుసూచనలు అతడేమయిన లాభకరమగు ఇతరవృత్తి నవలంబించ దలచినయెడల అడ్డమురానివిగను, పని తక్కువయిగాని, వరదలు-కరువులు-మొదలయినవి వచ్చినప్పుడుగాని ఉపయోగించునవిగను, మరియును ఇల్లు విడిచిపో వసరము లేక తనకుటుంబము లోని వారందరు కలిసి పనిచేసికొనుటకు వీలయినవిగను నుండవలయును. మనము సూచించు రెండవవృత్తి గృహఃకర్షిశ్రమలలో జేరినదై వ్యవసాయకునకు తగుపాటిలాభము నియ్యగలిగి తరుచుగా నతడును, అతని భార్యపిల్లలును గలిసి పనిచేసికొనుటకు వీలయినదై జాతిమతాచారములకు భిన్నముగాకుండ నుండవలయును. రాట షరిశ్రమ ఈషరీక్షల కన్నిటికిని ఆగగలదైయున్నది. అది

మనపూర్వపు గ్రామసాంఘిక జీవితమునకు బాగుగసరి
 పడియుండును. మనకు నీలయిన అన్ని ఋతువులలో
 సనుసరింప దగినదియు, దేశమంతటికిని బనికి
 వచ్చునదియు, బహుమంది బీదలకు పని కల్పించు
 నదియు విద్యగాని, విశేషకౌశలముగాని అనసరము లేని
 దియు నగు స్మృతియిదియే. అలహాబాదులో వ్యవసాయ
 కళాశాలాధికారి యగు హిగ్గిబాధము అను ఆయన
 పన్నులసంఘము యెదుట యిచ్చినసాక్ష్యములో ఎక్కు
 పయిన జనులకు జీవనము గల్పించగల గ్రామశ్రీమఘ
 లేకుండుట విచారకరమని చెప్పియున్నాడు. పూర్తిగాపని
 లేని బహుమందికి భూమియే సినాధారము కావలసి
 వచ్చినప్పుడు కొన్ని ఋతువులలో మాత్రమే చేయుటకు
 నీలయిన పల్లెటూరి వృత్తులను కల్పనచేయుటయేయోగ్య
 మయిన పని. వ్యవసాయములకు కొంత మంచి ఆదాయ
 మును తీసికొనిరాగల రెండవస్మృతి యనసరమగుట స్పష్ట
 ము. అది అతని వ్యవసాయస్మృతివలన గలుగు డేమ
 లాభములకు ప్రతిబంధకముగ నుండగూడదు.

వ్యవసాయకుడు ఇప్పుడు పని జరుగుచున్నట్టిగాని,
 లేక ముందెప్పుడో స్థాపించబోవునట్టిగాని శ్రమస్థానము
 లకు తప్పనిసరియైనపుడు దప్ప పోవుట సాధ్యము గాదు.

అతనిగ్రామమునకు పనిచెచ్చి చూపినప్పుడుమాత్రమే అతనికి సాయపడగలదని థాంప్సనుగారి అభిప్రాయము. ఇది చర్మాప్రవేశపెట్టవలయుననిబోధించువారియొక్క వాదమనియు అది చాలనరకు సహేతుకముగనే యున్నదనియు థాంప్సనుగా రంగీకరించిరి. ఆయన అంతట రాజమునకు అనుకూలవాదమనే నాస్తికవాదములో తాను పడిపోవుచున్నట్లు భయపడి త్రిష్వకొనిస్థిమితపడి చర్మయొక్క నిష్ప్రయోజకత్వమును ఋజువుచేయుటకై తప్పుదారినబడి దుర్వాదము ప్రారంభించిరి. బంగాళీన్యనసాయకుడు ఆధునికవితపద్ధతుల కలవాటుపడి స్వల్పపుపనితో భూమినుండి విశేషలాభము తీయుట కభ్యాసమైనాడు. విశేషకాలహరణమునకును, ప్రయాసకును తానలమైన చర్మాపని కత డిచ్చగించునని తోచదు. ఆర్థిక దృష్టితో చూచినయెడల చర్మా నిష్ప్రయోజనము. కానిమగ్గములవిషయ మట్టిదిగాదు. నేతపనినలన పెక్కుమందికి నాధారము గల్పించుట సాధ్యము గాదనియు, దానికి కొంతనేర్పరితనము కానలసి యుండుననియు దలంచి యేమనుటకును తోచక ఎవరయినా ధర్మాత్ములు గ్రామములలో నారయంత్రశాలను స్థాపించి

గ్రామస్థులకు పనిగల్పించిన బాగుండునను హాస్యాస్పదమయిన సూచనతో ముగించినారు. ఒక్క నారయంత్ర శాలగాదు: నూరు నారయంత్ర శాలలు స్థాపించినను ఒక్కబంగళమునకయినను చాలునా? మామూలుగా మనరహితులు కొత్తసూచనలకు విముఖులనియు తమ ఇండ్లకు దూరముగాపోయి పనిస్వీకరింపరనియు వారితో మన మేకీభవించెదము; కాని, అతనికి వీలయిన కొన్ని ఋతువులలో మాత్రమే పనిగల్పించునది 'రాటముతప్ప' మరియొకటిలేదు. నారయంత్ర శాలలు లాభకారులు గావనియు, ఒక్కొక్కప్పుడు దివాలా తీయుట కవకాశముగలదనియు ఒకవైపున వారంగీకరించుచుండుటచే వారిసూచనలు హాస్యాస్పదములని తేలుచున్నది. అందువల్లనే చర్కాయొక్క ఉత్కృష్టత తెల్లమగుచున్నది. చర్కావలనఅతనికి విశేషలాభము రాకపోవచ్చును. వ్యవసాయము వలన అతనికి ఎకరమునకు ౧౫ రూపాయల నికరాదాయము వచ్చునని అంగీకరించినయెడల చర్కావల్లవచ్చు ఆదాయము అతనికి బాగుగ తోడ్పడగలిగినంతగానే యుండగలదని చెప్పవచ్చును. చర్కాలోనే అతని ఆర్థిక లాభ మిమిడియున్నది.



గి. ఏకులుచేయుట-నూలు వడకుట
వెనుపద్ధతి (దేవిడి)

౧౬౩



౬. సన్నని నూలువడుకుట

నూలువడుకునకు నడిబొడ్డుగానుండు గ్రామములనుండి తీసికొనిన లెక్కలనుబట్టి ఈవిషయమును ధ్రువపరచవచ్చును. హానినుండియే బలవత్తరమయిన నూతన హేతువులను గూడ రూపింపవచ్చును. స్త్రీలు వడుకును ఉపవృత్తిగా గైకొనుచున్న బీహారు, మదరాసు, పంజాబు రాష్ట్రముల లోని గ్రామములలో సాధారణముగ ఒకరొకరికి వారము నకు ఎనిమిది పది అణాల వంతున గిట్టుచున్నట్లు తెలియుచున్నది. రాటము సాధారణముగ పనిలేని ఋతువుల యందే వడుకువారుగనుక కదురుకు సంవత్సరాదాయము రు. ౨౫ లకు మించదు. స్వల్పాదాయముగల బీదకుటుంబముల కిది మంచిపైరాబడియే. తమిళనాడులోనికొన్ని మాదిరిగ్రామములలో ప్రస్తుతపరిస్థితులను పరికింపగా, నీ క్రిందిముఖ్యవిషయములు తేలుచున్నవి.

అనేకగ్రామములలో రాటములవలన ఇతరాదాయములవలనవచ్చుదానిలో ౧౦౦ కి ౧౨ మొదలు ౨౦ వరకు ఆదాయము వచ్చునట్లు తేలినది. పొలముపని, యింటిపని చేసికొనగా మిగిలిన తీరిక వేళలయందుమాత్రమే స్త్రీలు వడుకుచున్నారు. వడుకొకకష్టపుపనిగా నెవ్వరును భావించుచుండలేదు. కొన్ని కుటుంబములలో ౨, లేక 3 రాటములు పనిజేయుచు వ్యవసాయపుఆదాయములో సగమువరకు వచ్చుచుండెను. వ్యవసాయపుపనికి పనికి

తమిళనాడులోని ప్రస్తుత పరిస్థితులను దెలుపు పట్టి

గ్రామము పేరు	రాటములు	సంఖ్య	ఇతర సంచిత్యరాదాయములు	3 నెలల నాల్గవ దానిలో ఎన్నో నంతు
పుదుప్పాలెం ప్రాంతము				
ఉప్పమపాలెం	౨౫	౪౬౦	౪౩౩౬౦	౧౨. /.
శింభుపాలెం	౨౯	౪౫౦	౩౧౬౫	౧౫. /.
పులియంపట్టి	౨౦	౩౪౬	౨౬౫౦	౧౪. /.
చితలందూరు	౨౫	౩౪౪	౨౬౫౦	౧౩.౪. /.
పుదుప్పాలెం	౨౫	౩౩౬	౨౩౯౮	౧౩.౪. /.
కానూరు ప్రాంతం				
కొమరపాలెం	౬౦	౧౩౯౮	౯౦౦౯	౧౫. /.
చెల్లంపాలెం	౬౪	౨౪౨	౨౧౯౦	౧౨. /.
ఉత్తుక్కలి ప్రాంతం				
వెలంపాలెం	౨౫	౪౬౧	౧౪౦౦	౨౮.౪. /.
పాపంపాలెం	౬౮	౧౨౦౫	౫౨౨౦	౨౩. /.
శంఖంపాలెం	౧౪	౩౩౨	౨౬౩౨	౧౨. /.

రాని ముదుసల్లును, పిల్లలును వడికి జాతీయదాయమును వృద్ధిజేయుచుండిరి. నీటియద్దడివలనను కరవువలనను కష్టకాలము సంభవించినప్పుడు రాటమున కెక్కువ ప్రాముఖ్యమునచ్చుచుండెను. మెట్టడొళ్లలోగూడ పైవిధముగనే లెక్కలు వేసినయెడల పైఫలితములే తేలవచ్చును. వ్యవసాయమునకు వడుకు మంచి ఉపవృత్తియని స్పష్టపడినది. మజీయొక టేదియు దీనికి సరియైనది లేదు. దేశముయొక్క

అన్ని భాగములకు తగియున్నది. వ్యవసాయమునకు తోడు
వృత్తి అవసరము. వ్యవసాయకుని దారిద్ర్యమునుండియు
అష్టలనుండియు డరి జేర్చగలది మఱియొకటి లేదు.

రాటము మొదలయిన పూర్వకాలపు మోటు
వృత్తులు పశిపోయినచు వాటిస్థానమున సున్నితపు పని
ముట్లును, సులభమయిన ప్రయాణ సౌకర్యములును గలిగి
జనులకు క్రొత్తశీవనోపాధులు గలిగినవనుట వాస్తవము
గాదు. వాస్తవము విచారించినయెడల నిరుద్యోగత యేటా
స్పష్టిమై దానినెదుర్కొనుటకు దారిదోచకున్నది. పూర్వ
కాలపు నాటువృత్తులు నశించుటచేత వానలన జీవించు
చుండినవారిలో పదవనంతయు కయినను క్రొత్త నాగరక
వృత్తులన నీవనములేర్పడలేదు. వ్యవసాయకునకుదారి
ద్ర్యవిముక్తి పోయినకొద్దీ దూరమగుచున్నది. విచా
రించినకొద్దీ నిస్పృహత్వమే గలుగుచున్నది గాని దారి
చిక్కుటలేదు. వృత్తులయొక్కయు, ఆదాయములయొక్క
యు లెక్కలను పరిశీలించినయెడల సందేహములన్నియు
నివర్తి కాగలవు.

*వృత్తి

౧. వ్యవసాయము

దానివలన జీవించు జనాభా
౧౦౦ కి ౭౯ వీరిలో ౧౦౦కి
౪౫ పనిజేయువారు, ౫౫
వానిపై నాధారపడువారు,

*1921-వ సంవత్సర జనాభా ప్రకారము వివిధవృత్తులవలన
జీవించువారి వైనము.

I. మునికపదార్థముల ఉత్పత్తి	౨౩౧౧౯౪౪౦౩
౧ వ్యవసాయము, పశుపాలనము	౨౨౯౦౪౫౦౧౯
౨ చేపలుపట్టుట-వేట	౧౬౦౭౩౩౧
II. ధనిజములు తీయుట—	౫౪౨౦౫౩
౧ లోహపుగనులు	౩౯౮౯౬౮౨
౨ రాతిక్వారీలు	౭౪౭౪౫
౩ ఉప్పు	౬౮,౪౪౦
౪ వస్తునిర్మాణము	౫౫,౬౧౨౬౯౪
III. పరిశ్రమలు—	౩౩౧౬౭౧౦౮
౧ నూలుయంత్రములు	౭౪౪౭౮౨౯
౨ చర్మము, కొమ్ము, దురితము మొదలగునవి	౭౩౧౧,౨౪
౩ కలప	౩౬౧౩౫౮౩
౪ లోహములు	౧౮౦౨,౨౦౮
౫ పశువులవాడి	౨౨౧౫౦౪౧
౬ రసాయనపదార్థములు	౧౧౯౪౨౬౩
౭ భోజనపదార్థనిర్మాణము	౩౧౦౦౩౬౧
౮ అలంకారములు	౭౪౨౫౨౧౩
౯ గృహోపకరణములు	౨౭౦౬౫
౧౦ వాస్తుపరిశ్రమ	౧,౭౫౩౭౨౧

రాటము - మగ్గము

౧౬౫

౧౧ వాహననిర్మాణము

౫౨౭౯౩

౧౨ ప్రకృతిశాస్త్రప్రతి

౨౪౦౪౧

౧౩ ఇతరవృత్తులు

౩౩౭౦౯౩౭

IV. వాహనము—

౧ వాయువిమానము

౬౭౯

౨ జలమానము

౭౪౫౩౯౯

౩ టోల్లు

౨౧౪౫౯౯౯

౪ రైలు

౧౨౩౨౬౭౨

౫ టపా, తంతి, టెలిఫోను

౨౦౭౪౦౫

V. వర్తకము—

౧ బ్యాంకులు, ఫీమాలా

౯౯౩౪౯౨

౨ నకారితనము

౨౪౨౬౨౪

౩ వస్త్రవ్యాపారము

౧౨౪౬౨౭౭

౪ చర్మవ్యాపారము

౨౪౩౪౬౨

౫ కలపవర్తకము

౨,౨౭౬౬౭

౬ లోహవ్యాపారము

౬౪౧౬౪౪

౭ మండలు, ఇటికలు, పెంగులు

౬౨౪౯౧

౮ రసాయనవస్తువ్యాపారము

౧౨౦౦౨౪

౯ కాఫీ భోజన హోటల్లు

౭౦౬౩౩౨

౧౦ ఇతర భోజనపదార్థ వ్యాపారము

౯౨౪౨౬౫౧

౧౧ మట్టిగుడ్డల వ్యాపారము

౨౪౪౪౬౪

౧౨ గృహోపకరణ వ్యాపారము

౧౭౩౧౪౪

౧౩ గృహనిర్మాణ వస్తువ్యాపారము

౭౬౪౧౦

౧౪ వాహనముల వ్యాపారము

౩౩౧౯౦౧

౧౫ వంటచెడు వ్యాపారము

౫౧౯౨౯౬

౨. కట్టుబాట్లుగల పరిశ్రమలు

౧% / ౦

౩. వర్తకము

౬% / ౦

౪. భారవహనము

౨% / ౦

౫. పాలనము

౨% / ౦

౧౬ భోగ్యనస్తువులు, కళలను సంబంధించిననస్తువులు రూ. ౨౯౮౬౮

౧౭ ఇతర వర్తకము

౩౮౪౮౫౭౦

VI. సేన—

౧ సేన

౨,౧౮౧,౫౯౭

౨ నౌకాసైన్యము

౫౭౧

౩ విమానదళము

౧౦౩౩

౪ పోలీసుదళము

౧౪,౨౨౬౧౦

VII.౧ ప్రజాసాలనము

౨,౬౪౩౮౮౨

VIII. పండితవృత్తులు—

౧ మరము

౨,౪౫౨,౨౬౧౪

౨ న్యాయవాదము

౩౩,౬౫౧౦

౩ వైద్యము

౬౫,౭౮౩

౪ ఉపాధ్యాయత్వము

౮౧౫,౨౨౮

౫ ఇతరశాస్త్రజ్ఞులు

౭,౬౧౬౩

IX. ఇతరవృత్తులు—

౧ ఆదామిదజీవనం

౪,౭౯౮౩౫

౨ గృహపాచకము

౪౫,౭౦౧౫౧

౩ ఇతరవృత్తులు

౧౧౮౯౮౫౬౬

X. వ్యర్థశీవులు—

౧ ఖయిదీలు, పిచ్చివాండ్లు

౧౪౫,౪౬౭

౨ బిచ్చిగాండ్లు, వ్యభిచారిణులు, దేశద్రుమ్మరులు ౩౮,౨౦౬౮౦

తక్కినవారికి నియమితవృత్తులు లేవు. జనాభా లెక్కలలో నుదాహరించినట్లు ఆదాయములేని యింటి పని జేసికొనుచుందురు. అనగా సోమరులుగా నుందరని మృదువుగా జెప్పట.

౧౯౨౧ వ సంవత్సరపు జనాభా లెక్కలను ౧౯౧౧ వ సంవత్సరపు జనాభా లెక్కలతో బోల్చిచూచినయెడల వ్యవసాయకులసంఖ్య మొత్తపుజనాభా యభివృద్ధికంటె ఎక్కువయినట్లు గనుపడును. పరిశ్రమలవల్ల జీవించువారిసంఖ్య చాలవరకు తగ్గినది. ప్రధానపరిశ్రమలలో వస్త్రకారులు, కుమ్మరులు, లోహకారులు, వడ్డం గులయొక్కసంఖ్య మిక్కిలి క్షీణించినది.

గ్రామములలో కృషివలునిపై నాధారపడి జీవనము జేయు జనులసంఖ్య క్రమముగ నధికమగుచున్నది. అందుచే భూముల ఫలసాయమువలన జీవించువారి సంఖ్య పెరుగుచున్నది. జనులలో ౧౦౦ కి ౯౦ మంది ప్రత్యక్షముగనో పరోక్షముగనో భూమిమీదజీవించుచున్నారు. అందుచే వారికి చాలినంతపని లేదు. ప్రతిదినమును అనేకగంటలు పనిలేక ఊరకుందురు. కట్టుబాట్లుగల పరిశ్రమలవృద్ధిజేయుటవలన ఇంతవరకు ౧౦౦కి ౧ వంతున మాత్రమే జీవన మేర్పడినది. ఇంకను ౨౦ సంవత్సరము లీవిధముగ నీపరిశ్రమ లభివృద్ధి యయినను నిరుద్యోగు

లలోబహుమందికి జీవనాధారములేక నేయుందురు. నూలు వడుకుటదప్ప ఇంతలో బహుజనులకు తీరికసమయములో పనిజేయుట కుపకరించు ఇతరచేతిపనులుగన్నట్టివు. నూలు వడకడము నశించుటవలన గలిగిన పెద్దలోప మింతవరకు నివర్తి కానేలేదు. తిరిగి ఆస్పత్తినే పునరుద్ధారణ చేసిన దప్ప ఆస్థానము నాక్రమించగల మఱియొక వృత్తి గన్నట్టదు. నూలువడుకుటయును, దానికి చేరికగల ఇతరవృత్తులునే ఈలోపమును నివర్తిచేయగల వని గత నాలుగు సంవత్సరముల యనుభవమువలన మనకు రుజువయినది. ఇతరవృత్తులేమియు లేకపోవుటచే గాబోలు పల్లెటూరివా రాన్న తిని విడువలేదు. వ్యవహారజ్ఞానము లేకనో, సరియైనయేర్పాట్లు కుదురకనో నూలువడుకుట నిలిచిపోయినప్పడెల్లను వడుకువారు మిక్కిలి నష్టపడి తమరాటమునకు మంచిరోజులు వచ్చునిమిత్తమై వేచియుందురు.

వడకడము వ్యవసాయముయొక్కయు, ఇతరవృత్తులయొక్కయు సర్వతోముఖమయిన అభివృద్ధికి సర్వవిధముల ప్రతిబంధకమని వాదించువారుగూడ గలరు. ప్రభుత్వమువారుగూడ వ్యవసాయకునియెడ సానుభూతి గనుపరచునట్లు నటించి యీవాదమునే అవలంబించుచు దేశక్షేమాభిలాషు లెల్లరును వ్యవసాయమునకే తోడ్పడవలసినదని సలహా యిచ్చుచున్నారు. ఇతరవృత్తుల యభి

వృద్ధికి వడకడము ప్రతిబంధకమనే దుర్వాదమును మనము సులభముగ బయటబెట్టవచ్చును. వడకడము గృహమునకు స్థిమితము గలిగించి, శృహస్థులయం దింతవరకు దాగియున్న శక్తులను బయటికిదీసి, సదార్థముల ఉత్పత్తికి అనువులరచి ఇతరవృత్తులకు తోడ్పడునని మనము స్పష్టముగ రుజువు చేయవచ్చును. వ్యవసాయముయొక్క స్థితి గతులను పూర్వమునకంటె వెక్కువ విమర్శదృష్టితో విచారించి చూతము.

౧౯౨౧ వ సంవత్సరములో వ్యవసాయ పరిస్థితు లీవిధముగ నున్నవి:

ఎకరములు

౧. సర్వే డిపార్టుమెంటువారి లెక్క ప్రకారము గుడికట్టు	} ౬౬,౬౬,౧౦,౦౦౦
౨. గ్రామస్థుల లెక్కదాఖలా	
౩. అడవులక్రింగ	
౪. వ్యవసాయమునకు లాయఖ యిన బంజరు	} ౧౫,౧౧,౬౩,౦౦౦
౫. వ్యవసాయమునకు నాశం యఖయిన బంజరు	
౬. బాడవలు	౫,౦౫,౫౪,౦౦౦
౭. విత్తిన విస్తీర్ణము	౨౨,౩౧,౪౪,౦౦౦
౮. మాగాని	౪,౭౭,౯౦,౧౧౦

దేశవిస్తీర్ణములో మూడవవంతుమాత్రమే సాగగుచున్నదని స్పష్టమగును. వ్యవసాయమునకు లాయఖియిన బంజరుసాగులో మూట రెండువంతులకంటె మించదు. ఈబంజరు మంచిభూమియై యుండదు. సాగులోనికి దీనినంతయు తెచ్చినా వ్యవసాయకులకు తలకు $\frac{1}{2}$ ఎకరము మాత్రమే రాగలదు. దీనినంతయు సాగులోనికి తెచ్చుట సులభసాధ్యము గాదు. ప్రభుత్వమువారు విశేషముగ ధనసహాయము చేయనిది సాగుచేయుట కవసరమయిన మూలధనమును, పశువులును, కొరముట్లును వ్యవసాయకునికి లేవు. ఇదిగాక బంజర్లలో చెట్లు, పొదలు, కొట్టి సాగుచేయుటకు రెండుమూడు తరములు పట్టును. ఇదివరకు జరుగుచున్న దానికంటె ఎక్కువ త్వరగా క్రొత్తభూములు సాగుచేయుట సాధ్యముగాదు. భూములను భాగించుకొనడముచేత దేశములో పెద్దవ్యవసాయములకు వీలు లేదు. భూమిమీద ఒత్తిడి యెక్కువగుచున్నది. ప్రతిదియు భూమివలన రావలసియుండుటచేత దానికి విశ్రాంతిత్వగ్ని క్రమముగనిస్సారమై తక్కువపంటలు పండుచున్నవి. మంచిభూములన్నియు నిదివరకేసాగులోకి వచ్చినవి. ధనాభావముచేత కొద్దిభూమివలన ఎక్కువ రశ్మితీయుటకు వీలుగాకున్నది. బీదతనముచే రహితు. భూమికి తగినంత ఎరువు వేయజాలకున్నాడు. అందువల్ల

పంట తక్కువయినది. నైట్రోజను అను ఎరువుపదార్థము తగ్గిపోవుటవలన కృషికి మితిలేనినష్టము వాటిల్లినది. దేశములో నంటచెరుకు లేక పేడను పిడకలుజేసి కాల్చివేయుచున్నారు. అందుచే నైట్రోజను బొత్తిగా తగ్గిపోయినది. ఏటా చమురుగింజలు ఆహారపదార్థములు ఎముకలుతోళ్లు మొదలయిన జంతుపదార్థముల రూపమున నైట్రోజను విశేషముగా ఇతరదేశముల కెగుమతియగుచు దీనికి బదులుగా ఎరువులేవియు దిగుమతియగుటలేదు. ఇకముందు వ్యవసాయ మభివృద్ధికావలయునన్న మూడు ముఖ్యవిషయములు గమనించవలసియున్నది: నీటిపారుదల ఎక్కువజేయుట, నైట్రోజను ఎరువుల సభివృద్ధిజేయుట, వ్యవసాయపు పనులలో నాగరక పద్ధతుల నవలంబించుట—ఈ మూడు ఇంతలో సాధ్యమయ్యేటట్లు గనుపట్టదు. నీటిపారుదలవిషయమై అభివృద్ధిసూచన లెవ్వియు గాన్పింపవు. ఇష్ట డాలోచనలోనున్న సూచనలన్నియు కార్యరూపముజేరినను ౯౦ లక్షల ఎకరములకంటె ఎక్కువగా నీటిపారుదల కాజాలదు. ఇటీవల జరిగిన వ్యవసాయాభివృద్ధి వలన ఫలసాయ మేమియు అధికము కావేదు. పండిసంవత్సరములలో జరిగిన పనులకు ఫలముగా వ్యవసాయకులకు 3౪ కోట్లరూపాయల ఆదాయము మాత్రమే ఎక్కువయినదని మెకెన్నా అను ఆయన వ్రాయుచున్నాడు.

దేశమునకు మొత్తముమీద వ్యవసాయమూలమున ఏటా ౧౦౦౦ కోట్ల రూపాయల ఆదా వచ్చుచుండుటచే ౩౪ కోట్లకలెక్కలోనిది గాదు. ఆదావిషయమై యిటు లుండగా వ్యవసాయకుడు క్రమక్రమముగా అష్టలలో మునిగిపోవుచున్నాడు. ౧౯౧౦ లో వ్యవసాయకులు బాకీపడిన మొత్తము ౩౦౦ కోట్లని మెట్లేగనుగాను అంచ నా వేసియున్నారు. కాని ఈ మొత్తము చాలా తగ్గించి వేయబడినది. దానినిగూర్చి మన మిట చర్చింపబనిలేదు. కాని మునుపటికంటె వ్యవసాయకుని యష్ట లిష్టము చాలా ఎక్కువయినదని చెప్పకతప్పదు. అష్టలు వృద్ధి యగుచున్నవి. వడ్డీ మితి దప్పియున్నది. వ్యవసాయకుని స్థితి యీ విధ ము గా నున్నది. వ్యవసాయకుని దుస్థితిచే కోట్లకొలది జనులు ఉపహాసములపాలగు చున్నారు. దేశపరిస్థితుల ననుసరించి మన దేశములో వ్యవసాయాభివృద్ధి మందముగా నుండుకతప్పదు. పన్ను నిమిత్తమును వర్తకముకొరకును భూమిని ప్రధానసాధన ముగా నెంచుకొనుచున్న విదేశప్రభుత్వములో వ్యవసాయము ఎక్కువ అభివృద్ధిని గాంచజాలదు. ప్రతిస్వల్పవిషయమున వ్యవసాయశాస్త్రజ్ఞునిసహాయ మత్యవసరమై యున్నది. అదిగాక వ్యవసాయకునికి పనిలేనిరోజులలో పనిగల్పించవలసిన విషయమట్లే నిలిచియున్నది. తగుపరి

స్కారము చేయవలసియున్నది. వ్యవసాయకునకును, అతని కుటుంబమునకును కిరవుకాలములో చేదోడుగా నుండులాగునను జీవితావసరముల కుపకరించులాగునను ఇల్లువిడిచిపో నననరములేని కుటుంబవృత్తి కనుగొనవలసియున్నది. వ్యవసాయమున కనుబంధముగా నుండుట కును దరిద్రోపహతమయిన కుటుంబమునకు సాయపడుట కును తగినవృద్ధి నూలువడకడమే. కుటుంబ మొక్కరాటముకొంటే వ్యవసాయమునకై కొంతభూమి కొన్నట్టే. ఎడవానలను భేదములేక రాట మెల్లప్పుడును కుటుంబమునకు సంపాదించి పెట్టుచుండును.

రాటపరిశ్రమను తిరిగి యనలించుట యనగా కుటుంబముమొక్క ముఖ్యవసరమును గుర్తించుటయే. కాని యీసందర్భమున నొకప్రశ్న పుట్టకమానదు. 'వడకడమువలన తగినంత ఆదా వచ్చునా? జాతీయ ఆదాయమును వృద్ధిపరచగలదా? కేల్ అనుఆయన రాటపరిశ్రమ జయప్రదముగా సాగినను దానివలన వచ్చు ఆదాయము అతిస్వల్ప మనియు జనాభా మొత్తముమీద సంచివేసిన యెడల తలకు రు. 1-5-0 కంటె నెక్కువ రాదనియు, రుజువుపరచుటకై మిక్కిలి పట్టుదలతో ప్రయత్నించి నాడు. ఇది దుర్వాదము. ఇంతమాత్రముచేత చర్ఖా మొక్క విలువ తగ్గజాలదు. ఆర్థికముగ జూచినయెడల.

కేలుగారు వేసినలెక్కలలో చాలతప్పులున్నవి. విదేశ
వస్త్రములను తెప్పించుకొనుటవలన అయ్యేదిగుమతిఖర్చు
లును దిగుమతియైనవాటిని దేశములలో వివిధభాగములకు
కొనిపోవుటకయ్యే బాడుగవగయిరా ఖర్చులునువారు గ
మనించలేదు. మఱియును వస్త్రములను దేశములో వడికి
నేయించుకొనేయెడల దేశములోపండేపత్తికోస్తా బేరముల
దిగుడులతో నిమిత్తములేక ఎడతెఱచిలేక దేశములోనే
ఖర్చుచుండును. లక్షలకొలది మూంధనము విదేశవర్త
కములో వెచ్చించనవసరములేక నదియెల్లను ఇతర పదా
ర్థముల నుత్పత్తిచేసికొనుట కుపయోగించును. అన్నిటి
కంటెను ఎక్కువనష్టము వస్త్రములెగుమతిజేయుచుండిన
దేశము దిగుమతి జేసికొనవలసి వచ్చుటచే పరిస్థితులు
తారుమారగుటవలన గలుగుచున్నది. కేలుగారు మఱి
యొకసంగతిగూడ బొత్తిగా మఱచిపోయినారు. వడుకుట
వలన గలుగుసౌకర్యముల నన్నిటిని గలిగించగల మరి
యొకవృత్తిలేదని తనవాదసౌకర్యమునకై మఱపుచెందిరి.
మన దిగుమతులలో మూడవవంతు విదేశవస్త్రములే.
పల్లెటూరివారికి పనిలేనిసమయములో నక్కరకువచ్చిదేశ
మున కెక్కువ ఆదా సమకూర్చగల మఱియొక వృత్తిని
వారు చూపగలిగినయెడల వారు వేసిచూపిన లెక్కలు
కొంత ప్రయోజనకారిగ నుండేడివి. హిందువుల గ్రామ

జీవితమునకును సాంఘికాచారములకును వడుకు మిక్కిలి తగి యున్నది. అది సులభముగ నేర్చుకొనదగినది. స్వల్ప మూలధనముతో సాగింపనచ్చును. అదియునుగాక పల్లెటూళ్లలో నవలంబింపదగినదియు, తీరిక యున్నప్పుడవలంబించుటకును, లేనప్పుడు మానివేయుటకునువీలయినది. వ్యవసాయకుని కుటుంబములోనివా రెల్లరును అనలంబించుచు మఱిమొక్కువ ఆదా రాకపోయినను మంచి ఆదా పొందదగినది. కరవుకాలములో కొంతపుష్టి నిచ్చి రహితు పుంజుకొనుటకు వీలయినది. జాతీయదృష్టితో విచారించినయెడల వడుకువలన దేశధనము విస్తారముగ అభివృద్ధియై దినక్రమమున క్షీణించిపోవుచు దేశమును నీరసింపజేయుచున్న ధాతునష్టము నిలిచిపోగలదు. ప్రత్యేక వ్యక్తియొక్కదృష్టితో విచారించినయెడల వడుకువలన యెక్కువతృప్తికరమగు లాభము కలుపడుచున్నది. దేశధనము జనులందరిలో సమముగ విభాగించబడి బీదవాని ఆదాయము వృద్ధియై యతనిస్థితి బాగుపడగలదు.

వడుకును, నేతను పునర్జీవింపజేయుటవలన వచ్చు లాభము లీక్రింద క్లుప్తముగ నుదాహరించబడును.

౧. సంవత్సరములో ౩ మొదలు = నెలల వరకును పనిలేక ఊరకుండువలసిన వ్యవసాయకునకును, పాని కుటుంబమునకును తోడువృత్తిగా నుపయోగించుట

కిది మిక్కిలి తగియున్నది. కరవుకోజులలో ప్రధానవృత్తిగా నవలంబించుటకును పనికిరాగలదు. వడుకు వ్యాపింపజేయుటయనగా వృథాయగుచున్న మానవశక్తినంతయు. పనిలోనికిని, భాగ్యములోనికిని మార్చుట.

౨. ఇండియాదేశమునుండి విదేశములకు పరదపొర్లుగా కొట్టుకొనిపోవుచున్న ధనప్రవాహమునకు అడ్డుకట్టబడును. కనీసము ౨౦ కోట్ల ధనము ఇండియాకు లాభముక్రింద నిలుచును. పనిలేక మొద్దుపారిపోవుచున్న చేతులకు చలనముగలిగి చేతిపనులలో నేర్పు పెంపగును.

౩. తన్మూలమున దేశీయులకు భోజనమునకుతరువాత ముఖ్యపసరమగు వస్త్రము నిర్మింపబడును.

౪. ఈవృత్తి సులభముగ నేర్చుకొని ఆచరించుటకువీలయినది. పురుషులకు స్త్రీలకువిడ్డలకుపనిగలుగును.

౫. అందరును అవలంబింపదగిన వృత్తి యిదియే. జాతీయసౌభాగ్యము నొక్కత్రుత్తిలో వృద్ధియొనర్పగలదు.

౬. దీనిని వృద్ధిబొందించుటకు మఱియొకవృత్తిని నాశమొందింప బనిలేదు. ఇతరపనుల కడ్డమురాక తీరిక సమయములలో నవలంబింపదగియున్నది. మనమేమియు చేయజాలమను మనమనస్సులలోని గిలిని పోగొట్టి జాతి

యొక్క బుద్ధిప్రతిభను వృద్ధిపొందించి జనులు పూనికతో పట్టువిడువక పనిజేయుట కలవలయును.

హిందూదేశపు ఆర్థికసమస్యలు గ్రామజీవితము నకు సంబంధించియున్నవి. గ్రామవాసులయందు విలీనమైయున్న కార్మికశక్తినంతయు నుపయోగింపగల దేదియనినను ప్రబలమయిన ఆర్థికసాధనమే యని యంగీకరింపక తప్పదు. బాంబాయివాస్తవ్యులయిన పండిత పాగారు చర్ఛానుగూర్చి తన రెండుగ్రంథములలోను రెండు స్థలములలో ప్రస్తావించియున్నారు. వారు మొదటిగ్రంథములో మగ్గమునకును, రాటమునకును భేదమునుగ్రహింప జాలక గందరగోళపడి తమ యసమర్థతను వెల్లడిచేసికొనిరి. “సౌభాగ్యము, పన్నునిచ్చుశక్తి” అను వారి రెండవ గ్రంథములో చర్ఛాను వారు ఖండించ బ్రయత్నించి స్వసహాయవృత్తిగా నది గొంతవరకు పనికివచ్చునని యంగీకరించినను చర్ఛావాదమువలన జాతియొక్క చేతగానితనమును, నిస్సహాయత్వమును వెల్లడియగుచున్నవనియు, రాజకీయవేత్తలు ఈ పనికిమాలిన ప్రాత సాధనమును శరణ్యముగా గొనుటచే జనులు వ్యవసాయమును పీడి పనికిమాలిన యీరాటపుబామ్మనుబెట్టి యాడుకొని లాభము సంపాదింపబో రనియు ఆక్షేపించి యున్నారు. చర్ఛాను అభిమానించిన రాజకీయవేత్త లెవ్వరును జను

లను వ్యవసాయపుడనులను మాన్పించి రాటకరిశ్రమలో
 బెట్ట నుద్దేశింపలేదని పెంటనే వీరికి జవా బియ్యవచ్చును.
 జనులు తమభూమిని విడువకయే వ్యవసాయపుడనులులేక
 తీరికగలిగిన రోజులయందే నూలు పడుకుదురు. పహా
 గారు వ్యవసాయమునకు సరిపోగా మిగిలిన గ్రామహనుల
 కందరికి చర్భాకుబదులు ఆస్థాము మొదలగు దేశములలో
 తేయాకు మొదలగువానియొక్క కొత్తపంటలను కల్పించ
 వలసినదనియు, బర్మా, బీహారు మున్నగురాష్ట్రములలో
 అడవులు, గనులు మొదలగువానియందు జీవనము జూప
 వలసినదనియు, కొత్తపరిశ్రమల స్థాపింపవలసిన దనియు
 వ్రాసియున్నారు. షాగారి సూచనలను అంగీకరించినను
 అవి తాత్కాలికపుడనులుగాక అనేక తరములనరకు జీవ
 నము గల్పించుననై యుండుటచే అవి చర్భాస్థానమును
 వహింపజాలవు. షాగారి సూచనలలో మదరాసున కేది
 యు దారిజూపలేదు. వీరు దేశమునువిడిచి రే బర్మాకో
 వలసపోయి యచ్చటివారితో కలసిపోవలయు నని వారి
 యాశయము. కనుక వారిసూచనలు హాస్యాస్పదములు.
 జనసమూహములను ఢిల్లీనుండి దౌలతాబాదుకు మా
 ర్చినపిచ్చిచక్రవర్తియొక్క ఊహలను దలపించుచున్నవి.

ఈతర్కమంతయు జరిగిన తరువాత సహితము
 రాటము మూలమున ఇండియాకు కావలసిన వస్త్రము

లన్నియు చేయుటసాధ్యమూ యనియు, అనగా ఈకాలపు
 యంత్రములముందు రాటముపోటీకినిలువగలదాయనియు
 చర్చించవలసియున్నది. ఒకవిధముగా యోచించినయెడల
 ఖద్దరుకును, మిల్లుగుడ్డుకును పోటీపెట్టుటకే వీలులేదు.
 వంటకును వస్త్రమునకును వర్తకసరళిగా కూలికి విలువ
 గట్టుటకే వీలులేదు. బయటి ఆర్థికసిద్ధాంతములను ఈ
 రెంటికిని సర్దింపజేయగూడదు. కడుపునకు తింటే ఖర్చు
 యిపోవునని యెట్లనుకొనమో అట్లేరాటముయంత్రమున
 కంటే నష్టదాయకమని అనుకొనగూడదు. మరియొక
 దృష్టితో యోచించినయెడల రెంటికిని సంపూర్ణమయిన
 పోటీ ఉన్నదనియే యెంచవలసియున్నది. వడుకును పున
 క్తి వింపజేయుటయొక్క ముహూర్తదేశము జాతిలో నిద్రాణమై
 యున్న పారిశ్రామికశక్తిను తేజింపజేయుటయేయని మరిచ
 గూడదు. వడుకును మానుటయనగా జాతికి ఒక అవయవ
 వము పోయినట్లే యెంచవలసి యున్నది. భిన్నమయిన
 అవయవమును కట్టుకొనజేయుటకే యిప్పుడు మనము
 చేయుప్రయత్నమంతయునని గ్రహింపవలయును. యంత్ర
 శక్తిముందు రాటము నిలుచునాయను ప్రశ్నకు జవాబు
 వడుకును దేశములో విరివిగ వ్యాపింపజేయ సాధ్యమగు
 నా యనియు, జనులలో సర్వత్ర వ్యాపింపజేయ వలను
 పడునా యను ప్రశ్నల కియ్యగల జవాబులపై నాధార

పడియుండును. వడుకును దేశమంతట వ్యాపింపజేయుటకు సౌకర్యము లెన్నియోకలవు. సర్వసామాన్యముగ నుండు నీసౌకర్యముల గొన్నిటి నుదాహరించెదము.

౧. శ్రీ తన స్వంతపాలములోనో, లేక ఇరుగు పొరుగునో పైతగుట.

౨. రాటము శ్రీగ్రామములోను చేయించుకొనుటకును, చెడిపోయినచో బాగుచేయించుకొనుటకును వీలయిన తేలికపనిముట్టుగా నుండుట.

౩. రాటము సులభముగాకదలించుటకును, ఎక్కడనయినా పెట్టుకొని ఏవేళస్వడయినను పిల్లలు, పెద్దలు, ముసలివాండ్లకూడ పనిచేయుటకువీలయినదిగా నుండుట.

౪. వడుకుట మిక్కిలి తేలికయై శరీరమునకు శ్రమ గలిగించక బుద్ధిపుట్టినపు డెల్లను చాలించుటకు వీలుగా నుండుట.

౫. ఇండ్లలోని సామాన్యరకపు మాది సహితము నేర్పరులు నన్నపునూలు వడుకుటకు తగియుండుట.

౬. ఎగుమతులతోను, వర్తకముతోను నిమిత్తము లేక వడికినవాడో, పొరుగువాడో ఆపస్త్రమును ధరించుటకు వీలుగా నుండుట.

2. దేశములో మారుమూలలలో సహితము స్వ
వృత్తిగా నేయునట్టి నేర్పుగల సాలీలు దొరకుచుండుట.

ఈ చేతిపరిశ్రమ కనుకూలపరిస్థితు లెన్నియో
గలవు. దేశమొత్తముమీద మిక్కిలి లాభకారి యని
నిస్సందేహముగా జెప్పవచ్చును. ప్రతిపౌండవగృహము
నందును అనలంబించుటకు ఈవృత్తి తగియున్నదా యని
తప్పిరీలుగా మన మిష్పడు విచారింపవలసి యున్నది.

ఈప్రయత్నము వెంటనే సఫలమగుటకు తగినన్ని
రాటములును, మర్గములును దేశములో నున్నవా యని
మనము ముందు యోచించవలసిన విషయము. మనకు
అనసరమయినలెక్కలు లేకపోవుటచేత నిర్ధారణజేయుట
కష్టము. చాలవరకు ఊహించి లెక్కలు వేయవలసి
యుండును. ఇష్పడు పనిజేయుచున్న రాటములసంఖ్యను
బట్టియే వడుకుపరిశ్రమయొక్క సంపూర్ణవ్యాప్తి నిర్ధా
రణచేయ వీలులేదు. పంజాబు, ద్రవిడ, ఆంధ్ర, బీహార,
కర్ణాట, రాజపుతానారాష్ట్రములు చర్ఫాకు బంగారపు
గనులని చెప్పవచ్చును. ఈరాజ్యములలో రాటపరిశ్రమ
కు గల సావకాశము లిన్ని యని యిష్పడు తేలకున్నను
నీవృత్తి మిక్కుటముగ వృద్ధియగుటకు పెక్కువీలున్న
వని స్పష్టముగ చెప్పవచ్చును. ఖాదీ ప్రచారమునందా
లనుభవజ్ఞు లయినవారి యభిప్రాయమునుబట్టి గెం లకు

రాటములు పనిజేయుచున్నవని సునామాసముగ జెప్ప
వచ్చును. దీనిని ప్రతిపదికగా, దీసికొని మనము లెక్క
వేయ ప్రారంభించెదము. జాగుపనికింద కొంత తీసివేసి
రోజుకు ర లేక గి గంటలు పనిజేసినయెడల ౧౫ వ నం
బరునూలు దినమునకు ౮౮౦ గజముల పొడవు గల
రెండు విచ్చెలు ప్రతిరాటమునుండియు తీయవచ్చును.
అనగా సంవత్సరమునకు కదురుకు ౮౮ పౌనుల చొప్పున
పడుకవచ్చును. పౌనుకు ర గజములవంతున సంవత్సరము
నకు ౧౯౨ గజములగుడ్డ తేలుచున్నది. గిం లక్షల
చర్బాలవల్లను ౯౬ కోట్లగజముల వస్త్రము ఉత్పత్తి
కాగలదు. ౧౯౨౨-౨౩ వ సంవత్సరము మనకు దిగు
మతియైన గుడ్డ ౧౫౭ కోట్ల గజము లగుటచే దిగుమతి
మొత్తములో మూట రెండువంతులు గిం లక్షల రాట
ములవలన ఉత్పత్తి కాగలదు. ఈ రాటములు రోజుకు ర
గంటలవంతున పనిజేసినయెడల మనకు కావలసిన వస్త్ర
ములలో చాలాభాగము ఉత్పత్తి చేసికొనవచ్చును.
ముందు మన కెట్టియవకాశములు గలవో దీనివలన స్పష్ట
ముగా తేలుచున్నది. మగ్గములనుగూర్చి సరియయిన
లెక్కలే దొరకుచున్నవి. ఇప్పటికిని నేతపరిశ్రమవలన
౬౦ లక్షలకంటె నెక్కువమందిజీవించుచున్నారు. ౧౯౨౧
వ సంవత్సరపు జనాభాలెక్కలలో ౧౧ రాష్ట్రములలో

పనిచేయుచున్న మగ్గముల సరియయిన లెక్కలు దొరక గలవు.

రాష్ట్రములేరు	మగ్గములసంఖ్య
౧. అజ్మీరు	౧౫౮౭
౨. అస్సాము	౪౨౧౩౬౭
౩. బంగాళము	౨౧౩౪౪౬
౪. బీహారు ఒరిస్సా	౧౬౪౫౯౨
౫. బర్మా	౪౭౯౧౩౭
౬. ఢిల్లీ	౧౬౬౭
౭. మదరాసు	౧౬౯౪౦౩
౮. పంజాబు	౨౭౦౫౦౭
౯. బరోడా	౧౦౪౫౭
౧౦. హైదరాబాద్	౧౧౫౪౩౪
౧౧. రాజపుతానా	౪౯౭౪౧

మొత్తము ౧౯,౩౪,౧౭౪

పై లెక్కలలో బీరారు మధ్యరాష్ట్రములు సం యుక్తరాష్ట్రములలో పనిచేయుచున్న మగ్గముల సంఖ్య చేర లేదు. అవి వదలివేసినను దేశములో ౨౦లక్షలరాట ములు పనిచేయుచుండినట్లు తేలుచున్నది. మగ్గమునకు

సంవత్సరమునకు ౧౦౦౦ గజములవంతున లెక్కచూచు
కొన్నయెడల మగ్గమునకు ౧౫౦౦ గజములుకూడ నేయ
వచ్చును. దిగుమతియగుచున్న గుడ్డకంటె నెక్కువయే
ఉత్పత్తిచేయవచ్చును. ఇప్పుడు పనిజేయుచున్న రాటము
లను మగ్గములనుబట్టియే ఈవృత్తిని దేశములో సర్వత్ర
వ్యాపింపజేయవచ్చునని ధైర్యము గలుగుచున్నది. దీనికి
దోడు జను లింకను వస్త్రముల నుత్పత్తిజేయు నేర్పును
మరచిపోలేదు. కావలసిన వస్త్రమంతయు నుత్పత్తిజేయ
గలశక్తి దేశమున కున్నది. ఈ రెండుపరిశ్రమలను వ్యా
పింపజేయుటకు తగుపర్పాట్లుమనసుచేయవలసియున్నది.
వీటిని చాకచక్యముతో పునర్జీవింపజేసినయెడల ఖిద్దరు
మిల్లుగుడ్డలను సులభముగ త్రోసివేయగలదు.

దేశములోని ఆదాయసాధనముల నుపయోగించు
కొనుటకై కొంత పెట్టుబడి అవసరమయినను అంతకంటె
రాటమును వ్యాపింపజేయుటకు చక్కని యేర్పాట్లను
మనిషిచట్టమును అగత్యమై యున్నవి. మనగ్రామవృత్తుల
చరిత్రలో సంభవించిన మూడునాలుగు పురుషాంతరముల
అవాంతరమును కూడగట్టుటకుగాను పూర్వకాలము
నకు సరిపోయిన ఆచారవ్యవహారములను కొన్నిటినిపున
రుద్ధరింపక తప్పదు. పూర్వకాలపు వడుకుయొక్కయు, నేత
యొక్కయు అందచందమంతయు విశేషము పెట్టుబడి

తోను, పెద్దయేర్పాట్లతోను అవసరములేకయే కావలసి నంతవరకే ఉత్పత్తి జేసికొనుపద్ధతిలో నిమిదియున్నది. భాగ్యవంతులస్త్రీలు ఇంటి అవసరమునకై వడికి కాలక్షేప ము జేసికొనుచుండిరి. చీదలు తమకుకాగా మిగిలినది అమ్ముకొనుచుండిరి. ఎవరింటి ఖర్చుకు కావలసినదూదిని వారు నిలువజేసికొనుచుండుటచే ధనికులు ముడిదూదిని కొని నిలువజేసి అమ్మవలసిన అవసరము లేకపోయినది. వడుకువారును, నేతగాండ్లును సరసనే నివసించుచు నూలి చ్చి నేయించుకొనుచుండుటవలన నడిపి మనుష్యులపెట్టు బడితో పనిలేకపోయినది. కోరుట యిచ్చుట సామాన్యముగ జరిగిపోవుచుండెను. ఎంత అవసరమో పనివాడికి సాధారణముగ తెలిసియే యుండుటచే కావలసినదంతయు ఆజీలుగా నుంచుకొనుచుండెను. పని ఒకరిచేతిలోనుండక అంతయు స్వాభావికవస్తువుగను, స్వంతముగను జరిగిపోవుచుండెను.

మనస్రయత్నములలో కేంద్రీకరణము పనికిరాదు. అందువలన రాట మింకను నిలిచి పనిజేయుచున్న ప్రతిభాగమునందును పనిజరుపుటకు వీలుండును. వడుకు వివిధరాస్త్రములలో వివిధరకములుగ నున్నది. సవ్యముగను, నిరాడంబరముగను జరిగిపోవు సవ్యజే ఆచారాస్త్రములలో ఎంతవరకు కేంద్రీకరణ

మనవసరమో తెలిసికొనవచ్చును. అస్సాము రాష్ట్రములోని నవగంగప్రాంతములో గుడ్డను దూదిచ్చి కొను ఆచారము వ్యాపించియున్నది. దీనిని ఆధి లేక సంగోరుషద్ధతియని పిలుచుచున్నారు. కొంతప్రతి యిచ్చినయెడల అది పట్టి, ఏకి, వడికి, నేసినతరువాత ఆగుడ్డ సగము పత్తిఖరీదునకును, సగము పైపనులకూలికిని చూచుకొనబడుచున్నది.. ఆంధ్ర దేశములోను, అరవనాటిలో కొన్ని భాగములలోను చీళ్లు సంతలకు దెచ్చి అమ్ముషద్ధతి సంగోరుషద్ధతినలె సంపూర్ణతకు రా లేదు. ప్రతిపట్టుట మొదలు చీళ్లు పోయువరకు మాత్రమే జరిగి, నేయకముందే సంతకు వచ్చుచున్నది. ప్రతియిల్లును నేతయంత్రశాలగ మార్చిన అస్సాము యొక్క ప్రత్యేకపరిస్థితులు ఇండియాలో నితరభాగముల యందు సాధ్యము గావు. పడుగుజేయుట, పంటచుట్టుట, మాత్రము నేతగానికి వదలి విచ్చెలు, చీళ్లుమట్టుకు తయారు జేయుషద్ధతి రెండవది. ఇది పంజాబు బీహారు మదరాసు రాష్ట్రములలో వ్యాపించియున్నది. నడిమివర్తకులతో అవసరము లేకయే సాలీలే నూలు కొని గుడ్డ లమ్ముటయు గలదు. వడుకువారే ఏకులుచేసికొను ఆచారము కొన్ని భాగములలో నింకను నిలిచియున్నది. కాని దూది నిలువ జేసి నూలువడికి సంతలకు దెచ్చి అమ్ముకొనుటకు తగిన డబ్బులేనివారు చాలమంది గలరు. దూదేకులవాడు ఏకు

లుతయారుజేసి అమ్మునది మూడవపద్ధతి. పలువిధములుగ దేశములో నింకను రాటము నిలిచియున్నదిగాని ముఖ్య వృత్తిగా నెంచదగినస్థితిలో లేదు. మన మీపై జెప్పినహద్దులకులోబడి పని ప్రారంభించవలసియున్నది. ఆయాగాస్త్రములలోని ప్రత్యేకపరిస్థితుల ననుసరించి కేంద్రీకరణపద్ధతిని విసర్జించినచో ఇప్పటి ఖాదీ ఉద్యమము పెంపొంద గలదు.

కేంద్రీకరణమును విసర్జించుటలో మొదట చేయవలసినపని ముడిదూదిని నిలువజేసి వడుకువాండ్లకు పంచి పెట్టుపద్ధతి మాన్పించుట. ఇదియే మనము చేయదలచిన గొప్పపనికి అస్తిభారము. ఇండియాలో సర్వసాధారణముగ ప్రతి పండించువారును విడుచువారునే నూలు వడుకుచుదురు. కొన్ని చోట్ల కూలీలకు ప్రతీ కూలికి కేంద్ర నియ్యబడుచుండును. కొందరు స్వంతదాచులే ప్రతివిడుచుకొనుచుదురు. ప్రతి పండనిభాగములలో వడుకు చాలతక్కువ. కొన్ని చోట్ల నూలువడుకువారు దూది నిలువజేసికొనలేనంతటి బీదలేయయినను వారికి శక్తిగలుగునంతవరకును సాయము జేయుచుండవచ్చును. వడుకువాండ్లే దూదినిలువజేసికొనుటవలనలాభము లనేకము లున్నవి. మనమువానిని విమర్శింపవచ్చును. పెద్దమొత్తములు ఖర్చుపెట్టి ప్రతినిలువజేయవలసిన యావశ్యకత లేకుండుట మొదటిలాభము.

ఏబది అరువదికోట్లరూపాయిలఖరీదు గలగుడ్డను ఉత్పత్తి
 చేయవలయు నన్నచో ఒక్కదూదినిలువజేయుటకే అనేక.
 కోట్లరూపాయిలు తప్పక కావలసియుండును. ఈలాభ
 మే కాక గుమాస్తాలు, భీమా మొదలయినవానికి కావలసిన
 ఖర్చు లన్నియు తగ్గిపోవును. వెంటనే యీ నష్టమును
 తగ్గించుట సాధ్యము గాకపోవచ్చును గాని దూది నిలువ
 జేయుటకు వలయు మొత్తమును తగ్గించు ప్రయత్న
 ములు ఇప్పటినుండియు చేయవలయును. మఱియు నిలువ
 జేయువారు దూది ధర యొక్క హెచ్చుతగ్గులనుబట్టి
 మార్పు జేయుచుందురు. దూదిధరలు హెచ్చయినప్పుడు
 విశేషముగ గుడ్డ తయారుజేయువారు తమషనులు తగ్గించు
 కొని లాభమునకు తగుమాత్రమే నూలును తయారు
 జేయు చుందురు. అప్పుడు రాటమునకు ధరల తేడాల
 వలన రాగలుగు నష్టమునకు పరిహారమేమియు గన్పట్టదు.
 ౧౯౨౩ లో దూదిధర చప్పునలేవగానే ఖాదీనేయువారు
 పని తగ్గించగా రాటము మూలబడవలసివచ్చినది. వడుకు
 వాడే దూదిని సేకరించి యుంచుకొనునెడల ఇట్టి ఒడు
 దుడుకులవలన నిరుద్యోగత సంభవించదు. ముందుగానే
 ప్రత్తిని నిలువజేసికొనునెడల పట్టుకూలియును అతనికే
 మిగిలి విత్తులు లాభముక్రింద నిలుచును. ప్రత్తివిత్తుల
 వలన వ్యవసాయకునికి గలుగు ఉపయోగము మిక్కి

టము. దూదిధర హెచ్చినప్పుడు నిలువజేసికొన్నవానికి నూలుధర హెచ్చి లాభించును. తగ్గినప్పుడు తగుమాత్రమే వడికి తన ఇతరపనులు చూచుకొనవచ్చును. ఏవిధముగ జూచినను వడుకువానిపని లాభసాటిగనే యుండును. ముడిదూడకై ఇతరులపై నాధారపడి యుండగూడదని వడుకువానికి బోధించుటయే ముఖ్యముగ జేయవలసినపని. వడుకువాడు పుంజుకొనువరకు కొంతకాలము దూదినిలు వజేసి సహాయము చేయవలసినదేగాని ఎల్లప్పు డిదియే. అలవాటుజేయునెడల వడుకువా డితరులపై నాధారపడి యుండవలసినవచ్చును. *

వడుకువాడు గర్భదరిద్రుడుగ నున్నప్పుడే పైనుండి సహాయము రావలసియుండును. కాని అతడుగూడ వస్త్రము అన్నముతోటిపాటిదని గ్రహించి ధాన్యమువలె దూదినిగూడ కొనియుంచుకొనుట అవసరమని నేర్చుకొనవలయును. నూలువడుకు వ్యవసాయరుటుంబము ఛోజనపదార్థ

* ఒక్కొక్కప్పుడు దూడెవలవాండ్ల దూదినర్తక లభింపదు. కర్నూలుజిల్లాలోని నాగలాపురమునందులో దూడెవలవాండ్ల దూది నిలువజేసి వర్తకలాభమునుసహితము పొందుచున్నారు. కొన్నివారు గులదూదికొని యేకులుచేసి వడుకునాండ్లకిచ్చి వడికించి నూలు జమచేసి కొని అమ్ముకొనుటచే వర్తకలాభము వస్తువు నుత్పత్తి జేయుపనివానికే విగులుచున్నదిగాని పట్టివ్యాపారియొక్క చేతులలోనికి భోవుటలేదు. అందుచే పనిజేయినర్తకులు బయలుదేరుటలేదు.

ములకై కొన్ని ఎకరముల ప్రత్యేకించు విధముననే ప్రతికి
గూడ ఏర్పాటు చేయవలయును. అప్పుడే పూర్వకాలపు
నూలుసంతలును, స్వేచ్ఛానర్తకమును ప్రబలగలవు.

వడుకువాడు దూది నిలువజేసినప్పుడే మంచినూ
లును ఉత్పత్తిజేయగలడని గ్రహింతువు. దూది తనదైన
ప్పుడే వడుకునా ఎక్కువజాగ్రత్తగను, పొదుపుగనునడికి
ఎక్కువనూలును తయారుజేయును. అందువలన కొంత
వెసులుబాటు చిక్కి తానుత్పత్తిజేసిన నూలుకు తగినధర
వచ్చువరకును ఆగి అమ్ముకొనగలడు. వెంటనే మంచి
రకపునూలు ఉత్పత్తి కాగలడు. ప్రతి చక్కగా శుభ్రము
చేసి పట్టుదురు. దూది ఒబ్బిడిగా ఖర్చుపెట్టుకొని పంట
విశేషముగ పండకపోయినను ప్రత్యేకరవులేకుండ దూది
నిలువజేసికొని చక్కనినూలు తయారుజేసి సరసమయిన
ధరలకు విక్రయించబడును.

ఇప్పటిమోస్తరుగా ఎవరోదూదినిలువజేసి సిద్ధమ
యిన ఏకులను అమ్ముపద్ధతియున్నంత కాలము నూలురకము
క్షీణించక తప్పదు. వడుకువాడు తనలాభమును మాత్ర
మే చూచుకొని నూలుయొక్క బాగోగులతో సంబంధము
లేని నిర్జీవపు పనిముట్టయి ఊరుకుంటాడు. మఱికొన్ని
విషయములను మన మిక్కడ గమనించవలసియున్నది.
తిరుప్పురువంటి నూలువడుకు ప్రాంతములను పరీక్షించి

అచ్చటి వడుకువారు స్వతంత్రులుగా నుండి పనిచేసినచో
పగిసిత్తు లెట్లు డునో యోచింతము.

ప్రస్తుతస్థితి (౧౯౨౫)

పానునూలుఖరీదు

తప్పీలు

౧.౨ సంబంధము ౧-౦-౦	దూదిఖరీదు ;	౧-౯-౬
	వడుకునూలు	౦-౫-౦
	గుమాస్తావైరా	౦-౧-౬
	ఖర్చులు	

కేంద్రీకరణము లేనిదెడల

పానునూలుఖరీదు

తప్పీలు

౧.౨ సంబంధము ౧-౦-౩-౦	౩౪౫ పా.పత్తిఖరీదు	౦-౮-౬
	పత్తిపట్టుట వడుకుటకూలి	౦-౩-౦

రెండవః ద్ధతిప్రకారము ౨౪ పానుల ప్రత్తివిత్తులు
కూడ వడుకువానికి మిగులును.

వై జెప్పిన అంకెలు ఊహించివేసినవి గావు. కేవ
లము స్వానుభవమువలన తేలినవి. వడుకువాడు దూది
నిలువజేసుకొనుటయను నొక్కవిషయముచేతనే నూలు
ధర గుడ్డధర విశేషముగ తగ్గిపోవును. దానివలన ఖర్చులు
తగ్గిపోయి విశేషముగ నూలుగుడ్డలు అంగళ్లలోనికి సిద్ధ
మవును. వడుకువాని ఆదా యెక్కువై ప్రతిబంధకము

లేమియు లేక తనకును దేశమునకును మహోపకారి కాగలదు. ఖాదీ చౌకయై ఉత్పత్తిచేయువానికిని ఉపయోగించువానికిని లాభకారి కాగలదు.

దూదిని ఒబ్బిడిగా ఉపయోగించుకొనుటవలన లాభము లింకను గలవు. ఈనందర్థములోనే సన్నరకము మధ్యరకము నూలునుగూర్చి విచారింపవలసియున్నది. పౌనుకు తూగేవిచ్చెలను (విచ్చె=రంగజములు) బట్టి నూలు ఏనంబరుదో మనము నిర్ధారణచేయవచ్చును. పౌనుకు యిరువదివిచ్చెలు తూగినయెడల నూలు ౨౦-వ నంబరనియు రం విచ్చెలు తూగినయెడల రం-వ నంబరనియు చెప్పవచ్చును. అన్ని రకముల దూదివలనను సన్ననూలు వచ్చునని చెప్పటకు వీలులేదు. కొన్నిరకముల దూదివలన కొని నంబర్లనూలుమాత్రమే వడుకవచ్చును. హద్దుకుమించి ఏమాత్రము సన్నమయినను నూలు పీకుడై నేయుటకు వీలుగానుండదు. యంత్రముల నూలుకు వర్తించే సిద్ధాంతములు రాటమునకు వర్తింపవు. మిల్లులలో వడుకుటకుముందః దూదిపింజెలకు అనేక విధములయిన దోహదములు చేయఁబడుచుండుటచే భిన్న ఫలితముల నిచ్చును. రాటముమీద ౨౦ నంబర్లనూలు నిచ్చు దూదియంత్రములలో ౧౦, లేక ౧౨ నంబర్లకంటె నీయలేదు. పొట్టిఫింజెలు గలదూది సహితము వ్రేళ్లతో

మార్దవముగా పట్టుటవల్ల మధ్యరకమునూలు నియ్యగలదు గాని ఆదూదేయంత్రములమీద ముతకనూలునిచ్చునదిగ ప్తవింపబడుచున్నది. పొడుగుపింజెల దూదివిషయమున సహితము రాటమే మేలనిపించగలదు. పొడుగు పింజెల దూదివలన ముతక నూలును పొట్టిపింజెల దూదివలన సన్న పునూలును వడుకుటపొరబాటు. *అర్థశాస్త్రములో మంచిరకమున త్తిలోనుంచి ముతకనూలుతీసిన శిక్షవిధించే చట్టము మిక్కిలి శ్రేయస్కరమయినది. దానిని మన ప్రస్తుతపు ఖాదీషాపులన్నింటిలో బంగాలుఅక్షరములతో చిత్రించి ఉంచుకొనవచ్చును.

పదవనాబరుకు పైబడిననూలును వడుకువిషయమై సతేశచంద్రదాసుగారు తన ఖాదీ మాన్యులులో నిట్లు చర్చించియున్నారు: “మన కెట్టి నూలు కావలసినదియు ముందు యోచించవలసియున్నది. సన్న పునూలుకై దేశ

* ఆయాప్రాంతములలో పైరుపెట్టబడు దూదినిబట్టియే యచ్చుట ఉత్పత్తియగు నూలురకమును నిర్ధారణచేయవచ్చును గాని ప్రస్తుతము దూది ఎగుమతులకై పైరుపెట్టబడు చుండుటచేపెస్టిడ్యాంతము వర్తించు. కోయంబత్తూరుజిల్లాలో బుకాననుగారి కాలమున కైతులప దగిన ముతకనూలునిచ్చు నదనుపత్తి వేయబడుచుండెను. కాని ఇప్పుడు ఎగుమతులకై కాంబోడి చూ కరుంగన్నిరకములే పండించుచున్నారు. అయినను ఆజిల్లాలో నూలువడుకుట వృద్ధియయినయెడల పూర్వపు నదనుదూది తిరిగి తప్పకపండింగబడును.

ములో పెట్టివ్యామోహమున్నది. సన్నపు నూలు
 గోకుట నిజముగ పెట్టియే. పల్లెటూరివారందరును అనగా
 దేశీయులలో ౧౦౦ కి ౯౦ మందికి అవసరమయిన
 నూలువడుకవలయునని మన ఉద్యమోద్దేశమై యుండగా
 సన్నపునూలు గావలయుననికోకుట అసంబద్ధము. నంబ
 ర్లను ౬ నుండి ౧౦ వరకును ౧౦ నుండి ౨౦ లేక ౩౦
 వరకును ఎక్కించుట పనితనమే కాని మన అభిప్రాయ
 ములు విమర్శనీయము లని నా అభిప్రాయము. సన్నపు
 నూలనగా అనేకకష్టము లున్నవి. సాధారణముగా దొరకని
 మంచిదూది కావలసియుండును. దానిని బాగుచేయుట బండు
 పని. ముతకనూ లింత నడుకలేము. నేయుట కష్టము. అం
 దుచే ఎక్కువ నేతకూలి యియ్యవలసివచ్చును. సన్నపు
 నూలులో ఈచిక్కులన్నియు అనుసరించియుండును.”
 పైజెప్పినది చాలవరకు వాస్తవమే యయినను విమర్శింప
 దగియున్నది. దాసుగారు సూచించినస్థకారము ఎక్కువ
 గజములు గుడ్డనేయుటయేనా మన ఉద్దేశము? లేక మేల
 యిన రకములుకూడ ఉత్పత్తిచేయుటయును కొంతవర
 కనవరమే యని భావింపవచ్చునా? ఈ విషయమింకను
 చర్చించి తేల్చవలసియున్నది. మంచి రకములు కూడ
 తయారుచేయవలసియే యున్నయెడల మొత్తముమీద
 పనితనము మెరుగుబెట్టవలసియే యున్నది. మధ్యరకముల

యొక్కయు సున్నితమైనట్టియు నూలు వడుకుటకు కూడ
మన మేర్పాట్లు గావింపనలసియే యుండును.

సన్నపునూలును నడిమిరకము నూలును గూర్చి
వ్రాయునప్పుడు ఒకటిరెండు ముఖ్యవిషయములు గమ
నించనలసియుండును. సన్నపునూలుకు మంచీరకపుదూది
కానలసియుండునుగనుకను అట్టిది అన్నిచోట్లను దొరక
నందువలనను ఇది మొదటిప్రతిబంధముగ నెంచవచ్చును.
ఇది పెద్దచిక్కే కాని అసాధ్యమయినది గాదు. నూలు
వడుకుట వృద్ధియయినతోడనే దానితోపాటు ఆయూరక
ముల నూలు కనునయిన పూర్వపురకముల ప్రత్తియును
తిరిగి పైరుపెట్టబడుననుటకు సందేహములేదు. ఇదిగాక
సన్నపునూలునకు ప్రతిబంధకము లొకను గలవు. నంబర్లు
హెచ్చినకొద్దీయు వడి తక్కువగును. అనగా తక్కువ
నూలు ఉత్పత్తియగును. నంబరు హెచ్చినకొద్దీ సెక్కువ
నూలు పట్టును. సన్నము, మధ్యరకము, ముతకరకముల
నూలును ౨౪౦ గంటలలో-అనగా-రోజుకు ౮ గంటల
చొప్పున ఒకనెలరోజులలో రాటముమీద వడికినయెడల
తేలుశలితము లీక్రింద పొందుననుపబడినవి.

[illegible]

పై వెరసులలో యియ్యబడిన లెక్కలు సాధారణముగా నడికి జీవించువారినుండి గైకొనబడినవే. ఉరామరికగా

మదరాసు గవర్న మెంటువారి తంతుశంశితుడైన అమల సాదుగారి కరణ్త్రమునం దియ్యబడినవానికి సరిపోవునవే. అమలసాదు*గాను కెం లేకరం సంబర్ల నూలుకు ఎక్కువ గజములే యిచ్చినారుగాని ఊహించి నేయులెక్కలలో తగ్గించి వేయుటయే మేలని దరహంమిదితగ్గసంఖ్యనే మేము తీసికొంటిమి. నడుకుకూలి దారముపొడుగును బట్టియే యిచ్చుపద్ధతి అనలంబింపబడెను. అన్ని సంబర్లకు కూడ నడుకుధర ప్రస్తుతము నూలు విశేషముగ నడుకు కేంద్ర ప్రదేశములలో నమలులోనున్న వే యియ్యబడినవి. తమిళ నాడులో రూపాయికి ౧౬ మొదలు ౨౦ పుంజము (పుంజము = ౮౮౦ గజములు) ల వంతున అమ్మబడును. మేము తీసినకూలియును ఆలెక్కకే సరిపోవుచున్నది. నలునదికి పైనంబర్లనూలు విశేషముగ లేకపోవుటచే కొంచెము ధరలెక్కువ చెప్పచున్నారుగాని త్వరలో నివి

* అమలసాదుగాను ననకరప్రముఖ చక్రాధికదృష్టితో నూచినయెడల నెరుపయోగమని స్పష్టపరుచుటకు ప్రయత్నించిరి. మిల్లు నూలుతో బోల్చినయెడల వేతినూలు పురిలేక గంటూ నాకిపగలగి సాపు గాక అంగళ్లలో మిల్లనూలుతో జేరముచకు పోలేకినెలువనూలదని వారి ముఖ్యక్షేపం. మించినూలు గంగూరుచేయనలసినదని నూచించుటకు నిష్పాది ప్రబలమైన కక్షేపణలుగానని చెప్పవచ్చును. ౧౦ లెక్కల సంవత్సరములక్రిందటివరకు ఇండియాదేశము అంగళ్లస్థితిలో ఖద్దరు అనాది నుండియు ఉత్పత్తికై పేరుపడి బహుకాలము నునగలగి అందముగ నేయబడుచుండెనని లోకమెరింగినవిషయమే. ఇక గుండును ఖద్దరు అట్టి ప్రసిద్ధి నే పొందగలకు. అమలసాదుగాను నూచిన ఏనోనూలు పురిలేని సేకుడు నూలు గనుక అందును అట్లాండుననుట సమంజసము గాదు.

తగ్గక తప్పదు. పొందూరు, గంజాములలోని నూలు విషయము వేరు. దానికి మంచిమంచిపురి ఉండును. అక్కడ పండేదూదివల్లనే అది తయారుచేయబడుచున్నది. వడికే వాండ్లు డక్కాలోమోస్తరుగా దూది నెంతయో శ్రమ పడి శుభ్రము చేయుదురు. పొందూరు నూలుకు ఎక్కువ ధర పెట్టవలసినదేకాని ఇట్టిది మరెక్కడను దొరకనందున ధరలు మిక్కిలి యెక్కువగ నున్నవి.

పై వెరసులు పరీక్షించినయెడల నంబరు యెక్కువయినకొద్ది గుడ్డ తక్కువగు నని తేలుచున్నది. ౧౧-వ నంబరు మొదలు ౨౦-వ నంబరుకు బోయేవరకు నెల రోజులలో ఉత్పత్తియగుగుడ్డ క్రమముగ తగ్గి చివరకు నాలుగవవంతువరకు వచ్చినది. ముతకనంబర్లనూలు వడుకుట సులభమనియు, అందుచే నెక్కువలాభకారి యనియు వాదింపవచ్చును. ౨ క్షీ దా ను పురుషోత్తముగారు యంగిండియాలో ౧౯౨౨-వ సంవత్సరం డిసెంబరునెలలో వ్రాసిన వ్యాసమునందు సన్ననంబర్లు పనికిరావనుటకు ఈవాదమునే చేసియున్నాడుగాని మొత్తము తగ్గినను నష్ట మెక్కువలేదని చూపునట్టి అనుభవములోని ఒకటి రెండువిషయములను ఆయన గమనించలేదు.

(౧) సన్నపునూలు వడుకుటకును, నేయుటకును ఎక్కువకూలి యిచ్చినను మొత్తముమీద గుడ్డఖరీదు అమితముగా హెచ్చలేదనునది మొదటివిషయము. అనగా తక్కువగుడ్డ ఉత్పత్తియయినను వడుకుటకును, నేయుటకును ఎక్కువకూలి యిచ్చినను వానికిదగినట్లు గుడ్డధర

హెచ్చలేదు. వ్యవహారస్థాయిని వర్తకుడు ఎక్కువకూలి
యిచ్చియున్నను ౨౦ సంబరగల ౨౪౫ గజముల గుడ్డనే
నేయించునుగాని తక్కువకూలియిచ్చి ౧౦ వ సంబరగల
గజముల గుడ్డను తయారుచేయించుటతో తృప్తిపొందడు,
ముతకదానికంటె మధ్యరకపుగుడ్డ ఎక్కువ సులభముగా
అమ్ముడుపోవుననుట ఒక కారణము గావచ్చును. మరియు
నతని కారాటములసంఖ్య వృద్ధిజేసి మధ్యరకపు గుడ్డను
ఎక్కువగ నుత్పత్తిజేయుట కుత్సాహము గలుగును.
మధ్యరకపుగుడ్డ ముతకదానికంటె తక్కువ ఉత్పత్తియగుట
నిరుత్సాహకారణము గాక ఎక్కువరాటములచే బని చే
యించుటకు హేతువగుచున్నది. అదియునుగాక దక్షిణ
దేశములోని కొన్ని భాగములలో వడుకువాడు సన్నపు
నూలునుమాత్రమే వడుకగలడు. బహుకాలము మధ్య
రకమునూలును, సన్నపునూలునుమాత్రమే వడుకుట కల
వాటుపడినవాడు ముతకనూలు వడుకజాలడు. కనుక
సన్నపునూలును విశేషముగ వడుకుట కలవాటుపడిన
ప్రాంతములలో ఖద్దరుఉత్పత్తిని వృద్ధిజేయక విడిచిపెట్టుట
క్రమము గాదు. రాటముయొక్క పరిమాణము, దూది
యేకుపద్ధతులు, శుభ్రముచేయుమార్గములు, నావకాశము
గా పనిచేయుట మొదలగునవన్నియు ముతకనూలువడు
కుటకు పనికిరానివే. కనుక జాతీయక్షేమమునకై మధ్య
రకమునూలు వడుకుట ఉపయుక్తమే కాక అవసరమని
కూడ నిష్కర్షగ జెప్పవచ్చును.

(2) దూదిధర హెచ్చినపు డెల్లను గుడ్డల ధర హెచ్చునుగాని సన్నపునంబర్ల ధర ముతకవాని యంతగా హెచ్చవు. దూదిధరపొనుకునాలుగణాలవంతున హెచ్చిన మొదల దానితోబాటు ముతకగుడ్డల ధర గజమునకు 1-0-0 వంతున హెచ్చును గాని 20, 30 నంబర్ల గుడ్డధర గజమునకు 1 లేక 2 పైసలకంటె హెచ్చజాలదు. దూదికి ధర హెచ్చినప్పుడు దూదినిలువజేసికొనలేని వడుకువాడు సన్నముగానడికి దూదిని మిగిల్చి మామూలుకూలినే సంపాదించుకొనుచుండును. దూది నిచ్చినూలువడికించుకొనువాడు సన్నపునూలునే వడికించుకొని లాభమును పొందజూచును.

(3) మధ్యరకమునంబర్లు వడుకుటలో వడి ఎక్కువై ఎక్కువనూలు ఉత్పత్తియగును గనుక వడుకు ధరలు తగ్గించినను వడుకువానికి మొత్తముమీద నష్టముండదు. మధ్యరకము నూలును త్వరగా వడుకుమార్గము నల వచ్చుట మంచిది. ఈసందర్భములో వడుకుకూలిని నిర్ధారణచేయుపద్ధతులగూర్చి యోచింతము. పొడుగును బట్టి కూలియిచ్చుపద్ధతిమంచిది. దానివలన నూలురకము మొత్తముకూడ నిర్ధారణ కాగలదు. మధ్యరకములు వడికికాలమును తగ్గించుకొనుటకును, సన్నములువడికిఎక్కువ రేటు సంపాదించుకొనుటకును వడుకువాని కవకాశ

ముండును. పడకడములో మోస ముండుటకు వీలులేదు. తూనికనుబట్టి కూలియిచ్చే యెడల మంచిచెడుగుల భేదమున కవకాశ ముండదు. గనుక మంచిరకముతో చెడు రకమును కలుపుటకు వీలుగలుగును. అప్పుడు మంచిచెడుగులకు సమానమయినధర యియ్యవలసివచ్చును. నూలు కండెలు తూచికొనుచుండినయెడల లోపల ముదుగునూలు బెట్టి పైన సన్నము పోయుదురు. ఈపద్ధతివలన దత్తమండలములోని ఒక ఖాదీషర్మిశ్రమాలయములో ఈ మోసము మును బహుకాలము కనుగొననందున న్యనహారములో గొప్పనష్టమువచ్చి ఆలయము మూసివేయవలసినచ్చినది. అయినను పొడుగునుబట్టి కొనునప్పుడుగూడ ఒక బాధకమున్నది. సన్నపునూలుకును మధ్యరకమునూలుకును కూలి నిర్ధారణ చేయుటకు ఇందువలన ఎక్కువ వీలుగా నుండునుగాని ముతకనూలువిషయమున నిది యనవసరము. అందువలన దేశములో సన్నపునూలు విచ్చెలుగను, ముతకనూలు తూనిక మార్గమునను అమ్ముట ఆచారమయినది. పడిపన్నెండుసంబర్లను విచ్చెలు పోసి యిమ్మునుట అనవసరము. తూచి అమ్ముటయే యెక్కడ నయిన ఆచారముగ నున్నయెడల అది మార్పుట యుక్తము గాదు.

“మధ్యరకము నూలును సన్నపునూలును వడుకుటలో వచ్చు లాభనష్టములు స్వంతముగా వడికి చూచుకొనిన తెలియగలదు. సంవత్సరమునకు ౨౪౦ గంటలు స్వయముగా వడుకుకొనినయెడల సన్నని చిక్కనిగుడ్డను అతిస్వల్పఖర్చుతో స్వోపయోగమునకు నేయించుకొనవచ్చును. ఒకడు రోజుకు ముప్పాతికగంటనంతను వడికినయెడల తనకు కావలసినన్ని గుడ్డలను నూలు గుడ్డలకంటె సమితచౌకగా నేయించుకొనుట కవకాశ ముండుటచేత నేరాటము మిల్లునకంటె మేలయినదని చెప్పవచ్చును. స్వంతంగా వడుకుకొనినయెడల వస్త్రము ఏధరకు గిట్టునది సంబరువారీగా తెలియజేయుచున్నాము.

సంబడు	వడుకుకూలిలేకుండ గజము ఖరీదు			
౮	౦-౪-౫
౧౦	౦-౪-౩
౧౫	౦-౪-౬
౨౨	౦-౪-౯
౨౫	౦-౪-౬
౩౦	౦-౫-౦
౪౦	౦-౫-౦
౫౦	౦-౫-౩
౬౦	౦-౫-౬

స్వయముగా వడుకుకొనువానికి ఏనంబరుగొడ్డ
యొనను చాలవరకు ఒకధరకే గిట్టును. బీహారు గవ
ర్నమెంటువారు నియమించిన టాలెంటుగారు ౧౯౨౧ వ
సంవత్సరపు జనాభానిష్ఠాలో వడుకుకూలి తీసివేసినను
విదేశిగొడ్డకంటె ఖాదీ ఎక్కువఖరీదవుననిచెప్పట ఆశ్చర్య
మును గలిగించకమానదు. హాస్యాస్పదముగూడాను. ఇం
డియాలో అయిదుగురు గల ప్రతికుటుంబములోను ఒక
రాటము రోజుకు రెండురెండున్నర గంటలు పనిచేసిన
యెడల వారికిచాలినగొడ్డకు వడుకవచ్చును. అయివంటప్పు
డు కాలమువృథాగాకుండ ఏనంబరునడికితే లాభకరమో
యోచించుకొని వడుకుకొందురు. ఇతరపనిలేనివారు కాల
యాపనకొరకుగాని ఖులాసాగాగాని వడుకుకొనువారు
సన్నపునూలును వడుకుకొనవచ్చును. తీరికలేని వ్యవసా
యకులు మున్నగువారు ముతకనూలునే వడుకుకొందురు.
రుగ్మండలలో డాక్టరు బుకాననుగార్హిపైషిస్థితులచేవర్ణించి
యున్నారు. ఆకాలములో వ్యవసాయకులుగూడ అమిత
మయిన సన్ననూలును వడికి అంగళ్లకు బంపుచుండిరట.
పైవిషయములన్నియు యోచించినయెడల దేశములో
సర్వసాధారణముగ వడుకబడు నూలు నంబరు ౨౦ కి
పైగా నుండునని చెప్పవచ్చును. మనము ఉత్పత్తిచేయు
ఖాదీమొత్తము సరహముమీదఆనంబరుకు వచ్చినయెడల

అది దేశమునకు తప్పక లాభకారికాగలదు. నూలంతయు
ఆనంబకుదిగా నుండనవసరము లేదు. సరహముమీద
అంతకు వచ్చిన జాలును.

అన్ని చేతిపనులలోవలెనే వడుకుటయందు సహితము కేంద్రీకరణములేనప్పుడే వృత్తి లాభకారికాగలదు. ఈయేర్పాటులో వడుకువారు ఎవరికి గావలసిననూలును వారు నేకరించిపెట్టుకొనుట మొదటిమెట్టనిచెప్పియుంటిని. నూలుగుడ్డలు కలిసి ఒక అంగడికి చెప్పించుట రెండవ మెట్టు. పూర్వపు వారపుసంతలపునరుద్ధరించుటయే దీనికి మార్గము. దక్షిణ హిందూదేశములో నూలు నమ్ముట ఆచార మగుచున్నది. మన నూతనోద్యమము ప్రారంభమయినప్పటికంటె నిది యెక్కువయినది. మనము కోరునదియే యిది. బహిరంగసంతలలోనికి వడుకువాడు, నేతగాడువచ్చి లావాదేవీలు ధారాళముగజరుపుకొను కోజులింకను రాలేదు. దేశములో ఖాసీ సర్వసాధారణముగ ధరించుకాలము రానిది ఇది సంభవముగాదు. అదిజరుగునప్పుడే మధ్యవాడు జారిపోవును. అంతనరకును సహిమివాడు వడుకువాండ్లకును నేతగాండ్లకును, కొనువాండ్లకును దూదివర్తకునకును మధ్యవర్తిగా నుండుట అనవసరమే. బహిరంగసంతలు వృద్ధియయినకొలదిని నీనియవసరము తగ్గిపోవును. వడుకువాడు, నేతగాడు పలుమారు

కలుసుకొనుచున్నయెడల నూలురకము వృద్ధికాగలదు. నూలుసంతలు దేశములో సర్వసాధారణ మయినప్పుడు చేతగా డిప్పటికంటె ఖాదీయం దెక్కువసంబంధము గలిగించుకొనును.

విడిగాజరిగినచోట్లకంటె నూలు చౌకగా దొరకుచున్నది. అయినను ఖాదీ యింకను బాల్యానస్థయందున్నది.

స్థలము	సంబంధము	వృద్ధి	వృద్ధి	ఇతరవిషయములు
౧. నాగలాపురం	౨౦	౧-౧౦-౦	౧-౧౦-౦	పడుగులు అన్ని పనులువాడుకువాడేనేయును
౨. గున్నలుగో				
౩. తిరువూరు	౧౦ మొ	౧-౦-౦	౧-౦-౦	తూనిక వడుకువాడే ఏ
(చౌముంబస్తూరులో)	౧౨			కును.
౪. అమ్రయూరి	౬,౫౦౦	౧-౪-౦	౧-౪-౦	తూనిక కేంద్రీకరణము
(సజరాపు)				
౫. కలికేరి	౮,౫౦౦	౧-౪-౦	౧-౪-౦	తూనిక కేంద్రీకరణము
(చిస్తూరులో)				

వడుకువాడు నూలుస్వయముగా అమ్మినప్పుడును, వడుకువాడు ఏకులు తానే చేసికొను ప్రాంతములలోను రెండుపనులు విడిగా జరిగిన చోట్లకంటె నూలు చౌకగా దొరకుచున్నది. అయినను ఖాదీ యింకను బాల్యానస్థయందున్నది.

కడపటి రెండుస్థలములు కొత్తగా ఖాదీ ఉత్పత్తి న్నాపింపబడినవి. ఇచ్చట ఏకులువగైరా పనులకు విడిగా

కూలి యియ్యబడుచున్నది. ౧, ౨ స్థలములలో అన్ని పనులును వడుకువాడే చేయుచుండుటచే కూలియంతయు ఒకదానిలోనే చేరియున్నది.

మన ఉద్యమము విదేశవస్త్రములమీద ఒక విధ మయిన రక్షకపన్నుగా ఉద్దేశింపబడినదగుటచే మొదటి రోజులలో బాగుగ పెంపొందునట్లు చూడవలయును. దానిని పైకి చెచ్చుటకై దేశములో ఖాదీపై నభిమానమును గలిగించి పెంపొందించుటయేకాక ధనసహాయము గూడ చేయవలసియున్నది. ఉద్యమము బాగుగ కొనసాగించుటకు అవసరమగు ధనసహాయ మేవిధముగ చేయవలసియున్నది? ఖాదీకొనే ప్రతివాడును ఎక్కువధర యిచ్చి కొనుచుండుటచే ప్రతిగుడ్డకును కొద్దిగ ధనసహాయము చేయుచునేయున్నాడు. ప్రభుత్వమువారు ఈవృత్తి యొక్క అభివృద్ధిని నిరోధించి తోడ్పడనంతకాలము స్థితి పరులందఱును దానిని సంరక్షించక తప్పదు. అన్నిటిలో ఉత్తమమయిన సహాయము ఖాదీఉత్పత్తికితోడ్పడుటయే. ఖాదీ ఎక్కువయినకొలదిని చౌకకాగలదు. స్వయముగా వడుకుటయే యెక్కువ ఉత్పత్తికి తోడ్పడు మార్గమును, ఉత్తమమయిన సహాయమునై యున్నది. బహుమండ వ్యక్తులు ప్రత్యేకముగాజేయు స్వల్పసహాయములు కలిసి యెంతమహాదుత్పత్తి చేయగలవో చూపుటకు స్వయ

ముగా వడుకుటయే తార్కాణము. స్వయముగా వడుకుట అందరును తమ అందరకును జేసికొనుసహాయము. అందువలన ప్రస్తుత కేంద్రీకృతపద్ధతి మారిపోగలదు. అదీ ఖాదీ ఉద్యమమును విస్తరింపజేయుటయే కాక దేశములో వ్యాపించుటకు తోడ్పడగలదు. ఉద్యమమునకు విరామములేక నిలుకడ గుదురును. స్వయంకృషివలననే విశేషముగ సన్నపునూలు ఉత్పత్తి కాగలదు. అందువలననే ప్రస్తుతము సన్నపునూలుకున్న పెట్టుధరలుపడిపోగలవు.*

స్వంతవడుకువల్లనే కాక ఇతర మార్గములవల్లను ఖాదీయొక్క ఉత్పత్తివ్యయములు వృద్ధిచేయవచ్చును. వర్తకులు ఖాదీమీద పెద్దమొత్తములను వినియోగించిన యెడల చిన్నవర్తకులకు సహాయ మగు నని ఖాదీబోర్డువారు తీర్మానించిరి. అందువలన ఖాదీ ఉత్పత్తికి సరోత్తముగ తోడ్పడవచ్చును. చిన్నవర్తకుడు తన మూలశనమును వృద్ధిచేసి పైవిరాళమువలన లాభము పొందవచ్చునుగాని పెద్దమూలశనము పెట్టినవానికి నష్టము పూడ్చుకొనుటకు ఉపయోగించును. విరాళపద్ధతివలన ఖాదీ

* స్వంతవడుకువలన ఇతరలాభములుగూడగలవు. సరిగా నెఱపి నచో అది కాంక్రెటుపనికి వలసినంత ధనమును చేర్చగలవని శ్రీ. సంతానముగారు నిరూపించిరి. ఇది సంగతం జనవరి ౨౨ న శేడీగల యంగిండిగూ పత్రికలో చక్కని వ్యాసమును ప్రకాశింపబడినది.

యొక్క గిట్టింపునరమీద ఒకేవిధమున లాభము వేసుకొని అమ్మించుటకు ఉపాయ మేర్పడును. విరాళములు స్వల్పముగ నున్న యెడల మార్పు విశేషముండదు. విరాళము పెద్దదిగ నున్న యెడల సంపూర్ణమున లాభము కలుగగలదు. నూలుసంతలకు జతగా ఖాదీసంతలుగూడ పెంపొందింపవలయును. గ్రామసంతలలోనికి ఖాదీని ప్రవేశపెట్టుటకై కమిషను రూపమునగాని, ఇతర మార్గములగాని యియ్యబడు విరాళము మిక్కిలి ఉపయోగకారి కాగలదు. జనసమ్మర్థము గల పట్టణములలో ఖాదీని వ్యాపింపజేయుట సులభమేకాని ముందు విశేషముగ ఖర్చుకావలసిన గ్రామములలో చొప్పించుటకే గట్టిప్రయత్నములు విడువక చేయవలయును. పల్లెటూళ్లలోనికి దేశాభిమానము వ్యాపింపజేసినయెడల త్వరగా పోదు. పల్లెటూళ్లలోని వ్యవసాయకులలోను ఇతర పనివాండ్లలోను ఖాదీ అభిమానమును పుట్టించుటకై పనిచేయుటయే ప్రధానముగా బెట్టుకొన్నప్రచారకులకు విరాళములు మున్నగునవిచ్చి యెక్కువ ప్రోత్సహింపవలయును. గ్రామములో నమ్మువాడు కేవలము వర్తకుడుగనే కాక ఉద్యమప్రచారకుడుగగూడ నుండవలయును. అప్పుడే అతడు జయము గాంచగలడు.

పై జెప్పినట్లు క్రయవిక్రయములమీద విరాళము
 లిచ్చుపద్ధతినే వడుకువాండ్లకును, నేతగాండ్లకును లాభిం
 చునట్టి విరాళములగూడ నియ్యవచ్చును. వడుకువాని
 కిచ్చువిరాళము ఖాదీయొక్క ఉత్పత్తివ్యయములను వృద్ధి
 పరచుటకు తోడ్పడునదిగ నుండవలయును. వడుకువాడు
 తననూలును అమ్ముకొనుటకు బదులుగా నేయించి తానె
 కట్టుకొనుటకు ప్రోత్సహించునదిగా నుండవచ్చును. తనకు
 కావలసినదూది నిలువజేసికొని వడుకునట్టివానికి విరాళ
 ముగా వాని స్వోపయోగమునమిత్తమై ఉచితముగగాని,
 సగముకూలికిగాని ఒక్కొక్కనికి ౧౨ చదరపు గజముల
 గుడ్డను నేయించి పెట్టవచ్చును. స్వంతముగ దూదినిలువ
 జేసికొని సంవత్సరముపొడుగునను వడికి తానునేయించు
 కొనక యితరుల కమ్ము ఆచారముగల భాగములలో ఈ
 విరాళములపద్ధతి ఎక్కువ ఉపయోగకారి కావచ్చును.
 సగముకూలికి నేయించి పెట్టుట యనగా ఒక్కొక్కనికి
 ౧౦, లేక ౧౨ అణాలచొప్పున పడును. ౨౦ లేక ౩౦ వేల
 వడుకువాండ్లుగల ఏ భాగములోనయినను ఈవిరాళపద్ధతిని
 ప్రవేశపెట్టినయెడల ౧౫౦౦౦ లేక ౨౫౦౦౦ రూప్య
 ములఋచ్చతో ౧ లేక ౧౫ లక్షలఋరీదుగలఖాదీ ఉత్పత్తి
 చేయించవచ్చును. ఉత్పత్తిమొత్తముమీద ౧౦౦కి ౧౨౫
 మొదలు ౧౫ వరకువిరాళ మియ్యవలసినవచ్చును. వడుకు

వారు ఇతరులు తనకు సాయ మొనర్చగోరునటులనే స్వయం
సహాయమును అవసరమని గుర్తించునట్లు చేయవలయును.
మన ఉద్యమమున పనిచేసి పెట్టుచున్న వడుకు వాండ్లలో బహు
మంది ఏవిధముగను మార్పు జేందియుండ లేదు. ఇప్పటికిని
వారు విదేశీ గుడ్డలను మిల్లు గుడ్డల నేధరించుచున్నారు. వారు
పూర్వమువలె తమకుటుంబమునకు సహితము వడుకు
కొనునట్లు చేయవలయును. మిక్కిలి హీనస్థితియందుండి
పడిపోవుటకు సిద్ధముగనున్న మన ఉద్యమమును కేవలము
నిలుపుకొనుటయే కాక వృద్ధిచేయుటయును మనకు పరమ
ధర్మమని గుర్తించి లోపలినుండి సంస్కరణము ప్రారం
భింపవలయును. ఇంటిపనిలో భాగముగా వడుకును అవ
లంబించినయెడల యెంతముదుగు దయినను ఖాదీయం
దభిరుచిగలుగును. ఖాదీ ఉద్యమము గ్రామములలో వేరూ
నినయెడల మనము దానిని బలపరచుటకు జేయు ప్రతి
ప్రయత్నమును దానికి ప్రధానాంగములయిన వడుకు
వానికిని నేతగానికిని చెందునదియై యుండవలయును.
వడుకువాని మోస్తరే నేయువాడును. మన దేశములో
బహుకాలమునుండియు సాలెవాడు గొప్ప ఆస్తిగ పరిగణింప
బడుచుండెను. నేద్యమునకు తరువాత ఇప్పటికి దేశములో
ముఖ్యమయినవృత్తి నేతయే. దానివలన ఇప్పటికిని ౨౦
లక్షలమంది జీవించుచున్నారు. ఇప్పటికిని మన దేశమునకు

గావలసిన గుడ్డలో నాలుగవవంతు మనచేతిమగ్గములే
తయారుజేయుచున్నవి. మన దేశములో నీత్పత్తియగు
మిల్లుగుడ్డలో ముప్పాతికవంతు చేమగ్గములవలన తయారు
గుచున్నది. ౧౯౨౩-వ సంవత్సరములో దేశములో
భిచ్ఛవడిన ౪౩౦౫ కోట్లగజములగుడ్డలో ౧౧౦ కోట్ల
గజములగుడ్డ చేమగ్గములమీద తయారయినది. మన
విద్యాధికులు ఈకుటీరవృత్తియొక్క ప్రాముఖ్యమును నెక్కు
వగ గ్రహించవలసియున్నారు. ఇండియాయొక్క షేమ
ము మగ్గము నింకను ఉన్నతస్థితికిదెచ్చి రాటముతో జత
పరచుటపై నాధాగవడియున్నది. మగ్గమునకు రాటము
జతపడిన నేకాని యది నిలువజాలదు. కొన్ని భాగములలో
నేతగాడిది గ్రహించకపోలేదు. కాని, యతనిని రాటపు
నూలుతో దాగుడుమూత లాడుచున్నాడు. రాటము
నం జతనికి ద్వేషములేదు. నూతనోద్యమము నిలుచు
నని యతనికి నమ్మకములేదు. అతనికి రాటముపై నేమ
యిన అభిమానమున్నయెడల నది నలుగురితోపాటిదే.
రాటముమూలమున గ్రామముయొక్క ఆర్థికస్థితి బాగు
పడనిది గ్రామపంచాయతీవారిలో తనకు స్థానము లేదని
నేతగాడిది గ్రహించవలసి యున్నది. రాటము బలపడ
నిది, స్వదేశ విదేశ యంత్రశాలాధికారులయొక్కయు,
సాహుకారుయొక్కయు. దాస్యద్వితయమునుండి తనకు

విమోచనము లేదని నేతగా డెరుంగడు. తన ఆదాయమును
 క్షీణింపజేయుచున్న యితరవిషయములనూ అతడు
 గ్రహింపడు. అతని ఆదా క్రమముగ క్షీణించుచున్నది.
 మగ్గములయొక్క సంఖ్య క్రమముగ తగ్గిపోవుటయే దీనికి
 తార్కాణము. నేతగానికి స్వంతపెట్టుబడిలేదు. ఏసాహూ
 కారుమీదనో ఆధారపడవలసియున్నాడు. తన సరకు
 లను సమయకొరకు వేచియుండి తన యిష్టమయిన ధరల
 కమ్ముకొనుట కాస్కారము లేదు. పరపతిసంఘముల
 స్థాపించి డబ్బు సాయముచేయించ వలయు నని కొందరు
 చెప్పుదురు. అది కొంతవరకు మేలేయయినను అందువలన
 సంపూర్ణలాభము కలుగజాలదు. నేతగానికిని వానికుటుం
 బములోనివారందరికిని కావలసినది, చేతినిండునని. రాట
 మునుగూడ వారుతోడుచేసికొనేయెడల ఇప్పటిమోస్తరుగ
 ఋతువులపై నాధారపడియుండినదివలసిన పనిలేదు. రాటపు
 మ్రోత విసబడినంతకాలము అతనికి నిరుద్యోగతలేదు.
 పొరుగువాడే నేయుచుకొనును గనుక కొనువానికై
 వెదకనవసరములేదు. మదరాసురాష్ట్రోద్యోగియైన అషుల్
 సాదుగారినలె చీల్లబోయుట, పడుగుచేయుట, సంబంధిస్వట
 మొదలయిన వృత్తులన్నియు పడుగుయంత్రముతో చే
 యించవచ్చునని తలంచుచున్నారు గాని యది సాలెవాని
 క్షేమమునకు గాదు. అందుచే నతనికుటుంబికులకు కొంత

డబ్బు కూడబెట్టి రాటముల దానికనుబంధముజేసి వడుకు తన స్వంతవృత్తిగా జేసికొనగలడు. తిరుపూరుప్రాంతము లలో నేతగాండ్లు పరపతిసంఘములలో వేసిన మొత్తములు మగ్గమునకు రు 2500 వరకు వచ్చినవి. ఈపద్ధతి నేయు వానికిని, వడుకువానికినిగూడ లాభకరమే. ఖాదీ ఉత్పత్తి గ్రామములలో సిరపడగలదు. నేతగాండ్లిదివరకు పతె గ్రామముల విడిచిపోక యచ్చటనే సిరవాసము లేర్పరచు కొందురు. ఇవి గాక సాలీలను వడుకునూలు నేయుటకై ప్రేరేపింపవచ్చును. చేతినూలు నేయుట కత డలవాటుపడ నిచోట్ల కొంతవిరాళ మియ్యవచ్చును. ఇన్ని గజములఖద్దరు వడికినందు కింతవిరాళమని కొన్నిప్రదేశములలో ఇచ్చి చూడవచ్చును. వడుకు తీస్తముగ వ్యాపించినయెడల ప్ర చారబలముచేతనే మగ్గములచే ఖాదీనేయించవచ్చును.*

కొన్నిచోట్ల కత్తిఖద్దరును తొలగించుట పెద్ద సమస్యయైనది. యంత్రశాలలలోను ముతుకమ్మలనూలు వడుకు మగ్గములయందును మోసము జరుగుచున్నది. గుడ్డను చక్కగ పరీక్షించినయెడల మోసము కనుగొన

* వడుకువాండ్లును నేతగాండ్లునే కాక యితరులును తోడ్పడ వచ్చును. పల్లెలలో పత్తిపండించు రహితులు పత్తినిరాళములనిచ్చియు, పట్టణములోనివారు ధనసహాయ మొనర్చియు నీయున్మమునకు తోడ్పడవచ్చును.

వచ్చునుగాని జరుగకుండజేయుటకు వీలులేదు. సర్దిఫిక్టు పద్ధతియు నిటువంటిదే. కల్మషమేమియు లేకుండజేయనలయునన్నచో ఖాసిత్త తిజేయుస్థానమున కేపోయి అచ్చటనే జాగ్రతపడవలయును. ఉత్పత్తిస్థానమును పరిశుభ్రపరచనిచో పలుమారు చిక్కులు రాగలవు. ఏప్రదేశములోనయినను మోసము జరుగుచున్నదని తెలిసినప్పుడు ఈ క్రిందిసంగతులు గమనింపవలసియుండును. (౧) ఆప్రాంతములో రాటములెన్నియున్నవి? ఆపి యెంతనూలు వడుకగలవు? (౨) నూలు అచ్చటి కెక్కడినుండి దిగుమతియగుచున్నది? (౩) సాలీల ఆచారములు, వారిప్రతిష్ఠాపనల అమరిక. (౪) అచ్చటివర్తకులు ఎంతఖాదీ నెగుమతిచేయుచున్నారు? నేతగాడు స్వాధీనమయినయెడల మిల్లునూలు కత్తిచేయకుండ చేయవలయును. ఉద్యమప్రారంభములో నిట్టిచిక్కులు కొన్ని వచ్చుచుండును గాని యది బలపడిన తగువాత చిక్కులన్నియు విడిపోగలవు.

పైసహాయములు కృత్రిమములు. వీటివలన ఉద్యమమును స్వల్పకాలమే పోషింపగలము. ఇట్టిసహాయములపై నాధారపడి యేపరిశ్రమయును బహుకాల ముండజాలదు. అది లోపలిబలముచేతనే వర్ధిల్లి పలసియుండును. వడుకుదేశమందంతటను వ్యాపింపజేయుటకు పూర్వపద్ధతులననరమేయయినను ప్రతియంశమునందును పూర్వాచారములనుద్ధరించుట సాధ్యము గాకపోవచ్చును. సాధ్యమయినను

కొన్ని వేళల్లో అంత ప్రయోజనకారులు కాకపోవచ్చును. కొన్ని సార్లు పూర్వపద్ధతుల సంస్కరింపవలసివచ్చును. చర్చాయొక్కయు, కమానుయొక్కయు వేగమును వృద్ధి జేయుట ఉద్యమమున కెంత యవసరమో వేరుగ జెప్ప నవసరములేదు. అందువలన తక్కిన పద్ధతులు మార్చుకుండ రకము పెంపొందింపవచ్చును. ప్రతిరాష్ట్రములోను కొరముట్లను, అవి పనిచేయు పద్ధతులను విమర్శించి యభివృద్ధి చేయుచుండవలయును. పనిముట్లలో స్వల్పాభివృద్ధి జరిగినను మొత్తముమీద చాల ఉపయోగింపగలవు. మంచి రకములకదుళ్ల నుపయోగించుటవలన రాటమునకు గింగజములవంతున వడి యెక్కువయినయెడల దేశమంతటను గల రాటములు పనిజేయుచున్న పని యెంచినచో ౨ కోట్లగజములు లేక ౧౦౦౦ పౌనులనూలు వృద్ధియగును. ఏకులు చేయుటయందును, ఇట్టి మార్పులు గన్పడినచో ఇట్టి లాభములే కనబడగలవు. కమాను ఏకేపద్ధతిలో పెంపు గనబరచినయెడల ఎక్కువనూలు వడుకుటకు మార్గమవును. వడుకువాడే ఏకులుచేసికొనునెడల అతనికి కూలి వృద్ధియగుటయేకాక నూలురకము పెంపొందగలదు. దూదేకులవాండ్లకు శిక్షగరపినయెడల కలుగులాభము స్వల్పముగాదు. ప్రతిజిల్లాలోను శిక్షాలయములను వెంటనే స్థాపించుట సాధ్యముగాదు గాని ప్రస్తుతము నూలువడుకు భాగములలో నైనను నేర్పరులైన ప్రచారకులు ఏకులు వడుకుట, పత్తిపట్టుట మొదలగువానిలో

మేలుసంగతులను నేర్పవచ్చును. దీనితోబాటు ప్రతి రాష్ట్రములోను వర్తకప్రదర్శనము జరుపుచుండవలయును. వివిధరకముల దూది, నూలు, గుడ్డలు పరీక్షార్థమై యచ్చటికి బంపవలయును. అందువలన రాష్ట్రములోని వర్తకులకు ఎక్కడ ఏమి దొరకునదియు వెల్లడియగును. ఇట్టివి ఏటేటా జరుగుటవలన మనలోపములను గ్రహించి దిద్దుకొనుట కవకాశము గలుగును. పలుమారు ప్రదర్శనములు జరిపి, పనులు చేసిచూపి, వివిధరకముల వస్తువుల చేర్చుటవలన లాభమశ్యంతముగ నుండకతప్పదు. పై జెప్పినదంతయు వడుకువిషయమున కొద్దికాలములో రాదగినమార్పులనుగూర్చియే. ఈయభివృద్ధిని యంత్ర పరిశ్రమతో బోల్చి చూచినయెడల ఎక్కువసంగతులు బయల్పడి దేశము రాటమునే యవలంబించి యంత్రమును విడువవలసిన కారణములు అనేకములుగన్పట్టగలవు. ఇవి రెండును రెండురకముల పరిశ్రమలు. యంత్ర పరిశ్రమల కాదర్శము కేంద్రీకరణము; రాటపరిశ్రమకు ఆదర్శము కేంద్రీకరణవిసర్జనము. లేక విభజనము. రాటపరిశ్రమయొక్క వ్యాపకము దేశమంతటను జల్లు గురిపించి జలమును అంతటను ఉపయోగపరచుటవంటిది. యంత్ర నిర్మాణముజేసి పరిశ్రమను కేంద్రీకరించుట సది కడ్డగట్టి జలమును కొన్ని కాలువలకే పెట్టి వాటి ఉపయోగమును కుప్పపరచుటవంటిది. ఈ రెండుపరిశ్రమలయొక్క ఆదర్శములు పరస్పరసంబంధములేక భిన్నమార్గముల వర్తిం

చును. ఆ మార్గములతోపాటు వాని ఆర్థికస్వభావములును భిన్నముగనే యుండును.

ఈ రెండురకములలో ఏది దేశమునకు ఎక్కువ ఊమలాభముల నొడగూర్చుననుసమస్య విచారించుటకు పూర్వము, ఇండియాలో యంత్రపరిశ్రమయొక్క పుట్టుక పెంపులనుగూర్చి విమర్శించుట అవసరము. ౧౮౩౮ సంవత్సరము ఇండియాలో మొదటిసారి యంత్రము కలకత్తాలో స్థాపింపబడినను ౧౮౫౩ సంవత్సరమున బొంబాయిలో ౫౦౦౦ కదుళ్లుగల మొదటిసారి యంత్రము స్థాపింపబడువరకును ఆవిరిబలముతో వస్త్రనిర్మాణము హిందూదేశ పరిశ్రమలో భాగమయినదని చెప్పటకు వలనుపడదు. పూర్వపు రాటపరిశ్రమ విదేశపస్త్రపు దిగుమతిచే నశించినందున నూలు యంత్రముల స్థాపించి నస్త్రమును పూర్తిజేయ నుద్దేశింపబడెను. ఈపరిశ్రమకు బాల్యావస్థలోనే అరిష్టముగొట్టినది. అమెరికా యుద్ధములమున ౧౮౬౨ వేనుల ప్రతికిరు ౬౦౦౦౦వరకు ధర పెరిగెను. యుద్ధము ముగిసి ధరలు సర్దుకొనినతరువాత ౧౮౮౨ వరకు యంత్రము లభివృద్ధి నొంద సాగెను. ౧౮౮౨ లో ౬౨ యంత్రములు ౧౯౫౩౧౦౩ కదుళ్లును, ౧౯౧౧౬ మగ్గములును గలిగి ౫౩౬౨౮ కూలీలకు పని యియ్యగలిగి యుండెను. అప్పుడే లంకాసైరుకు కన్నులు మెరమెరలాడెను. ఇంగ్లండులోని ఆందోళనఫలితముగ వస్త్రములమీది దిగుమతి

పన్నులన్నియు తీసివేయబడెను. అయినను ఇండియా. యంత్రశాల లభివృద్ధిగాంచుచునేయుండెను. గుడ్డలును. నూలును విదేశములకు ఎగుమతిగూడ అగుచుండెను. తరువాత సంతవత్సరములలో యంత్రశాలలు మిక్కుట మయ్యెను. ౧౮౮౦ మొదలు ౧౯౨౪ వరకు అభివృద్ధిని చూపుపట్టిక నిందుదాహరించుచున్నాము.

సం॥	మిల్లుల సంఖ్య	మూలగనము	కరుళ్లు	మగ్గములు	పనివాండ్లు
౧౮౮౩-౮౪	౭౪	౮,౬౭౭,౭౭౦	౧౮౯౫,౭౮౪	౧౬,౭౫౧	౬౧౮,౩౪౫
౧౮౯౩-౯౪	౧౩౮	౧౧,౩౩౦,౦౦౪	౩౫,౩౯౬,౮౧౦	౨౯,౩౯౬	౧,౩౦౫,౭౦౦
౧౯౦౩-౦౪	౨౦౬	౧౫,౪౮౭,౮౦౫	౫౧,౬౭౬,౦౦౪	౪౫,౭౮౭,౮౦౪	౧,౮౬౧,౪౪౪
౧౯౧౩-౧౪	౨౬౪	౨౧,౦౫౦,౭౩౦	౬౬,౭౦౫,౭౭౬	౯౬,౬౬౮,౭౮౭	౨,౬౦౮,౪౪౭
౧౯౨౩-౨౪	౩౩౩	౪౦,౫౦౦	౭౯,౭౭౭,౭౭౭	౧౪,౪౪౪,౭౭౭	౩,౪౪౪,౭౭౭

కడచిన రవి సంవత్సరములలోను ఇండియాలోని
యంత్రపరిశ్రమయొక్క అభివృద్ధినిగూర్చి వ్రాయుట అన
వసరము. ఒకదొడుకుప్రయాణమని చెప్పి విరమించిన
చాలును. ౧౯-వ శతాబ్దాంతమున యంత్రము చాల
కష్టముల నెదుర్కొనవలసివచ్చెను. లంకాపైరుయొక్క
ఓర్వలేమిచే నుంకములు విధించుటయు, బొంబాయిలోని
బొబ్బలరోగముచే పనివాండ్లు దొరకకుండుటయు, ౧౯౦౦
వ సంవత్సరములో వర్షాభావముచే ప్రతి పండకుండుట
యు, మారకపు పద్ధతులలోని ఎగుడుదిగుడులును పరిశ్ర
మాభివృద్ధిని కొంతవరకు ఆటంకపెట్టినవి. అయినను
పరిశ్రమలు క్రమముగ వృద్ధియగుచుండెను. ౧౯౧౩-
౧౪ లో ౩౮,౨౭,౭౩,౦౦౦ పౌనుల నూలును ౧౫౦
కోట్ల గజములగుడ్డయును ఉత్పత్తియయ్యెను. పదిసంవత్స
రములకు తరువాత ననగా ౧౯౨౨-౨౩ లో ౭౦,౫౮,
౪౮,౦౦౦ పౌనుల నూలును ౧౭౦౪ కోట్ల గజముల
గుడ్డయును ఉత్పత్తియయ్యెను. యుద్ధకాలములో లంకా
పైరు దిగుమతులు తగ్గుటచే ఎక్కువసరకుల నుత్పత్తి
జేయుట కవకాశము గలిగినది. యుద్ధమూలముననే
కొత్తయంత్రముల స్థాపింప వీలుగలుగునదిగాదు. ఎట్లయి
నను యుద్ధానంతరము యంత్రములకు ఇండియాలో పెద్ద
అంగళ్లు దొరకినవి. ప్రస్తుతము ఉత్పత్తియగు సరకులు

౧౦ సంవత్సరములక్రిందివానికంటె ౧౦౦-కి రంవంతున హెచ్చినవి.

౧౯౧౨-౧౩ మొ.	౧౯౧౫-౧౬ మొ.	౧౯౧౮-౧౯ మొ.	౧౯౨౧-౨౨ మొ.
౧౯౧౪-౧౫ సరహముమీద సం	౧౯౧౭-౧౮ సంవత్సరమునకు	౧౯౨౦-౨౧లో సంవత్సరమునకు	౧౯౨౩-౨౪ ౧౬౭ కోట్ల గజ
౧౧౭ కోట్ల గజ.	౧౫౪ కోట్ల గజ.	౧౫౮ కోట్లు	ములు

ఇండియాలో ఖర్చుపడేనూలులో ౧౦౦-కి ౯౨ వంతులు మిల్లునూలును, గుడ్డలో విదేశపుదిగుమతికంటె ఖరీదులో కొంచెము తక్కువయినను పరిమాణములో కొంచె మెక్కువగను అనగా ఖర్చుపడేగుడ్డలో ౧౦౦-కి ౨౫ వంతునను ఉత్పత్తియగుచున్నది. అయినను పరిశ్రమ ఇంగ్లాండులోవలె బ్రహ్మాండముగ వృద్ధిజేందలేదు. ౧౯౨౧ వ సంవత్సరాంతమున గ్రేటుబ్రిటనులో ౧౦ కోట్ల కదుళ్లును, ౭౯౦౦౦౦ మగ్గములును అనగా ఇండియాలోకంటె పదిరెట్లకదుళ్లును ౭ రెట్ల మగ్గములును పనిచేయుచుండెను. హిందూ దేశములోని యంత్రపరిశ్రమము ఇంగ్లాండులోని వస్త్రపరిశ్రమతో బోల్చబడదగకున్నను ప్రస్తుతస్థితినిబట్టి చూచినయెడల ఇండియాలో నీపరిశ్రమ మభివృద్ధిజేయుట ఖద్దరును వ్యాపింపజేయుటకంటె ఎక్కువ ఫలకారియు లాభకారియునని అభిప్రాయము వ్యాపించుచున్నది. దేశమునకు యంత్రపరిశ్రమవలన ఎక్కువ లాభము గలు

గునో, లేక రాటపరిశ్రమవలన నెక్కువలాభము గలుగునో తెలిసికొనుటకై పైయభిప్రాయమును పరిశీలింపవలసియున్నది. పరిశ్రమకు అవసరమయిన నాలుగయిదు అంశములనుబట్టి పోల్చవలసియున్నది. మొదటిది కావలసినమూలధనము. రెండవది పట్టునట్టికాలము. మూడవది ఉత్పత్తికగుకర్చు. నాలుగవది జాతికిరాగలలాభము. అయిదవది ఈపరిశ్రమల అభివృద్ధివలన సంఘముపై రానున్న మార్పులు. ఈ అయిదింటిలో ఒక్కొక్కటి ప్రత్యేకముగను తక్కినవానితోటి సంబంధముగను విచారింపవలసియుండును.

౧. మొట్టమొదట యంత్రపరిశ్రమయును, రాటపరిశ్రమయును, వ్యాపించుటకు అవసరమయిన మూలధనము పట్టునట్టికాలమునుగూర్చి యోచింతము. యంత్రములయొక్క ప్రస్తుతమూలధనము షుమారు ౪౦ కోట్ల రూపాయలు. దీనితో ౧౦ కోట్ల పౌనుల నూలు వడుకుచున్నారు. దీనివలన కదురుకు సంవత్సరమునకు ౧౦౦ పౌను లుత్పత్తియగునట్లు తెలుచున్నది. *ఇండియామిల్లులలో ఉత్పత్తియగు నూలుయొక్కనంగురు సరహముమీద

* ఇండియాదేశపు మిల్లులలో కదురుకు సంవత్సరమునకు ౧౦౦ పౌనులకంటె ఎక్కువరాదు. కొన్ని సంవత్సరములు తక్కువమాడ వచ్చినది. ౧౯౨౪ పౌనుల నెప్పుడును మించలేదు.

తెలిసికొనవలసియుండును. ఉత్పత్తియగునూలు మొత్తములో ౧౦౦ కి ౧౩ వంతు ౧ మొదలు ౧౦ నంబర్లను ౫౬ వంతులు, ౧౧ మొ. ౨౦ వరకును ౨౮ వంతులు, ౨౧ మొ. ౩౦ వరకును మూడువంతులు, ౩౦కి పైగను తీయబడుచున్నది. ఈ అంకెలనుబట్టి సరహముమీద ౧౫ మొదలు ౧౮ నంబర్లవరకును ఉత్పత్తియగునట్లు తేలుచున్నది. చర్చామీద కదురుకు సంవత్సరమునకు ౧౫ వ నంబరునూలు షుమారు $\frac{1}{4}$ పౌను తీయవచ్చును. సంవత్సరమునకు ౮౦ పౌనులు తీయవచ్చును. * ౧౦ నంబర్లది ఒక్కొక్కరాటమునకు సంవత్సరమునకు ౧౨౦ మొదలు ౧౩౦ పౌనులు తీయవచ్చును. పోల్చుటకై పైనంబరు తీసికొనబడినది. ౭౦ కోట్ల పౌనులనూలు సుబ్బముగా ౯౦ లక్షల రాటములు పూర్తిగా పనిజేసినచో తీయవచ్చును. రాటములుచేయుటకు అవసరమయిన ధనము యంత్రములకై ఖర్చుపెట్టినదానిలో పదవవంతుగూడ నుండును. అదిగాక దేశములో లక్షలపాతరాటములే నిలువయున్నవి. వీటిమీద పనిజేయుటకు యంత్రములకై ఖర్చుపెట్టబడిన పెద్ద మొత్తము అవసరము లేదు. యంత్రములు దిగుమతి చేసికొన నవసరము లేదు. రాటపరిశ్రమకు వలయు అంగనిర్మాణము అమర్చినయెడల, శైలిమీద

* చర్చామీద ౮ గంబులు పని జరుగునట్లు లెక్కవేయబడినది.

దూది తీసికొనిపోవుట భీమా మొదలయిన వృథాఖర్చులు లేకనే అవసరమయిన దూది నిలువజేసికొన వచ్చును. మనము కోరేఁగిరిస్థితులలో రాటమువల్ల పచ్చేనూలుకు గ్రామసంతలోనో, లేక ఉత్పత్తిచేయువాని యిట్లోనో యావత్తునూలు ఖర్చుకాగలదు.

యుద్ధమునకు పూర్వము యంత్రములోని కదురు ఖరీదు రు ౯౦ లును మగ్గము రు ౯౦౦ లు అవును. ప్రస్తుతపుధరలు రు ౧౦౦ మొ. రు ౧౧౦౦ ల వరకును బోయినవి. అనగా యంత్ర పుకదుల్లు చర్ఛాయెచ్చినంత నూలునుమాత్రమే వడికినను ౨౫ రెట్లు ఖరీదవును. యంత్ర పుకదురుయొక్క శక్తి వృద్ధికావచ్చును. సన్న పునూలు వడుకుటలో యంత్ర పుకదురే మెరుగయినది. ౨౦ సంబరు నూలు యంత్ర పుకదురుమీద ౭. ౨౦ అవున్నట్లు అనగా రాటపుకదురునకు రెట్టింపుకూడ తీయవచ్చును. అయినను కొనుఖరీదు పోలికేలేదు. యంత్రములో ఒక్క కదురు చేయించినయెడల దేశములో ౨౦ మొ ౨౫ రాటములు వృద్ధిచేయవచ్చును. కదురువిషయమై చెప్పినది మగ్గమునకుకూడ వర్తించగలదు. యంత్రపుమగ్గము వలన సంవత్సరమునకు ౧౨,౦౦౦ గజములగుడ్డ ఉత్పత్తియగుచున్నది. చే మ గ్గ ము వ ల న సం॥నకు ౧,౨౦౦ గజములు నేయవచ్చును. ఖరీదునుబట్టి చూచినయెడల

ప్రజా వి శ్రం ధాలయము,
తెలంగాణ.

రెంటికిని పోలికేలేదు. మూలధనమునుబట్టి చూచిన
యెడల చేతిపని యంత్రపుపనివల్ల తేలిన లెక్కలఫలితము
లీక్రింద ఉదాహరింపబడినవి.

సంవత్సరములో	యంత్రబలము	చేతిబలము
పనిచేయు కాలము	౨౯౨౦ గంటలు	౨౯౨౦ గంటలు
కదురుయొక్క పని	౧౦౦ మొ. ౧౨౦ పౌ.	౯౦ పౌనులు
సంబరు	౧౫	౧౫
కదురు ఖరీదు	రు ౧౦౦	రు ౩ మొదలు ౪
ఖరీదునుబట్టి పని	రు ౧౦౦	రు ౨౪౦౦
మగ్గమువల్ల పని	౧౨౦౦౦ గజములు	౧౨౦౦ గజములు
మగ్గము ఖరీదు	రు ౯౦౦	రు ౨౦
ఖరీదునుబట్టి పని	రు ౧౦౦	రు ౪౫౦

యంత్రపు కదురుయొక్కయు రాటపు కదురు
యొక్కయు ఉత్పత్తిశక్తు లెట్లున్నను యంత్రపరిశ్రమ
సులభముగా వ్యాపింపజేయవచ్చునని చెప్పవచ్చును. యం
త్రపరిశ్రమ చాలసంవత్సరములనుండి వృద్ధియగుచున్నది
ముందువృద్ధియగు సందర్భములు జాగ్రత్తగ పరిశీలించవలసి
యున్నది. ఇటీవల యంత్రపరిశ్రమ తూర్పుదేశముల
లోని మా దొడ్డులను బోగొట్టుకొన్నమాట వాస్తవము.
ప్రయత్నముజేసినయెడల ఇండియాలో అంగడులన్నియు
స్వాధీనపరుచుకొనుటకు అవకాశముండుటచే విశేషముగ

వృద్ధిచేయుటకు వీలున్నది. దిగుమతులను లేకుండజేయుటకు వీలున్నమాట వాస్తవము. విదేశపు మిల్లుగుడ్డలకును స్వదేశిమిల్లుగుడ్డలకును గల ధరతేడాలు అభివృద్ధికి అడ్డమురావని అనుకొందము. ౧౫౦ కోట్ల గజముల విదేశిగుడ్డయును షుమారు ౬ (గి.౮) కోట్ల పౌనుల నూలుమాత్రమే దిగుమతి యగుచుండుటచే దిగుమతులు అమితముగా లేవని యనుకొందము. అయినను పై దిగుమతి మొత్తములను ఇండియాలో జేయుటకు ప్రస్తుతము ౪౫ జేయుచున్న కడుళ్లు చేయు ౧౨౦ మొదలు ౧౫౦ పౌనులవరకు వృద్ధిమొనను ౩౦ లక్షలు మొదలు ౪౦ లక్షల కడుళ్లు కొత్తవిస్తాపించవలసియుండును. అదేవిధముగ యంత్రములయు, మగ్గములయు సంఖ్యకూడ రెట్టింపుజేయవలసియుండును. కాని యిది త్వరలో సాధ్యపడేదనియూ? కడచిన ౪౫ సంవత్సరముల అనుభవమునుబట్టి చూడ త్వరలో వృద్ధియగుట సాధ్యముకాదని తోచుచున్నది. ౧౯౧౩ వ సంవత్సరమునుండి గలిగిన యభివృద్ధిని పూర్వపు సంవత్సరమంతో బోల్చిచూడనగును.

సంవత్సరము	యంత్రముల సంఖ్య	కడుళ్ల సంఖ్య	మగ్గముల సంఖ్య
౧౮౮౮-౮౯	౧౦౯	౨౪౬౩౬౪౨	౨౨౧౫౬
౧౮౯౮-౯౯	౧౭౪	౪౫౪౬౩౩౪౨	౩౭౨౨౮
౧౯౦౯-౧౦	౨౪౫	౬౧౪౨౫౫౧	౮౦౧౭౧
౧౯౧౩-౧౪	౨౬౪	౬౬౨౦౫౭౬	౯౬౬౬౮
౧౯౧౪-౧౫	౨౫౫	౬౫౯౮౧౦౮	౧౦౩౩౧౧
౧౯౧౫-౧౬	౨౬౭	౬౬౭౫౬౮౮	౧౦౮౪౧౭
౧౯౧౬-౧౭	౨౬౭	౬౬౭౦౧౬౨	౧౧౦౮౧౨
౧౯౧౭-౧౮	౨౬౯	౬౬౧౪౨౬౯	౧౧౪౮౦౫
౧౯౧౮-౧౯	౨౬౪	౬౫౯౦౯౧౮	౧౧౬౦౯౪
౧౯౧౯-౨౦	౨౬౩	౬౭౧౪౨౬౫	౧౧౭౫౫౮
౧౯౨౦-౨౧	౨౫౫	౬౭౫౨౪౭౪	౧౧౭౯౫౩
౧౯౨౧-౨౨	౨౭౧	౬౮౧౪౨౨౩	౧౨౮౩౧౪
౧౯౨౨-౨౩	౨౮౯	౭౨౪౫౧౧౯	౧౩౭౨౩౮

మొదటి దశాబ్దములలో అభివృద్ధి యెక్కువతీవ్రముగా గన్పడినది. ౧౯౧౩కు దరిమిలాను కడుళ్ల యొక్కయు, రాటములయొక్కయు అభివృద్ధికి పూర్వపు అభివృద్ధితో పోలికయే గన్పట్టదు. ౧౯౧౭-౧౮ కి తరువాత కడుళ్ల సంఖ్య యథాప్రకారముగనుండి ౧౯౨౩-వ సంవత్సరములో మాత్రము ౪ లక్షలు పెరిగినది. యుద్ధకాలములో కొత్త యంత్రముల స్థాపించుట దుస్తర మగుటచే గావచ్చును. అయినను ఈ ప్రతిబంధకము ఇంకను నివర్తయైనట్లు కన్పట్టదు. యంత్రములయొ

క్కయు, కదుళ్లయొక్కయు, మగ్గముయొక్కయు ధర
లింకను తగ్గలేదు. ఈచిక్కులకుదోష ప్రతికూలమయిన
మారకపు పద్ధతియు, ఎక్కువడబ్బ వీటిపై న్యాయపెట్టిన
యెడల నష్టము వచ్చుననుభయమును కారణములయినవి.
ముదయినను పరిస్థితులు బాగుపడునను ఆశయు గన్ప
ట్టదు. కడచిన రెండుమూడుసంవత్సరములును యంత్ర
పరిశ్రమకు మిక్కిలి ప్రతికూలముగ నున్న పని చెప్ప
వచ్చును. పూర్వపు లాభకరమయిన కాలము మారి
పోయి చెడుకాలము ప్రారంభించినదాయని తోచుచున్నది.
౧౯౨౧లో బోల్చినయెడల ౧౯౨౨లో లాభము సగము
తగ్గిపోయినది. ౧౯౨౪ లో లాభము మఱి తగ్గి చాల
మందికి నష్టముకూడ వచ్చినది. పరిశ్రమకు నెన్నడును
లేనిదెబ్బ తగిలినది. అది తప్పుకొనుటకు చాలా సంవత్స
రములు పట్టవచ్చును. ఇప్పటి పరిస్థితులలో కొత్తయంత్ర
ము లమితస్రయమగుట, పెట్టుబడికి వెనుకాడుట, ప్రతి
కూలమయిన మారకపద్ధతి మున్నగువానివల్ల ౧౯౧౩-
౨౩ వర కుండినదానికంటె అభివృద్ధి భిన్నముగా నుండు
నని తలచుట కాధారములేవ్వియు గన్పట్టవు. ఆపదిసంవ
త్సరములలో మగ్గములు ౪౦ వేలును, కదుళ్లు ౬ లక్ష
లును మాత్రము పెంపొందినది. ఈ లెక్కప్రకారము
మనకు కావలసిన ౩౦ లేక ౪౦ లక్షలకదుళ్లు చేకూరు

టికు ౩౦ లేక ౪౦ సంవత్సరములు పట్టవచ్చును. ఇప్పటి ఉత్పత్తినిబట్టి ఏటా ౫ కోట్లగజముల గుడ్డకంటె ఎక్కువ అభివృద్ధి యగుటలేదు. ప్రస్తుతము దిగుమతి యగుచున్న ౧౫౦ కోట్ల గజములగుడ్డ దేశములో ఉత్పత్తియగుటకు ౩౦ లేక ౪౦ సంవత్సరములు పట్టవచ్చును. *

ఈసమస్య దిగుమతి మొత్తమునకు సరియగు మొత్తమునుఉత్పత్తిచేయుటతోతీరేటాతటిసులభమైనదిగాదు. అనేకమయిన ఆర్థికరాజకీయప్రతిబంధకముల నెదుర్కొనవలసి యుండును. విదేశపు యంత్రములు పనిముట్లు ఇంజనీర్లపై శాస్త్రముగ ఆధారపడవలసి యుండుటచే నది దాటుటకు దుస్సాధ్య మయిన ప్రతిబంధకముగా నెంచవచ్చును. సన్నపునూలు ఉత్పత్తిచేయవలయునంటే విదేశపుమాది దిగుమతి చేసికొనవలసివచ్చును. తగిన నిర్వాహకశక్తియు కొత్తరకపు యంత్రములును మన కున్న

* బొంబాయివాస్తవ్యులకు సాగారు మఱి ౧౫ కోట్ల ద్రవ్యమును వినియోగించి యంత్రశాలల నిర్మించినయెడల దిగుమతులురాకుండజేయుదురు తగిన సుగులను ఉత్పత్తిచేయవచ్చుననిప్రవాసియున్నాడు గాని ౧౫ కోట్లకు ఖర్చులు వేసి చూపలేదు. ఇది చాలా తక్కువ మొత్తము. ఇప్పటివరకుబట్టి మనకు గావలసిన ౩ లేక ౪ లక్షలకడులను ౧౦ వేల చుగ్గములను కొనుటకు ఆయన చెప్పినదానికి రెట్టింపు మొత్తమయినను పట్టక తప్పదు.

వనుకొన్నను విదేశపు దిగుమతులను లేకుండ జేయవలయునను మన ఆదర్శము నెరవేరునంతగ మన యంత్రపరిశ్రమ పైకి రాగలదని తోచదు. వస్తుపరిశ్రమకు ముఖ్యమయిన తక్కిన రెండువిషయముల గూర్చి విచారించుటకు ప్రారంభింతము. ఉత్పత్తిఖర్చు, పరిశ్రమవలన దేశమున రాగల లాభములు అను రెండు విషయములను మన మిప్పుడు పరిశీలించి చూతము. విషయము ఆమూలాగ్రముగ గ్రహింపనలయునన్నచో ఇవిరెండును కలిపి విచారించుట మంచిది. రెండురకములపరిశ్రమల ఖర్చులనుగూర్చి విచారించుటకు పూర్వము ఒకటి రెండు సామాన్యవిషయములగూర్చి యోచింతము. కేంద్రీకృత పరిశ్రమలన్నిటిలోను ఖర్చులు తగ్గించి వేగముగ ఉత్పత్తి చేయుటయే ప్రధానోద్దేశము. ఎక్కువ మానవశ్రమ అవసరము లేని ఎక్కువరకపు యంత్రములను తెప్పించి ఆర్థికవ్యవహారముల నిర్వహించి ఉత్పత్తిఖర్చునుతగ్గించుటయే యీ పరిశ్రమయొక్క ప్రయత్నము. చేతిపనులవిషయములో ఉద్దేశము ఖర్చులు తగ్గించుటకుగాక వీలయినచో లేకుండజేయుటయే. కొన్నిసందర్భములలో ఉత్పత్తికారుడే వ్యయకారుడు. అప్పుడు అనగా స్వోపయోగమునకుగాని, స్వకుటుంబోపయోగమునకుగాని నూలును వడుకునప్పుడు ఉత్పత్తిఖర్చు కొంత తగ్గిపోవును. వడుకు

ఖర్చులేదు. దూదిఖరీదు నేతకూలిమాత్రమే గుడ్డఖరీదుగ భావింపబడును. అప్పుడు వారికి అన్నిసంబర్ల గుడ్డకును ఖరీదులో తేడా విశేషముండదని మనము ఎరుగుదుము. ఈచౌకధనముతో పోటీకి ఇండియా యంత్రములు గాని, విదేశయంత్రములుగాని నిలువజాలవు. ఇది ఉత్పత్తిఖర్చు తగ్గించుపద్ధతిగాదు; తీసివేయుపద్ధతి. ఇంటి ఉపయోగము నకే శ్రమను వినియోగించుటయేకాని యంత్రసాధనములతో శ్రమను తగ్గించుట కాదు. ఇట్లు శ్రమను తీసివేయుటయందే రాటపు పరిశ్రమయొక్క ఉత్కృష్టత ఇమిడియున్నది. దేశములో అణగియున్న శక్తి సంతటిని వినియోగించుటయే దీని పర్యవసానము.

యంత్రములద్వారా ఉత్పత్తిని కేంద్రీకరించిన భాగములలో ఖాదీ ఉత్పత్తియగుప్రాంతములకంటె గుడ్డలు ఎక్కువఖరీదు గలిగియున్నవనుమాట వాస్తవమే. ఉత్తమ మయిన ఖాదీమండలములలో తెల్లతానులయొక్క గిట్టింపుఖరీదు ౩= అం. వెడల్పుగలవి గజము ౦-౬-౬ లును, ౪గి అం. వెడల్పుగలవి ౦-౮-౯ లును, ౫౦ అం. వెడల్పుగలవి ౦-౧౦-౦ లును, ౫౪ అం. వెడల్పు గలవి ౦-౧౦-౯ లును అయియున్నది. అదేసంబంధ చిక్కదనముగల మిల్లుగుడ్డలు చాలాచౌకగ నున్నవి. గజమునకు ౦-౧-౦ మొదలు ౦-౧-౯ వరకుగూడ ధరతేడా కని

పెట్టవచ్చును. నూలు ఖరీదలో తేడాలు నిజస్థితిని వెల్లడించగలవు.

నంబరు చేతనూలుపొనువెల మిల్లునూలుపొనువెల .

౧౦ మొ.౧౨ ౧౩మొ. ౧౪ అ. ౮ మొ.౧౦ అ.

౨౦ రు ౧-౮-౦ రు ౧-౦-౦ లోపు

౩౦ రు ౧-౧౪-౦ రు ౧-౨-౦ లోపు

శక్తు వడుకుఖర్చులలో తేడాగూడా మనము గమనింపజచ్చును. హిందూదేశయంత్రములలో కేవలము వడుకుఖర్చులు పొను ౧ కి షుమారు ౦-౩-౦ అగుచున్నవి. యంత్రములలోనివడుకుఖర్చు లీక్రిందివిధముగ లెక్కింపవచ్చును.

వడుకుశాఖ	పొను ౧-కి ఖర్చు పైసలు
చిల్లరలు, ఇంజను బాయిలరు	౩.౦౮
డోడుట కలుపుట	౧.౦౦
ఏకుట	.౭౫
అచ్చగట్టుట	౩.౨౫
రింగుత్రోసులు ౧౮-౨౦ గుట్టపుబలము	౯.౦౦
పంటిచుట్టుట	౧.౦౦
మూటగట్టి కట్టగట్టుట	.౨౫
సామాను	౬.౦౦

బొగ్గు	౪.౦౦
సిబ్బంది	౩.౦౦
ఇతరఖర్చులు అనగా వడ్డీవగైరా	౬.౦౦

మొత్తము ౩౨.౩౩

ఇక రాటమువిషయములో వడుకుకూలి మాత్రమే ౧౦ మొదలు ౧౨ నంబర్లకు సిబ్బందిఖర్చు కలుషకనే పొనుకు ౦-౪-౦ మొదలు ౦-౪-౬ వరకు అవుచున్నది. నేతకు కూడ యంత్రపుమగ్గమునకంటె చేమగ్గమునకే యెక్కువ కూలి యియ్యవలసి వచ్చుచున్నది. యంత్రములలో నేత ఖర్చు లీవిధముగ నున్నవి:

పని	పొను ౧-కి ఖర్చు పైసలు
చుట్టుట, పడుగుపోయుట, పడుగుచేయుట	౪.౫౦
నేత	౧౭.౦౦
మడతవేయుట	౧.౫౦
సామాను	౯.౫౦
బొగ్గు	౨.౭౫
సిబ్బంది	౨.౫౦
ఇతర ఖర్చులు	౮.౦౦

మొత్తము ౪౫.౭౫

పానుకు నేతకూలి రు ౦-౧-౦ అవుచున్నది.
 చేమగ్గమునకు పానుగుడ్డకు ౦-౬-౦ తక్కువ గాదు.
 ఖాదీఖర్చు లింతకంటె తగ్గించుటకు వీలులేదని కాదు.
 వడుకుకూలి, నేతకూలి స్థిరపడుట, దూదిని నేయువాడే
 నిలువజేసికొనుట, మగ్గము రాటముల రక్తమును పెంపొం
 దించి యెక్కువవేగముగ పనిచేయించుట, దేశము మొత్తం
 మీద ఉత్పత్తి యెక్కువచేయుటమూలమున ఖర్చులు
 చాలవరకు తగ్గి ఖాదీఖరీదు చాలా రాయితీకావచ్చును.
 కడచిన రెండుసంవత్సరములలోనే ఖాదీధరలలో చాలా
 తేడా కనబడినది. ౧౯౨౨ లో ౩౬ అం. వెడల్పు గలది
 గజము ౧౧ అణాలు గిట్టినది ఇప్పుడు ౭ అణాలును,
 ౪గి అం. వె. గలది ౦-౧౨-౦ గిట్టినది ఇప్పుడు ౯ అ
 ణాలును, ౫౦ అం. వె. గలది ౦-౧౪-౦ గిట్టినది ౦-౧౦-౦
 లును, ౫౪ అం. వె. గలది రు ౧ గిట్టినది ౦-౧౦-౦
 లును గిట్టుచున్నవి. ఈమార్పు కొంతవరకు దూదిఖరీదు
 తగ్గుటవల్ల గావచ్చును. చాలచౌకగా ఉత్పత్తి చేయు
 ప్రాంతములలోగూడ ధరలు మునుపటికంటె తగ్గుచున్నవి.
 ఇదిగాక ధర గుడ్డ మనుటనుబట్టి గూడ ఉండును. ఖాదీ
 యెక్కువకాలము మనితీరునని చెప్పసాధ్యముగాకున్నను
 రాటముమీద వడికిననూలుచే మగ్గముమీద నేసినగుడ్డ
 ఎక్కువకాలము మనునని సాధారణముగ జెప్పవచ్చును.

ఇందూరు సంస్థానములోని యొక తంతు శాస్త్రజ్ఞుడు. “చర్ఛానూలు” అనుపేరుతో ప్రకటించిన కరపత్ర మీ సందర్భమున విచారింపదగినది. అది మిక్కిలి సమర్థత తోను శాస్త్రబద్ధముగను వ్రాయబడి చేతిపనిలోను, యంత్రపుపనిలోను నూలుకు చేయబడు వివిధసంస్కారములను పోల్చి వర్ణించి సర్వవిధముల చర్ఛానూలు మేలయిన దని తీర్మానించినది. పూర్వము విదేశవస్త్రముల కంటే ఖాదీ పడగెత్తి అన్నివిధముల శ్రేష్ఠమయినదనిపించుకొన్నసంగతి లోకప్రసిద్ధమే. దానియొక్క చౌకదనమునుగూర్చియు, మనుటనుగూర్చియు పలువురుప్రశంసించి వ్రాసియున్నారు. వడసారము ౧౮౭౭ లోగూడ వాట్సును ఆయన స్వదేశినూలుతో నేసిన ఖాదీయొక్క మేలిగుణముల నంగీకరించియున్నాడు. ఈ పూర్వకాలపు యోగ్యతాపత్రములనుబట్టియే రాటపుషరిశ్రమ చక్కని పునాదులమీద నిలిపి పనిజేసినయెడల ఇకముందాను పూర్వపు యోగ్యతను గణింపగలదని నమ్మవచ్చును. పూర్వపు సులక్షణము లప్పుడే కన్నడ ప్రారంభించుచున్నవి.

పైమోస్తరుగ ఖర్చులువేసి రెండు పరిశ్రమలను పోల్చి తేల్చినయెడల సరియైన సారాంశము తేలదు. దానితోపాటు దేశమునకు రాగల ఇతర ఉత్తమలాభములనుగూడ లోతుకు దిగి విమర్శించిననే సరియైన తీర్మానమునకు రాగలము. యంత్రపరిశ్రమవలన ఒకమార్గమున

వచ్చినలాభము నూరు ఇతరదారులను నష్టము గలిగింప
వచ్చును. కనుక యంత్రపరిశ్రమవలన కుల్లుకు తేలగల
ప్రయోజనము మొదట పైకిగనుపడినంత లేకపోవచ్చును.
విధిలేక యంత్రపుగుడ్డల గొనుకోట్లాదిజనులందరు కోట్ల
ధనమును విదేశీయులకు సమర్పించుకొనుచున్నారు. ఇది
యే చేతిపని మైనయెడల ఈనష్ట మంతయు తగ్గిపోవచ్చు
ను. యంత్రపరిశ్రమలో ప్రతి సంవత్సరమును పరుల
కిచ్చుధనమంతయు నష్టముక్రిందచే లెక్కగదా. పరులకు
బోవుచున్నధన మీక్రింద లెక్కింపబడినది.

పద్దు	సర్వు మొత్తము	చేతిపనులవల్ల తక్కునది
౧. నూలుగుడ్డ కొనిపోవుటకు రై శిర్షిర్షి, ధీమా, వర్తక శిర్షి	౩౪ కోట్లు	౧౦౦కి ౫౦ వంతున తక్కును.
౨. ౨౦ లక్షల దూదిబస్తాలను యంత్రములప తీసికొనిపోవు టను, ధీమా వర్తక శిర్షిలు	౪౪ కోట్లు	౧౦౦కి ౫౦ వంతున తక్కు పోవును.
౩. యంత్రములు, ఇతర సామా నుల ఖరీదు.	గడచిన నాలు గుసంవత్సరము లలో ౫౦ లక్షలు	అంతయు తక్కు పోవును.
౪. సర్కారుపన్ను (ఇప్పుడు లేదు)	౨౧౦ లక్షలు	ఏమియు లేదు.
౫. ఆదాపన్ను.	౫౦ లక్షలు	ఏమియు లేదు.
౬. మునిసిపల్ పన్నులు.	౧౨ లక్షలు	ముక్కాలువంతు లేదు.
౭. నీటి పన్ను.	౧౫ లక్షలు	ఏమియు లేదు.
౮. యంత్రములు రిరిగిపోయిన ఖరీదు.	సంవత్సరమున కు ౭౦ లక్షలు	ఏమియు లేదు.

౧, ౨, ౩, ౪, ౫ పద్దులు గొప్పనష్టమును సూచించునవే. కడచిన నాలుగుసంవత్సరములలో దిగుమతియైన నూలుయంత్రముల లెక్కలు మనకు కండ్లు తెరవక మానవు.

౧౯౧౯-౨౦ ౧౯౨౦-౨౧ ౧౯౨౧-౨౨ ౧౯౨౨-౨౩
౨౦౨౫౩౨౬౦ ౬౪౫౦౫౮౧౦ ౧౨౦౬౩౩౦౫౬ ౬౭౦౮౦౩౦

విదేశపు సామానుమీదను, విదేశపుశిల్పజ్ఞానము మీదను ఆధారపడియుండుటచే విశేషధనవ్యయము చేసి సామానులు తెప్పించుచుండవలసి వచ్చును. తెచ్చిన యంత్రములు కుదుర్చుటకుగాను ఇంగ్లండులో కంటే నిండియాలో టెట్టింపుఖర్చులగును. ఇంతేకాక యంత్రములను ముందు వృద్ధిచేసికొనవలయునంటే విదేశసహాయ మెల్లప్పుడు కోరవలసివచ్చును. ప్రభుత్వమువారికిని ఇతరులకును ఇచ్చుపన్నులే మూడుకోట్లకు మిగులుచున్నవి. సుంకములు తీసివేసినను ఇంకను ఒకకోటి రూపాయలు మిగులును. దారిఖర్చులు, మోతఖర్చులు రాటపరిశ్రమకు అవసరమే లేదు. యంత్రపరిశ్రమలో నీయొక్కపద్దే ౭ లేక ౮ కోట్లకు దాకొనుచున్నది. ప్రకటనలు మొదలగువాని కెంతయో యంత్రపరిశ్రమవారు ఖర్చు పెట్టుచుదురు. మరియొకదృష్టిని జూచినయెడల అనుబంధలాభము లెన్నియో కన్పట్టుచున్నవి. యంత్రములలోని ఉత్పత్తి

ఖర్చులను పద్దులవారీగా విడదీసిచూచినయెడల రాటమునకును, చేమగ్గమునకును లేనిఖర్చుల మొత్తము తెలిసికొనవచ్చును. అహమ్మదాబాదునగరములోని అయిదు యంత్రశాలలలోని ఉత్పత్తిఖర్చులను విడదీసి తప్పీలుచూపించుచున్నాము.

పద్దులు	రాజనగర్ మిల్	భరత్పుర మిల్	అహమ్మదాబాదు మిల్	అహమ్మదాబాదు మిల్	రాజనగర్ మిల్	అవశేష
౧. కూలి	౧౫.౯	౧౭.౬	౧౬.౫	౧౪.౮	౨౧.౨	౧౭°/౦
౨. స్టోర్స్	౧౮.౩	౮.౮	౯.౭	౧౧.౪	౧౧.౮	౧౨°/౦
౩. వంటచెరుకు	౩.౬	౪.౧	౩.౪	౩.౧	౩.౬	౩.౫°/౦
౪. వడ్డీ	౧.౨	౨.౯	౨.౬	౩.౪	...	౨.౫°/౦
౫. కమిషన్	౧.౩	౨.౯	౪.౩	౪.౦	...	౨.౫°/౦
౬. పన్నులు	౯.౯	౫.౯	౭.౧	౩.౧	౨౪	౨.౫°/౦
౭. దూది	౪౪.౨	౫౦.౧	౪౮.౧	౫౩.౫	౬.౪౦	౫౩°/౦
౮. అగుగుడు	౫.౧	౨.౯	౨.౩	౨.౮	...	౩°/౦

వంటచెరుకు, భీమా, కమిషను, పన్నులు, అగుగుడు మొదలగువానిక్రింద ౧౦౦ కి ౧% వంతున ఖర్చుగుచున్నది. వడుకునకును, మగ్గమునకును, పనిజేయువారి సంఖ్య చాలామెక్కువై కూలి చాలా యియ్యవలసి వచ్చినను యంత్రపరిశ్రమలోని వృథాఖర్చు లన్నియు లేకుండబోయి మిక్కుటముగ ఆర్థికలాభముగలుగగలదు.

ఇట్లు యోచించినయెడల రాటమునకును, మగ్గమునకును మొత్తముమీద మిల్లులకంటె తక్కువఖర్చు పట్టునని ఎంచవలసి యుండును.

ఈ రెండు పరిశ్రమలయొక్క ఆర్థికవిషయముల పరిశోధన ముగిసిన వెనుక వీనివలన సాంఘికముగ రాదగిన లాభనష్టములు యోచించవలసి యున్నది. జనులకు ఉద్యోగము గల్పించువిషయమున యంత్రములిచ్చుఉద్యోగము ఈమహాజాతిలో ఏమూలకును రాదు. యంత్రములలో ప్రస్తుతము పనిజేయు కూలీలసంఖ్య ౪ లక్షలు. వీరి సంఖ్యకు ఈపరిశ్రమపై ఆధారపడు దళారులు, చిల్లర వర్తకులు, పెద్దవర్తకులు మొదలగువారి నందరిని చేర్చినచో మొత్తము ౧౦ లక్షలకు మించదు. నూలు వడుకువారిని వదలినను ఒక్క చేమగ్గములమీద పని జేయువారిసంఖ్య దీని కెన్నో రెట్లగును. యంత్రముల సంఖ్య రెట్టింపయినను దేశములో వీనివలన పని దొరకు బీదలసంఖ్య విశేషముగ పెన్నదగినదిగాదు. పరిశ్రమ ఇంకను పెంపొంది పని తగ్గించుసాధనములు కనిపెట్టిన కొద్దీ అనుద్యోగసమస్య తీవ్రమగుటకే కారణమగును. దేశధనము సంతయు ఏ స్వల్పసంఖ్యాకులచేతులలోనో పోగుపడు కేంద్రీకరణపద్ధతినిగోరరాదు. అందరును న్యాయ

ముగ ధనమును పంచి కుడుచుటయే క్రమమయినపద్ధతి. దేశములోని నిరుద్యోగసమస్య త్వరలో ఎదుర్కొనవలసియున్నది. దేశములోని బీదసేద్యగాండ్రకు వారిసాంఘిక పరిసరములకు దగిన ఉపవృత్తియొకటి చూపవలసియున్నది. యంత్రము కీపనిని నెరవేర్చజాలవు. వానివలన ఎంత త్వరగా పనిజరిగినను దేశధనమును పలువురికి న్యాయముగ పంచిపెట్టుటకు తోడ్పడజాలవు. పని విస్తరింపజేసి బీదలకందరికిని పని చూపి జీవనాధారమేర్పరచుటకు బదులుగా యంత్రములు సంకుచితము జేయును. దేశములో జనులు పనిలేక సోమరులై దరిద్రములో మునిగి బాధపడుచున్న సమయములో కోట్లకొలది జనులకు వృత్తి గల్పించి పూర్వార్జితమై ప్రస్తుతము మరచిపోవుచున్న పనితనమునకు తిరిగి తా వొసగగలటి రాటపరిశ్రమయే. అందువలన కోట్లకొలదిజనులకు ఆర్థికనైతికభంగము లేని పని దొరకగలదు. మనగ్రామములలోని పాంచాణవృత్తుల వా రెన్నడును ఎఱుంగని ఘోరకష్టములను యంత్ర శాలలు తెచ్చిపెట్టగలవు. మనదేశములోని దిగువజాతుల యొక్క ఆరోగ్యమును, నీతియు నెన్నడును చెడలేదు. యంత్రశాలలోని శ్రమ, దాస్యము, అనారోగ్యముల వల్ల కూలీలు త్వరలో క్షీణించిపోవుదురు. యంత్రముల యొక్క దౌష్ట్యము, గోల, అల్లరి అనుభవించక తీరవు.

ఉండుట కిండ్లులేక చీకటికోసలలో మగ్గి బాధపడుచు, పీల్చుటకు చక్కనిగాలి యెరుగక, తిరుగుడు, త్రాగుడులలో మునిగి తేలుచుండు యంత్రశాల కూలీలయొక్క బాధను తొలగించుటకు మన మొత్తయు నోద్యుతో కృషిసల్పవలసి యున్నది. మన మొత్తకష్టపడి యెన్నివిధముల తోడ్పడి నను యంత్రశాల లొనర్చుహానిని పూర్తిగ నివర్తిజేయ జాలము. పల్లెటూరిపనివాడు తన తోడియంత్రశాలపని వాని కంటె నెన్ని యో రెట్లు ఆరోగ్యముగను, సుఖముగను జీవించగలడు. పల్లెటూరి వానికి కూలి తక్కువవచ్చినను తనకుటీరపరిసరములలో నెక్కువ సంతృప్తియు, ఆనందమును గలిగియుండును. దేశముయొక్క భావ్యభివృద్ధి యంతయు పల్లెటూరి పని వానిపై నాధారపడియుండును. అతడు తన కుటీరము నుండి అనుద్యోగతను బోనడిచి పదార్థసృష్టిని జేయ వలసియున్నాడు. చేమగ్గపునేతగాడు తన అద్భుతచాతుర్యమును నెరపి వివిధరకముల పనితనమును ఉపయోగించి క్రొత్త అనెలు వేసి తన వ్యక్తిత్వమును విస్తరింప జేయవలసియున్నాడు. ఇట్టికాలము రాగలదని యాస పొడముచున్నది. ముందు రాబోవు పనివాడు చక్కని పదార్థమును సేకరించి దానిపై తన పనితనమును జూపి తాను సృష్టించిన వస్తువు లని చెప్పుకొని గర్వింపవలసి



2. సన్ననినూలువడుకుట

— ౪౦౮ —



౫. సన్ననినూలువడుకుట

యున్నాడు. ఉత్పత్తియందు స్వాతంత్ర్యము గలిగియుండుటచే జాతియొక్కరుచిని నశింపనీయక పెంపొందింపవలసియున్నాడు. చేతినింప పనిగలిగియుండుటచే తన ఉపజ్ఞను సంపూర్ణముగ నుపయోగించుకొనగలడు. దేహమును, మానసమును వికాసము నొందియుండుటచే నతడు నాగరకుడై జాతియొక్క పౌరుషమును నిర్మాణము చేయగలడు. అర్థవంతమును విజ్ఞానవంతమును నగు క్రొత్తపరిశ్రమ పెంపొందినప్పుడే దేశమునందు సౌందర్యము విస్తరించి “అచ్చుపొడిచిన మనస్సులు, అచ్చుపొడిచిన పదార్థములు” అను రోగద్వయమునుండి విముక్తి కాగలదు.

రాటము - మగ్గము

౪

విదేశవస్త్రబహిష్కారము

బహిష్కార మను మాటకు నిజమయిన అర్థము సక్రమనిరోధము. ఒకవ్యక్తికిగాని, సంఘమునకుగాని హాని కరమయినదానిని నిరాకరించి త్రోసివేయుట స్వాభావిక ధర్మము. దాస్యములో నిర్బంధింపబడినజాతులు ప్రబోధితులై స్వచ్ఛందజీవితముమొక్క మూలధర్మములను, స్వత్వములను గుర్తెరిగి ఆత్మరక్షణమునకై ఉపయోగించు ప్రాచీనశౌరవమార్గ మిదియైయున్నది. బహిష్కారము కేవలము నిషేధించుటయే కాదు; నిర్మాణముగూడాను. జాతులు విజాతీయవస్తువులను నిరాకరించి స్వశక్తిపై నాధారపడియుండ గోరినపుడు, ఆనిరాకరణబలముచేతనే తమ నిర్మాణశక్తిని పెంపొందించుకొని అక్రమపోటీదారులను వెడలనడుచుదురు. ఇంగ్లండు తన ఆర్థికపరిస్థితుల కవసరమయినపుడు ఈబహిష్కారమార్గమునే తత్క్షణము అవలంబించినది. లేకే యను ఆంగ్లేయచరిత్రకారుడు

అంగ్లపారిశ్రామికశక్తిని వ్రాయుచు ఇంగ్లండులో ప్రతి
 పరిశ్రమయును విదేశవస్తువులను నిర్బంధములకు లోబర
 చియు, స్వదేశపరిశ్రమలకు విరాళములిచ్చియునే పోషించి
 పెంపుచేయబడినది. విప్లవమునకు తరువాత జనుల నావే
 శించిన సంకుచితస్వార్థజరత్వమే స్వపరిశ్రమల పెంపొం
 దించుటకుగాను అమెరికాను విడనాడుకొన్నది. ఇంగ్లండు
 యొక్క పెంపొందాచున్న పరిశ్రమల నాశన మొనర్చినది.
 ఇండియా యొక్క కాలికోపరిశ్రమను విధ్వంస మొనర్చినది.
 దేశములోని ప్రతివాడును పరిశ్రమల గుత్తకు లుచ్చు
 కొన్న వారు కోరినధరల నిచ్చి కొనునట్లు చేసినది. స్వాతంత్ర్య
 త్ర్యమహాయుద్ధములో అమెరికాయును ఈమార్గమునే
 అనలంబించినది. లేకే అమెరికా అవలంబించినమార్గము
 లను వయినములను వర్ణించియున్నాడు. “ప్రధాననగర
 ములోని వర్తకులు ప్లాపుఆట్ట రద్దీఅగువరకును ఇంగ్లండు
 నుండి వస్తువుల దిగుమతిచేయమనియు, అదివరకు
 చేసిన ఒడంబడికలు రద్దీ చేసికొందామనియు, పూర్వ
 పు బాకీలు తీర్మానించుటకు డబ్బుసంహమనియు ఒడం
 బడికలు న్రాసియిచ్చిరి. అమెరికా సంసరాజ్యము
 ఇంగ్లండుయొక్క సహాయముతో పనిలేకుండ కీసికొను
 టకుగాను దేశీయపరిశ్రమల వృద్ధిబొందించుటకు గొప్ప
 ప్రయత్నములు చేయబడెను. ధనవంతులు ఖాసీవస్త్రము

లను ప్రాతగుడ్డలను కరించి మార్గదర్శకులైరి. ఉన్నిని
 నృద్ధిచేయుటకుగాను గొట్టెప్పిల్లల భక్షించుట మాను
 కొనిరి. దేశమున కగత్యమని తోచినప్పుడు బహిష్కార
 సాధనము నుపయోగించిన అమెరికా వలసరాజ్యము
 లును, ఇంగ్లండు దేశమును స్వతంత్ర రాజ్యములుగ నుండు
 టచే ప్రభుత్వమువారు సకాలములో అవసరమయిన
 చర్యల దీసికొనుచుండిరి. కాని ఇప్పు యిండియా అట్టిస్థితి
 లో లేదు. ఇండియాకు స్వాతంత్ర్యముండినచో ప్రభు
 త్వమువారు దేశీయపరిశ్రమ నభివృద్ధిచేసియుందురు.
 ప్రభుత్వమువారు చేయనుంకింపని పనిని దేశీయులే చేయ
 వలెను. ఇంతవరకును దేశము తెలివిలేమిచే నాలుపని
 వాండ్లను, నడుకువాండ్లను, వారి సమర్థతను, భావనా
 శక్తిని, పనితీరును, ఆదర్శములను మనము బహిష్క
 రించితిమి. తిరిగి అశనివృత్తిని నృద్ధిచేసికొనుట కవకాశ
 మియ్యదలచినచో, విదేశీయపస్త్రము నన్నిటిని బహి
 ష్కరింపవలయును. పైనికజీవితమునకు ముఖ్యధారవస్తు
 వులకై పరులపై నాధారపడివలసియున్న యెడల మనము
 ఏవిషయమునను అభివృద్ధిపొందుటకు మార్గము గనిపిం
 చదు. అన్నిటికంటె ముందు మనము యావచ్చుకీ నుప
 యోగించి విదేశవస్తుబహిష్కారము చేయవలసిన దని
 జనులకు చెప్పవలసినది. ఇండియాదేశములో పారిశ్రామిక

పునరుద్ధారణ మనగా నైతిక నైతికపునరుద్ధారణమే
యనియు, వట్టి ఆర్థికవిషయము గానియు ఒకరు చెప్పినది
వాస్తవము. దానియొక్క ఆద్యంతములు ప్రతి పురుషుని
యొక్కయు, స్త్రీయొక్కయు, పిల్లలయొక్కయు మనస్సు
లకు సంబంధించియున్నవి గాని పనిముట్లకు, యంత్రము
లకు సంబంధించి లేవు. విదేశీయులపనితనముపై నాధార
పడకుండుటయు, దేశీయవృత్తులను పునరుద్ధరించుటయు
మన ఆందోళనయొక్క ప్రధానాంశములుగా బెట్టుకొన
వలయును.

కనుక ఇండియాలో బహిష్కారమునందు విదేశనస్తు
నిరాకరణమును, స్వదేశవస్తుస్వీకరణమును ఇమిడియున్న
వి. దేశములో ప్రచారమును, తనయొక్క అననరమును
మితవరచుకొనుటయు బహిష్కారోద్యమమునకు తోడ్ప
డును. విదేశమునుండివచ్చు దిగుమతులకు సమానమొత్త
పునరకులను ఉత్పత్తిచేయుటయు, చేసినవానిని దేశములో
ఖర్చుపెట్టుటకు మార్గములరయుటయు మన గమ్యస్థానము
జేరు సాధనములై యున్నవి. విదేశవస్తువును తరిమివేసి
దానిస్థానమును స్వదేశవస్తు వాక్రమించవలయును. దీనికి
రెండింటి సాధనములు. యంత్ర శక్తిచేనడచు కదురు మగ్గమా,
లేక రాటము చేమగ్గమా? మన గమ్యస్థానమును ఏది
త్వరగా చేర్చగలదు? మనపని కేది తగియున్నది? ఈ

రేండువిధములయిన పరిశ్రమలలో నేది త్వరగా గమ్య స్థానమును చేర్చగలదో యోచించవలయును. విదేశవస్తు వులన్ధానము నాక్రమించుకొనుటకు నాధనముల యోచించక పూర్వము దిగుమతులయొక్క ప్రస్తుతస్థితిగతులను గమనించుటమంచిది. నూలువిషయములో ఇండియాలో ప్రస్తుతము ఖర్చగుచున్న నూలు మొత్తములో ౧౦౦కి ౮ వంతులే విదేశమునుండి దిగుమతియగుచున్నవి. ౧౯౧౨-౧౩ మొ. ౨౨-౨౩ వరకు గల పదిసంవత్సరముల లెక్కలను పరిశీలించినయెడల విషయము భోధపడగలదు.

	౧౯౧౨-౧౩	౧౯౧౩-౧౪	౧౯౧౪-౧౫	౧౯౧౫-౧౬	౧౯౧౬-౧౭
ఇండియా ఖర్చయిన నూలు (కోట్ల పానులు)	౫౪.౧	౫౮.౭	౫౭.౦	౬౬.౦	౭౧.౭
దిగుమతియయిన నూలు (కోట్ల పానులు)	౪.౫	౫.౯	౩.౭	౫.౭	౫.౮
౧౯౧౨, పద్దులు పరస్పరము	౮%	౫%	౫.౫%	౮%	౮%

నూలుదిగుమతులు యుద్ధమునకు పూర్వమున్నట్లే యున్నవి. దేశములో నూలుఖర్చు ఎక్కువయినను, దిగుమతు లెక్కువ గాలేదు. నూలువిషయము విడిచి గుడ్డల దిగుమతి యోచింతము.

	సరిహాము	సరిహాము	సరిహాము	సరిహాము	సరిహాము
దిగుమతులు (కోట్ల గజాలు)	౨౮౫.౫	౧౮౩.౫	౧౨౧.౬	౧౮౮.౧	౧౫౬.౬
ఇండియాలో ఖర్చయిన గుడ్డు (కోట్ల గజాలు)	౩౮౧.౬	౩౮౮.౫	౩౨౬.౫	౩౫౩.౧	౩౧౮.౫
౧, ౨, ౩, ౪, ౫ పరస్పరం	౫౬౫%	౪౬%	౩౬౫%	౩౬%	౩౬%
దిగుమతుల విలువ (కోట్ల రూపాయలు)	౫౬	౪౬	౫౬	౬౬.౬	౫౬.౩

ప్రస్తుతము దిగుమతులు చాలవరకు తగ్గి ఖర్చయిన మొత్తము ౩౬% అయినను వాటికి ఖరీదు మొత్త మేమాత్రమును తగ్గలేదు. దిగుమతివిల్లు యథాప్రకారముగ నేయున్నది. దిగుమతులు తగ్గుటకు కారణములు మనమూహించవచ్చును; వైనముగా జెప్ప నవసరము లేదు గాని చెప్పబోవునవి కారణములలోనివే యగును. ౧. కడచిన సంవత్సరములలో బహిష్కారోద్యమ ప్రచారము వలన ప్రబోధము. ౨. అందు ఖాదీమీదను, నాటువస్త్రములమీదను గలిగిన అభిమానము. ౩. వస్త్రముల ఖర్చు తగ్గుట. ౪. మారకపుమార్పులు. ౫. దిగుమతుల ఖరీదులు హెచ్చుటయు ముఖ్యకారణమే. ఈ కారణము లన్నియు తోడ్పడి దిగుమతులను తగ్గించినవి. దేశములో జరిగిన బహిష్కారోద్యమభావముచేత దిగుమతులు యుద్ధపు

పూర్వస్థితి కెన్నడును రావనుట నిశ్చయము. కాని నాటిని పూర్తిగ రాకుండజేయుటకు ప్రస్తుత మమటులో నున్న సాధనములను పెంపొందించుటయో, లేక క్రొత్తసాధనములను సృష్టించుటయో జరిపి దిగుమతి యగుచున్న ౧౫౦ కోట్ల గజములగుడ్డను ౫ కోట్ల షానులనూలును ఉత్పత్తి చేయవలయును.

క్రొత్తగా సృష్టించున్న సాధనముయొక్క స్వభావమును, అది చేయుచున్న పనియును చర్చించకపూర్వము బహిష్కారపద్ధతి కూడదని చెప్పి యాత్మేషణలను విమర్శింపదగును. బహిష్కారమునకు ఇంగ్లాండు జంకదనియు, స్వదేశవస్తువుల ఉత్పత్తి పెంపొందజాలదనియు, అందుచేత దీనినలన మనకే నష్టమనియు మొదటియాత్మేషణ. ౮౦౦ కోట్ల షానులు అప్పుచేసి యుద్ధమొనర్చిన దేశము ౪ కోట్ల షానుల సంవత్సర నష్టమును సులభముగ భరించగలదని కేటుగా రన్నారు. కాని యీవాదములో బలములేదు. బహిష్కారోద్యమమువలని రాజకీయలాభములటుండనిచ్చి సంపూర్ణముగ విదేశవస్తుములరాకుండజేయగలిగినయెడల ఆర్థికనష్టముయొక్క దెబ్బ ఇంగ్లాండు తిప్పుకోలేదు. ఇంగ్లాండుయొక్క ప్రధానపరిశ్రమ వెనుకడుగువేయ మొదలిడినచోదాని పారిశ్రామిక ప్రతిష్ఠాపనకంతకు

ను, వడ్డేవ్యాపారమునకును పరపతిసౌకర్యములకును, ఓడల స్రమాణమునకును శేవులవర్తకమునకును నష్టము రాక తప్పదు. పెట్లండు ప్రభువువారివారు ఇండియాలోని బహిష్కారోద్యమమువలన ఇంగ్లండుకు సంవత్సరమునకు ౮ కోట్లపానులు నష్టమునచ్చునని వ్రాసియున్నారు. కాని ఈనష్ట మొకగొప్పదిగాదు. ఇంగ్లాండుయొక్క పెద్దగుడ్డియంగడి పడిపోవును. దాని కింగ్లండు సులభముగ అంగీకరించునా? బహిష్కారోద్యమమువలన స్వతంత్రవస్తువుల ఉత్పత్తికి ప్రోత్సాహ ముండ ననుమాట సత్యముగాదు. నిరాకరణోద్యమముయొక్క బలముచేతనే దేశములోని ఉత్పత్తిసాధనములకు ఉత్తేజము గలిగి పెంపొందగలుగును. అది సాధ్యమే కాదనుట ఒకవిధమయినవాదమే. కూర్చో అను ఆయన దిగుమతిగుడ్డలలో ౧౦౦ కి ౭౫ వంతులు పోటీవస్తువులుగావనియు, కనుక బహిష్కారము ప్రయోజనకారి కాదనియు వాదించియున్నారు. * కాని దీనికి

* లాభము లేకపోగా దేశములోని యంత్రపరిశ్రమలు అక్రమ లాభమును పొందుననియు హెచ్చరించు వ్రాసియున్నారు. యంత్రాధికారులు ధనాశాపిడిపై బహిష్కారోద్యమమునకు తోడ్పడరనుట కల్ల. వారికిని దేశక్షేమము కావలసియేయున్నది. వారిపరిశ్రమకు తోడ్పడునట్టి ఉద్యమము వారు ఉపయోగించుకొని గుడ్డలఅంగడులను స్వాధీనపరచుకొనుటకు ప్రయత్నింతురుగాని కేవలాలాభమునే చూచుకొనుదు అవకాశమును బోగొట్టుకొనరు. రాబుపరిశ్రమగూడ వ్యాపిందును గనుక వారు ఫరల హెచ్చింపజాలరు.

జహించుట సులభమే. బహిష్కారోద్యమము వ్యాపించినకొలదిని సన్నగుడ్డలపై రుచి మారి వ్యామోహము తగ్గిపోవును గనుక ఈ సత్రిబంధకము విశేషముబాధకరమయినదిగాదు. దేశీయులొకమాటు మనోనిశ్చయముజేసికొనినయెడల పోటీనస్తువులలో చేరనివిగూడ ఆరకములోనికి వచ్చితీరును. లంకాపైరునుండివచ్చు దిగుమతులకును, ఇండియాలో యంత్రములును చేమగ్గములును ఉత్పత్తిజేయు గుడ్డలకును పోలిక లేదు గనుక దిగుమతులనెంతి సన్నని గుడ్డలు తయారు కానిది బహిష్కరింప వీలులేదనువాదము నిలుచునది గాదు. ఆ వాదమే సత్యమయినచో, ఇండియాలోని యంత్రములును, చేమగ్గములును తోడ్పడి పనిజేసినను బహిష్కారము నెరవేరజాలదు. పదవ నంబరుకు తక్కువఖాద్ మిక్కిలి సన్ననై చిక్కనినేత గల విదేశిగుడ్డను నిరాకరింపజేయగలిగినయెడల ముతకగుడ్డలు సన్నపుగుడ్డతో పోటీకి నిలిచినట్లే. బహిష్కారముయొక్క ఫలితము పోటీలేని గుడ్డలఖరీదు తగ్గి ఎక్కువవ్యాపించుటే యని కూర్చోగాను వాదించిరి గాని పోటీలేని సన్నగుడ్డలుగూడ బహిష్కరింపబడునని వా రెరుంగరు. బహిష్కారము అన్నిరకములగుడ్డకును వర్తించునుగాని సన్నగుడ్డలను మినహా

యించదు. దాని ఉద్దేశము స్వదేశివస్తువులను ప్రోత్సహించుటయే.

జయశ్రద్ధముగ బహిష్కారముజరుపుటకు సాధనము యంత్రపరిశ్రమను విస్తరింపజేయుటయేయని సాధారణముగ సూచింపవచ్చును. విదేశవస్తుములబహిష్కారము విజయము గాంచుటకు దేశములోని యంత్రములయొక్క ఉత్పాదనశక్తిని వృద్ధిపరచుటయే మార్గమని పలుమూల నాదించబడినది. యంత్రముల సంతవరకు విస్తరింపజేయవచ్చునో యిదివరకే చర్చించియున్నాము. చర్వితచర్వణము గావించుటకంటె పది సంవత్సరములలో నయినను దిగుమతియగు సరకుల మొత్తమును ఉత్పత్తి చేయునట్లుగ యంత్రముల విస్తరింపజేయుట సాధ్యము గాదని సర్వసాధనము చెప్పిన జాలును. ఈవిషయమున యంత్రములయొక్క సహాయము మనకు కావలసియే యున్నది. అది మనకు వచ్చుటయును నిశ్చయమే. వాటి యుత్పత్తి ౧౯౧౩ లోని ౧౧౦ కోట్ల గజములగుడ్డనుండి ౧౯౨౩ లో ౧౭౯ కోట్ల గజములవరకు వృద్ధియయినది. ౧౦ సంవత్సరములలో ౧౦౦ కి ౫౦ వంతున పెరిగినది. అవి యొకను ఎక్కువ ఉత్పత్తి చేయవచ్చును. లేక యథాక్రమముగ నయినను ఉండవచ్చును. ఇంతియే కాక యంత్రములు బహిష్కారదినములలో ధరలను హెచ్చించు

క మనకు తోడ్పడవచ్చును. అవి ధరలను హెచ్చింపక
వీలయినంతవరకు తగ్గించి కేవల స్వలాభమునే చూచు
కొనక దేశక్షేమమును గమనించినయెడల
దేశమున కవి తమధర్మమును నెరవేర్చినట్లే. యంత్రముల
వల్లనే విదేశవస్తుబహిష్కారము నెరవేరియెడల వానికి
తోడుగ మతియొకసాధనమునుగూడ మనము పెంపొం
దింపవలయును. అప్పుడే మన మాశించునట్టి సంపూర్ణ
విదేశవస్తుబహిష్కారమును గావింప శక్తుల మగుదుము.
చర్చా చేమగ్గమునే యీనూతనసాధనములు. * రాటము
యొక్క సామర్థ్యమునుగూర్చి యిదివరకే కొంతవరకు
జెప్పియుంటిమి. కాని విదేశవస్తుబహిష్కారమును నిర్వ
హించుటకు చర్చాను మనజాతీయపారిశ్రామికజీవితములో
భాగముగ నుండుట కెట్టిసితికి దేవలయునో వినరముగ పరి
శీలింపవలసియున్నది.

* చేమగ్గము లిదివరకే దేశమునకు విలయునాస్త్రముల నుత్పత్తి
చేయుటకు ప్రారంభించినవి. కాని యవి విశేషము విదేశీనూలునే
ఉపయోగించుచున్నవి. ౧౯౧౫ వ సంవత్సరమునుండి చేమగ్గముల
ఉత్పత్తి ఎక్కువయినది.

చేమగ్గములుచేయు గుడ్డ మొత్తము

౧౯౧౫-౧౬ మొ ౧౯౧౮-౧౯ మొ		౧౯౨౧-౨౨ ౧౯౨౨-౨౩	
౧౬-౧౮	౨౦-౨౧	౨౪-౨౫	౧౧౦-౩
౬౨.౩	౭౨.౩	౯౪.౪	౧౧౦.౩
కోట్లగజములు	కోట్లగజములు	కోట్లగజములు	కోట్లగజములు

ప్రస్తుతము మనము ౧౫౦ కోట్లగజములగుడ్డయును = కోట్లపానులనూలును దిగుమతిచేసికొనుచున్నాము. ఈనూలు వడికినయెడల (పానుకు ౫ గజమునకు తున) ౩౦ కోట్లగజములగుడ్డయవును. ఈ ౧౫౦ కోట్లగజములగుడ్డను తయారుచేయుటకు సంవత్సరమునకు మగ్గమునకు ౧౨౦౦ గజముల పొప్పన ౧౫ లక్షలమగ్గములు గానలసివచ్చును. మనకు కావలసిననూలును ౧ కోటిరాటములు వడికి యియ్యగలవు. * ప్రస్తుత మున్న చర్చాలు మగ్గములే చాలపని జరుగనని యాస పుట్టించుచున్నవి. కాని మనము కోరిన మొత్తము ఉత్పత్తిచేయుటకు ఏమిచేయవలయును? జాతియొక్క ఉత్పాదనశక్తిని సంపూర్ణముగ నుపయోగించుటకు విధానము నేర్పరచి యమలులో బెట్టినలెను. బహిష్కారదినములలో జాతీయోద్దేశమును నెరవేర్చుటకై కేవలము అవసరమయినమట్టుకే ధరించవలయునను నిర్బంధ మేర్పరచుకొనుట మిక్కిలి సహాయకారి

* రాటమునకు (కోజుకు ౨ గంటలపని) సంవత్సరమునకు ౧౦౦ పానుల నూలు పొప్పన ౫౦ లక్షలరాటములు ౫౦ కోట్లపానుల నూలు నియ్యగలవు. ఇది ౨౦౦ కోట్లగజములగుడ్డ నేయుటకు సరిపావును. లేక చర్చాలు ౨ గంటలుపని జేయక సగముకాలమే పనిజేసినయెడల ఒకకోటిరాటములు కావలసి వచ్చును. ఇది ౩౦ మంది జనుల కొకచర్చ పడుచున్నది. అప్పుడు విదేశవస్తువులను పూర్వముగ బహిష్కరింపవచ్చును.

యగును. విలువగలదుస్తుల ధరింపగలవాడు అభిమాన
 పూర్వకనిర్బంధము నేర్పరచుకొని వానిని నిరాకరించిన
 యెడల బహిష్కారోద్యమము మిక్కిలి తేలిక యగును.
 ధనికులలో నిదినరకే వ్యాపించి మధ్యరకములో శీఘ్ర
 ముగ వ్యాపించుచున్న విజాతీయత శీఘ్రముగ ఆపివేయ
 వచ్చును. ఖాదీ ప్రవేశించిన వెనుక అతివ్యయము తగ్గి
 జౌచిత్య మేర్పడుచున్నది. స్వల్పవ్యయముతో జీవించుచు
 సౌఖ్యము యొక్క దురాదర్శములను విడిచినప్పుడు ఖాదీ
 యొక్క నసులభముగ వ్యాపించును. జనబాహుళ్యమంత
 యు ఇతర దేశీయవస్త్రములను సహితము విడిచి ఖాదీనే
 ధరించునట్లు ప్రబోధింపవలయును. వారు విదేశవస్త్రము
 లను సంపూర్ణముగ త్యజించునట్లు చేయవలయును. జాతి
 యీ యుద్దేశమును నిర్వహించుటకై ఎడతెగక తీవ్ర
 మైన ఆందోళనమును పట్టుదలతో జరుపవలయును. ఈ
 విధముగ తగిన ఏర్పాట్లతో గట్టిప్రయత్నముచేసినయెడల
 గొప్ప ఫలితములు వెంటనే కన్పింపగలవు. ఖాదీనిధరించు
 వారందరును కొంతకాలము ఖాదీ ప్రచారమునకు బూను
 కొనవలయును. జాతికి వారందరియొక్క సేవయు అవసర
 మై యున్నది. రుచులలో విస్లవము గలిగించుట మనము
 మొదట చేయవలసినదని. సన్నని నేతకును, చాక ధరిం
 కును మోహపాషణిపోయిన మాక్కెట్లు లన్నియు జనుల

దారిద్ర్యమును తొలగించుటకై తిరిగి సంపాదించవలసి
యున్నది. ఈచర్యలో జాతియొక్క పూర్వపు లభి
తులు జాతీయావసరముల కనుగుణముగ మార్చి
వలసియున్నది. చర్భాషని యెక్కడ తగ్గలేదు. ఖాదీఅమ్మ
కమునకై ప్రచారము జరిగినచోట్ల దాని కెక్కువప్రత్యా
హమును గలిగినది. మనము జాగ్రత్తపడి అవసరములను
దానికంటె ఎక్కువఖాదీని ఉత్పత్తిచేయగూడదని హెచ్చ
రించిరిగాని ఎక్కువ ఉత్పత్తి కావడమంటూ లేనేలేదు.
ఖాదీయొక్క అనసరము దేశమందంతటను వ్యాపించి
యే యున్నది. ఈకోర్కెను వినియోగించి దాని
నింకను హెచ్చుజేసినయెడల ఎక్కువ ఉత్పత్తివలన చి
క్కెప్పుడును రాదు. ప్రస్తుతము మన మార్కెటు
మధ్యతరగతులకును, పై తరగతులకును గూడ
వ్యాపించియున్నది. ఈ అవసరవైశాల్యమంతకును ఖాదీ
నంద జేయుటకై ప్రయత్నించవలయును. అట్టిప్రయత్న
రాష్ట్రములలో పెద్దపట్టణములయందను, చిన్నపట్టణముల
యందును దేశాభిమానులకందరికిని వాగు కోరెడి ఖాదీని
అందజేయుటకు డిపోలు స్థాపించి ప్రత్యాహము గలిగించ
వలయును. పట్టణములలో పరపతిసంఘములద్వారా
ఖిద్దరు చీట్లపద్ధతి వ్యాపించి జేయవలయును. ఇరువది
ముప్పదిమంది ఖిద్దరులభిమానులు సంఘముగాజేరి నెలకు

౩ లేక ౪ రూపాయలచొప్పున ఖద్దరుచీటి కిచ్చుచున్న
 యెడల ప్రతినెలయును ముగ్గురు నలుగురు తమకు సంవ
 త్సరమునకు గావలసిన ఖాదీయంతయు కొనుటకును, సంవ
 త్సరముమీద నెలతక్కినములుగా డబ్బు చెల్లించుటకును
 అవకాశము గలుగును. సంవత్సరమునకు కావలసిన ఖాదీ
 యంతయు ఒక్కపర్యాయము కొని నెలవాయిదాలప్రకారము
 చెల్లించువీలు బీదలకును, మధ్యరకమువారికిని విద్యార్థులకును
 చాల అనుకూలముగా నుండును. సంఘము
 లీవిధముగా టోకుగా కొనునప్పుడు ధర కొంత రాయితీ
 కూడ చేయవచ్చును. నెలజీతములు సంపాదించు పట్టణ
 వాసులకుమాత్రమే యీపద్ధతి యుపయోగించును. కాని
 పల్లెటూళ్లలో ఆయాఋతువులప్రకారము ఆదా వచ్చు
 చుండును. వ్యయములును ఆవిధముగనేయుండును. పల్లె
 టూళ్లలో శాశ్వతపు అంగళ్లు పెట్టుట కిప్పుడువీలులేదు.
 అయినను కమిషనో, విరాళములోయిచ్చి తిరిగి అమ్మేవారి
 ద్వారా వారికి అందజేయవలయును. ఋతుసంతలును,
 సంచారదుకాణములును పెట్టి పెద్దయాత్రాస్థలములలోను,
 ఉత్సవదినములలోను అమ్మించినయెడల ఖాదీ అమిత
 ముగా అమ్ముడుపోవును. ఖాదీప్రచారమునకై కొత్తవి
 షయల స్వాధీనపరచుకొను ధర్మము పట్టణవాసులకే కాక
 వడుకువారికిని, నేయువారికిని గూడ ఉన్నది. ఎంత బీద

వారయినను తాముకూడ ఖాదీని ధరించి ప్రోత్సహించుటకై వాడుకూడ ప్రయత్నింపవలయును.

ఖర్చుమొత్తము తెలిసినయెడల ఖాదీ యెక్కువ సులభముగా వ్యాపింపగలదు. ప్రభుత్వమువారి కిష్టమే ఉన్నయెడల తమకు కావలసిన గుడ్డలన్నియు ఖాదీయే కొందుమని నిశ్చయించుకొన్నచో మనము ఉత్పత్తిచేయు దానిలో కొంతభాగమయినను ఖర్చవునని నిశ్చయముండును. వీరుగాక మునిసిపల్ తాలూకాబోర్డులు తమ ఆసుపత్రులలోను, పాఠశాలలలోను, ఇతరప్రతిష్ఠాపనలలోను ఖాదీని ప్రవేశపెట్టి మన ముత్పత్తిచేయునది చాలవరకు కొనివేయవచ్చును. * ఇది వట్టికొనడమే కాక ఖర్చులేకయే పెద్దఖాదీప్రచారము జరిపినట్లుగును.

ఖాదీఉత్పత్తి విభజనపద్ధతిమీద వ్యాపించియున్న భాగములలో కేంద్రీకరణపద్ధతి చొప్పింప వలయును. వడుకువారు సంతలకు దెచ్చి నూలును అమ్మునప్పుడు వారికి ఎడతెగక పనిదొరకుటకు సదుపాయముల గావింపవలయును. నూలుసంతలు స్థాపించుటయే నూలు ఉత్పత్తి

* మునిసిపల్ తాలూకాబోర్డులు కొన్ని పాఠశాలలలో చర్ఖాను తగ్గిని ప్రవేశపెట్టినవి. మఱికొన్ని తమ సొకరులచే ఖాదీ కొనిపించినవి. అట్టిసంఘములజాబితా భారత చరఖాసంఘమువారి రిపోర్టులలో ప్రకటింపబడినది.

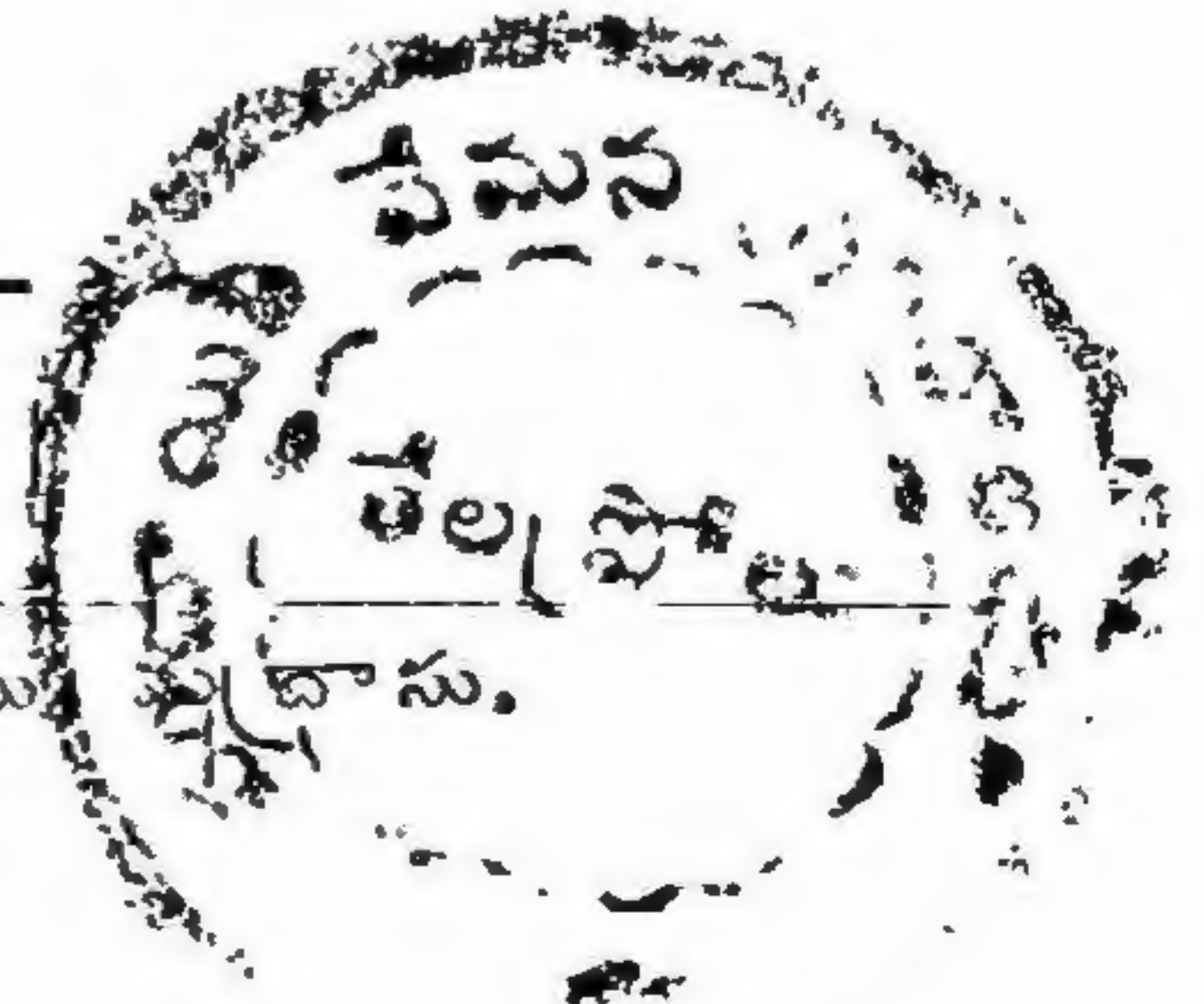
హొచ్చుచేయుమార్గము. వడుకువారు దూది నిలువజేసి
 కొనలేనంత బీదలుగ నున్నప్పుడు ఋతువులో దూదికొని
 వారికి సమీపముగ నిలువజేయుచు క్రమముగ వారే
 నిలువజేసికొనునట్లు ప్రోత్సహింపవలయును. తిండిగింజల
 పైరుకు గలస్థానము పత్తిపైరుకు గూడ రప్పించుటయే
 యీయుద్యమముయొక్క ఉద్దేశము. వడుకువాడుదూదిని
 పొదుపుగా నుపయోగించుకొని దానివలన సంపూర్ణ
 లాభమును పొందజేయ వలయును. అందువల్లనే ఖాదీ
 ప్రచారకు లందరును రాటమును, దానిభాగములను
 చేయుటకును, బాగుచేయుటకును, ఏకుటకును, నేయుట
 కునుగూడ సమర్థులై యుండవలయును. అట్టి నేర్పరులైన
 ప్రచారకులు లభించినప్పుడే ఖాదీపరిశ్రమకు మంచి
 పునాదులు వేయవచ్చును. తోకు ఉత్పత్తితో పాటు
 స్వంతవడుకుగూడ ప్రతివోటను ప్రోత్సహింపవలయును.
 అయిదుగురు గల ఒక కుటుంబములో రోజుకు కొన్ని
 గంటలచొప్పున చర్ఖాతిరుగుచుండినచో కుటుంబమునకు
 గావలసిన వస్త్రములన్నియు ఉత్పత్తిచేసికొనవచ్చు నని
 చాలమంది యెరుగరు. ఈ క్రిందిసంగతులు తెలిసికొనదగి
 నవి. (అ) ౫ గురు గల కుటుంబమునకు సంవత్సరమునకు
 ౮౦ గజములగుడ్డపట్టును. ఇది నెలకు ౬౫ గజములవును.
 (ఆ) ౬౫ గజములగుడ్డకు ఒకటిముక్కాలుపొనునూలు

కావలసియుండును. (ఇ) ఒకచర్ఖా రోజుకు రెండుగంటల వంతున పనిచేసినచో ఈగుడ్డనేయుట కవసరమయిన గోరిక వనంబరు ఒకటిముక్కలుపొనునూలును వడుకవచ్చును. వారికాబుద్ధియేపుట్టవలెనుగాని కుటుంబములును, వ్యక్తులును తమస్వంతఃపరిశ్రమతోనే కావలసినవస్తువులు నుత్పత్తి చేసికొనవచ్చును. చేమగ్గములను ప్రోత్సహింప గోరినచో వ్యక్తులు వడుకుటకు ప్రోరంభింపవలయును. వ్యక్తులవడుకునకు వర్తించుధర్మములే సంఘములకుగూడ వర్తించును. పట్టణములలో రాటపుక్లబ్బు లేర్పరచి నూలు ఉత్పత్తి నీరూపకముగ ప్రోత్సహింపవలయును. ఆవిధముగ రాటపరిశ్రమను ప్రోత్సహింపనిచో ఉత్పత్తికారుడే వ్యయకారుడుగ నున్నట్టియు, నేత పరిశ్రమకై ధనికుడు గాని, నడుమ లాభము దినువర్తకుడుగాని, అవసరము లేనట్టియు సనాతనమగు నేతపద్ధతి అమలులోనికిరాదు. ఇంట నూలు వడుకుపద్ధతియొక్కలాభ మొకపర్యాయము రుచిగన్నచో జనులు దానిని సంపూర్ణముగ నవలంబించి విడువకుందురు. పూర్వము మనము సోమరులమై వడుకువిద్యను బోగొట్టుకొంటిమి. కాని ఇకమీదనయినను ఇంటిపరిశ్రమయొక్క లాభములను గుర్తించి తీరవలయును.

మూలధనము వసూలుచేసియు, అరువు లిచ్చియు, ఇతరవిధముల సకాలమున సహాయము చేసియు, లెక్క

లనుచేర్చి దేశములో పరిస్థితు లెరిగినప్రచారకులద్వారా
 శాస్త్రజ్ఞానము వ్యాపింపజేసియు రాటపుషరిశ్రమ తోడ్ప
 డుటకై పైయధికారమును చలాయించు అంగనిర్మాణము
 ను గావించవలయును. మొదటిరోజులలో కేంద్రీకరించి
 పసిజేసినను పరిశ్రమ క్రమముగ విస్తరించినతరువాత
 అధికారములను ఒకటితరువాత నొకటి విడదీసి అంగ
 నిర్మాణము నంతరింప జేయవచ్చును. ఆదర్శపరిస్థితులబ్ధి
 నపుడు ఖాదీ ఎక్కడి. కవసరమయిన నక్కడ నిర్మింప
 బడుచుండును. అయినను వడుకువాండ్లును, నేతగాండ్లును,
 రయితులును, దూదివర్తకులును మధ్యవర్తులతోనవసరము
 లేక ఒండొరులతో గలసి సహిషణులమౌర్యులయొక్క
 అవసరములనుబట్టి అరుదైనరకములను ఎగుమతి జేయు
 చుందురు గనుక ఖాదీ కేవలప్రాంతికమైనది గాక సర్వ
 సాధారణమైనదనియు జెప్పవచ్చును. ఈపరిస్థితు లింతలో
 సాధ్య మగునవి గావు. కాని వీనిని మనగమ్యస్థానముగ
 నుంచుకొనవలయును. వడుకుపరిశ్రమకు దాని యద్భుత
 నిరాడంబరత్వమును సమకూర్చున దిదియే. ఆపరిస్థితులు
 కలిగినప్పుడే బీదలు బాధలు తొలగి చేతినిండ పని గలిగి
 యుండుటయే కాక దేశసౌభాగ్యము నభివృద్ధిపరచుటకు
 తోడ్పడుదురు. బహుకాలమునుండి నిద్రాణమయియున్న
 దేశముయొక్క ఉత్పాదనశక్తికి సంపూర్ణమయిన పని

గలుగును. నూలు వడుకునట్టి కర్షకుడు ప్రతిని ఆహార
 పదార్థముతో సమానావసర మయినదిగ భావించి కేవ
 లము అమ్మి లాభము సంపాదించుకొనుటకే కాక తన
 కవసరమయిన చౌకబట్టలను నిర్మించుకొనుటకై కూడ
 యేర్చి సేకరించియుంచుకొనును. అప్పుడు హిందూ దేశము
 ఆంగ్లేయులయొక్కయు, ఇతరవిదేశీయులయొక్కయు ప్ర
 త్తిచేనుగా నుండక కళలును, పరిశ్రమలును పెంపొం
 దించి ఘనస్థానమును వహించియుండును. తీవ్రమయిన
 బహిష్కారోద్యమమువలన జనుల అభిరుచులు మార్పు
 జెంది దేశములో ప్రతిగృహమును తమ సోమరితనము
 నువిడిచి దేశవిముక్తికి ఉచితరీతిని తోడ్పడి హిందూదే
 శము ఇంగ్లాండుయొక్క వస్తువులుగొను పెద్దబేరగాడుగ
 నుండక ఆత్మసంతుష్టిగలిగి స్వశక్తిచే వివిధవస్తువుల
 సృష్టించు పరిశ్రమలకాకరమై రాజ్యతృష్ణయును, ధనతృ
 ణ్యయును లేక అధికార ధనగౌరవములకై లోభింపక
 ధైర్యమునకును, పట్టుదలకును ఆదర్శమై గమ్యస్థాన
 మును చేరగలదు.



30



మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA122B145
పుస్తకం పేరు	రాధము మగ్గము
తారీఖు	29/10/24
ముందు అట్ట	N/A
వెనుక అట్ట	N/A
మొత్తం పేజీలు	281
పెద్ద సైజు పేజీలు	N/A
భాష పేజీలు	శ్రీ, సంకెత్తి, IL5
లేని పేజీలు	N/A
తయారు చేసినది	Triveni
పేజీలు విడదీసినది	Triveni
స్కాన్ చేసినది	Triveni
పరిశ్చ చేసినది	KASIMBI
పేజీలు పరిశూనినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	good